

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

І. А. Федчак

ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Навчальний посібник

Львівський державний університет внутрішніх справ

І. А. Федчак

Основи кримінального аналізу

Навчальний посібник

Львів
2021

УДК 343.1.85.(477)

Ф 35

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Львівського державного
університету внутрішніх справ
(протокол від 23 грудня 2020 року № 6)

Рецензенти:

Василь ЗАХАРОВ, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету № 2 Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ;

Дмитро ОВСЯНЮК, підполковник поліції, начальник 2-го відділу (взаємодії з оперативними підрозділами) 1-го управління (аналітичного) Департаменту кримінального аналізу НП України.

Федчак І. А.

Ф 35 Основи кримінального аналізу : навчальний посібник.
Львів : Львівський державний університет внутрішніх
справ, 2021. 288 с.

ISBN 978-617-511-327-1

Наведено загальні положення про кримінальний аналіз та організацію аналітичної діяльності, висвітлено особливості представлення результатів кримінального аналізу. Визначено структуру, основні напрями та інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу. Досліджено етапи аналітичного процесу. Окреслено алгоритм формування й оцінки висновків, складання аналітичних схем. Охарактеризовано зміст оперативного, тактичного та стратегічного кримінального аналізу. Розглянуто особливості діяльності з оцінки ризиків.

Для практичних працівників підрозділів Національної поліції, Служби безпеки України, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, прокуратури України, а також викладачів, курсантів та студентів закладів вищої освіти й усіх, кого цікавить проблематика аналітичної діяльності.

The general grounds of criminal analysis and organization of analytical activities, peculiarities of representation of the criminal analysis' results were clarified. Structure, main goals and informational analytical maintenance of the criminal analysis' units were determined. Stages of the analytical procedures were analysed. Algorithm of setting and evaluation of conclusions of criminal analysis and and construction of analytical schemes was outlined. The essence of operative, tactical and strategic criminal analysis was characterized. Activities on the risks evaluation were observed.

УДК 343.1.85.(477)

© Федчак І. А., 2021

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2021

ISBN 978-617-511-327-1

Зміст

Перелік умовних скорочень.....	8
Передмова.....	9
Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	11
1. Становлення, сутність і поняття кримінального аналізу.....	11
2. Принципи аналітичної діяльності.....	28
3. Види кримінального аналізу.....	29
4. Завдання кримінального аналізу.....	31
5. Аналітичні продукти та їхні види.....	32
6. Порядок проведення кримінального аналізу.....	35
7. Використання матеріалів, здобутих у результаті кримінального аналізу.....	36
8. Строки проведення кримінального аналізу.....	36
Питання для самоперевірки.....	37
Список використаної та рекомендованої літератури.....	38
Розділ 2. ПРЕДСТАВЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ.....	41
1. Представлення результатів аналітичного дослідження. Усні брифінги (презентації) та письмові звіти.....	41
1.1. Структура брифінгу.....	42
1.2. Головні кроки з підготовки брифінгу.....	43
1.2.1. Аналіз аудиторії.....	43
1.2.2. Структурування брифінгу (презентації).....	43
1.2.3. Здійснення «прогону» (репетиції) брифінгу (презентації).....	44
1.3. Допоміжні засоби брифінгу (презентації).....	44
1.3.1. Фліпчарти.....	45
1.3.2. Комп'ютерний та цифровий проектор.....	46
1.3.3. Слайди.....	46
2. Підготовка аналітичного звіту.....	46
2.1. Основні правила складання аналітичних звітів.....	47
2.2. Найпоширеніші помилки при складанні аналітичного звіту.....	49

2.3. Зміст аналітичного звіту.....	49
2.4. Вимоги до аналітичних звітів.....	52
3. Досьє.....	53
Питання для самоперевірки.....	58
Список використаної та рекомендованої літератури.....	58
Розділ 3. СТРУКТУРА, ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ	
ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ	59
1. Структура підрозділів кримінального аналізу.....	59
2. Основні напрями роботи підрозділів кримінального аналізу.....	60
Питання для самоперевірки.....	64
Список використаної та рекомендованої літератури.....	64
Розділ 4. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ	
ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ	66
1. Інформаційне забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу.....	66
2. Відомчі інформаційні ресурси, що використовуються співробітниками підрозділів кримінального аналізу.....	67
3. Інші інформаційні масиви, які використовують співробітники підрозділів кримінального аналізу.....	74
Питання для самоперевірки.....	76
Список використаної та рекомендованої літератури.....	76
Розділ 5. АНАЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС (ХАРАКТЕРИСТИКА ЙОГО ЕТАПІВ)	78
1. Складові процесу кримінального аналізу.....	78
2. Аналіз зв'язків: побудова асоціативних матриць і схем зв'язків.....	89
Питання для самоперевірки.....	94
Список використаної та рекомендованої літератури.....	94
Розділ 6. ФОРМУВАННЯ Й ОЦІНКА ВИСНОВКІВ	96
1. Практичний підхід до формування висновків.....	96
2. Оцінка висновків.....	103
Питання для самоперевірки.....	106
Список використаної та рекомендованої літератури.....	106

Розділ 7. АЛГОРИТМ СКЛАДАННЯ СХЕМ ПОДІЙ, ДІЙ, ТЕЛЕФОННИХ ДЗВІНКІВ.....	108
1. Алгоритм складання схеми й матриці подій.....	108
2. Алгоритм складання схем дій.....	115
3. Аналіз телефонних дзвінків.....	117
Питання для самоперевірки.....	123
Список використаної та рекомендованої літератури.....	123
Розділ 8. ОПЕРАТИВНИЙ (ОПЕРАЦІЙНИЙ) КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ.....	125
1. Поняття й сутність оперативного кримінального аналізу.....	125
2. Основні аналітичні методи, що використовуються під час проведення оперативного кримінального аналізу.....	128
2.1. Аналіз зв'язків.....	130
2.1.1. Перелік питань, які досліджують при аналізі взаємозв'язків.....	131
2.1.2. Модель етапів аналізу взаємозв'язків.....	132
2.2. Аналіз соціальних мереж (Social Networks Analysis, SNA).....	133
2.2.1. Центральність і її показники.....	134
2.2.2. Кластеризація K-Core (визначення груп).....	140
2.3. Порівняльний аналіз справи.....	142
2.4. OSINT (аналіз інформації з відкритих джерел).....	144
2.4.1. Пошукові системи Google та Yandex.....	149
2.4.2. Соціальні мережі.....	151
2.4.3. Месенджери.....	152
2.4.4. Пошук за телефонними номерами.....	152
2.4.5. Інші інформаційні ресурси.....	152
2.4.6. Боти.....	156
2.4.7. Інформаційні портали.....	159
2.4.8. Відкриті реєстри.....	160
2.5. Використання методу складання фінансового профілю підозрюваних осіб із метою встановлення прихованих доходів.....	164
2.6. Географічне профілювання.....	167
Питання для самоперевірки.....	168
Список використаної та рекомендованої літератури.....	169

Розділ 9. ТАКТИЧНИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ	170
1. Поняття й сутність тактичного кримінального аналізу.....	170
2. Цілі тактичного аналізу.....	173
3. Особливості тактичного аналізу.....	176
4. Етапи проведення тактичного аналізу.....	178
5. Зміст тактичного аналізу.....	179
6. Тактичний аналіз Т24.....	181
7. Тактичний аналіз Т30.....	184
8. Тактичний аналіз за запитом (ТАЗЗ).....	187
9. Порівняльний аналіз типів тактичного аналізу.....	188
10. Аналітичні техніки та методи, що використовуються для проведення тактичного кримінального аналізу.....	189
10.1. Злочинні моделі (серії).....	189
10.2. Географічні інформаційні системи (ГІС) в тактичному аналізі.....	194
10.3. Статистичний аналіз як інструмент проведення тактичного аналізу.....	197
10.4. Аористичний метод.....	198
Питання для самоперевірки.....	199
Список використаної та рекомендованої літератури.....	200
Розділ 10. СТРАТЕГІЧНИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ	201
1. Поняття й суть стратегічного кримінального аналізу.....	201
2. Джерела інформації та інструменти у стратегічному аналізі.....	204
3. Модель звіту зі стратегічного аналізу.....	205
4. Аналітичні техніки та методи у стратегічному аналізі.....	207
4.1. SWOT-аналіз.....	208
4.1.1. Процес проведення SWOT-аналізу.....	210
4.1.2. Матриця SWOT-аналізу.....	211
4.1.3. Рекомендації для отримання кращих результатів у використанні SWOT у стратегічному аналізі.....	212
4.2. PEST-аналіз.....	216
4.2.1. Етапи створення PEST-аналізу.....	218
4.2.2. Рекомендації з підготовки PEST-аналізу.....	218
4.3. СОСТА.....	219
4.4. Аналіз злочинних моделей та аналіз профілів.....	223
4.5. Аналіз тенденцій.....	226
4.6. Аналіз географічного профілювання.....	227

4.6.1. ArcGIS.....	234
4.6.2. GeoMedia.....	241
4.6.3. QGIS.....	242
4.6.4. MapInfo Pro.....	244
4.6.5. Global Mapper.....	245
4.6.6. gvSIG.....	246
4.6.7. GeoDASH.....	247
4.6.8. IBM i2 iBase (GIS).....	248
Питання для самоперевірки.....	252
Список використаної та рекомендованої літератури.....	253
Розділ 11. АНАЛІЗ РИЗИКІВ.....	257
1. Сутність та зміст діяльності з аналізу ризиків.....	257
2. Оцінка загроз.....	264
3. Оцінка вразливості.....	266
4. Оцінка впливу загрози – шкода (наслідки).....	269
5. Опис рівнів ризику.....	271
6. Етапи, види та рівні аналізу ризиків.....	272
7. Методи аналізу ризиків.....	276
8. Приклади оцінки ризиків.....	277
9. Структура звіту з оцінки загроз і ризиків.....	283
Питання для самоперевірки.....	285
Список використаної та рекомендованої літератури.....	286

Перелік умовних скорочень

ГІС	- географічна інформаційна система
ДПС України	- Державна прикордонна служба України
ДФС	- Державна фіскальна служба України
Європол	- Агентство Європейського Союзу зі співробітництва у сфері правоохоронної діяльності (European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol))
ЄІС МВС України	- Єдина інформаційна система МВС України
ЄРДР	- Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЄС	- Європейський Союз
ЗМІ	- засоби масової інформації
ІІТС	- Інтегрована інформаційно-телекомунікаційна система
ІІ	- інформаційна підсистема
ІПНП	- Інформаційний портал Національної поліції України
ІПС	- інформаційно-пошукова система
КК України	- Кримінальний кодекс України
КПК України	- Кримінальний процесуальний кодекс України
МВС	- Міністерство внутрішніх справ України
НАІС	- Національна автоматизована інформаційна система
НАТО	- Організація Північноатлантичного договору, також Північноатлантичний альянс, або НАТО (North Atlantic Treaty Organization - NATO)
НКЦПФР	- Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку
НПУ	- Національна поліція України
ОЗУ	- організоване злочинне угруповання
ОРД	- оперативно-розшукова діяльність
ОРС	- оперативно-розшукова справа
ПФУ	- Пенсійний фонд України
РАЦС	- органи реєстрації актів цивільного стану
ТЗ	- транспортний засіб
АІС ОП	- автоматизована інформаційна система оперативного призначення
FATF	- Міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей (Financial Action Task Force on Money Laundering)
OSINT	- аналіз відкритих джерел інформації (Open Source Intelligence), пошук, збір, фіксація, обробка та аналіз інформації із загальнодоступних джерел.
SNA	- аналіз соціальних мереж (Social Networks Analysis)
SOCTA	- аналітичний звіт щодо оцінки загроз тяжких злочинів та організованої злочинності за методологією Європейського поліцейського офісу (Європолу).

Передмова

Практична значимість дослідження кримінальної (розвідувальної) аналітичної діяльності обумовлюється тим, що сучасний стан справ у сфері протидії поширенню злочинності серйозно перешкоджає проведенню демократичних реформ, порушує соціально-економічну та соціальну рівновагу в суспільстві, – це по-перше. По-друге, незважаючи на наявність значної кількості наукових публікацій, присвячених вивченню організованих форм злочинності, потребують дослідження питання аналітичного супроводу як на етапі оперативно-розшукової діяльності, так і під час проведення досудового розслідування кримінальних проявів. По-третє, динаміка активності організованої злочинності свідчить про те, що заходи, які застосовуються правоохоронними органами, видаються недостатньо ефективними, тому неодмінним є внесення коректив, запровадження змін нормативно-правового й організаційно-тактичного характеру їхньої діяльності, що може знайти свій вираз у вивченні та втіленні концептуальних положень кримінального аналізу задля зміни тенденцій протидії злочинності в бік зменшення.

Таким чином, одним із пріоритетних завдань для органів та підрозділів Національної поліції є перебудова моделі її діяльності з урахуванням сучасних провідних тактик і стратегій, розроблених та успішно запроваджених у правоохоронну діяльність США, Канади, Великої Британії, країн Європейського Союзу, котрі, керуючись викликами інформаційного суспільства, суттєво вдосконалили процеси аналітичного пошуку й аналітичної діяльності на підставі реструктуризації та оптимізації потоків інформації.

Кримінальний аналіз виступає специфічним видом інформаційно-аналітичної діяльності, яка полягає в ідентифікації та щонайточнішому визначенні внутрішніх зв'язків між різними видами інформації (відомостями, даними), що стосуються злочину, і будь-якими іншими даними, отриманими

з різних джерел, їх використанні в інтересах ведення оперативно-розшукової та слідчої діяльності, їх аналітичної підтримки.

Кримінальний аналіз не дублює методів роботи оперативних працівників чи слідчих, його алгоритми допомагають успішно опрацьовувати великі за обсягом масиви даних з метою вилучення з них значень; таким чином кримінальний аналіз виконує роль додаткового інструментарію в руках працівників органів та підрозділів поліції.

У навчальному посібнику наведено систематизовані теоретичні розробки та практичні рекомендації у сфері кримінального аналізу й діяльності поліції, керованої розвідувальною аналітикою, узагальнено досвід розвідувальної аналітичної діяльності провідних інституцій, які працюють за визначеним напрямом, – це Міжнародна асоціація аналітиків правоохоронних структур (IALEIA), Консультативна місія Європейського Союзу (EUAM), Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC), Міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей (FATF), Організація Північноатлантичного договору, або Північноатлантичний альянс (NATO).

Підготовці навчального посібника передували тренінги, проведені зусиллями Консультативної місії Європейського Союзу щодо запровадження кримінального аналізу в діяльність Національної поліції України.

Розділ 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Становлення, сутність і поняття кримінального аналізу

З метою з'ясування теоретичних проблем та історичних закономірностей формування сучасної системи кримінального аналізу в органах поліції потрібно визначити її зміст та складові, дослідити історію виникнення і становлення цього інституту діяльності правоохоронних органів.

Історично концепція кримінального аналізу передбачала порівняння вчиненого злочину з іншими подібними випадками на основі особистого досвіду патрульних поліцейських, детективів та адміністраторів поліції тощо.

Європейські та американські вчені вважають, що кримінальний аналіз з'явився у Великобританії. На їхню думку, ще у 1846 році детективами лондонської поліції здійснювався такий аналіз, що полягав:

- у класифікації злочинців та злочинів;
- у розробці концепції методики роботи аналітиків щодо розслідування злочинів, пов'язаних із вбивствами.

Необхідність такого аналізу зумовлювалася зростанням злочинності та потребою адекватних заходів протидії. Цей період можна назвати «острівним».

У 1887 році досвід англійських поліцейських почали запроваджувати на американському континенті.

Батьком сучасної системи організації діяльності поліції та використання кримінального аналізу вважається А. Фольмер, начальник поліції м. Берклі (США), який ще у 1906 році запровадив картографічний метод для визначення місць концентрації злочинних угруповань. Підґрунтям цього стало вивчення результатів діяльності поліції за попередній рік.

Кажучи сучасною мовою науки та практики протидії злочинності – це був аналіз оперативної обстановки. Наслідком стало запровадження систем нейтралізації злочинності в її осередках завдяки оптимізації використання сил поліції.

Важливим етапом розвитку кримінального аналізу як напряму діяльності поліції вважається період 60–70-х років ХХ століття. Тоді до складу поліцейських підрозділів на рівні великих відділів поліції США увійшли розвідувальні підрозділи, до яких були долучені аналітичні групи.

Поштовхом цьому став пік злочинності та прийняття закону про боротьбу зі злочинністю. В той час створюється Агентство фінансової допомоги правоохоронним органам США у боротьбі з організованою злочинністю. Це виявилось приводом для видання підручників і довідників для кримінальних аналітиків та методики використання кримінального аналізу. Наслідком стало формування наприкінці 1970-х років Комплексної програми кримінального попередження ІСАР – як підґрунтя переходу на вищий рівень кримінального аналізу та його професіоналізації.

В середині 1990-х років були запроваджені перші картографічні методи відображення злочину, які дали змогу аналітикам отримувати тривимірне зображення події.

Період 90-х років ХХ ст. став революційним. Відповідно до наукових перетворень почало зароджуватись інформаційне суспільство та змінилися підходи до діяльності поліції в бік створення системи протидії всім видам злочинності. Це сприяло появі Міжнародної асоціації кримінальних аналітиків (ІАСА), яка формує стратегію та напрями діяльності кримінальних аналітиків у всьому світі, що, своєю чергою, призвело до того, що кримінальний аналіз виділився в окремий напрям професійної діяльності, притаманний поліції більшості розвинутих держав світу. Як наслідок, до структури Генерального секретаріату Інтерполу входить підрозділ кримінального аналізу. Європол будує свою діяльність на підставі технологій та результатів кримінального аналізу.

В ЄС домінує новий підхід до протидії організованій злочинності, в основі якого лежить розвідувальна інформація – Intelligence Led Policing – аналіз відомостей, здобутих шляхом специфічної поліцейської діяльності у сфері збирання

інформації. Традиційно термін «intelligence» у нас перекладають як «розвідка» чи «розвідувальний», хоча його реальний сенс набагато глибший, адже йдеться про здобуття первинних розвідувальних, оперативних даних у результаті аналітичної обробки та формулювання аналітичних висновків. У світі існують різні моделі та стратегії поліцейської розвідки, наприклад, у Великобританії – National Intelligence Model, у США – National Criminal Intelligence Sharing Plan, є канадська модель SLEIPNIR тощо.

Таким чином, правоохоронна спільнота отримала нову можливість змінити свій підхід і розуміння специфіки розвідувальної аналітики. Праці провідних іноземних фахівців, офіцерів кримінальної розвідки та аналітиків з трьох континентів: «Базові принципи розвідувальної роботи» (1971, 1976 рр.) Е. Дрекселя Годфрі та Д. Р. Харріса, «Розвідка-2000: перегляд основних принципів» (2000 р.), «Кримінальна розвідка у XXI сторіччі» (2011, 2017 рр.), а також напрацювання Міжнародної асоціації аналітиків правоохоронних структур (IALEIA) та Асоціації розвідувальних відділів правоохоронних структур (LEIU) – сформували новий підхід до осмислення концепцій, представлених у «Базових принципах розвідувальної роботи». Ці принципи містять огляд історичного розвитку служб кримінальної розвідки та їх поступової інкорпорації в правоохоронні структури, авторську позицію щодо значення кримінальної розвідки, необхідності формулювання місії тактичної та стратегічної розвідки, а також опис розвідувального процесу.

Ефективне залучення підрозділу кримінального аналізу є надзвичайно важливим для діяльності правоохоронних органів у контексті забезпечення більш глибокого розуміння кримінального середовища та визначення методів протидії злочинним угрупованням. Зазначений підрозділ надає державним інституціям відповідні знання та рекомендації, що сприяє ефективному використанню їхніх ресурсів. Завдяки правильному визначенню завдань підрозділ кримінального аналізу може бути неоцінено корисним під час розроблення стратегічних планів для підготовки до потенційних викликів.

Підрозділи кримінального аналізу застосовують аналітичний процес, що передбачає планування та спрямування, збір, оцінку, зіставлення, аналіз, розповсюдження та повторне оцінювання даних про підозрюваних, злочинців та/або

організації тощо з метою формування знань, які створюють можливість застосування правоохоронними органами проактивного підходу до реагування на дії правопорушників, тобто спроможність виявляти й розуміти наміри злочинних груп, що діють у межах юрисдикції. Після виявлення (ідентифікації) злочинних груп і вивчення алгоритмів та принципів їхньої діяльності правоохоронні органи можуть розпочинати оцінювання поточних тенденцій у злочинному середовищі, прогнозувати їх розвиток і за певних умов запобігати майбутнім злочинам. Унаслідок застосування аналітичного процесу формуються знання, які слід брати за основу під час вироблення і прийняття рішення та визначення відповідних цілей (суб'єктів, злочинних груп або організацій) для ініціювання кримінальних розслідувань. Незважаючи на те, що продукти кримінального аналізу (розвідувальна аналітика) можуть бути використані для забезпечення відповідної підтримки процесу розслідування, операцій зі здійснення нагляду та судового розгляду кримінальних проваджень, її цінність полягає також у забезпеченні раціонального управління та розподілу ресурсів правоохоронних структур і виконання ними своїх обов'язків щодо прогнозування загроз для суспільства з метою запобігання злочинним проявам.

Слід зазначити, що першими на теренах України визнали необхідність виділення кримінального аналізу в окремий напрямок представники Державної прикордонної служби України, котрі завдяки наказу ДПСУ № 28 від 15 січня 2008 р. отримали Інструкцію про організацію та ведення кримінального аналізу оперативно-розшуковими підрозділами Державної прикордонної служби України.

Визначення теоретико-прикладного змісту кримінального аналізу можна надати, керуючись дефініціями з наукових джерел та нормативних актів:

– сукупність систематичних аналітичних процесів, спрямованих на отримання своєчасної та достовірної інформації щодо змін у характеристиках і тенденціях злочинності з метою допомоги оперативним та адміністративним підрозділам у розподілі сил і засобів для попередження та припинення злочинної діяльності, допомоги у процесі розслідування (С. Готліб, США);

– вивчення певних характеристик і тенденцій з метою розкриття злочинів або їх попередження (Експертна група Ради Європи з питань кримінального права та кримінології);

– визначення та розуміння (осмислення) зв'язків між кримінальною інформацією (інформацією про злочин) та іншою потенційно значимою інформацією з метою поліцейської та судової практики (Інтерпол);

– професійна систематична специфічна інформаційно-аналітична діяльність, яка допомагає розкривати та розслідувати злочини або приймати управлінські рішення;

– опрацювання інформації, яка є суттєвою для керування і виступає основою у прийнятті рішень. Залежно від одержувача така інформація має характер бази для планування, оціночний, керівний або контрольний характер.

Таким чином, можемо виокремити головні риси та складові кримінального аналізу:

– сукупність систематичних аналітичних процесів;

– вивчення певних характеристик і тенденцій;

– визначення та розуміння (осмислення) зв'язків між кримінальною інформацією (інформацією про злочин) та іншою;

– систематична специфічна інформаційно-аналітична діяльність;

– опрацювання інформації, яка є суттєвою для управління або прийняття рішення;

– здійснюється з метою попередження, припинення, розкриття та розслідування злочинів або прийняття управлінських рішень.

Як наслідок, сьогодні деякі науковці виокремлюють два види кримінального аналізу – **аналітичний пошук та аналітичне дослідження**.

Основним змістом аналітичного пошуку є організація інформації таким чином, щоби полегшити завдання з вилучення сенсу зі зібраних даних. Аналітичне дослідження передбачає встановлення взаємозв'язків між особами, подіями та предметами.

Аналітичне дослідження – форма інформаційно-аналітичної діяльності, що полягає у поглибленому вивченні проблеми, під час якого здійснюється опис її структури, кількісних та якісних параметрів, а також чинників, що її обумовлюють.

Аналітична діяльність – застосування аналізу, функціонування органу (підрозділу), уповноваженого здійснювати аналіз, система заходів зі здійснення аналізу, що заснована на ньому або служить його цілям.

Аналітична робота – підбір, узагальнення та аналіз (логічне дослідження) накопиченої інформації і підготовка на цій основі висновків, прогнозів і пропозицій для обробки аналітичних оглядів і прийняття рішень.

Складовими кримінального аналізу є також діяльність з отримання, обробки, реструктуризації інформації та прогнозування розвитку ситуації.

За своїм змістом «кримінальний аналіз» об'єднує два окремі поняття: «кримінальний» і «аналіз».

Кримінальний – той, що стосується вивчення злочинів і злочинності, боротьби і запобігання злочинам. **Аналіз** (розкладання, розчленування) означає:

1) метод дослідження, що полягає в мисленнєвому або практичному розчленуванні цілого на складові частини. Протилежне – синтез;

2) уточнення логічної форми (будови, структури) міркування засобами формальної логіки. Аналітичний – отриманий унаслідок розчленування об'єкта й аналізу одержаних завдяки цьому частин. Всебічний розгляд, дослідження чогонебудь (фактів, явищ). Визначення властивостей якої-небудь речовини.

За допомогою аналізу можна ретельніше і краще провести відповідні процеси судження в аналітичному завданні, що виконується.

Кримінальний аналіз є діяльністю співробітників правоохоронних органів з використання інтелектуального програмного забезпечення та системного підходу щодо збору відповідної інформації, аналітичного вивчення певних характеристик, тенденцій з метою встановлення взаємозв'язків між фактами, подіями, явищами, суб'єктами та об'єктами, оптимізації управління правоохоронними органами на державному, територіальному рівні та під час вирішення конкретних задач протидії злочинності.

Кримінальний аналіз – специфічний вид інформаційно-аналітичної діяльності, спрямований на встановлення та

передбачення взаємозв'язків між даними про злочинну діяльність та іншими даними, потенційно з ними пов'язаними, їх оцінювання, інтерпретація та прогнозування розвитку досліджуваних подій з метою їх використання під час досудового розслідування та здійснення оперативно-розшукової діяльності, а також для розроблення тактичних і стратегічних заходів із протидії злочинності.

За своїм характером кримінальний аналіз може бути **загального характеру** або **спеціалізованим**.

Кримінальний аналіз **загального характеру** націлений на широкий спектр злочинних діянь, зазвичай у сфері невеликих відомств або юрисдикцій.

Спеціалізований кримінальний аналіз призначений для певного типу злочинної діяльності або об'єкта, як-от наркотики, промислове шпигунство чи організована злочинність.

Систему кримінального аналізу в правоохоронних органах можна розділити на два основні напрями:

1. Аналіз злочинності, її причин і умов, її супутніх, особи тих, хто скоює злочини, а також методів контролю за злочинністю та боротьби з нею (включаючи в поняття боротьби зі злочинністю та її попередження).

2. Аналіз злочинів, механізм їх відображення в джерелах інформації, діяльність з розкриття, розслідування та попередження всіх видів злочинів і розробки на цій основі найбільш ефективних методів і засобів розкриття злочинів.

1. Отож аналіз злочинності дає розуміння проблеми злочинності загалом та усвідомлення того, що суспільство може зробити в боротьбі з нею, якими методами і засобами воно зобов'язане користуватися з урахуванням стану, характеру, структури злочинності, яким є місце правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю, що первинне в цій боротьбі – закон і покарання чи заходи економічного, соціального, виховного плану.

Завдання, які стоять перед кримінологією, вимагають інтелектуальних, організаційних та матеріально-технічних зусиль, а також подолання певних труднощів. Розрізняють чотири групи основних завдань аналізу злочинності.

Перша група – пізнавальні завдання. У процесі вивчення злочинності і злочинця кримінальний аналіз далеко не вичерпав

своїх можливостей. Щонайменше три аспекти цього аналізу вимагають подальшого поглибленого дослідження.

По-перше, це закономірності існування й руху злочинності (Чим пояснюється її зростання? Чому зростає кількість тяжких і небезпечних злочинів? Де межі цього зростання, якщо вони взагалі є? Які світові тенденції руху злочинності?). На всі ці запитання треба знайти обґрунтовані відповіді.

По-друге, це особливості особи злочинця і «механізмів» скоєння злочинів різного виду. Тут для аналітиків залишається невирішеним питання про співвідношення особистості і середовища, біологічного і соціального, індивідуального і суспільного. Це питання про причини конкретного злочину й про те, як і чому нормальна людина стає злочинцем.

По-третє, це питання про те, як повинна змінюватися стратегія боротьби зі злочинністю з урахуванням соціальних змін, які відбуваються в суспільстві; як у цих умовах ефективно організувати боротьбу зі злочинністю та її попередження, захистити інтереси громадянина і суспільства.

Друга група – прогностичні завдання. Недостатньо констатувати поганий або хороший стан справ. Необхідно передбачити і прогнозувати розвиток подій. Зрозуміло, йдеться лише про імовірнісний прогноз, яким намічаються основні тенденції того чи іншого явища (наприклад, зростання або стабілізація злочинності), але немає абсолютної впевненості щодо можливих у майбутньому цифр. І все ж таки без цього прогнозу практика боротьби зі злочинністю стає дезорієнтованою. А для надійного прогнозування аналітикові потрібно оволодіти всіма тими знаннями, які вже сьогодні має в своєму розпорядженні ця наука.

На нашу думку, під поняттям «прогнозування» слід розуміти передбачення майбутніх злочинних дій або змін характеру тенденцій злочинності на основі аналізу інформації, що відбиває минулі тенденції, на яких базується прогноз.

З перших двох груп завдань впливає і **третя група – рекомендації аналітиків** державним і громадським організаціям. Аналіз злочинності передбачає не тільки вивчення злочинця і злочинності, а й розробку заходів щодо попередження злочинів. Постійне завдання аналізу злочинності – вдосконалення цих заходів з урахуванням мінливих умов життя, впровадження

результатів новітніх розробок у повсякденну практику правоохоронних або інших державних і муніципальних органів.

Нарешті, **четверте завдання – інформування населення**. Багаторічний досвід боротьби зі злочинністю засвідчує, що самим лише спеціалізованим органом без підтримки населення подолати злочинність складніше. Знання громадян про боротьбу зі злочинністю залишаються уривчастими, поверхневими, нерідко перекрученими. Це обумовлюється низкою таких причин, як: засекреченість відомостей про злочинність; боязнь злочинного світу; спотворене зображення злочинців у багатьох засобах масової інформації (ЗМІ), часом їх «героїзація» тощо. Необхідно надати людям основні відомості про злочинність, навчити сміливіше і активніше боротися зі злочинними діяннями й уникати того, щоб опинитися жертвою злочинця – потерпілим.

2. Предметами аналізу злочинів є, з одного боку, закономірності механізму злочину і виникнення інформації про злочин в цілому й окремі його елементи, а з іншого боку – закономірності збору, дослідження, оцінки і використання інформації про злочин, тобто пошуково-пізнавальна діяльність правоохоронних органів.

До закономірностей аналізу злочинів доречно віднести:

- наявність причинно-наслідкових зв'язків між окремими елементами злочинної діяльності;
- відображення злочинної діяльності у зовнішніх аспектах;
- вплив сформованої обстановки та обраного злочинцем способу вчинення злочину на його механізм і особливості його протікання.

Цілі кримінального аналізу:

- розробити гіпотези (припущення);
- реконструювати хід здійснення правопорушень;
- визначити, чи були вони здійснені одним злочинцем;
- встановити злочинця, зв'язки, інформацію, важливу для доказування;
- зрозуміти функціонування злочинної мережі;
- дослідити масштаб і характеристики злочинної діяльності.

Мета кримінального аналізу:

- напрацювання нових напрямів у досудовому розслідуванні кримінального провадження;
- якісне планування окремих слідчих (розшукових) дій;
- аналітичне супроводження оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування;
- аналіз стану ефективності досудового розслідування, оперативно-розшукової діяльності та превентивної діяльності у протидії злочинності;
- оброблення великого обсягу інформації, з відстежуванням та пов'язуванням фактів за допомогою спеціальних аналітичних методів;
- аналіз складної і розгалуженої структури зв'язків об'єктів оперативно-розшукової справи або кримінального провадження;
- виявлення ризиків, тенденцій майбутнього розвитку злочинності та в подальшому запобігання їй;
- розв'язання більш масштабних довгострокових проблем і досягнення цілей для виявлення ключових фігур злочинного світу або синдикатів, прогнозування зростання видів злочинної діяльності та встановлення пріоритетів діяльності правоохоронних органів;
- аналіз інформації, спрямованої на виявлення тенденцій, закономірностей, прогнозування розвитку за великий період часу.

Для розуміння процесу кримінального аналізу доцільно охарактеризувати його основні складові як окремі і специфічні етапи або функції. Але слід пам'ятати, що ці складові взаємопов'язані і зрештою їх потрібно розглядати як систему.

Процес кримінального аналізу є ланцюгом дій або процедур, що ведуть до найточнішого та обґрунтованого висновку зі заданої інформації. Інформація збирається, оцінюється й упорядковується. Аналітичний етап процесу починається з отримання відповідних даних і їх організації у формі, що сприяє усвідомленню їхнього значення. Наведений етап, опис даних, допомагає виявляти відсутню інформацію і направляти подальші заходи зі збору відомостей на їх отримання. При цьому формується підґрунтя для застосування індуктивного висновку з метою розробки однієї або декількох гіпотез про ключові аспекти злочинної діяльності.

Гіпотези апробуються повторенням збору, оцінки, впорядкування, опису даних та індуктивного циклу обґрунтування. Кожного разу при повторенні циклу він дедалі більше фокусується на конкретних видах інформації, необхідній для підтвердження або спростування гіпотези. Це веде до формування висновку з високим рівнем надійності. Кінцева мета цього процесу полягає в забезпеченні висновку – підсумку, прогнозування або розрахунків, на основі яких можна діяти з упевненістю.

У самому аналізі потрібно розрізнати три його основні елементи.

Мета аналізу мусить бути уточнена замовником. Тому дуже важливим етапом розгляду запиту на виконання аналізу є попередня консультація з аналітиком. Завдяки цьому будуть уточнені цілі виконання аналізу і визначені засади співробітництва в цьому процесі.

Предметом аналізу може бути практично все: поняття, істини та проблеми, що розглядаються на різних рівнях загальності і навіть абстракції.

Щоби правильно виконати аналіз, потрібно підібрати **інструмент (методи)**, адекватний здійснюваному завданню. Конкретний аналіз базується на системі аналізу судження, відповідно до якої повинні використовуватися такі засади: від детального до загального; від складного до простого; від наслідку до причин; від тез до їх засновків.

Обсяг завдань аналітика можна охопити сімома пунктами:

1. Накопичення даних.
2. Попереднє опрацювання даних (надання їм відповідних форматів, які уможливають проведення аналізу).

3. Візуалізація накопичених даних. Це інтерактивне вивчення візуального представлення абстрактних даних для посилення людського пізнання. Абстрактні дані включають в себе як числові, так і нечислові дані, такі як текст і географічна інформація.

4. Аналіз даних – пошук тенденцій розвитку, пошук пов'язаних і несуттєвих явищ, розпізнавання змін у структурі процесів та представлення умовиводів, зроблених на цій підставі.

5. Створення результатів аналізу (аналітичні довідки, звіти, профілі; досье на особу, місце (адресу), ОГ або ЗО, подію (інцидент), об'єкт (предмет), юридичну особу).

6. Презентація візуально представлених даних.

7. Коригування і перевірка виправданості зроблених висновків та проведеного аналізу на підставі нових отриманих інформацій (відомостей).

Отримувач аналітичного продукту оцінює об'єктивність наданої інформації, її відповідність потребам замовника, результат використання інформації замовником, та обов'язково готує рекомендації.

Кримінальний аналіз, зокрема, застосовується в багато-епізодних справах, що охоплюють велику територію, включають у свій обсяг значну кількість подій або суб'єктів (наприклад, стосуються великих злочинних угруповань), характеризуються розбудованою структурою злочинних зв'язків, у яких не виправдовують себе традиційні методи відстеження та асоціювання фактів. Застосування кримінального аналізу допомагає встановити або передбачити взаємозв'язки між накопиченими фактами, що, своєю чергою, дає змогу побудувати, перевірити та виключити слідчі версії.

Завдяки застосуванню кримінального аналізу у проведенні дій із розкриття злочину виникає можливість досягти:

- кращого обігу інформації;
- можливості створення міжрегіональних, міжнародних «команд»;
- ліпшого розуміння якості і придатності інформації;
- уніфікації інтерпретації інформації для всіх її користувачів;
- зниження ризику при прийнятті рішень;

- більш точного прогнозування розвитку ситуації;
- скорочення витрат на виконання заходів.

Належне використання кримінального аналізу вважається доцільним для всіх інститутів із боротьби з незаконною діяльністю.

Принциповою **відмінністю** кримінального аналізу від інформаційно-аналітичної діяльності є можливість отримання нової, раніше не відомої ініціатору розробки оперативної значимої інформації не лише про події та об'єкти, але і про причинно-наслідкові зв'язки, додаткові кваліфікуючі ознаки (стійкість, згуртованість, наявність внутрішньої ієрархії в групі, розподілення ролей тощо). Крім того, з'являється реальна можливість оперативного прогнозування ймовірних подій.

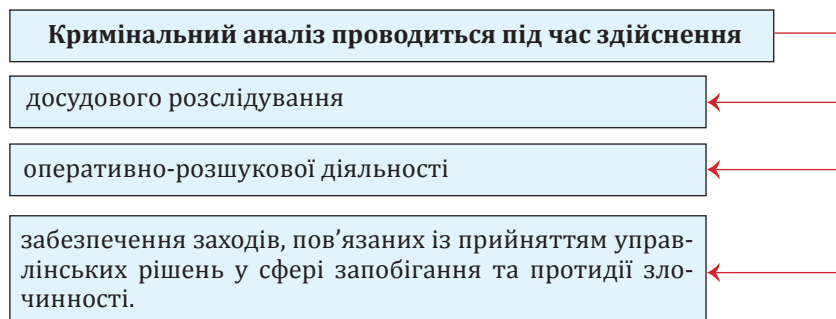
Швидкий розвиток електронно-обчислювальної техніки і програмного аналітичного забезпечення, інформаційних технологій тощо дав новий поштовх для розвитку інноваційних підходів до роботи з інформаційними масивами. Що сучаснішим є програмне забезпечення, то більші можливості відкриваються у здійсненні кримінального аналізу. Наявність програмного аналітичного забезпечення, а також вміння його використовувати є необхідною умовою для проведення кримінального аналізу. Особливу роль у цьому відіграє особа того, хто здійснює кримінальний аналіз, його креативність, кмітливість, логічне мислення тощо.

Упровадження системи кримінального аналізу в діяльність НП України дало можливість підвищити ефективність аналітичного супроводу ОРД та досудового розслідування у сфері протидії злочинності (особливо організованим), створило передумови для розвитку національного та міжнародного співробітництва під час проведення аналізу ризиків та кримінального аналізу.

З огляду на те, що система кримінального аналізу характеризується однаковими аналітичними процедурами, принципами та умовними символами візуального представлення, вона є своєрідною міжнародною мовою інтерпретування кримінальних подій аналітиками в усьому світі. Цей беззаперечний аргумент створює також нові можливості для розвитку результативної взаємодії та співпраці національних і міжнародних органів правопорядку. Отже, знання у галузі кримінального аналізу – його видів, форм, сфер, умов і можливостей

застосування – мають бути широко пропаговані, надто серед осіб, котрі безпосередньо та опосередковано залучені до процесу боротьби зі злочинністю. Знаннями, компетентністю і кваліфікаціями у сфері кримінального аналізу повинні різною мірою володіти як кримінальні аналітики та їх керівництво на всіх рівнях управління, так і особи, які здійснюють розшукові, оперативні дії, проводять дізнання і слідство. У нинішній ситуації належне використання кримінального аналізу є беззаперечним обов'язком усіх інститутів із боротьби з незаконною діяльністю.

Проте залишається чимало проблемних моментів, які стосуються визначення та єдиного розуміння поняття й видів кримінального аналізу, нормативно-правового регулювання його використання в ОРД і, відповідно, в практичній діяльності оперативних підрозділів НП України, застосування результатів (продуктів) кримінального аналізу тощо.

Особами, які уповноважені на замовлення кримінального аналізу, є **керівники органів (їхні перші заступники)** досудового розслідування та підрозділів кримінальної поліції

МЕТОЮ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ Є ФОРМУВАННЯ ВИСНОВКІВ І ПРЕДСТАВЛЕННЯ ПРОПОЗИЦІЙ ДЛЯ ПОДАЛЬШИХ ДІЙ, А ГРАФІКИ (ДІАГРАМИ) МАЮТЬ ТІЛЬКИ ПОЛЕГШИТИ ЇХ ІНТЕРПРЕТУВАННЯ ТА ВІЗУАЛІЗУВАТИ ЇХ.

Кримінальний аналіз, який використовує професійні аналітичні інструменти, застосовується у справах:

- 1) багатоепізодних і таких, що набувають розвитку;
- 2) які охоплюють велику територію;
- 3) яким характерна складна і розбудована структура злочинних зв'язків;
- 4) де присутня велика кількість інформації (відомостей), що унеможлиблює відстеження фактів без застосування кримінального аналізу.

Отже, **головною метою кримінального аналізу** є вдосконалення механізмів попередження, виявлення, документування та розслідування кримінальних правопорушень, а також налагодження механізмів моніторингу криміногенної ситуації, обміну інформацією на державному, регіональному й міжнародному рівнях стосовно тенденцій та ризиків у цій сфері.

Подальший розвиток кримінального аналізу та його адаптація до особливостей національного законодавства і системи боротьби зі злочинністю забезпечить раціональний розподіл правоохоронних ресурсів і суттєво вплине на зниження рівня злочинності в Україні.

Суб'єктом кримінального аналізу може бути фахівець, котрий володіє необхідними знаннями та досвідом для аналізу управлінських ситуацій, підготовки аналітичних звітів, висновків і пропозицій, та особа, яку призначено на посаду підрозділу кримінального аналізу і яка має відповідну форму допуску та доступу до джерел інформації, що міститься у базах (банках) даних МВС України й інших органів державної влади, в тому числі установ, підприємств та організацій усіх форм власності, здійснює збір, оцінку, обробку даних з інформаційних ресурсів.

Об'єкт кримінального аналізу – це злочин, злочинець, злочинне угруповання, злочинність тощо.

Предметом кримінального аналізу є коротко- та довготермінові цілі в оперативно-розшуковій діяльності й досудовому розслідуванні: визначення перспектив та пріоритетів роботи за оперативно-розшуковими справами і кримінальними провадженнями, визначення стратегії подолання злочинності, а також прогнозування тенденцій розвитку криміногенної обстановки на підставі аналітичних досліджень.

Слід підкреслити, що значення кримінального аналізу в протидії злочинності правоохоронними органами будь-якої держави полягає в такому:

1) кримінальний аналіз дає змогу за наявності фрагментарної інформації, здобутої як з відкритих джерел, так і негласним способом, встановити потенціал і наміри ОЗУ, відтворити дії злочинців;

2) на сучасному етапі криманаліз стає актуальною сферою діяльності аналітиків, оскільки злочинці дедалі частіше використовують найсучасніші методи забезпечення їх конфіденційності;

3) кримінальний аналіз допомагає керівництву правоохоронного органу приймати правильні рішення в сфері боротьби з організованою злочинністю;

4) кримінальний аналіз надає підтримку слідчому, оперативному працівникові в здійсненні слідчо-оперативної роботи шляхом узагальнення здобутої інформації про ОЗУ та надання рекомендації з проведення конкретних слідчих (розшукових) або негласних (слідчих) розшукових дій, оперативно-розшукових заходів з урахуванням особистості конкретного злочинця, особливостей та структури ОЗУ тощо;

5) транснаціональний характер ОЗУ, особливо мережевого типу, створює неабияку проблему для правоохоронних органів, адже значний обсяг інформації про діяльність ОЗУ, якій притаманні і вітчизняні, і зарубіжні особливості соціально-економічних, культурних, психологічних умов життя людей, становить своєрідну перешкоду для розуміння слідчим, оперативним працівником процесів, що відбуваються в середовищі ОЗУ.

Все це впливає на правильність визначення причин, намірів та способів діяльності організованих форм злочинності.

Кримінальна аналітика, за умови отримання правильних завдань та ефективного використання її потенціалу, виступає головною зброєю в арсеналі правоохоронних органів. Збір, аналіз і поширення аналітично опрацьованих даних забезпечують набуття правоохоронними органами знань, необхідних для нейтралізації будь-яких проявів злочинності або запобігання їм.

Кримінальна аналітика є результатом аналізу злочинців і даних про злочини, чи то на оперативному (наприклад, розкриття та розслідування грабежу), тактичному (приміром, вбивств у м. Львові), чи стратегічному (скажімо, обіг героїну в Україні) рівні.

Діяльність аналітиків з підготовки аналітичних продуктів передбачає дослідження інформації та даних, отриманих з різноманітних джерел за визначеним алгоритмом, який характерний для усіх рівнів аналітичних досліджень. Цей алгоритм називають аналітичним процесом, і він складається з таких етапів: формування аналітичного завдання, збирання відомостей, їх оцінювання, накопичення та збереження (упорядкування), інтеграція та візуалізація для проведення аналізу, підготовка висновку, оцінка висновку, поширення (доведення продукту аналітики замовникові).

Під час проведення аналітичного процесу для отримання аналітичного продукту можуть застосовуватись різні методи: аналіз взаємозв'язків, аналіз злочинних мереж, аналіз телефонних з'єднань, аналіз подій, аналіз дій, аналіз обігу (руху), аналіз фінансових транзакцій, порівняльний аналіз справ, аналіз злочинних моделей (серій), картографування криміногенної інформації (ГІС), статистичний аналіз злочинів, SWOT аналіз, аналіз ризиків, PEST аналіз; SOCTA, OSINT, аналіз злочинних моделей, аналіз тенденцій тощо. Результати аналітичного дослідження виражаються у вигляді письмових аналітичних звітів, **досьє на фізичну або юридичну особу, об'єкт (предмет), організовану групу чи злочинну організацію, подію, профілів, аналітичних орієнтувань та інших аналітичних документів** (довідки, інформаційні зведення, аналітичні огляди).

Кримінальний аналіз спрямований на підтримку діяльності із правозастосування. Продукти кримінального аналізу формують платформу для організації діяльності поліції, керованої аналітикою (продукти кримінального аналізу слугують основою побудови організації і тактики діяльності поліції за новою філософією – переходу від реактивних методів діяльності поліції – реакції на кримінальну подію, до проактивних – коли діяльність поліції керується продуктами аналізу закономірностей і тенденцій, які ідентифікуються у кримінальному середовищі).

Під поняттям «проактивність» слід розуміти вжиття заходів щодо проблеми чи ситуації з наміром усунути або пом'якшити її наслідки.

Організація діяльності поліції, керованої аналітикою, означає методологію планування та управління діяльністю поліцейської роботи, завдяки якій продукти аналітики виступають основою для визначення пріоритетів, стратегічних та оперативних цілей в галузі попередження і припинення злочинності та інших загроз безпеці. Це дає змогу обґрунтовано розподіляти ресурси із урахуванням напрямів і сфер активності серійних злочинців, організованих злочинних угруповань та кримінального середовища.

Отже, кримінальна аналітика передбачає насамперед виявлення, визначення пріоритетності для втручання у злочинну діяльність з метою «мінімізації ризику» для суспільства.

2. Принципи аналітичної діяльності

Розглянемо загальні принципи кримінально-аналітичної діяльності.

Законність – аналітична діяльність здійснюється тільки в службових цілях, відповідно до закону і нормативно-правових актів.

Функціональна спеціалізація – аналітичні підрозділи здійснюють свою діяльність відповідно до повноважень, пов'язаних виключно з аналізом інформації. Мається на увазі чітке розмежування роботи аналітика від інших видів діяльності.

Розумна достатність – аналітична діяльність повинна відповідати тим обсягам, термінам і загальним ресурсам, які не перевищують необхідного для досягнення поставлених цілей.

Взаємодія – сумісна дія аналітичних підрозділів з правоохоронними відомствами, організаціями на національному та міжнародному рівнях.

Професійна компетентність – готовність аналітика до здійснення професійної діяльності, володіння необхідними для цього вміннями, знаннями, навичками (досвідом).

Об'єктивність – науковий принцип, який орієнтує дослідника на розуміння певної суб'єктивності тієї інформації,

з якою йому доводиться працювати, з метою отримання аргументованих результатів аналітичної роботи на підставі сучасних досягнень науки та ефективних інформаційно-аналітичних технологій. Цей принцип вимагає від аналітика мінімізувати вплив особистих і групових інтересів, установок, інших суб'єктивних чинників на процес і результати дослідження.

Сумісність форм і методів – поява нових форм інформаційного супроводу діяльності не передбачає відмову від затверджених у минулому методів, а лише уточнює їх нову роль у рамках певної системи.

Цілеспрямованість – орієнтація аналітичної діяльності на досягнення конкретних цілей для вирішення певних завдань як результатів практичної діяльності.

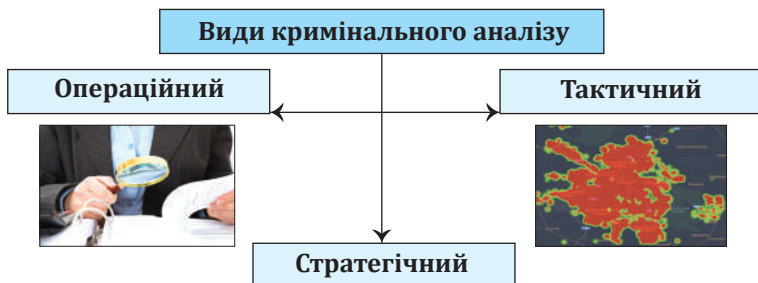
Незалежність – наявність у кожного працівника аналітичного підрозділу можливості вільно висловити свою думку за результатами проведеного дослідження і довести її до вищого керівництва.

Системність – комплексний аналіз проблем з урахуванням їх місця, ролі та взаємозв'язків у загальній структурі забезпечення діяльності відомств.

Безперервність – організація постійного інформаційно-аналітичного моніторингу обставин, своєчасне відображення основних змін.

3. Види кримінального аналізу

Залежно від рівня аналітичного продукту існують три види кримінального аналізу: операційний (оперативний), тактичний і стратегічний.

Операційний кримінальний аналіз – це інформаційно-аналітична діяльність за конкретними кримінальними провадженнями стосовно інформації, що становить інтерес для кримінальної поліції або органів досудового розслідування поліції, осіб, об'єктів, організованих груп чи злочинних організацій, щодо ознак та інших відомостей, які їх характеризують і в подальшому сприятимуть розслідуванню правопорушень.

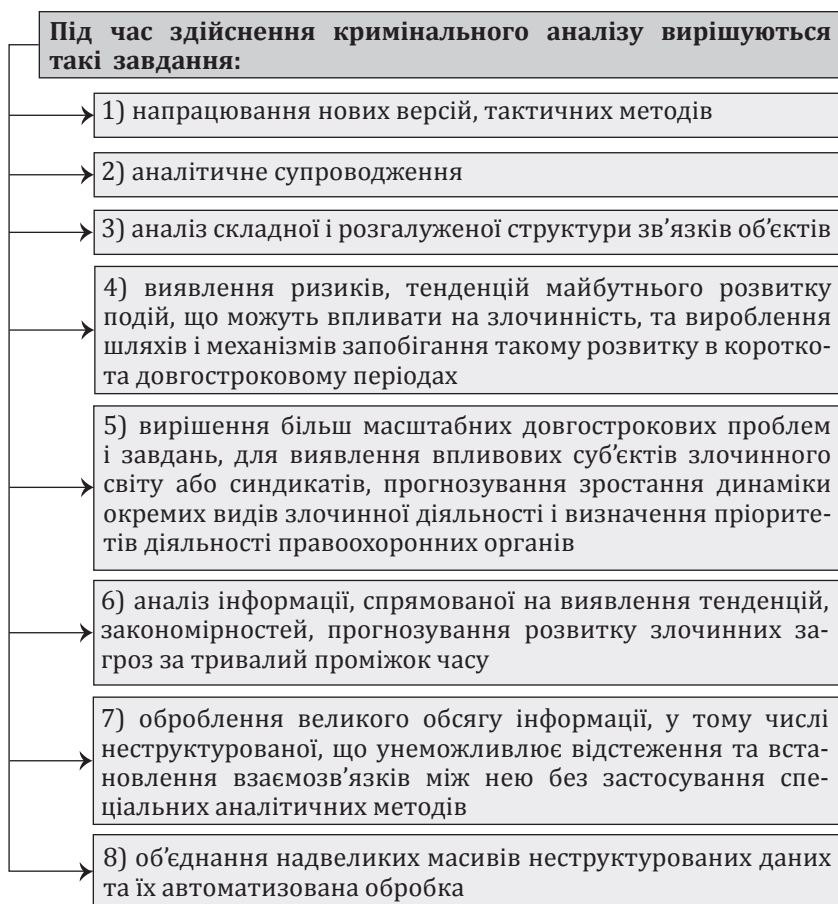
Здійснюється встановлення тенденцій злочинності, з'ясовуються місця концентрації вчинення злочинів, визначається профіль підозрюваного та потерпілого. До цих дій вдаються з метою підготовки управлінських рішень щодо розподілу сил та засобів і проведення операційного аналізу.

Тактичний кримінальний аналіз – аналіз злочинності та злочинів на конкретній території за невеликий проміжок часу, за певним видом злочину чи протиправної діяльності певної групи з метою напрацювання тактичних заходів із затримання злочинців, виявлення ризиків і попередження конкретних правопорушень.

Стратегічний кримінальний аналіз – ідентифікація та оцінювання кримінальних загроз особі, суспільству, державі,

метою яких є визначення вразливості правоохоронної системи або середовища, та формування управлінських рішень щодо запобігання вчиненню кримінальних правопорушень і протидії злочинності (виявлення тенденцій, закономірностей, прогнозування розвитку встановлених загроз за великий період часу). Проводиться з метою підготовки стратегічних управлінських рішень та визначення ризиків розвитку криміногенної ситуації.

4. Завдання кримінального аналізу

5. Аналітичні продукти та їхні види

Результатом проведення кримінального аналізу є аналітичний продукт.

Аналітичні продукти – це звіти або документи, що містять оцінки та прогнози ризиків і загроз, систематизовану інформацію, ознаки, критерії, відомості, пропозиції, рекомендації, висновки та інші результати аналітичного процесу, які можуть бути розповсюджені для використання правоохоронними органами з метою сприяння виконанню ними своєї місії у протидії злочинності.

Аналітичні продукти за змістом поділяються на:

→ **аналітичний звіт** – аналітичний продукт, що містить обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені замовником аналізу, які стали предметом аналітичного дослідження, та/або результати оцінки ризиків і загроз безпеці, свободі громадян, пропозиції щодо їх мінімізації та усунення

→ **досьє на фізичну або юридичну особу, об'єкт (предмет), місце, організовану групу чи злочинну організацію, подію** – документ інформаційного характеру щодо об'єкта дослідження відповідно до запиту замовника, що містить систематизовану інформацію, сформовану у вигляді, завдяки якому можливе її подальше використання уповноваженими особами, зокрема для проведення аналітичного дослідження, та може бути його невід'ємною частиною

→ **профіль** – аналітичний продукт, який містить типові або встановлені в ході аналізу ознаки, критерії, які дають змогу за комплексом цих ознак охарактеризувати і встановити потенційну жертву, злочинців, подію

→ **аналітичне орієнтування** – аналітичний продукт, який містить відомості про вчинене правопорушення, яке було виявлено в процесі проведення аналітичного дослідження інформаційних ресурсів, наданих замовником або ініціативно

→ **аналітичні документи** (довідки, інформаційні зведення, аналітичні огляди) – аналітичні продукти, які готуються залежно від поставлених завдань та об'ємів інформації за всіма напрямками діяльності підрозділу.

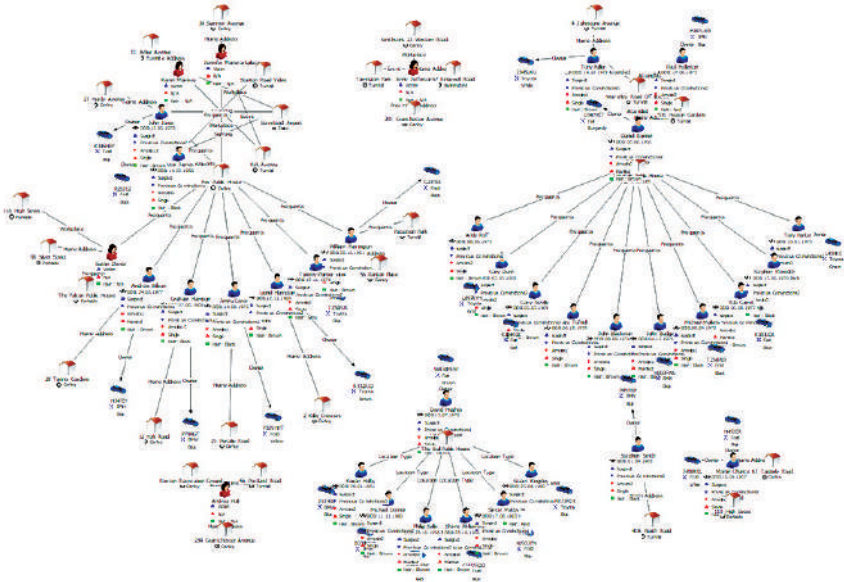
Аналітичні продукти поділяються на:

періодичні, які створюються на відповідну дату протягом встановленого періоду

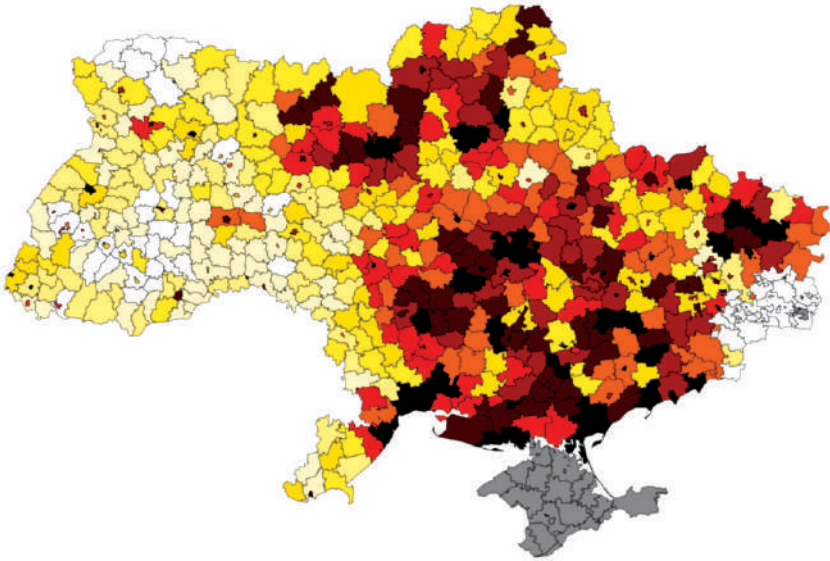
такі, що створюються за потребою або запитом замовника аналізу

Супровідні аналітичні продукти – це продукти, які створюються, пройшовши всі етапи аналітичного процесу або, принаймні, деякі з його фаз. Вони не регулюються з точки зору форми і змісту, будучи результатом творчості (креативу) аналітика.

1. **Графіки/схеми** (зв'язків, потоку товарів, телефонних з'єднань, діаграми послідовності дій/подій).

2. **Карти** (просторовий аналіз діяльності, переміщення, телефонних дзвінків).

3. **Робочі книги Excel**, у яких були використані різні аналітичні техніки (зведені таблиці, функції Excel, обчислення).

4. **Інформаційні замітки**, що синтезують аналітичні результати і рекомендації.

Допоміжні продукти – продукти, які генеруються без проходження через будь-які фази аналітичного процесу; скопійована інформація/дані. Вони зазвичай регулюються з точки зору форми та змісту.

1. Необроблені інформаційні звіти.

2. Витяги з оперативних та слідчих матеріалів.

Діяльність з оперативного аналізу відбувається переважно зі складання аналітичних продуктів і супровідних аналітичних продуктів. Супровідні продукти часто поставляються як додатки до аналітичних або супровідних аналітичних продуктів.

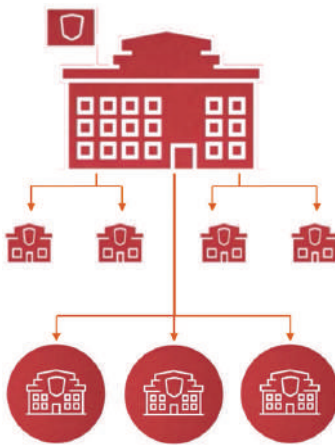
6. Порядок проведення кримінального аналізу

Кримінальний аналіз проводиться:

1) за письмовою вказівкою:

– в центральному органі – Голови НП України, начальника КП, начальника ГСУ або осіб, які їх заміщують;

– апарату територіального органу НПУ – Голови НП України, начальника КП, начальника ГСУ або осіб, які їх заміщують, начальника ГУ НП в областях, м. Києві, в АР Крим та Севастополі, їхніх заступників – начальників КП, начальників СУ або осіб, які їх заміщують, керівника підрозділу кримінального аналізу центрального органу управління поліції або особи, яка його заміщує;

2) за запитом:

– особи, уповноваженої на замовлення кримінального аналізу;

– структурного підрозділу кримінального аналізу апарату територіального органу НПУ;

3) ініціативно – при виявленні кримінальним аналітиком за результатами інформаційно-аналітичної діяльності інформації щодо нових злочинів, які готуються або вчинені, осіб та груп осіб, які готують учинення злочину або підозрюються у його вчиненні, злочинних груп та злочинних організацій, а також фактів, відомостей протиправного характеру, тенденцій злочинності, **за погодженням керівника** структурного підрозділу кримінального аналізу.

7. Використання матеріалів, здобутих у результаті кримінального аналізу

Матеріали, здобуті в результаті кримінального аналізу, можуть бути використані:

→ для одержання інформації в межах оперативної розробки за ОРС, яка матиме орієнтуюче значення;

→ для виявлення фактичних даних, що можуть бути доказами у кримінальному провадженні;

→ для отримання інформації в рамках досудового розслідування кримінального провадження, яка матиме орієнтуюче значення;

→ 4) як підстави для внесення змін і доповнень до планів розстановки сил та засобів НПУ, інших правоохоронних органів і громадських формувань, для забезпечення публічної безпеки та громадського порядку;

→ 5) для визначення об'єктів та місць, що повинні підлягати відеоспостереженню та перекриттю іншими технічними засобами, з метою запобігання, виявлення та розслідування кримінальних правопорушень;

→ 6) для взаємного інформування підрозділів, уповноважених здійснювати ОРД та досудове розслідування;

→ 7) для інформування керівництва НП України та надання пропозицій щодо підготовки стратегії у протидії злочинності за напрямами або в цілому.

АНАЛІТИЧНІ ПРОДУКТИ НЕ МОЖУТЬ ДОЛУЧАТИСЯ ДО МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЯК ДОКАЗИ

8. Строки проведення кримінального аналізу

Строки проведення кримінального аналізу за замовленням встановлюються керівником підрозділу кримінального аналізу залежно від обсягу поданих матеріалів, складності аналітичного дослідження та з урахуванням навантаження на працівників підрозділу;

водночас рекомендується, щоби загальний строк виконання не перевищував 30 днів.

Строки проведення аналітичного дослідження не можуть перевищувати строків досудового розслідування або провадження в оперативно-розшуковій справі.

Обчислення строку починається з моменту реєстрації запиту на здійснення кримінального аналізу.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Витоки (становлення) кримінального аналізу.
2. Риси та складові кримінального аналізу.
3. Зміст понять «аналітичний пошук» та «аналітичне дослідження».
4. Зміст поняття «кримінальний аналіз».
5. Аналіз злочинів як один із двох основних напрямів кримінального аналізу.
6. Чотири групи основних завдань аналізу злочинності.
7. Аналіз злочинності як один із двох основних напрямів кримінального аналізу.
8. Цілі та мета кримінального аналізу.
9. Процес кримінального аналізу як послідовність оперативних дій або процедур, що ведуть до найточнішого й обґрунтованого висновку з наявної інформації.
10. Сім пунктів обсягу завдань аналітика.
11. Суб'єкт, об'єкт і предмет кримінального аналізу.
12. Значення кримінального аналізу в протидії злочинності.
13. Загальні принципи кримінально-аналітичної діяльності.
14. Види кримінального аналізу.
15. Завдання, які вирішуються під час здійснення кримінального аналізу.
16. Види аналітичних продуктів.
17. Супровідні аналітичні продукти.
18. Допоміжні аналітичні продукти.
19. Порядок проведення кримінального аналізу (за письмовою вказівкою, за запитом, ініціативно).
20. Використання матеріалів, здобутих у результаті кримінального аналізу.
21. Строки проведення кримінального аналізу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Албул С. В., Користін О. Є. Концепція розвитку кримінальної розвідки органів внутрішніх справ України. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 1. С. 158–163.
2. Власюк О. В. Використання кримінального аналізу в оперативно-розшуковій діяльності. *Бюлетень Департаменту оперативної діяльності Адміністрації Державної прикордонної служби України*. 2012. № 6. С. 82–85.
3. Власюк О. В. Використання кримінального аналізу у боротьбі зі злочинністю: виникнення та становлення. *Університетські наукові записки*. 2012. № 4 (44). С. 351–356.
4. Власюк О. В. Роль і місце кримінального аналізу у розкритті та розслідуванні злочинів на державному кордоні України : матеріали постійного науково-практичного семінару. Харків : Інститут підготовки юрид. кадрів для СБУ Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. 2011. Вип. № 3. Ч. 1. С. 82–85.
5. Гринчак Я. В. Деякі аспекти використання кримінального аналізу в діяльності правоохоронних органів країн Європи та США. *Центральноукраїнський правничий часопис. Спец. вип.* 2010. С. 268–273.
6. Дем'янчук О. І., Ковбаса Ю. М., Сідор М. І. Практика застосування оперативно-розшуковими підрозділами Західного регіонального управління кримінального аналізу у сфері протидії незаконній міграції на державному кордоні України. *Бюлетень Департаменту оперативної діяльності Адміністрації Державної прикордонної служби України*. 2010. № 2. С. 76–83.
7. Калиновський О. В., Школьніков В. І. Використання методу кримінального аналізу для протидії організованій злочинності. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 1. URL: file:///C:/Users/Ihor/Downloads/Chkup_2017_1_67.pdf
8. Козлов Д. В. Використання в оперативно-розшуковій діяльності можливостей кримінального аналізу на морській ділянці відповідальності. *Бюлетень Департаменту оперативної діяльності Адміністрації Державної прикордонної служби України*. 2011. № 5. С. 48–53.
9. Криминальный анализ и анализ рисков. Общее руководство для правоохранительных органов Республики Молдовы и Украины / Миссия Европейского Союза по приграничной помощи Молдове и Украине. 160 с.
10. Кримінальні правопорушення. Кількість облікованих кримінальних правопорушень на 10 тис. населення, за даними прокуратури (джерело – статбюлетені «Соціально-економічне становище

регіонів»). URL: https://datatowel.in.ua/crime?fbclid=IwAR0FTQynD9q0Sepi4QT_piIho-9CVZjAZwPm-dsbmzMnAPu65uIc5I0b3f8

11. Махнюк А. В. Теоретичні основи провадження кримінального аналізу у сфері правоохоронної діяльності. *Науковий вісник Державної прикордонної служби України*. 2011. № 4. С. 3–7.
12. Некрасов В., Мельник В., Користін О. Розвідувальна аналітика в системі правоохоронних органів. URL: <https://site.ua/vyacheslav.kovtun/20419/>
13. Основи кримінального аналізу : підручник / А. М. Бабенко, О. М. Заєць, В. А. Некрасов, К. Ю. Ісмайлов, Д. О. Пєфтєв та ін.; за заг. ред. О. Є. Користіна. Одеса, 2019. 296 с.
14. Основи кримінального аналізу : посіб. з елементами тренінгу / О. Є. Користін, С. В. Албул, А. В. Холостенко та ін. Одеса : ОДУВС, 2016. 112 с.
15. Половніков В. В. Характеристика кримінального аналізу з урахуванням практики його використання в оперативно-розшуковій діяльності Державної прикордонної служби України. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2017. Вип. 34. С. 28–40.
16. Словник іншомовних слів / уклад. О. С. Мельничук. К. : УРЕ, 1974. 776 с.
17. Стратегічний кримінальний аналіз: презентація. Варшава : Прикордонна Варта Республіки Польща, 2008. 35 с.
18. Треус А. С. Стан запровадження системи кримінального аналізу в оперативно-розшукових підрозділах Державної прикордонної служби України. *Бюлетень Департаменту оперативної діяльності Адміністрації Державної прикордонної служби України*. 2009. № 1. С. 53–59.
19. Узлов Д. Ю., Струков В. М. та ін. Применение интеллектуальной системы криминального анализа в реальном времени (RICAS) для аналитического сопровождения оперативно-розыскной деятельности и досудебного расследования. *Право і безпека*. Х., 2015. № 2. С. 132–139.
20. Фаріон О. Б. Алгоритм проведення стратегічного кримінального аналізу оперативно-розшуковими підрозділами Державної прикордонної служби України. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. 2012. № 3 (15). С. 106–110.
21. Федчак І. А. Основні засади та етапи становлення аналізу злочинності як елемента кримінальної розвідки. *Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 64–65.

22. Фольмер Август. Великий новатор / Лабораторія правди. ООО «Поліграф». URL: [http // www.ordal.ru/august_volmer.php](http://www.ordal.ru/august_volmer.php).
23. Шинкаренко І. Р. Проблеми запровадження кримінального аналізу в діяльність підрозділів кримінальної поліції: теоретико-історичне підґрунтя. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 233–242.
24. Яніцкі Мірослав. Оперативний кримінальний аналіз : посібник / пер. І. Родюка; МОМ. К., 2009. 86 с.
25. Don. R. Harris. Basic Elements of Intellegens. Amanual of Theory Strakter and Procedures for by low Enforcement Agenies against Organized Crime. LEAA, Departament of Justice. Wash., D.C., 1971.
26. Problem-oriented policing. *Wikipedia*. URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Problem-oriented_policing.8. Regional Crime Analysis GIS.
27. Regoinal Crime Analysis GIS(RCAGIS): Environmental Systems Research Institute (ESRI) Map Objects-based system. URL: <http://www.icpsr.umich.edu/icpsrweb/NACJD/studies/3372> (Заголовок з екрана).
28. Tilley N. Problem-Oriented Policing, Intelligence-Led Policing and the National Intelligence Model / UCL Jill Dando Institute of Crime Science. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/bb06/7c510c954889cd85be02890e6cb698e70ddf.pdf> (Заголовок з екрана).

Розділ 2

ПРЕДСТАВЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

1. Представлення результатів аналітичного дослідження.

Усні брифінги (презентації) та письмові звіти

Усний брифінг (презентація) є найефективнішим способом доведення інформації про хід аналізу, результати якого стануть основою для негайних дій (скажімо, коли результати кримінального аналізу мають бути застосовані у критичній швидкозмінній ситуації). Стиль презентації результатів аналітичного дослідження може суттєво вплинути на засвоєння (сприйняття) аналітичного продукту.

Брифінг (з англ. *briefing* – інструктаж) – короткий публічний виступ, на якому учасники певних подій або заходів надають інформацію про поточний перебіг справ, позиції сторін, повідомляють раніше не відомі деталі та відповідають на запитання. Брифінг зазвичай стосується лише викладу інформації, а не тлумачення певних проблем.

Усний брифінг (презентація) – це коротке усне представлення ключових елементів ситуації.

Головна перевага усного брифінгу (презентації) криється у прямій взаємодії між замовниками (споживачами) та аналітиками. Продукти аналізу можуть бути складними для швидкого сприйняття, усний брифінг (презентація) дає можливість доводити аналітичні висновки у чіткій логічній послідовності. Тому важливо, щоби брифінги (презентації) відображали логічні міркування, які ввійшли в аналіз, проведений з метою їх формування.

Усні брифінги (презентації) мають три основні переваги, а саме:

1. **Економія часу** – максимальний обсяг інформації можна передавати за найкоротший час.

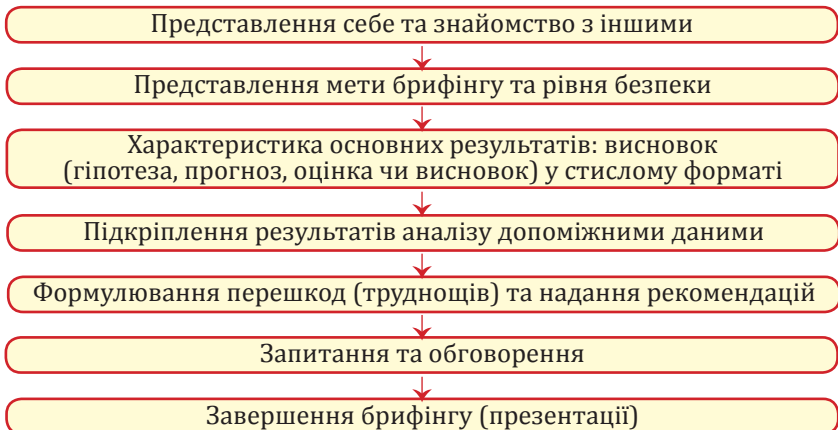
2. **Прямий контакт** – усний брифінг (презентація) забезпечує прямий контакт між аналітиком і замовником. Це створює можливість для динамічного спільного опрацювання джерел даних, оцінки надійності даних, умовиводів та їх вірогідності тощо. І замовник, і аналітик можуть скористатися такою нагодою, аби переконатися, що аналітичне дослідження просувається у правильному напрямку та є результативним. Маючи безпосередній контакт, замовник може точніше оцінити значення результатів аналізу.

3. **Динамізм** – усний брифінг (презентація) дає змогу включити в опрацювання нову отриману актуальну інформацію в режимі онлайн. Аналітик може повідомляти замовника про розвиток дослідження майже в реальному часі.

Та насамперед доцільно проаналізувати аудиторію: для чого використовуватиметься інформація, надана під час брифінгу (презентації)? який рівень знань аудиторії? які щонайперше її інтереси?

1.1. Структура брифінгу

Ретельна підготовка та логічна побудова є важливими для ефективності усного брифінгу (презентації). Логічні міркування, які увійшли до аналізу, мають бути зрозумілими під час проведення брифінгу (презентації). Структурну **послідовність брифінгу (презентації)**, яка забезпечить спосіб відображення цього логічного міркування, можна відобразити схематично.

Після вступної частини брифінгу передусім озвучується висновок, якого дійшов аналітик. Висновок має відповідати структурі його формування. В ньому даються відповіді на основні питання розслідування: хто? що? як? де? чому? коли?

Після презентації висновку, посилань, схем, рекомендацій потрібно оголосити аудиторії про можливість ставити запитання. Окрім цього, слід регламентувати час запитань – відповідей.

1.2. Головні кроки з підготовки брифінгу

1.2.1. Аналіз аудиторії

Необхідно розуміти потреби аудиторії. Аналітик повинен знати, як далі будуть використані результати аналізу (для подальшого розповсюдження, для прийняття рішень, для розробки плану збору даних чи з іншою метою). Треба пам'ятати і про ролі та обов'язки людей в аудиторії та налаштувати відповідно стиль і зміст брифінгу (презентації). Іншими словами, слід враховувати різницю в представленні результатів аналізу групі службових осіб, які проводять оперативно-розшукову діяльність, та осіб, які проводять досудове розслідування, рівень їхніх посад. Визначення обсягу відомостей, які потрібно представити аудиторії на брифінгу, є надзвичайно важливим завданням аналітика. Доцільно уникати подання надто великої кількості зайвих даних або, можливо, недостатньої кількості важливих деталей. Окрім цього, слід керуватися питаннями безпеки та вимогами законодавства про службову й таємну інформацію.

1.2.2. Структурування брифінгу (презентації)

Основою доповіді слугують умовиводи, які використав аналітик для підготовки висновку в аналітичному процесі. Вони забезпечують логічну послідовність між процесом аналізу та презентацією результатів.

Структура повинна містити чотири розділи

1. Вступ
2. Виклад висновку
3. Підтримуючі передумови й дані
4. Рекомендації

1. *Вступ.* Він має бути стислим і визначати мету брифінгу (презентації). Слід обов'язково представитися. Будь-яка «чуттєвість», пов'язана з інформацією, має бути проявлена на цьому етапі. Саме зараз також висловлюються визнання та подяки.

2. *Висновок.* Присутні хочуть знати результати проведеного за їхнім запитом аналізу на самому початку. Висновок треба викласти чітко, без деталей аналізу.

3. *Підтримуючі передумови та дані.* Ваші передумови є основою для цього розділу брифінгу (презентації). Для досягнення більшої ефективності потрібно використовувати відповідні схеми – ті, які були розроблені в ході аналітичного процесу і які були найкориснішими при формуванні передумов.

Повторіть висновок. Це потрібно зробити, щоби нагадати аудиторії про загальну картину та домогтися її зосередження перед тим, як запропонувати рекомендації.

4. *Рекомендації.* Присутнім аналітики надають рекомендації з пошуку додаткових даних, визначають вимоги щодо їх збору та інші варіанти дій у разі, якщо в цьому є потреба. Доцільно виділити час для запитань.

1.2.3. Здійснення «прогону» (репетиції) брифінгу (презентації)

Попередньо потрібно провести презентацію одній або двом особам, компетентним ідентифікувати слабкі сторони змісту, логічної послідовності, доступності матеріалів, термінології брифінгу (презентації). За можливості слід перевірити місце проведення презентації: як працює комп'ютер, проектор, відео, звук, де розташовані розетки та вимикачі світла тощо.

1.3. Допоміжні засоби брифінгу (презентації)

Допоміжні засоби брифінгу є цінними інструментами для забезпечення чіткого, стислого та логічно представленого брифінгу. Їхня мета – підкріпити усну доповідь. Вони зазвичай складаються з візуальних презентацій, які супроводжують усну доповідь (скажімо, схеми, що використовуються з проектором, фліпдіаграми або програмне забезпечення для презентації на комп'ютері (наприклад, PowerPoint, Prezi, Google Docs тощо)).

ТИП	ДЛЯ ЧОГО ПІДХОДИТЬ	ЗАСОБИ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ
Фліпчарт	КОРОТКІ ПОВІДОМЛЕННЯ Група – до 30 осіб	Засоби, які можуть знадобитись: олівці, лінійки, кольорові маркери.
Фліпчарт/ дошка	ДИСКУСІЇ	Додержання простоти
Роздруковані матеріали	ПОЯСНЕННЯ	Друковані слайди
Проектор	Група – до 50 осіб Найбільш вживаний засіб	Друковані слайди можуть потребувати збільшення. Кольорові слайди погано проявляються, якщо в кімнаті багато денного світла.
Відео	ПЕРЕКОНАННЯ Група – до 30 осіб	Короткі кліпи (8–10 хвилин).
Програмне забезпечення для презентації на комп'ютері	ПРЕЗЕНТАЦІЯ Групи до 100–150 осіб	Найбільш професійний. Використовується з дистанційним управлінням. Під час використання повинно бути тьмяне освітлення.
Роздатковий матеріал	ДОДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ Не входить у презентацію КОНСОЛІДАЦІЯ ПІДТВЕРДЖЕННЯ	Має бути надрукованим і не надто довгим. Може посилювати основну інформацію, але не повинен суперечити повідомленням, які озвучені усно та з іншими наочними засобами.

До речі, використовуючи будь-який тип наочної (візуальної) допомоги, потрібно пам'ятати, що у період їх відображення вони стають центром уваги. Їх слід застосовувати, якщо вони допоможуть. Недоцільно використовувати перемикання слайдів, кероване комп'ютером.

Хоча тут доречно приказка «малюнок заміняє тисячу слів», однак допоміжні засоби нічого не варті, якщо вони не стосуються або відволікають від брифінгу (презентації). Допоміжні засоби повинні доповнювати презентацію, а не бути її заміною.

1.3.1. Фліпчарти

Фліпчарти ефективно використовувати у представленні передумов. Наприклад, можна перелічити передумови

або ключові елементи аналізу на фліпчарті. Передумови доцільно представляти поодиночі.

Готуючи фліпчарти, слід додержуватись певних рекомендацій:

- друк великими літерами різних кольорів;
- попереднє нанесення діаграми або макета дрібним олівцем – аудиторія їх не побачить;
- до 8 слів на рядок або 8 рядків на сторінці;
- лише пункти, а не повні речення.

1.3.2. Комп'ютерний та цифровий проєктор

Сучасне програмне забезпечення, таке як Microsoft PowerPoint, Prezi тощо, забезпечує ефективний спосіб розробки та проведення брифінгів (презентацій). Такі програми надають повний презентаційний пакет, що містить інструменти для обробки тексту, конспектування та зображення останніх.

1.3.3. Слайди

Готуючи слайди, доцільно дотримуватись окремих рекомендацій:

- керуватись правилом «6, 7, 8»: максимум 6 слів в одному рядку, не більше 7 рядків на слайді, кегль не менше 8 мм;
- не більше однієї ідеї на слайді;
- не висвітлювати «невпорядковані відомості»; застосовувати діаграми, графіки, схеми;
- не використовувати сторінки з документів;
- не малювати і не друкувати текст до краю, слід залишати поля не менше 10 мм.

Формулюючи умовиводи, висновки, завжди потрібно використовувати прямі, позитивні терміни. Варто уникати таких слів, як «можливо», «могло би бути», «ймовірно» тощо. Ступінь визначеності відображається у показниках відсоткової ймовірності.

2. Підготовка аналітичного звіту

Основним продуктом оперативного аналізу є аналітичний звіт.

В аналітичному звіті кримінальний аналітик дає рекомендації, а також показує приховані зв'язки, формує напрями дій

оперативного працівника, візуалізує факти, що опосередковано підтверджують або спростовують ознаки кримінального правопорушення. Крім того, це дає можливість уникати переважання ОРС чи кримінального провадження інформацією, що не має до справи ніякого стосунку, систематизувати дані, що отримуються під час оперативно-розшукових заходів, СРД, НСРД, визначити можливі джерела та напрями отримання доказової інформації

Письмовий аналітичний звіт – це презентація ключових елементів ситуації чи аналізу для специфічних аудиторій (замовників). Замовниками аналітичного письмового звіту можуть бути і оперативні працівники, і слідчі, яким потрібні оперативні й тактичні аналітичні продукти, і керівний склад поліції, який потребує більш глибоких (стратегічних) звітів. Важливо пам'ятати, що письмовий звіт створює недостатньо можливостей для прямого відгуку чи спілкування.

Коли письмовий звіт потрапляє до адресата, головне завдання – донести основні аналітичні результати. Позаяк немає можливості для повторного пояснення, як при усній презентації, це означає, що письмові звіти мусять бути професійно представлені у доступній та рекомендовано в ілюстративній формі.

Графіки, складені аналітиком, в ідеалі не повинні розглядатися окремо. Вони розробляються для сприяння розумінню злочинної діяльності, яка відбувається, і тому мають виступати в ролі ілюстрації до пунктів, які треба викласти у доповіді та інструктажі.

2.1. Основні правила складання аналітичних звітів

1. Звіт потрібно формувати чітко та стисло. Неточні твердження або помилки в підрахунках знижують вплив звітів.

2. Звіт повинен бути безособовим (слід складати третій особі).

3. Доцільно уникати використання професійного жаргону.

4. Слід дотримуватись логічного викладу думок, ідей, аргументів та висновків.

5. Треба забезпечити правильність написання та граматики. Орфографічні помилки відволікають читача, а щодо імен та характеристик (атрибутів) – можуть призвести до плутанини.

Звіт має містити найважливіші висновки, узагальнення та рекомендації. Як і в усній презентації, письмовий звіт повинен передати результати аналізу простою мовою та визначити моменти, на які слід наголосити. Зміст має бути чітким і стислим.

Дуже корисною структурою для написання аналітичних звітів є перевернута піраміда. Використовуючи її, потрібно уявити, що кожен параграф у звіті – це піраміда, яка стоїть догори дном. Найважливіша ідея мусить знаходитися в найширшій частині піраміди – в темі (заголовку), і всі інші положення в цьому пункті повинні підтримувати цю генеральну ідею. Речення, які підтримують генеральну ідею, слід розміщувати у порядку зменшення.

Аналогічно, весь аналітичний звіт можна розглядати як перевернуту піраміду. *Найважливіша інформація повинна бути на початку звіту, а не у кінці.* Якщо перший розділ буде переконливим, замовник продовжить читання. Готуючи письмовий звіт, слід мати на увазі, що замовник хоче спочатку дізнатися «генеральну ідею»: *генеральна ідея – це висновок.* Далі можна перейти до викладу деталей, які підтримують та формують умовивід (висновок).

Цей принцип потрібно застосовувати крізь весь аналітичний звіт – до організації звіту, розділів у звіті та пунктів у кожному розділі – звіт також буде простішим для написання та легшим для засвоєння.

Структура кожного тематичного речення також важлива для забезпечення уваги читача. Вона повинна мати дві складові: «що?» – факт і «тож що?» – наслідки цього факту. Таким чином замовник дізнається і те, що відбувається, і чому це важливо.

Після закінчення підготовки чернетки для перевірки результату може бути використана певна методика. Чи передає один заголовок, як «що?» і «тож що?», цілого документа? Потім потрібно застосувати ту саму техніку до підсумкового речення аналітичного звіту. Нарешті, вступне речення кожного абзацу також мусить відповідати цій вимозі.

Перевага моделі перевернутої піраміди полягає в тому, що вона допомагає зберігати короткий виклад результатів проведення аналітичного дослідження. Цей прийом змушує ана-

літика сконцентруватися лише на тих фактах, які безпосередньо стосуються теми. Це також допомагає з'ясувати, які факти є важливими, а які – інформативними.

2.2. Найпоширеніші помилки при складанні аналітичного звіту

«*Велике нарощування*» – аналітик будує звіт «повільно», зберігаючи висновки до кінця. Існує ймовірність, що частина замовників аналітичного звіту перериватимуть читання, перш ніж дійдуть до кінця.

«*Часова лінія*» – цей підхід має на меті розповісти історію в хронологічному порядку, і тому аналітик зберігає найважливіші елементи до кінця. Та зазвичай замовника цікавлять останні події, ознайомлення ж з передісторією веде до втрати терпіння.

«*Важка робота*» – такий підхід також відомий як «дивіться, наскільки я знаю на цю тему». Як правило, аналітики збирають величезну кількість інформації і часто не можуть абстрагуватись, «залишити» її. Звіт від того стає довгим і переважно нефокусованим.

2.3. Зміст аналітичного звіту

Аналітичний звіт складається з певних елементів.

1. Обкладинка з титульним аркушем.

Містить назву, прізвище, підрозділ аналітика і дату написання аналітичного звіту. Рекомендовано окреслити рубрику, яка повинна привернути увагу. Також якщо звіт має режимні обмеження – це слід відобразити.

2. Сторінка зі змістом.

Це потрібно у більшості випадків, особливо коли звіт містить велику кількість діаграм, схем, додатків тощо.

3. Передмова / методологія.

Передмова має бути короткою та містити детальну інформацію про тип проведеного аналізу, застосовувані методи, мету аналізу, групу, для якої зроблено аналіз, та, якщо це доречно, детальну інформацію про періоди, на які поширюється аналіз. У передмові мусять бути пояснення (ключі) будь-яких символів, які використовуються для представлення сутностей та посилань у графіках аналітичного дослідження.

4. Висновок (основні результати). Підсумок або огляд виконаного аналітичного дослідження.

Висновок повинен бути коротким і містити висвітлення результатів аналізу на основі гіпотез та передумов і рекомендацій.

Необхідно, щоб найважливіші результати, отримані в ході аналізу, відображались на початку. Це європейський стандарт. Такий підхід допомагає максимально привернути увагу замовника та надати швидку й ефективну аналітичну підтримку.

5. Основний розділ аналітичного звіту.

Допоміжні матеріали, відомості та інформація, що використовувались при формуванні звіту, становлять основний розділ звіту. Ці відомості слід викладати лаконічно, доцільно логічно описати структуру дослідження, починаючи з висновку із зазначенням всіх використаних допоміжних засобів. Допоміжні засоби описуються та обґрунтовуються діаграмами зв'язків, фінансових профілів, телефонних з'єднань, подій, дій тощо, які стають частинами в основному розділі звіту. Також до цього розділу можуть бути включені фото осіб, які фігурують у звіті.

6. Рекомендації / висновки.

Заключний розділ звіту може містити повторення висновку чи вибраних тез як висновків та надавати перелік рекомендацій, які ґрунтуються на результатах аналізу.

Під час оперативного аналізу рекомендації переважно стосуються слідчих або оперативних дій: проведення опитування, отримання додаткової інформації, зовнішнього спостереження за головними цілями, об'єктами тощо.

Аналітикові доцільніше проявляти креативність при складанні рекомендацій, аніж використовувати ті самі шаблони знову і знову.

Рекомендації важливі не тому, що аналітик знає справу краще, ніж слідчий, а тому, що слідчий без спеціальних знань може не мати повного розуміння, що робити з технічними аналітичними результатами (наприклад, щодо аналізу даних телефонних дзвінків).

7. Прогалини в розвідці.

У деяких аналітичних звітах надзвичайно корисно перераховувати розриви у розвідувальних даних в одному розділі, згрупованому відповідно до відомства, що може заповнити

певну прогалину. Це дає змогу зацікавленим сторонам побачити, чия це сфера відповідальності, а користувачеві звіту – ініціювати та перевіряти прогрес щодо цього процесу.

8. Додатки та показчик.

Цей заключний розділ призначений для внесення будь-яких великих або додаткових діаграм, які графічно демонструють зміст звіту.

Аналітику потрібно проаналізувати, чи запит є реалістичним. Нерозумні або неможливі запити призводять до втрати довіри і згубно впливають на майбутні результати.

Перед поданням будь-якого звіту автор має прочитати його, аби переконатися, що він має сенс, його складання правильне (зокрема, імена та адреси), звіт є розбірливим, а зміст точним.

Ця модель покликана допомогти аналітику створити документ, який досягає мети, інакше кажучи, передає результати аналізу найяснішим, найкоротшим та найбільш логічним способом.

Структура та подання будь-якої презентації (письмової чи усної) мусять бути такими, щоби створювати максимальний ефект. Це вимагає творчості та оригінальності з боку її автора. Аналітики набувають та удосконалюють ці здібності за допомогою практики і досвіду.

Рекомендації:

1. Необхідно мати список документів (опис), які надавались аналітику оперативними працівниками чи слідчими.

2. В будь-який час, коли виникає потреба, аналітик та оперативні працівники чи слідчі мають зустрічатися, обговорювати незрозумілі питання/аспекти, попередні результати та пріоритети в розслідуванні та аналітичному процесі.

3. Надважливим завданням керівника є отримання від одержувача аналізу зворотної інформації про результати аналізу, його придатність у просуванні здійснюваних процесів розкриття правопорушень.

У використуваній раніше довідці-відгуку, яка була стандартним бланком, замовник позначав, який вид аналітичного продукту він отримав (аналітичну довідку, звіт, досьє, профіль), оцінював об'єктивність наданої інформації (чи відповідає дійсності, частково відповідає, не відповідає),

чи відповідає інформація потребам замовника (відповідає, частково, не відповідає), який результат використання інформації замовником (долучено до ОРС, розпочато кримінальне провадження, долучено до матеріалів кримінального провадження, взято до відома, не використано), рекомендації, які надаються обов'язково. Зазначаються посада, підпис, ПБ, дата і контактний телефон.

2.4. Вимоги до аналітичних звітів

До аналітичних звітів висувається низка загальних вимог. Аналітики (всіх рівнів та категорій) повинні володіти навичками письмового оформлення власних думок і суджень щодо відповідних фактів та процесів у межах розвідувальної аналітичної роботи в такому форматі, який був би максимально зрозумілим як для фахівців, так і для спеціалістів загального профілю.

Першочерговим завданням аналітика є зрозумілий виклад наявних фактів та їх паралельне структурування, навіть якщо під час побіжного огляду ці факти видаються алогічними і складними для інтерпретації.

Аналітики повинні пам'ятати, що вони не матимуть змоги надати додаткові пояснення щодо того, що саме мається на увазі під цим конкретним реченням, словосполученням чи словом. Найкращою ілюстрацією слугує закон Мерфі, який каже про те, що *якщо щось може бути сприйняте двозначно, то найімовірніше це буде сприйнято не так, як було заплановано*, тобто будь-яка двозначна фраза у документі буде інтерпретована читачем інакше.

Зрозумілість і точність – два найважливіші принципи, якими слід послуговуватися під час складання аналітичних звітів. Найкращі ідеї, аналіз інформації, зібраної на місці злочину, та відповідні рішення не матимуть жодного значення під час викладу у письмовій формі, якщо їх неможливо зрозуміти або ж вони є нечітко сформульованими. Звіти аналітиків мусять бути логічними, точними та повними. Потрібно завжди стежити за послідовністю викладу думок і запитувати себе: чи допоможе мій звіт зрозуміти ситуацію? Висновки повинні бути представлені якомога чіткіше – так, щоб їх можливо було зрозуміти після першого прочитання.

Незалежно від того, чи готуватиметься письмовий звіт, чи презентуватиметься інформація усно, потрібно пам'ятати про три основні принципи:

– **точність** – чітко розділяйте спостереження, цитування, чутки, неперевірені дані та особисті судження. Окремо подайте розшифровку всіх абревіатур, якщо маєте сумніви щодо їх розуміння читачами чи слухачами. Вкажіть повні імена, адреси, дати, час та суми грошей у текстах;

– **лаконічність** – письмові та усні повідомлення мають бути звільнені від зайвих слів та речень, які відволікають увагу від суті. Уникайте інформації та деталей, які не мають значення для читача чи слухача, уникайте повторень;

– **повнота** – включайте до тексту всю інформацію, котра безпосередньо стосується вашого повідомлення.

3. Досьє

Ще одним видом аналітичного продукту, який найчастіше виконується, є досьє. Якісно складене досьє вважається найпотужнішим джерелом для порівняння інформації про особу, стосовно якої проводиться збір інформації з кримінальних цілей. Персональне досьє, що складається з особистої інформації, представляє собою непсихологічну (за потреби психологічну) оперативну перевірку, яка додатково може бути *прокоментована спеціалістами* (інтерпретація та прогнозування поведінки особи, оцінювання особи, окремі рекомендації, гіпотези). У досьє поряд з особистою інформацією аналізуються риси характеру, мотиви вчинків особи, її вразливість та чинники зовнішнього тиску на особу.

Під час формування досьє аналітик здійснює пошук персональної ідентифікаційної інформації – це будь-яка інформація або дані, з яких аналітик може ідентифікувати конкретну особу. Під час збору персональної інформації слід забезпечити захист прав громадян та дотримання стандартів конфіденційності.

Персональні досьє використовують як інструмент для проведення інструктажів, для організації допитів (оптимальне регулювання допитів), для проведення оцінки потенціалу інформатора тощо.

Переваги:

- доповнення інформації, яка надходить;
- вся інформація про фігурантів сконцентрована для працівників правоохоронних органів в одному місці;
- виявлення інформаційних прогалів;
- надання допомоги в складанні інформації для арешту та інструктажу.

Задля побудови досьє необхідно зібрати максимальну кількість достовірної інформації про об'єкти, а також їхні зв'язки.

Орієнтовний перелік відомостей, які потрібно встановити щодо особи під час його складення

ПРИЗВИЩЕ, ІМ'Я ПО БАТЬКОВІ		ФОТО
Дата та місце народження		
Національність		
Громадянство		
ІПН		
АДРЕСИ		
Місце реєстрації		
Місце проживання		
Зв'язки за місцем проживання		
ТЕЛЕФОНІЯ		
Номери мобільних, робочих та домашніх телефонів, відомості про з'єднання телефонного терміналу («трафіки»), телефонні книжки.		
ЯКИМИ МЕСЕНДЖЕРАМИ КОРИСТУЄТЬСЯ		
Viber, Telegram, WhatsApp		
ДОКУМЕНТИ		
Паспорт громадянина України		
Закордонний паспорт		
ІПН		
Посвідчення водія		

МІСЦЯ НАВЧАННЯ (період, установа, факультет, спеціальність, адреса установи).	
МІСЦЯ РОБОТИ (період, установа, посада, адреса установи).	
ПОЛІТИЧНА ТА ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ	
Партійна належність	
Депутатська належність	
Громадська діяльність	
АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ	
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ	
ЗАРЕЄСТРОВАНА ЗБРОЯ	
СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
ФОП	
ДОХІД (за минулий рік):	
ДОХІД СІМ'Ї (за минулий рік):	
АВТОТРАНСПОРТ У ВЛАСНОСТІ ЧИ КОРИСТУВАННІ	
НЕРУХОМІСТЬ	
ОБЛІКИ НП	
РОДИННІ ЗВ'ЯЗКИ	
дружина/чоловік, діти (від усіх шлюбів)	
батьки дружини та чоловіка	
брати, сестри фігуранта і дружини/чоловіка	
названі батьки, куми	
НАЙБЛИЖЧЕ ОТОЧЕННЯ	
друзі	
особи, що навчались разом із фігурантом	

коханка або коханець	
секретар, водій, няня, охоронець	
покровителі (політики, працівники правоохоронних органів, прокуратури, суду, митниці, податкової та інші)	
керівники	
підлегли, з якими підтримуються відносини	
люди команди (можливо, змінюють місце роботи колективом – «командою»)	
«бігуни», тобто особи, які виступають посередниками у вирішенні різноманітних питань в органах державної влади, місцевого самоврядування, судових, правоохоронних та контролюючих органах	
ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПОБУТОВІ (СУСІДИ), ДІЛОВІ (КОМПАНЬЙОНИ, ПАРТНЕРИ), КРИМІНАЛЬНІ, КОРУПЦІЙНІ ЗВ'ЯЗКИ.	
КОПРОМЕТУЮЧА ІНФОРМАЦІЯ	
ВНУТРІШНІ КОНФЛІКТИ: В ПРИВАТНОМУ ЖИТТІ, ПОБУТІ, НА РОБОТІ	
ВПЛИВ ФІГУРАНТА НА РІЗНІ СФЕРИ СУСПІЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ, А ТАКОЖ ОСОБИ, ЯКІ МАЮТЬ ВПЛИВ НА ФІГУРАНТА.	
ХАРАКТЕРИЗУЮЧІ ВІДОМОСТІ: ОСОБИСТІ ПРИКМЕТИ, ЗВІЧКИ, СПОСІБ ЖИТТЯ, ВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ, ТЮТЮНУ, НАРКОТИКІВ	
ЗАХОПЛЕННЯ, ІНТЕРЕСИ, ЗНАННЯ МОВ, КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ, ІНШІ ОСОБИСТІ ОСОБЛИВОСТІ, НАХИЛИ	
СТИЛЬ ЖИТТЯ	
розпорядок дня, тижня	
в який спосіб проводить святкові та вихідні дні, канікули, відпустки	
регулярні або нерегулярні місця відвідування: – місця сфери обслуговування: АЗС, СТО, мийки, місця стоянки авто, гаражі, перукарні, салони краси, лікарні (лікарі), магазини, нотаріальні контори	

(нотаріуси), ринки, поштові відділення, кур'єрські служби та служби доставки, інше	
місця дозвілля: спортзали, бані, заклади громадського харчування та відпочинку, полювання, рибалка, бази відпочинку, церкви, монастирі	
місця відпочинку: інформація за останні 5 років, із зазначенням місця відпочинку, осіб, які супроводжували, пори року, періодичність	
дні народження, професійні свята із зазначенням місця проведення, а також осіб, які брали участь, та подарунки	
БАНКІВСЬКІ УСТАНОВИ: РАХУНКИ, ВКЛАДИ, КРЕДИТНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, БАНКІВСЬКІ КАРТИ	
РУХОМЕ ТА НЕРУХОМЕ МАЙНО (ВЛАСНІСТЬ, В ОРЕНДІ ЧИ КОРИСТУВАННІ)	
ВІДОМОСТІ ЗІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	
ІНФОРМАЦІЯ З МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ:	
соціальні мережі: Вконтакті, Однокласники, Facebook, Instagram, LinkedIn (фото, skype, аудіо- та відеовподобання)	
Інтернет-магазини: Розетка, Авторія, OLX та інше	
Електронні скриньки	
Веб-портали та блоги	
ДЕКЛАРАЦІЯ	
РЕЗУЛЬТАТ ЛЮСТРАЦІЇ	
ІНША ІНФОРМАЦІЯ, ЯКУ ПОТРІБНО ВЗЯТИ ДО УВАГИ	

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Поняття та основні переваги усних брифінгів (презентацій).
2. Структура брифінгу.
3. Критичні кроки з підготовки брифінгу.
4. Допоміжні засоби брифінгу (презентації).
5. Характеристика аналітичного звіту.
6. Основні правила складання аналітичних звітів.
7. Найпоширеніші помилки при складанні аналітичного звіту.
8. Зміст аналітичного звіту.
9. Вимоги до аналітичних звітів.
10. Характеристика досьє.
11. Орієнтовний перелік відомостей, які слід встановити щодо особи під час складення досьє.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Довідник керівника поліції – поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою. ІЛР : навчальний посібник / О. Є. Користін, Д. О. Пефтєєв, С. В. Пеньков, В. А. Некрасов; за заг. ред. М. Г. Вербенського. Київ : Людмила, 2019. 120 с.
2. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ : ВЦ «Академія», 2007. С. 91.
3. Оперативний аналіз – основні поняття та визначення КМЕС (EUAM Ukraine) та Поліція Румунії / Центральний аналітичний департамент. (Надання тренінгів у рамках проекту «Тренінг та обладнання для аналітиків НПУ»).
4. Criminal Intelligence Manual for Analysts. UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. New York, 2011. 96 p.

Розділ 3

СТРУКТУРА, ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

1. Структура підрозділів кримінального аналізу

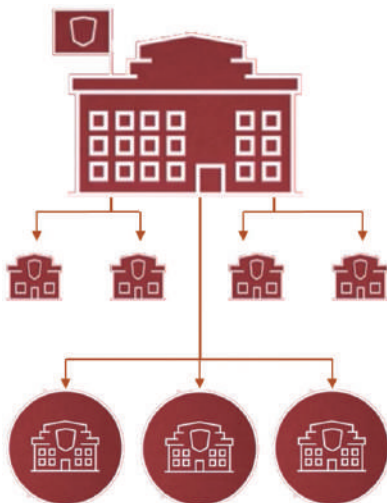
Проведення кримінального аналізу належить до компетенції спеціально уповноваженого підрозділу НП України.

СТРУКТУРА ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Структурний підрозділ центрального органу управління поліції.

В окремих випадках, за рішенням Голови НП, можуть створюватись відділи (сектори) кримінального аналізу в структурних підрозділах кримінальної поліції та досудового розслідування центрального органу управління поліції НПУ за напрямками діяльності підрозділу.

Структурні підрозділи апаратів територіальних органів НПУ.

Зазначені підрозділи перебувають у прямому підпорядкуванні керівників відповідних структурних підрозділів центрального органу управління поліції, проводять кримінальний аналіз, який включає їх напрям діяльності, **та використовують єдині програмні аналітичні інструменти.**

Ці підрозділи перебувають в оперативному підпорядкуванні структурного підрозділу кримінального аналізу центрального органу управління поліції, дотримуються єдиних стандартів розвитку кримінального аналізу в діяльності Національної поліції, організаційно-методичного супроводження, проведення тренінгів та підвищення кваліфікації працівників відповідних підрозділів.

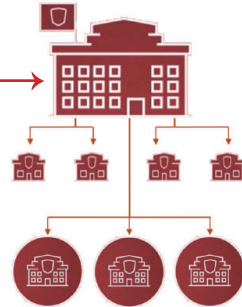
2. Основні напрями роботи підрозділів кримінального аналізу

Діяльність підрозділу кримінального аналізу НПУ здійснюється за такими основними напрямами:

- проведення оперативного, тактичного та стратегічного аналізу;
- забезпечення цілодобової взаємодії між підрозділами кримінального аналізу, оперативного обміну інформацією з правоохоронними органами України та інших держав;
- покращення інформаційно-аналітичної діяльності шляхом розроблення та впровадження сучасних програмних аналітичних інструментів;
- нормативно-правове супроводження, напрацювання та формалізація методики проведення кримінального аналізу, проведення та участь у тренінгах і практичних навчаннях.

Структурним підрозділом кримінального аналізу центрального органу управління поліції здійснюється проведення:

**1. ОПЕРАТИВНОГО
КРИМІНАЛЬНОГО
АНАЛІЗУ:**

- 1) дослідження злочинної діяльності підозрюваного;
- 2) виявлення співучасників, потерпілих;
- 3) встановлення мотивів і мети вчинення злочинів;
- 4) встановлення зв'язків між даними, які отримано у процесі розслідування, що відтворюють послідовність дій підозрюваного, тощо;
- 5) визначення (підтвердження/спростування) ймовірної ролі-вої участі об'єкта під час здійснення протиправної діяльності тощо;
- 6) збір інформації, яка становить оперативний інтерес щодо особи, організованої групи чи злочинної організації, об'єктів тощо;
- 7) порівняльний аналіз даних у конкретному провадженні у декількох кримінальних провадженнях чи оперативно-розшукових справах з метою структурування інформації для встановлення схожих та відмінних елементів між ними;
- 8) аналіз даних у конкретному провадженні з метою розділення інформації на елементи, проведення оцінки інформації, уточнення кожного аспекту, подальшої систематизації та перегляду проваджень, зокрема у декількох регіонах;
- 9) аналіз діяльності організованої групи (злочинної організації) – впорядкування наявної інформації щодо відомих (або гіпотетичних) організованих груп з метою встановлення їх структури, сфери впливу й ролі кожного члена цих груп та інших осіб, пов'язаних з ними;
- 10) аналіз ефективності оперативно-розшукових заходів та підготовка пропозицій керівництву щодо напрямів їх удосконалення щодо тяжких та особливо тяжких злочинів і тих, які можуть викликати суспільний резонанс.

2. ТАКТИЧНОГО КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ:

- 1) **встановлення тенденцій злочинності** – розкриття основної спрямованості розвитку злочинності та її окремих видів у минулому, на теперішній час і, як прогноз, у майбутньому.
Тенденції злочинності розкриваються на основі динаміки рівня злочинності в цілому, її окремих організованих груп (злочинних організацій) та видів, також на основі динаміки і зрушень усередині самої злочинності;
- 2) **визначення (дослідження) типової інформаційної моделі злочинної діяльності** – система опису криміналістичних ознак певного виду злочинів, що дає уявлення про злочини цієї групи, особи типового суб'єкта, механізму злочинної діяльності, обстановки вчинення злочину та інших обставин, у подальшому служить інформаційною базою для розробки відповідної методики розслідування конкретного злочину та побудови відповідної структури;
- 3) **аналіз стану злочинності на конкретній території** за невеликий проміжок часу, за певним видом злочину чи протиправної діяльності певної групи, який надає можливість розробити превентивні заходи щодо попередження виявлених особливостей на певній території;
- 4) **встановлення профілю злочину** – збір, дослідження, оцінка та використання інформації про злочин, яка конструє його встановлену модель у вигляді суджень та образів, даючи спрямування на розробку версій та подальше планування слідчих дій;
- 5) **встановлення профілю підозрюваного** – визначення загальних ознак моделі поведінки та психологічного портрету злочинця, на підставі опису злочину, рис характеру особи, котра його скоїла, типу особистості підозрюваного, ймовірного району його проживання, виконаної роботи з метою об'єднання виявлених кримінальних правопорушень;
- 6) **встановлення профілю потерпілого** – систематизовані та формалізовані типові (характерні) ознаки, які допомагають встановити особу, щодо якої може бути вчинено певний вид злочину, з метою застосування поліцейськими у попередженні злочинності;
- 7) **аналіз окремих видів злочинів** – реконструкція події злочину, полягає у встановленні: послідовності окремих подій, регулярності подій, неточності інформації, що надходить з різних джерел, з метою напрацювання рекомендацій для подальшого напряму ведення досудового розслідування та оперативно-розшукової діяльності;
- 8) **аналіз ризиків** – забезпечує визначення та виявлення індикаторів ризику або характерних (типових) ознак суб'єктів, зі сторони яких існує висока вірогідність скоєння правопорушень, з метою їх подальшої перевірки та вжиття інших заходів, передбачених законодавством.

3. СТРАТЕГІЧНОГО КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ:

- 1) **оцінка пріоритетів загроз, спричинених діяльністю організованих злочинних угруповань, та скоєних тяжких і особливо тяжких злочинів**, зокрема вразливих і сприятливих умов для їх вчинення, та підготовка пропозицій для прийняття управлінських рішень у сфері розроблення стратегічних засад протидії злочинності з наданням оцінки обсягу та рівня небезпеки в країні, у тому числі за методологією SOCTA;
- 2) **здійснення управління ризиками** (визначення, виявлення, оцінка, розробка способів мінімізації та усунення причин), що несуть загрозу публічній безпеці й порядку, правам і свободам людини, заходам щодо протидії злочинності, з урахуванням зон ризиків, результатів ідентифікації, верифікації та вивчення учасників злочинної діяльності і закономірностей їх сталого функціонування;
- 3) **складання прогнозів** розвитку кримінальних тенденцій при розробці засад протидії злочинності та напрацювання способів їх мінімізації, а також усунення причин.

Підрозділи кримінального аналізу залучаються до обробки інформаційних матеріалів у разі:

- 1) наявності багатьох аспектів, що мають вплив на розвиток проблеми;
- 2) охоплення проблемою значних ділянок місцевості;
- 3) наявності складної і розгалуженої структури зв'язків об'єктів оперативно-розшукової справи;
- 4) наявності великого обсягу інформації, що унеможлиблює відстеження та пов'язування фактів без застосування спеціальних аналітичних методів.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Структура та підпорядкування підрозділів кримінального аналізу.
2. Основні напрями роботи підрозділів кримінального аналізу.
3. Напрями роботи структурного підрозділу кримінального аналізу центрального органу управління поліції.
4. Завдання оперативного кримінального аналізу.
5. Завдання тактичного кримінального аналізу.
6. Завдання стратегічного кримінального аналізу.
7. Напрями роботи підрозділів кримінального аналізу в структурних підрозділах кримінальної поліції та досудового розслідування центрального органу управління НПУ (у разі їх створення).
8. Випадки, за яких передбачено залучення підрозділів кримінального аналізу до обробки інформаційних матеріалів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

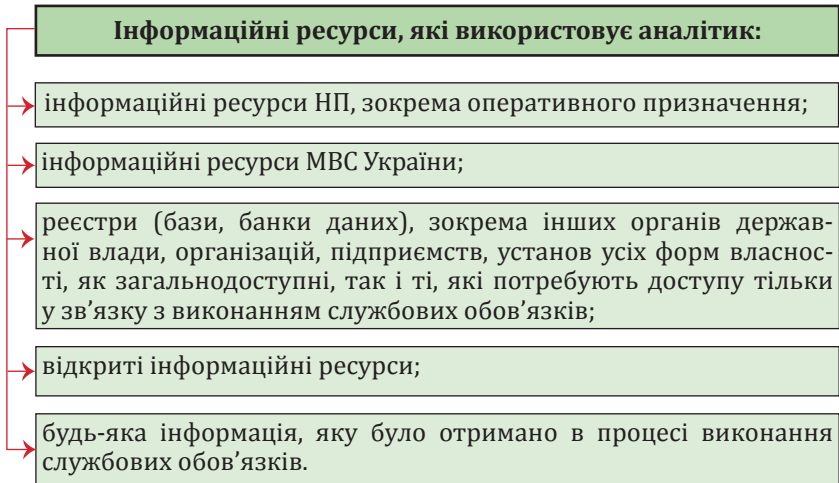
1. Бараненко Р. В. Застосування сучасних аналітичних методів для оптимізації оперативно-розшукової діяльності підрозділів Національної поліції. *Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 33–34.
2. Довідник керівника поліції – поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою. ІЛР : навчальний посібник / О. Є. Користін, Д. О. Пефтьєєв, С. В. Пеньков, В. А. Некрасов; за заг. ред. М. Г. Вербенського. Київ : Людмила, 2019. 120 с.

3. Концепція розвитку кримінальної розвідки органів внутрішніх справ України: науковий проект / С. В. Албул, О. Є. Користін. Одеса : ОДУВС, 2015. 20 с.
4. Основи кримінального аналізу : посібник з елементами тренінгу / О. Є. Користін, С. В. Албул, А. В. Холостенко та ін. Одеса : ОДУВС, 2016. 112 с.
5. Шинкаренко І. Р. Проблеми запровадження кримінального аналізу в діяльність підрозділів кримінальної поліції: теоретико-історичне підґрунтя. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 233–242.

Розділ 4

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

1. Інформаційне забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу

Одним з основних службових обов'язків посадової особи підрозділу кримінального аналізу є здобування, накопичення, аналіз і опрацювання, використання, а також передача інформації. Завдання в цій сфері не є випадковою справою, а впливають з ролі і значення інформації для всієї службової діяльності. Тому існує постійна потреба в інформації, без якої неможливо провадити ефективну службову діяльність.

2. Відомчі інформаційні ресурси, що використовуються співробітниками підрозділів кримінального аналізу

На сьогодні кримінальні аналітики мають у своєму розпорядженні певні інформаційні ресурси, відомості з яких потрібно використовувати під час підготовки аналітичних продуктів.

Наказом МВС України від 03.08.2017 р. № 676 затверджено Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України», що зареєстроване у Міністерстві юстиції України 28 серпня 2017 року за № 1059/30927.

Інформаційно-телекомунікаційна система «Інформаційний портал Національної поліції України» (система ІПП) призначена для інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності Національної поліції України, наповнення та підтримки в актуальному стані інформаційних ресурсів баз (банків) даних, що входять до **єдиної інформаційної системи МВС (ЄІС МВС)**, забезпечення щоденної діяльності органів (закладів, установ) поліції у сфері трудових, фінансових, управлінських відносин, відносин документообігу та електронної взаємодії з МВС, іншими органами державної влади.

У системі ІПП функціонують певні інформаційні підсистеми (ресурси).

ІП «Єдиний облік» – автоматизований облік заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, зареєстрованих органами Національної поліції України.

За інформацією, що міститься в фабулах підсистеми «Єдиний облік» (ЄО) ІП, з'являється можливість встановити причетність особи до подій та правопорушень. Крім того, шляхом «розширеного пошуку» можна встановлювати адреси, родинні та інші зв'язки, мобільні телефони, місця роботи й чимало іншої корисної інформації.

Слід зважати, що пошук в ІП можна виконувати не тільки за прізвищем та ім'ям фігуранта, а й за адресою, документами тощо.

ІП «Кримінальна статистика» – автоматизований облік відомостей про кримінальні правопорушення, осіб, які їх учинили

або підозрюються в їх учиненні, досудове розслідування за якими здійснюється слідчими органів поліції.

ІП «Адміністративні правопорушення» – автоматизований облік відомостей щодо зареєстрованих в органах поліції адміністративних правопорушень, осіб, які їх учинили, результатів розгляду цих правопорушень.

ІП «Адміністративні правопорушення - штрафи» – автоматизований облік відомостей щодо сплати штрафів за вчинені адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі та обмін даними про виписки з рахунків надходжень державного бюджету щодо адміністративних штрафів між інформаційною підсистемою «Бюджетна установа МВС» та системою ІППП.

ІП «Корупція» – автоматизований облік даних стосовно всіх зареєстрованих кримінальних та адміністративних корупційних правопорушень, осіб, які їх учинили, та результатів розгляду цих правопорушень у судах.

ІП «Особа» – автоматизований облік відомостей щодо осіб, які вчинили правопорушення, а також тих, щодо яких поліцейські здійснюють профілактичну роботу.

ІП «Особа» (трафік) – автоматизований облік відомостей щодо осіб, причетних до торгівлі людьми, та осіб, причетних до нелегальної міграції, зі зазначенням характеристики вчинених ними кримінальних правопорушень.

ІП «Розшук» – автоматизований облік відомостей щодо розшуку підозрюваних, обвинувачених (підсудних), осіб, які ухиляються від відбування кримінального покарання, та безвісно зниклих осіб.

ІП «Гарпун» – автоматизований облік відомостей про транспортні засоби (ТЗ) усіх типів (автомобілі, автобуси, мотоцикли всіх типів, марок і моделей, самохідні машини, причепа та напівпричепа до них, мотоколяски, інші прирівняні до них ТЗ і мопеди) та номерні знаки ТЗ, що розшуковуються у рамках кримінального, виконавчого провадження, провадження у справах про адміністративні правопорушення, оперативно-розшукової діяльності, а також за ухвалою слідчого судді, суду.

ІП «Номерні речі» – автоматизований облік відомостей про викрадені номерні речі, цінності та інше майно, яке має характерні ознаки для ідентифікації, або речі, пов'язані з учи-

ненням правопорушень, відповідно до заяв громадян, знайдені, вилучені предмети і речі, в тому числі заборонені або обмежені в обігу, а також документи з ознаками підробки, які мають індивідуальні (заводські) номери.

ІІІ «Культурні цінності» – автоматизований облік даних щодо викрадених, утрачених, вилучених та знайдених культурних цінностей, які належать до об'єктів матеріальної і духовної культури та мають художнє, історичне, етнографічне й наукове значення.

ІІІ «Кримінальна зброя» – автоматизований облік викраденої, втраченої, вилученої, знайденої та добровільно зданої із числа тієї, що незаконно зберігалася, вогнепальної, пневматичної калібру понад 4,5 мм та швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і холодної зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, деталей зброї.

ІІІ «Зареєстрована зброя» – автоматизований облік відомостей стосовно нарізної, комбінованої, гладкоствольної, газової, пневматичної, холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, що перебуває в користуванні фізичних та юридичних осіб, яким, відповідно до законодавства, надано дозвіл на її зберігання і носіння.

ІІІ «Домашній арешт» – автоматизований облік даних стосовно підозрюваних, обвинувачених, щодо яких застосовано запобіжний захід у виді домашнього арешту.

ІІІ «Втрачені документи» – автоматизований облік викрадених, утрачених, вилучених документів (бланків документів), що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, документів (бланків документів), що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус, у тому числі тих, що визнано недійсними, документів осіб, які знаходяться в розшуку, а також документів (бланків документів), що мають індивідуальні заводські (фабричні) номери.

ІІІ «Цунамі» – автоматизована підсистема централізованого управління нарядами поліції. Забезпечує управління силами й засобами органів і підрозділів поліції для реагування

на повідомлення про правопорушення та інші події. Підсистема забезпечує інтеграцію прийнятих формалізованих повідомлень про правопорушення та інші події, інформацію про наявні сили поліції для здійснення реагування та їхній статус, їх взаємної геоінформаційної прив'язки, обміну інформацією з мобільними терміналами, що використовуються патрулями та іншими силами, інтерфейсів, аналітичних засобів для прийняття ефективних управлінських рішень диспетчерською службою.

ІП «102» – автоматизована підсистема прийому повідомлень на лінію «102» за допомогою телекомунікаційних мереж. Забезпечує прийняття, фіксацію, оброблення та реєстрацію повідомлень про правопорушення та інші події, передачу інформації про них відповідним оперативно-диспетчерським службам для організації реагування на такі повідомлення.

ІП «HotLine» – Call-центр Національної поліції – автоматизована система прийому повідомлень на «гарячу» телефонну лінію 0800-500202. Забезпечує прийняття, фіксацію, оброблення та реєстрацію звернень громадян щодо питань, пов'язаних з діяльністю поліції (довідкова інформація, скарги на дії чи бездіяльність працівників поліції та повідомлення про правопорушення).

ІП «Склад» – автоматизований облік бланкової продукції, що використовується в органах та підрозділах Національної поліції України.

ІП «ДТП» – автоматизований облік відомостей про дорожньо-транспортні пригоди, в тому числі фотовідеозображення з місця події, фіксування координат події на карті регіону (країни).

ІП «Кіберзлочин» – автоматизований облік відомостей щодо правопорушень та осіб, які причетні до скоєння злочинів у сфері інформаційних технологій, а також методів і засобів для поширення шкідливих вірусів, злову паролів, крадіжки номерів банківських карт і інших банківських реквізитів, фішинг, поширення протиправної інформації (наклепу, матеріалів порнографічного характеру, матеріалів, що збуджують міжнародну та міжрелігійну ворожнечу і т. ін.) через Інтернет, а також шкідливе втручання через комп'ютерні мережі в роботу різних систем.

ІП «ТЗ, що розшукуються» – автоматизований облік відомостей про транспортні засоби, що розшукуються у зв'язку з незаконним заволодінням, безгосподарні ТЗ, викрадені, утрачені номерні знаки.

ІП «Дозвіл БДР» – автоматизований облік дозволів на рух окремих категорій транспортних засобів, зокрема небезпечних і негабаритних вантажів.

ІП «Драгер» – автоматизований облік спеціальних технічних засобів, якими здійснюється проведення огляду водіїв транспортних засобів на стан алкогольного сп'яніння (Drager), та облік інформації про осіб, які тестуються, зі зазначенням результатів тестування.

ІП «Затримані ТЗ» – автоматизований облік відомостей про ТЗ, які евакуйовано до спеціального майданчика чи стоянки на підставі акта огляду та тимчасового затримання ТЗ, що складено поліцейським.

ІП «ІТТ-Custody Records» – автоматизований облік відомостей про роботу ІТТ та осіб, які в них утримуються.

ІП «Human Rights» – автоматизований облік порушень прав людини працівниками органів (підрозділів) поліції, зокрема працівниками ІТТ, щодо утримуваних у них осіб. Забезпечує відстеження порядку тримання осіб в ізоляторах тимчасового тримання для здійснення оперативного реагування на випадки порушення їхніх прав і законних інтересів, протиправних дій працівників поліції стосовно них, а також формування та ведення статистичних даних.

ІП «Масові заходи» – автоматизований облік інформації про масові заходи та їхніх учасників, що плануються і здійснюються в межах держави.

ІП «Розшук дітей» – інформаційний сервіс для надсилання відомостей про зниклих дітей, що відправляються до ПрАТ «Київстар» для смс-розсилки про зниклу дитину згідно з визначеною геоінформаційною прив'язкою до місцевості.

ІП «Службовий транспорт» – автоматизований облік інформації про службовий транспорт у системі Національної поліції України, а також облікові дані щодо експлуатаційних показників наявного службового транспорту.

ІП «Комп'ютерна техніка» – автоматизований облік комп'ютерної техніки та комп'ютерних програм, що використовуються в органах і підрозділах Національної поліції України.

ІІ «Облік SIM карток» – автоматизований облік SIM-карток, що використовуються в планшетних пристроях поліцейських.

ІІІ «Облік порушень ІОС» – автоматизований облік надзвичайних подій, що сталися серед особового складу Національної поліції України.

ІІІІ «Облік відеокамер» – автоматизований облік встановлених відеокамер.

ІІІІІ «Відрядження» – автоматизований облік службових відряджень поліцейських органів (підрозділів) поліції у межах України, для формування звітних таблиць і статистичних форм.

З метою забезпечення оперативно-розшукової діяльності оперативних підрозділів кримінальної поліції, на виконання вимог Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», Наказу МВС України від 05.05.2016 р. № 07, у Національній поліції України впроваджено окрему інформаційну систему – **автоматизовану інформаційну систему оперативного призначення, в якій організовано обробку інформації з грифом секретності «таємно» (далі – АІС ОП).**

АІС ОП – об'єктивно поєднаний набір відомостей, що безпосередньо стосуються осіб та подій (кримінальних правопорушень), які накопичуються в процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України. Обліку в АІС ОП підлягають відомості про осіб, щодо яких заведено оперативно-розшукові справи, відомості, отримані від осіб, які конфіденційно співпрацюють з оперативними підрозділами; відомості, отримані в ході проведення оперативно-розшукових заходів у рамках оперативно-розшукових справ.

Крім цього, підрозділи інформаційно-аналітичної підтримки Національної поліції України здійснюють формування, супроводження та використання у службовій діяльності інформаційних ресурсів (обліки), держателем (власником) яких є Міністерство внутрішніх справ України, зокрема:

1. Персонально-довідковий облік – систематизований банк (база) даних ІІ «Оперативно-довідкова картотека», автоматизований облік осіб, яким повідомлено про підозру в учиненні кримінального правопорушення, та осіб, яких засуджено за вчинення кримінального правопорушення.

2. Автоматизована дактилоскопічна ідентифікаційна система «Дакто-2000» – автоматизований облік дактилоскопічних карт осіб, затриманих за підозрою в учиненні правопорушень, людей, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе, та невпізнаних трупів.

3. ІП «Пізнання» – автоматизований облік підозрюваних, обвинувачених (підсудних), осіб, які ухиляються від відбування покарання або вироку суду, безвісно зниклих, невпізнаних трупів та осіб, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе; проведення ідентифікації осіб за прикметами та антропологічними точками (за фотозображеннями).

4. ІП «Затримані і доставлені» – автоматизований облік осіб, затриманих і доставлених до територіальних органів (підрозділів) поліції за підозрою в учиненні правопорушень, та надання таким особам безоплатної вторинної правової допомоги (затримані на підставі ст. 208 КПК України; ухвали слідчого судді, суду; у зв'язку з розшуком; на підставі статті 260 КУпАП (адміністративне затримання); постанова суду «адмінарешт»).

Завдяки інформаційному порталу НП України є можливість отримати інформацію про:

- анкетні дані;
- місця реєстрації та проживання;
- паспорт громадянина України;
- зареєстровану зброю;
- адміністративні правопорушення;
- кримінальні правопорушення;
- події, що сталися за участю фігуранта;
- наявність фотографії тощо.

Використовуючи **Національну автоматизовану інформаційну систему (НАІС)**, можна отримати інформацію про:

- транспортні засоби, їх історію;
- власника: анкетні дані (включаючи місце народження), паспорт, ІПН, адресу реєстрації тощо;
- осіб, що мають право керування певним транспортним засобом (ТЗ), та ступінь зв'язку між ними;
- адмінпротоколи, що склалися на водіїв певного ТЗ;

- посвідчення водія;
- наявність фотографії тощо.

Інтегрована міжвідомча інформаційно-телекомунікаційна система «АРКАН» забезпечує інформацією про переміщення через кордон конкретного об'єкта і транспортного засобу.

Крім зазначених інформаційних ресурсів, працівники підрозділів кримінального аналізу мають доступ до таких, як: Банк даних Генерального секретаріату Інтерполу та Відкриті реєстри баз даних державних органів.

3. Інші інформаційні масиви, які використовують співробітники підрозділів кримінального аналізу

Чимало важливої інформації можна отримати з таких джерел, як:

- Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань;
- Державний реєстр обтяжень рухомого майна;
- Державний реєстр речових прав на нерухоме майно;
- Державний реєстр актів цивільного стану;
- Єдиний реєстр довіреностей;
- Єдина інформаційно-аналітична система управління міграційними процесами;
- Єдиний реєстр досудових розслідувань (підсистема аналітика);
- Інтегрована міжвідомча інформаційно-телекомунікаційна система «АРКАН»;
- Інтегрована інформаційно-пошукова система;
- Персонально-довідковий облік єдиної інформаційної системи «РУБІН»;
- ІП «РОЗШУК»;
- ІТС фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі;
- ІТС «Інформаційний портал Національної поліції»;
- Єдиний державний реєстр транспортних засобів та їх власників;

– Банк даних Інтерполу по технології «FIND» підсистеми: особи, транспортні засоби, втрачені (загублені) проїзні документи;

– Загальноміські та обласні системи відеоспостереження «безпечне місто»;

– Єдиний державний реєстр судових рішень;

– Єдиний реєстр громадських формувань;

– Реєстр громадських об'єднань;

– Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів;

– Державний реєстр друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності;

– Єдиний реєстр підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство;

– Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення;

– Єдиний реєстр боржників;

– Єдиний державний реєстр суб'єктів господарювання, які отримали ліцензії на право виробництва, зберігання, оптової та роздрібною торгівлі пальним, та місць виробництва, зберігання, оптової та роздрібною торгівлі пальним;

– Єдиний державний реєстр виробників спирту етилового, коньячного і плодового, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, спирту-сирцю виноградного, спирту-сирцю плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів;

– Єдиний державний реєстр декларацій;

– Єдиний державний веб-портал відкритих даних.

Більше інформації про використання відкритих реєстрів висвітлено у підрозділі OSINT (Аналіз інформації з відкритих джерел).

Слід враховувати, що обмеження в джерелах, які використовуються для збору інформації, не застосовуються, тому можна йти за принципом «здорового максималізму», використовуючи будь-які реєстри та бази даних Національної поліції України, МВС, інших міністерств та відомств. Не є винятком Всесвітня мережа «Інтернет», яка нині видається потужним інформаційним масивом.

Саме в соціальних мережах (Facebook, Linkedin, Instagram, ВКонтакте, Однокласники тощо) простежується найбільша кількість фотографій та зв'язків між особами.

У відкритому доступі знаходяться такі ресурси, як декларації про доходи, учасники тендерних процедур тощо.

Використовуючи такі програми, як Viber, WhatsApp та ін., можна отримати фотографії осіб, знаючи номер їх телефону.

Також потрібно пам'ятати, що сьогодні дуже велика кількість торговельних мереж утворюють свої бази даних, наприклад:

- мережі автомобільних заправних станцій/комплексів (Socar, ОККО, WOG, Shell та ін.);

- мережі медичних лабораторій та приватних медичних установ;

- супермаркети;

- інші фінансові установи й торгові представництва;

- бази кур'єрських служб, служб доставки;

- бази АЗС, заклади охорони здоров'я.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Інформаційні ресурси НП, зокрема оперативного призначення, які використовує аналітик для підготовки аналітичних продуктів.

2. Інформаційні ресурси МВС України, які використовує аналітик для підготовки аналітичних продуктів.

3. Реєстри (бази, банки даних), у тому числі інших органів державної влади, організацій, підприємств, установ усіх форм власності, як загальнодоступні, так і ті, котрі потребують доступу тільки у зв'язку з виконанням службових обов'язків, які використовує аналітик для підготовки аналітичних продуктів.

4. Відкриті інформаційні ресурси, які використовує аналітик для підготовки аналітичних продуктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бараненко Р. В. Застосування сучасних аналітичних методів для оптимізації оперативно-розшукової діяльності підрозділів Національної поліції. *Кримінальна розвідка: методологія, законо-*

- давство, зарубіжний досвід* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 33–34.
2. Довідник керівника поліції – поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою. ІЛР : навчальний посібник / О. Є. Користін, Д. О. Пефтєєв, С. В. Пеньков, В. А. Некрасов; за заг. ред. М. Г. Вербенського. Київ : Людмила, 2019. 120 с.
 3. Концепція розвитку кримінальної розвідки органів внутрішніх справ України: науковий проект / С. В. Албул, О. Є. Користін. Одеса : ОДУВС, 2015. 20 с.
 4. Основи кримінального аналізу : посібник з елементами тренінгу / О. Є. Користін, С. В. Албул, А. В. Холостенко та ін. Одеса : ОДУВС, 2016. 112 с.
 5. Шинкаренко І. Р. Проблеми запровадження кримінального аналізу в діяльність підрозділів кримінальної поліції: теоретико-історичне підґрунтя. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 233–242.

Розділ 5

АНАЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС (ХАРАКТЕРИСТИКА ЙОГО ЕТАПІВ)

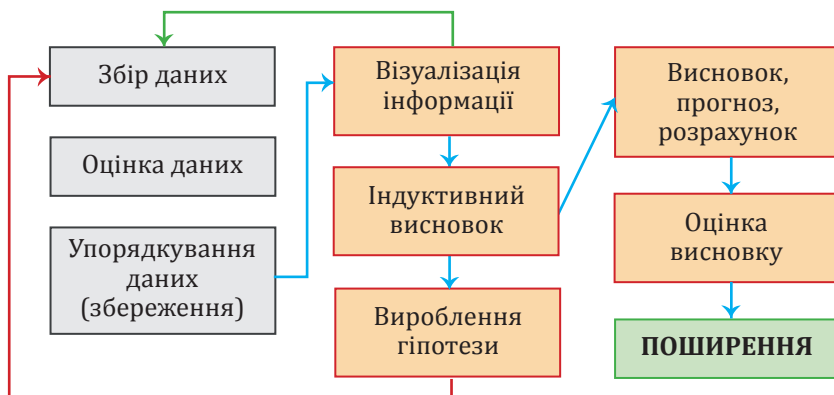
1. Складові процесу кримінального аналізу

Для розуміння процесу кримінального аналізу доцільно охарактеризувати його основні складові як окремі і специфічні етапи або функції. Однак варто пам'ятати, що ці складові взаємопов'язані, отож їх потрібно розглядати як систему.

Складові процесу кримінального аналізу – це не статична послідовність з етапів, а радше динамічний процес, при якому різні фази тісно переплетені одна з одною. В рамках циклу роботи з оперативними даними від аналітиків вимагається оперативність і мобільність. Процес аналізу є ланцюгом дій або процедур, що ведуть до найточнішого і обґрунтованого висновку з наявної інформації.

Цей процес використовується для перетворення необроблених даних та інформації в цінні оперативні дані, що вимагають конкретних дій.

ПРОЦЕС ОПЕРАТИВНОГО АНАЛІЗУ СКЛАДАЄТЬСЯ З КІЛЬКОХ ЕТАПІВ

В ідеалі цикл роботи з кримінального аналізу запускається **рішенням керівництва**, яке формулює аналітикам **постановку завдання** щодо певної проблеми або напряду розкриття чи розслідування. На основі цього завдання керівництво й аналітик обговорюють і погоджують обсяг, основні цілі, зміст і тимчасові рамки підсумкового інформаційного продукту.

Важливість чіткої постановки завдань і узгодження цілей підсумкового продукту часто недооцінюється. Щоб сформулювати чітко завдання аналітикам, керівники правоохоронних органів та особи, відповідальні за прийняття рішень, повинні усвідомлювати потенціал і обмеження в частині аналізу оперативної інформації. Аналітики, своєю чергою, мусять знати, як допомогти слідчим, керівникам та особам, які приймають рішення (одержувачам), шляхом створення спеціалізованих продуктів і адресних рекомендацій.

Фаза постановки завдання, також звана фазою прийняття рішень, вимагає тісної співпраці між аналітиками та одержувачами. Їм необхідно домовитися про предмет дослідження, завдання, цілі, сфери охоплення, терміни й форми звітності, включаючи поширення і отримання підсумкового продукту. Аналітик має чітко розуміти очікування і наміри одержувача.

Аналітик повинен мати повне уявлення про те, для чого будуть використовуватися кінцеві результати, щоб виключити збір і аналіз даних, які в кінцевому підсумку можуть виявитися неактуальними.

Цьому етапу характерно визначення тонкої рівноваги між спрощенням і ускладненням, при якому будуть збережені всі істотні зв'язки з вихідною задачею і при цьому можна отримати рішення, яке піддається якісному аналізу й має наочну інтерпретацію.

Постановка завдання є тим, що у замовника зазвичай описується коротким словом «хочу». На практиці «витягування» зі замовника подробиць і критеріїв цього «хочу» вважається одним зі складних і відповідальних моментів при визначенні цілей, оскільки замовник іноді упускає деякі важливі дрібні деталі, які для нього є само собою зрозумілими, але не очевидними для аналітика.

Після формулювання завдання настає етап планування. Вкрай важливо сприймати такі завдання як проекти і ретельно

планувати їх виконання. Для складних проектів може знадобитися багато часу та достатньо ресурсів. Відповідно до обсягу проекту аналітик повинен розробити детальний план проекту, що включає в себе погоджені цілі, обсяг і терміни, а також послідовність дій і список ресурсів, необхідних для успішного виконання завдання.

Наступним кроком у роботі безпосередньо аналітика є **пошук, дослідження та збір потрібної інформації (даних)**.

Інформація – це дані, вміщені в контекст і осмислені, що надає їм більшу актуальність і значимість. Інформація – елемент знання, що повідомляється, передається комусь за допомогою мови або іншого коду; також це те, що у певній ситуації може надати якість знання (новина, повідомлення, підказка). Можна розуміти інформацію також як відомості про зовнішній світ, які ми одержуємо як безпосереднім шляхом, через вплив предметів і явищ на наші почуттєві органи, так і посереднім шляхом, через опис якогось стану речей, що наводиться людиною.

Аналіз починається з **пошуку та збору інформації**, в процесі якого вдаються до різних джерел відомостей. Переважно потрібна інформація знаходиться в паперовому вигляді або в комп'ютерних системах, надходить зі засобів масової інформації тощо. Тому першим кроком у роботі аналітика є пошук потрібної інформації та її зберігання у належному для роботи форматі.

Успіх аналізу залежить від наявності доступу до достатньої кількості відповідної інформації. Збір інформації є спільною роботою підрозділів усіх рівнів.

Збір інформації – складний процес. Хоча аналітики мусять забезпечити збір достатніх даних для охоплення всіх аспектів теми, що підлягає аналізу, вони повинні уникати надмірного обсягу даних і збору непотрібної або неадекватної інформації.

Знання і доступ до внутрішніх і зовнішніх джерел даних та інформації, а також обізнаність про потенційні обмеження і вимоги є передумовами для ефективного збору й аналізу оперативної інформації.

Джерела інформації класифікують на:

– відкриті – джерела, доступні для загального користування;

– закриті – спеціальні джерела, які містять інформацію, що отримується негласними методами.

Своєю чергою, вищевказані джерела можуть бути розділені на:

внутрішньовідомчі:

- бази даних;
- інформаційно-телекомунікаційні системи;
- інформаційні продукти;
- органи управління на всіх рівнях;
- персонал підрозділів;

зовнішні:

- центральні органи виконавчої влади держави;
- правоохоронні органи держави;
- правоохоронні органи суміжних держав;
- правоохоронні органи інших країн;
- Інтерпол та інші міжнародні організації;
- засоби масової інформації;
- інтернет-ресурси тощо.

Збір інформації – діяльність суб'єкта, в ході якої він здійснює пошук і отримання відомостей про потрібний йому об'єкт.

Успіх аналізу залежить від наявності доступу до достатньої кількості відповідної інформації. Збір інформації є спільною роботою підрозділів усіх рівнів.

Збір інформації має бути спланованим заходом і забезпечувати аналітичні підрозділи саме тією інформацією, яка дійсно необхідна для досягнення поставлених цілей у рамках аналізу інформації.

Збір інформації – включаючи «сиру», необроблену інформацію, здійснюється з будь-якого джерела, придатного для надання інформації, що стосується конкретного завдання аналізу.

Збір ґрунтується на визначенні мети, обсягу і термінів виконання завдання: яка інформація має бути зібрана; які джерела слід використовувати; де може бути отримана інформація; як може бути отримана інформація і хто її повинен зібрати; скільки даних можна обробляти; коли необхідно зібрати кожен фрагмент даних.

Головною проблемою у сфері відповідного обігу та службового використання інформації є **вміння правильно**

її оцінити. Для досягнення цієї мети потрібні знання сутності інформації, видів джерел інформації, а також специфіки її передачі та принципів управління інформацією.

Оцінка даних – це визначення цінності елементів інформації з точки зору достовірності, надійності, відповідності та точності.

Результатом такої оцінки інформації повинен стати висновок про її релевантність для досліджуваного феномену.

Мета оцінки інформації:

- застосування однакової методології та ідентичних критеріїв для оцінки інформації;
- однакове розуміння та інтерпретація інформації;
- правильне визначення вартості інформації;
- партнерський, рівноправний і реальний обмін інформацією з іншими органами, що застосовують цей метод;
- забезпечення достовірності інформації, що передається в рамках міжнародної співпраці.

Для того щоб у подальшому ефективно працювати з інформацією (використовувати її), потрібно на початковому етапі зрозуміти:

- корисна для вас викладена інформація чи ні;
- чи можна їй довіряти;
- чи потрібна додаткова інформація тощо.

Оцінювання даних потрібно провести в тому контексті, в якому вони були отримані. Оцінка даних має ґрунтуватися на об'єктивному професійному судженні, оскільки якість даних визначає обґрунтованість розробленої оперативної інформації. Експерти, які проводять оцінку, розглядають інформацію з точки зору її достовірності, надійності, правдивості та корисності для такого завдання.

Першим кроком зазвичай є визначення того, що важливо, а що не має значення, а також оцінка невідкладності дій щодо інформації. Надійність джерела, достовірність і точність інформації повинні оцінюватися окремо поліцейським співробітником чи аналітиком, який отримав і зареєстрував цю конкретну інформацію.

Для прийняття рішення про те, наскільки корисна та чи інша інформація, здійснюється її первинна оцінка.

Критерії оцінки інформації:

- об'єктивність – суб'єктивність;
- достовірність – недостовірність;
- повнота – недостатність;
- актуальність – неактуальність;
- цінність – безкорисливість;
- зрозумілість – незрозумілість.

Оцінка має критично важливе значення для аналітичного процесу і формування висновку, оскільки точність висновку залежить від якості даних, які йому передують.

Інформація, що отримується або збирається поліцейськими, підлягає оцінюванню на предмет її достовірності та надійності джерел її походження

Оцінюється достовірність, а не точність інформації!

Інформації, яка потрапляє до аналітика, може бути присвоєна певна оцінка (градація), проте бажано, щоб аналітик до використання отриманих даних проглянув та сам оцінив їх. Градація присвоюється для визначення достовірності інформації.

Використовувана система залежить від градації, яку застосовують в конкретному підрозділі. Всі джерела і вся інформація повинні оцінюватися за офіційно визнаною системою оцінювання.

Градація 1	Достовірність джерела інформації: А, В, С, D.
Градація 2	Достовірність змісту інформації: 1, 2, 3, 4.
Градація 3	Рейтинг приватності інформації: 1, 2, 3, 4.

Правоохоронні органи загалом застосовують уніфіковані (міжнародні) стандарти і норми у сфері оцінки достовірності джерел інформації та змісту інформації (4×4), хоча існують і інші види градації (5×5×5), (6×6).

Найпоширеніший метод оцінки даних (4×4) полягає у визначенні оцінки надійності джерела інформації, а також достовірності або правдивості її змісту шляхом застосування загальноприйнятих знаків надійності джерела і обґрунтованості інформації для подальшого використання.

Головною метою зазначеного методу є використання загальноприйнятих знаків (індексів) надійності джерела і достовірності змісту інформації, що має критично важливе значення для аналітичного процесу та формування висновку.

Код	Критерії оцінки достовірності джерела інформації
A	Немає сумнівів в автентичності, достовірності та обізнаності джерела, в минулому джерело завжди виявлялося достовірним.
B	У більшості випадків джерело інформації виявлялося достовірним.
C	У більшості випадків джерело інформації виявлялося недостовірним.
D	Неможливо оцінити достовірність джерела.

Наприклад:

«A» – джерело інформації – працівник поліції, який постійно проводив захід оперативного (ініціативного) пошуку або оперативно-розшуковий захід.

«B» – негласний штатний співробітник, який надає інформацію, що в більшості випадків була правдивою.

«C» – негласний позаштатний співробітник, який надає інформацію, що в значній частині випадків була правдивою (25 повідомлень, 12 з яких підтвердились).

«D» – інтернет-форум, анонімне повідомлення, повідомлення на телефон довіри тощо.

Код	Критерії оцінки надійності інформації
1	Точність інформації не підлягає сумніву.
2	Інформація відома джерелу, але не відома особисто співробітнику, який її приймає та опрацьовує.
3	Інформація не відома джерелу, однак підтверджена іншою, вже зібраною інформацією.
4	Інформація не відома особисто джерелу, і її неможливо підтвердити.

Наприклад:

«1» – інформація базується на спостереженнях працівника поліції, який її документально оформив;

«2» – негласний співробітник особисто спостерігав за описуваними подіями (очевидець);

«3» – водій таксі повідомив у поліцію, що чув розмову двох пасажирів, які розмовляли про викрадену зброю. З орієнтування відомо про напад на військовослужбовця, котрий ніс службу зі зброєю, якою заволоділи двоє нападників;

«4» – негласний співробітник повідомив, що чув розмову двох не відомих йому осіб, у якій йшлося про збут фальшивих грошей. Протягом останніх пів року фактів збуту підроблених грошей виявлено не було.

Потрібно враховувати те, що оцінка має здійснюватися не на підставі особистих «відчуттів», а виключно на професійній підставі (аналізі знання, яке стосується оцінюваного випадку).

Третя градація – критерії оцінки приватності інформації – використовується за потреби, на розсуд аналітика.

Код	Критерії оцінки приватності інформації
1	Інформація загального користування.
2	Для службового користування працівників НП.
3	Таємна інформація.
4	Цілком таємна інформація.

Наприклад:

«1» – інформацію отримано у процесі відпрацювання інтернет-сайтів;

«2» – інформацію отримано з баз даних і систем інформаційно-аналітичного забезпечення, доступ до яких є у всіх працівників поліції;

«3» – інформацію повідомив негласний співробітник, упроваджений в оперативну розробку;

«4» – персональна інформація про діючих негласних співробітників.

Метод 4×4 дає можливість отримання 16 оцінок у діапазоні від A1 до D4. Інформація, достовірність якої оцінено на рівні

A1, A2, B1 та B2, є достовірною інформацією – і у зв'язку з цим немає необхідності її підтвердження (можна вибірково це робити).

Від B3 до D4 трактують як недостовірну інформацію, яка потребує підтвердження і перевірки. Далі наведена таблиця, яка визначає систему достовірності оцінки за методом 4×4.

Код оцінки джерела	Код оцінки інформації			
	1	2	3	4
A	A1	A2	A3	A4
B	B1	B2	B3	B4
C	C1	C2	C3	C4
D	D1	D2	D3	D4

A1, A2, B1, B2 – не вимагає перевірки.

У разі сумнівів дається нижча оцінка – ліпше недооцінити, ніж переоцінити!

	1	2	3	4
A1	Для загального користування	Для службового користування	Таємно	Цілком таємно
A2				
B1				
B2				

Оцінюванню не підлягають матеріали з описом або висновками!

Інформація збирається, оцінюється і впорядковується. Аналітичний етап процесу починається з отримання відповідних даних і їх організації у формі, що допомагає розумінню їхнього значення. Такий етап, опис даних, сприяє виявленню відсутньої інформації і напрямленню подальших заходів зі збору даних на отримання відсутніх даних (за напрямом стрілки від опису даних до їх збору). Завдяки цьому формується підґрунтя для використання індуктивного висновку з метою

розробки однієї або більше гіпотез про ключові аспекти злочинної діяльності.

Гіпотези апробовуються повторенням збору, оцінки, впорядкування, опису даних та індуктивного циклу обґрунтування. Кожного разу при повторенні циклу він щораз прицільніше спрямовується на конкретні види інформації, необхідної для підтвердження або спростування гіпотези, що веде до формування висновку з високим рівнем надійності. Кінцева мета справжнього процесу полягає в забезпеченні такого результату – висновку, прогнозування або розрахунків, на основі яких можна діяти з упевненістю.

Оцінювання актуальності, надійності і точності інформації, а також визначення коду обробки для її подальшого використання необхідні для забезпечення точності кінцевих інформаційних матеріалів і способів їх поширення.

Зібрані та оцінені дані слід **упорядкувати** (організувати) до потрібного для роботи формату (організація зібраних даних, їх структурування, зведення, для того щоб у подальшому вони були легкодоступними та простими у використанні на наступному етапі – аналітичному процесі) та **внесення їх в базу даних**.

Фаза **аналізу** займає центральне місце в процесі збору оперативних даних, оскільки вона стосується ідентифікації та вивчення *сенсу, контексту і основних характеристик* доступної інформації. Аналіз даних допомагає сконцентруватися на недостатності інформації, сильних і слабких сторонах даних і визначає напрямки подальших кроків. Основна мета етапу аналізу – віднайти сенс у вихідній інформації з тим, щоб оперативні дані були запущені в практичне застосування. Коли результати аналізу оперативних даних про злочинну діяльність безпосередньо пов'язані з поставленим завданням / предметом запиту і реагують на неї, аналіз стає цінним оперативним інструментом.

Аналітичний етап процесу починається з оброблення частин інформації шляхом їх організації у формі, що дає змогу краще розуміти її значення (**опис або візуалізація даних**). Мета опису даних полягає в зборі й узагальненні наявної інформації, щоб її значення стало зрозумілішим аналітикові. Цей етап сприяє виявленню відсутньої інформації і допомагає

направляти подальші заходи зі збору даних на отримання відсутніх даних (за напрямом стрілки від опису даних до збору даних).

В результаті опису (візуалізації) створюється графічний образ аналізованих даних. Для вирішення завдання опису (візуалізації) використовуються графічні методи, що показують наявність закономірностей у даних. Застосування опису (візуалізації) допомагає в процесі аналізу даних побачити аномалії, структури, тренди (тенденції).

Опис даних дає можливість забезпечувати підтримку інтерактивного й узгодженого дослідження, допомагає у представленні результатів та дозволяє створювати зорові образи для їх простішого осмислення.

Аналітичний процес – опис даних:

1. Опис змісту даних.
2. Розбивка даних на її основні компоненти.
3. Збирання компонентів таким шляхом, щоб надати можливість для застосування індуктивного міркування.

Приклади деяких методів з інтеграції та опису даних: *складання діаграми взаємозв'язків, телефонних з'єднань, подій та матриці подій, обігу товару, фінансових транзакцій, діяльності, теплових карт, графіків, діаграм, гістограм тощо.*

Етап опису даних формує основу для використання **індуктивного висновку** з метою розробки однієї або більше **гіпотез (версій)** про ключові аспекти злочинної діяльності.

Гіпотеза – спосіб пізнавальної діяльності, побудова ймовірного проблемного знання, в процесі якого формулюється одна з можливих відповідей на питання, що виникло в процесі дослідження.

Гіпотеза – це припущення, попереднє пояснення з певною мірою вірогідності, що вимагає додаткової інформації для підтвердження або спростування. Гіпотези допомагають виявляти прогалини в оперативній інформації, точніше спрямувати подальший збір даних і отримувати чіткі висновки, прогнози і оцінки.

Висновок – підтверджена гіпотеза, за якою можна вчиняти дії.

Висновок формується з аргументів (засновків) – це перелік тверджень (установлених фактів) та їх логічного пояснення. Логічне мислення буває індуктивним або дедуктивним.

Формулювання висновків – кінцевий етап кожного аналізу. Висновки формуються, виходячи з логіки, на підставі інформації та передумов. Висновки потрібно перевірити з метою їх прийняття або відкинення (це вимагає збору додаткової інформації – переходу до етапу накопичення – та повторення всього циклу до повторного формулювання висновків).

Оцінка висновків. Оскільки індуктивному висновку завжди властива міра вірогідності, та замовникові аналізу слід орієнтуватись, наскільки точним є аналітичний продукт. Точність висновку вираховується аналітиком співвідношенням засновків, сформованих із точних даних, і засновків, побудованих із даних з невисокими оцінками достовірності джерела та змісту, але які використовувались при формулюванні висновків.

2. Аналіз зв'язків:

побудова асоціативних матриць і схем зв'язків

На сьогодні цінність аналітичних інструментів, що дають можливість візуалізувати відносини між людьми, об'єктами, транзакціями, є очевидною.

Діаграма (схема) взаємозв'язків (з англ. *Link chart*), яку також називають релятивною або асоціативною діаграмою, є технікою, за допомогою якої графічно, у впорядкований спосіб можна представити інформацію про взаємовідносини між особами та організаціями.

Аналіз взаємозв'язків дає змогу моделювати і встановлювати наявність зв'язку або сполучної ланки між двома або більше елементами значимої інформації.

Такий аналіз допомагає «витягувати» релевантну інформацію, використовувати її для зниження ступеня невизначеності, робити логічні, раціональні та обґрунтовані висновки в оперативно-розшуковій та кримінальній справі і передбачає виявлення елементів структури досліджуваного суб'єкта, об'єкта, їхніх зв'язків і взаємовпливу.

Цей підхід гарантує виявлення всієї сукупності елементів, допомагає розкрити їхні особливості та вплив на інші компоненти системи (структури), що дає можливість визначити способи і процеси взаємозв'язків суб'єктів і об'єктів

при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень. Аналіз зв'язків застосовується для віднайдення найстійкіших зв'язків, тимчасових, закономірних і випадкових їхніх проявів у тій чи іншій структурі (системі). Такий вид аналізу дає змогу виявити різні рівні структурної організації системи і підсистеми (їх залежність, підпорядкованість по вертикальній і горизонтальній лініях, умови прояву зв'язків тощо).

Діаграма взаємозв'язків використовується для визначення організаційної структури групи, організації, оточення особи, її контактів, а також для з'ясування механізмів керування заданою групою. Зв'язки між особами і між організаціями полегшують розуміння й аналіз подій, а також встановлення суті фактичної діяльності осіб та організацій. Завдяки діаграмам взаємозв'язків встановлюється дійсне і формальне лідерство. На їх підставі можна робити висновок про осіб та організації, які виконують керівну, передавальну і виконавчу функції.

Позначаються як достовірні, так і гіпотетичні, сумнівні зв'язки між об'єктами діаграми (схеми), які не знаходили безпосереднього підтвердження у матеріалах справи; проте на основі обставин з наявних відомостей можна висувати припущення про існування взаємозв'язків між ними.

Відповідно до базових теорій, двома головними інструментами аналізу зв'язків є:

- 1) матриця;
- 2) діаграма зв'язків.

Отож алгоритм роботи аналітика зі зібраними даними включає такі етапи:

1. Опрацювання всіх наявних даних з метою визначення об'єктів діаграми (з'ясування імен і прізвищ людей та/або організацій, автомобільних номерів, адрес тощо).

2. Створення матриці (або матриць) зв'язків (асоціативна матриця).

Матриця є необов'язковим проміжним кроком у складанні діаграми взаємозв'язків. В осі матриці слід вводити спочатку імена осіб у алфавітному порядку. Після фізичних осіб також у алфавітному порядку треба вносити назви організацій. Ці дані, як автомобільні номери або адреси, потрібно викласти в буквено-цифровому порядку після організацій. Дотримання такого порядку допомагає спростити роботу зі складання

та заповнення зв'язками матриці і пошук потрібних об'єктів при прочитанні матриці.

3. Побудова діаграми зв'язків (граф).

4. Кодування взаємозв'язків у матриці.

Коди взаємозв'язку застосовуються для визначення характеристики викладених у матриці взаємозв'язків.

5. За потреби визначення (підрахунок) кількості взаємозв'язків для кожного об'єкта.

6. Складання діаграми.

Це можна зробити шляхом вибору і використання відповідних символів. Якщо схема будується без застосування спеціалізованого програмного забезпечення, то для ілюстрації приватних осіб використовують кола і прямокутники для ілюстрації організацій. Підтверджені контакти зображені суцільними лініями, а ймовірні контакти – пунктиром. Частка в майні може бути позначена процентним ярликом на суцільній лінії.

7. Аналіз зв'язків.

Матриці можуть бути:

- квадратними, якщо аналізуються однорідні об'єкти (наприклад, люди);
- прямокутними – для аналізу зв'язків різнорідних об'єктів (приміром, це люди, організації, житлові приміщення, автотранспорт тощо);
- інші.

Символи, які використовуються при побудові матриці зв'язку:

«1» означає наявність зв'язку між об'єктами;

«0» означає відсутність зв'язку між об'єктами;

«–» означає передбачуваний, але не підтверджений зв'язок.

Квадратна матриця					
	Андрій	Володимир	Ігор	Сергій	Тарас
Андрій	0	–	–	1	1
Володимир	1	0	–	–	1
Ігор	0	1	0	1	–
Сергій	1	–	–	0	0
Тарас	0	1	1	0	0

Можна помітити, що квадратна матриця симетрична щодо діагоналі, тобто приймається версія: якщо Андрій знає Сергія, то і Сергій знає Андрія. У діагональних лунках матриці про- ставлені нулі, оскільки ігнорується зв'язок людини зі самим собою.

Прямокутна матриця					
	«Крутий»	ПП «Горизонт»	СТО	вул. Тарнавського, 5	BMW
Андрій	1	–	1	–	0
Володимир	1	0	–	–	1
Ігор	–	1	1	0	0
Сергій	1	–	–	–	–
Тарас	0	1	0	1	0

Існують і інші види матриці та інші системи символів:

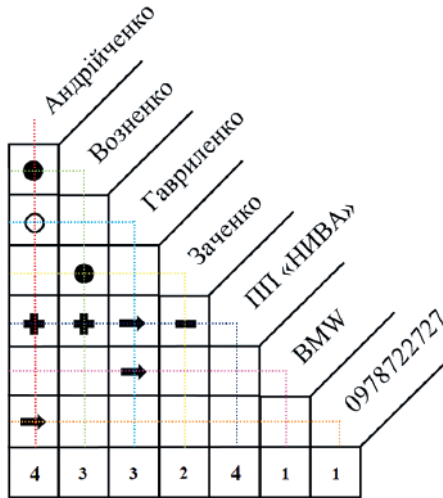
Код	Значення
●	Підтверджений зв'язок
○	Можливий (непідтверджений) зв'язок
+	Підтверджена роль, участь
▬	Можлива (непідтверджена) роль, участь
➔	Підтвержене володіння
▶	Можливе (непідтвержене) володіння

	Андрійченко								
●		Возненко							
○			Гавриленко						
	●			Заченко					
+	+	➔	–		ПП «НИВА»				
			➔			BMW			
							0978722727		
➔									

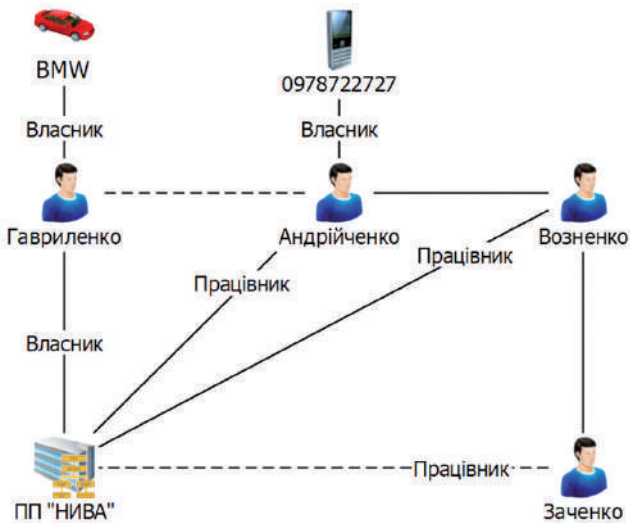
1. Андрійченко та Возненко – зв'язок підтверджений;
2. Андрійченко та Гавриленко – ймовірно знайомі;
3. Андрійченко є працівником ПП «НИВА»;
4. Андрійченко є власником номера телефону 0978722727;
5. Возненко та Заченко – зв'язок підтверджений;
6. Возненко є працівником ПП «НИВА»;

- 7. Гавриленко є власником ПП «НИВА»;
- 8. Гавриленко є власником BMW;
- 9. Заченко, ймовірно, є працівником ПП «НИВА».

Підрахунок кількості взаємозв'язків для кожного об'єкта проводиться так:

Складання діаграми зв'язків:

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Характеристика етапів процесу кримінального аналізу.
2. Характеристика факультативного етапу «рішення керівництва про постановку аналітичного завдання».
3. Характеристика факультативного етапу планування аналітичного процесу.
4. Характеристика етапу пошуку, дослідження та збору потрібної інформації (даних).
5. Характеристика і мета оцінювання даних.
6. Критерії оцінки даних.
7. Шкали градації інформації.
8. Критерії та їх характеристика при оцінці джерела інформації.
9. Критерії та їх характеристика при оцінці надійності інформації.
10. Критерії оцінки приватності інформації.
11. Характеристика етапу упорядкування (збереження) даних.
12. Характеристика етапу опису (візуалізації) інформації.
13. Характеристика етапів підготовки та оцінки індуктивного висновку.
14. Характеристика аналізу зв'язків.
15. Основні інструменти аналізу зв'язків (матриця зв'язків, діаграма зв'язків), їх характеристика.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

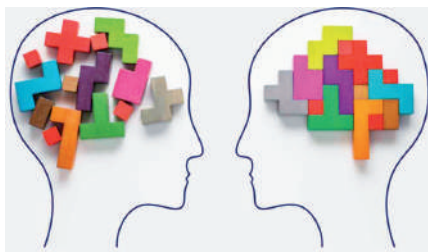
1. Бараненко Р. В. Застосування сучасних аналітичних методів для оптимізації оперативно-розшукової діяльності підрозділів Національної поліції. *Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 33–34.
2. Гринчак Я. В. Деякі аспекти використання кримінального аналізу в діяльності правоохоронних органів країн Європи та США. *Центральноукраїнський правничий часопис Спец. вип.* 2010. С. 268–273.
3. Заєць О. М. Використання програмного забезпечення IBM I2 ANALYST'S NOTEBOOK у діяльності правоохоронних органів України для забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень. *Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 58–159.

4. Ісмайлов К. Ю. Кримінальна розвідка з відкритих джерел як інструмент збирання оперативної інформації. *Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 84–87.
5. Концепція розвитку кримінальної розвідки органів внутрішніх справ України: науковий проект / С. В. Албул, О. Є. Користін. Одеса : ОДУВС, 2015. 20 с.
6. Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 16–18.
7. Основи кримінального аналізу : посіб. з елементами тренінгу / О. Є. Користін, С. В. Албул, А. В. Холостенко та ін. Одеса : ОДУВС, 2016. 112 с.
8. Федчак І. А. Використання сучасних інформаційних технологій в діяльності Національної поліції України : матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Дніпро, 28 листопада 2019 р.). Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2019. 130 с.
9. Федчак І. А. Основні засади та етапи становлення аналізу злочинності як елементу кримінальної розвідки. *Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 64–65.
10. Федчак І. А. Тактичні особливості застосування методу «оцінка даних». *Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень* : підручник / О. М. Цільмак, О. Є. Користін, О. М. Заєць та ін.; за заг. ред. О. М. Цільмак. Одеса : Фенікс, 2017. 352 с. 3 іл.
11. Шинкаренко І. Р. Проблеми запровадження кримінального аналізу в діяльність підрозділів кримінальної поліції: теоретико-історичне підґрунтя. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 233–242.

Розділ 6

ФОРМУВАННЯ Й ОЦІНКА ВИСНОВКІВ

1. Практичний підхід до формування висновків

Метою процесу аналізу різновекторної інформації є формування висновків про характер і масштаб злочинної діяльності, а також встановлення конкретних залучених у неї осіб та організацій. Висновок є поясненням

зібраної інформації. На висновки достатньою мірою можна покластися при прийнятті рішень та дій.

Кожен із методів опису й узагальнення даних, охоплюваних у цьому курсі, є засобом сприяння формуванню корисних висновків. Зосередимо увагу на доборі висновків та особливостях **індуктивної логіки**, яка є стрижнем усього процесу.

Без розрахунків вірогідної відповідності істині висновки мають мало значення. Дії, що робляться на підставі висновків, різняться залежно від того, наскільки ми упевнені в їх правильності. Наприклад, висновок, який нам не вселяє достатньо довіри, може послужити тільки для збору додаткової інформації. Натомість високий рівень упевненості може привести до конкретних дій, спрямованих проти основних елементів злочинної діяльності.

Типи висновків

Розрізняють чотири типи висновків:

1. Гіпотеза: припущення; попереднє пояснення; теорія, що вимагає додаткової інформації для підтвердження або спростування.

2. Висновок: добре обґрунтоване роз'яснення; підтверджена гіпотеза, за якою можна вчиняти дії.

3. Прогноз: висновок про те, що відбудеться в майбутньому.

4. Оцінка: висновок про ціле на підставі прикладу, що має кількісний характер (сума грошей, необхідний час, масштаб дій і т. ін.); висновок, що встановлює абсолютну або порівняльну цінність якого-небудь об'єкта.

Логічна матриця

Висновки формуються в логічній матриці. Елементами заданої матриці є:

1. Аргумент: список тверджень, кожне з яких виражає важливе питання або вагому думку, формуючи висновок. Подібні твердження називаються *засновками*.

2. Логіка: зв'язок між засновками і висновками в аргументі.

Існують два типи логіки: **дедуктивна** й **індуктивна**.

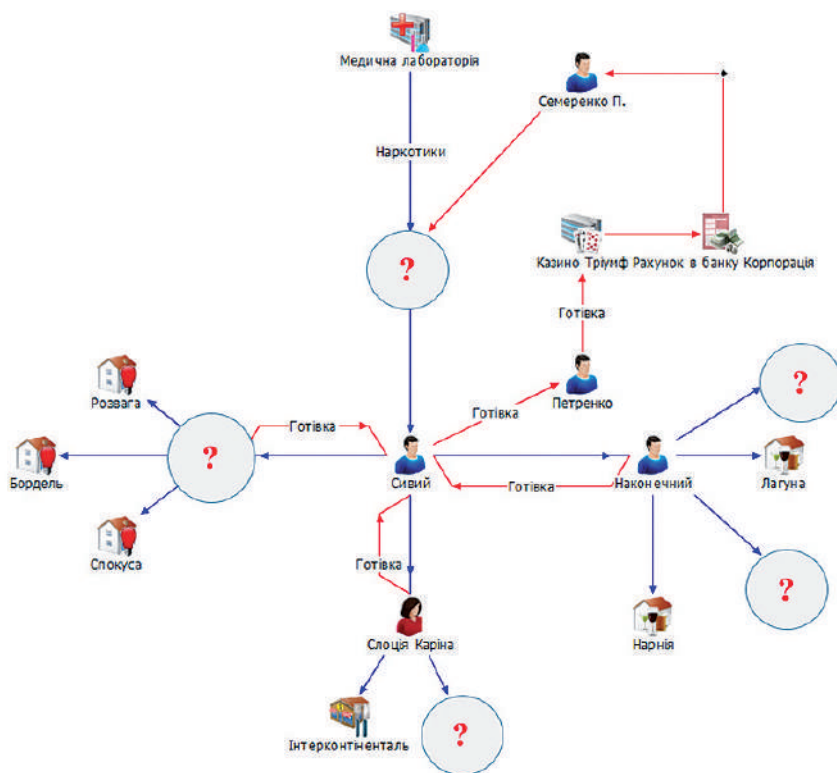
1. Дедуктивна логіка: процес отримання (вилучення) чогось з засновків – висновок витікає з засновків. Тому якщо достовірні засновки, то висновок також повинен бути правильним. Вхідних даних для формування висновку достатньо.

2. Індуктивна логіка: процес обґрунтування від приватного до загального або від деталей до цілого у випадках, якщо вхідних даних для точного висновку недостатньо. Тому немає гарантії правильності висновків, навіть якщо засновки достовірні. Але аналітики цікавлять ті випадки, коли висновок, **ймовірно**, правильний, якщо засновки достовірні.

Дедуктивна логіка порівняно з індуктивною

Дедуктивна логіка	Індуктивна логіка
<ol style="list-style-type: none"> 1. Висновок не виходить за рамки фактів – нічого нового. 2. Відсутність ризику – якщо засновки правильні, то правильним є і висновок. 3. Відсутня необхідність оцінки імовірності висновку. 4. Від загального до конкретного. 5. Обмежене застосування у кримінальному розвідувальному аналізі. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Висновок виходить за межі фактів – допомагає виявляти нові фактори, робити прогнози. 2. Ризик – засновки правильні, продукт висновків може бути правильним. 3. Необхідність оцінки імовірності висновку. 4. Від конкретного до загального. 5. Застосовується у кримінальному розвідувальному аналізі.

Логічне обґрунтування. Кри- тичний елемент аналізу полягає у застосуванні індуктивної логіки для формування висновку про злочинну діяльність, залучених ключо- вих осіб, методи дії і ступінь крими- нальної діяльності або впливу. Ін- дуктивна логіка є процесом розумо- вого обґрунтування для вилучення значення з деталей і специфічних да- них. Вона особливо корисна в аналізі кримінальної розвідки, де основна мета полягає у формуванні думки з уривчастої інформації з різних джерел.

Аналіз вимагає не обмежуватися фактами!

Аналітичний процес скорочує дані до керованої форми шляхом перетворення в графічний формат, зазвичай у вигляді схеми. Схема допомагає аналітику інтерпретувати дані, які часто виявляються неповними, і сприяє встановленню значення даних.

Розробка гіпотези (версії)

Гіпотеза є попереднім роз'ясненням або теорією, яка потребує більшої інформації для підтвердження чи спростування. Допускається розробка декількох гіпотез для пояснення одного набору даних.

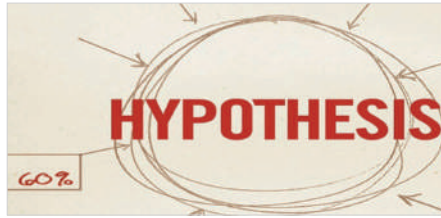

Гіпотеза визначає напрям застосування зусиль зі збору даних.

Гіпотезу формують лише для підтвердження або спростування шляхом випробування.

Гіпотеза або будь-який висновок складається з двох частин – самої гіпотези (висновку) і ступеня достовірності теорії (висновку).

Гіпотеза або висновок має описувати не менше п'яти аспектів ситуації.

Хто?	Ключові фігуранти організації
Що?	Характер злочинних дій
Як?	Методи роботи
Де?	Місце вчинення
Коли?	Час вчинення

В обох типах логіки слід вирішити, чи правильні засновки, перш ніж що-небудь заявити про правильність висновку. Тому у кримінальному аналізі засновки та аргументи оцінюються в два етапи:

1. На першому етапі необхідно відповісти на питання, наскільки обґрунтовані наші засновки. Завдання **оцінки даних** головно полягає в цьому.

2. На наступному етапі потрібно відповісти на питання, наскільки сильний взаємозв'язок між нашими засновками і висновком. У цьому полягає основне завдання **індуктивної логіки**.

Практичний підхід до формування висновків:

- 1) використання всіх наявних даних;
- 2) опис і узагальнення фрагментарних даних;
- 3) формулювання засновків;
- 4) недопущення логічних помилок;
- 5) розробка гіпотез (однієї або більше);
- 6) випробування гіпотез;
- 7) формування висновку, прогнозу або розрахунку;
- 8) застосування оцінки вірогідності;
- 9) поширення висновків.

Після закінчення роботи аналітика передані оперативні дані **оцінюються одержувачем** з урахуванням потреб і вимог. До **зворотного зв'язку** вдаються задля підвищення якості матеріалів або як методологічної інформації для майбутніх аналогічних оперативних продуктів.

Модель формування висновків

На ілюстрації продемонстровано, що висновок формується зі засновків. Суть криється у тому, що висновок виникає зі засновків, а не навпаки. Тобто недоречно робити висновок і потім шукати інформацію для його підтримки.

Після формування висновку представлення результатів відбувається в іншому напрямі. Представляючи свої результати, доцільно почати з висновку (генеральної ідеї) і потім озвучити засновки, з яких вона виникла.

2. Оцінка висновків

Заключним етапом у процесі розробки висновків є використання значень вірогідності для оцінки ступеня достовірності істинності висновку. **Висновок без оцінки його істинності (обґрунтованості) є неповним.** Ступінь достовірності може бути виражений у словах декількома способами, наприклад, «дуже вірогідно», «майже напевно», «мабуть», «неможливо», «взагалі неможливо».

Проте кожен із цих виразів може означати різне для різних людей. **Вірогідність** є більш певним засобом вираження ступеня достовірності. Назагал **вірогідність є десятковим дробом**, який позначає вірогідність того, що подія відбудеться.

Цінність вірогідності полягає в тому, що вона надає засоби одночасно для оцінки і представлення ступеня достовірності висновку. Як інструмент оцінки, вона вказує на те, коли висновок може бути використаний з упевненістю або коли потрібно зібрати додаткову інформацію для забезпечення більшої точності висновку. Вірогідність забезпечує точний засіб вираження ступеня достовірності для споживачів аналітичних результатів. Скажімо, ступінь довіри на рівні 80% є доволі точною оцінкою, яка визначається за допомогою вищенаведеного виразу, натомість фраза «Я цілком упевнений» не може точно передати зміст.

Оскільки індуктивному висновку завжди характерною є міра вірогідності, замовнику аналізу слід орієнтуватись, наскільки точним є аналітичний продукт. Точність висновку обчислюється аналітиком як співвідношення засновків, сформованих із точних даних і засновків, побудованих з даних із невисокими оцінками достовірності джерела та змісту, але які використовувались при формулюванні висновків.

Якщо висновок сформовано з трьох засновків, два з яких побудовані на точних даних, а один засновок сформовано на даних із невисокими рейтингами точності та достовірності, то оцінка вираховується як $2/3$ (2 – кількість засновків з точних даних, а 3 – загальна кількість засновків) = 0,67%. Результат слід помножити на 100, й отримуємо кінцеву оцінку – 67%. Якщо засновків більше, приміром 5, із яких точні – 4, сумнівний – 1, то точність висновку становитиме 80% ($4/5 = 0,8$; $0,8 \times 100 = 80\%$). Таким чином вираховується співвідношення точних і сумнівних засновків, із яких сформовано висновок. Якщо оцінка висновку коливається біля цифри 50%, вірогідність точності висновку близька до його неточності. В такому разі аналітикові потрібно рекомендувати замовнику (оперативним працівникам або слідчим) провести додаткові оперативні або слідчі дії, які або підтвердять точність відомостей з невисокими оцінками точності та достовірності, або їх спростують. Отож результати аналізу вказують оперативним працівникам або слідчим, де є слабкі місця в інформаційному забезпеченні матеріалів. Якщо коефіцієнт точності висновку перебуває на рівні 75%, то йдеться про високу вірогідність точності висновку.

ШКАЛА ВІРОГІДНОСТЕЙ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ

1.0	Істина поза сумнівом
0.75	Висока вірогідність істини
0.5	Вірогідність істини та неправдивості рівні
0.25	Низька вірогідність істини
0	Неправда поза сумнівом

Оцінна таблиця

Таблиця оцінки умовної вірогідності, наведена далі, була розроблена для оцінювання обґрунтованості висновку, одержаного в результаті кількох передумов. Максимальна кількість передумов, як правило, не повинна перевищувати семи, тому що зазвичай люди не можуть працювати комфортно з більшою, ніж це число, кількістю різних концепцій одночасно – чи то аналітик, чи користувач аналізу.

Знак «+» означає підсумовування або підкріплення інформації, привнесеної кожною з нових передумов до загальної вірогідності.

ТАБЛИЦЯ ОЦІНКИ ВІРОГІДНОСТІ

ПЕРЕДУМОВИ	1		1	B=
	2		2+1	B=
	3		3+2+1	B=
	4		4+3+2+1	B=
	5		5+4+3+2+1	B=
	6		6+5+4+3+2+1	B=
	7		7+6+5+4+3+2+1	B=
ВИСНОВОК				
				B=

Використовуйте таблицю, виконуючи такі кроки:

1. Внесіть до семи передумов у відведене для цього місце.
2. Занотуйте висновок у нижній частині таблиці у відведеному для цього місці.
3. Починаючи з першою передумовою, вкажіть вірогідність того, що висновок відповідає дійсності, якщо передумова відповідала дійсності, і це була єдина передумова, що була у вас. Найімовірніше вірогідність матиме дуже низьке значення, якщо вона одержана в результаті тільки однієї передумови.
4. Далі вкажіть вірогідність того, що висновок відповідає дійсності, якщо як перша, так і друга передумови відповідали дійсності. Це має підвищити вірогідність.
5. Повторюйте процес, додаючи по одній передумові на кожному кроці і вказуючи вірогідність того, що висновок відповідає дійсності, з урахуванням усіх доданих передумов. Обчисліть, на яку величину кожна передумова, своєю чергою, підвищує ваш ступінь упевненості у висновку і збільшує значення вірогідності на цю величину.

6. Значення вірогідності, яке ви зрештою одержите після додавання всіх передумов, є значенням, яке ви надасте висновку в нижній комірці таблиці.

Припустимо, значення вірогідності рівне висновку 0,80. Це значення вірогідності має такий зміст: **з огляду на те, що передумови, внесені до таблиці, відповідають дійсності, вірогідність того, що висновок відповідає дійсності, дорівнює 0,80. Тобто, застосовуючи неодноразово ті самі передумови, ми можемо очікувати, що висновок буде правильним.**

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Чотири типи висновків, їх трактування.
2. Логічна матриця формування висновку та її елементи.
3. Дедуктивна та індуктивна логіка, їх порівняння.
4. П'ять аспектів ситуації, які має описувати гіпотеза або висновок.
5. Етапи практичного підходу до формування висновків.
6. Характеристика моделі підготовки висновку.
7. Алгоритм оцінки висновку.
8. Шкала вірогідності висновку.
9. Таблиця оцінки висновку, етапи її використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бараненко Р. В. Застосування сучасних аналітичних методів для оптимізації оперативно-розшукової діяльності підрозділів Національної поліції. *Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 33–34.
2. Гринчак Я. В. Деякі аспекти використання кримінального аналізу в діяльності правоохоронних органів країн Європи та США. *Центральноукраїнський правничий часопис. Спец. вип.* 2010. С. 268–273.
3. Заєць О. М. Використання програмного забезпечення IBM I2 ANALYST'S NOTEBOOK у діяльності правоохоронних органів України для забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень. *Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід* : матеріали міжнародної науково-практичної

- конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 158–159.
4. Исмаїлов К. Ю. Кримінальна розвідка з відкритих джерел як інструмент збирання оперативної інформації. *Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 84–87.
 5. Концепція розвитку кримінальної розвідки органів внутрішніх справ України: науковий проект / С. В. Албул, О. Є. Користін. Одеса : ОДУВС, 2015. 20 с.
 6. Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 16–18.
 7. Основи кримінального аналізу : посіб. з елементами тренінгу / О. Є. Користін, С. В. Албул, А. В. Холостенко та ін. Одеса : ОДУВС, 2016. 112 с.
 8. Федчак І. А. Використання сучасних інформаційних технологій в діяльності Національної поліції України : матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Дніпро, 28 листопада 2019 р.). Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2019. 130 с.
 9. Федчак І. А. Основні засади та етапи становлення аналізу злочинності як елементу кримінальної розвідки. *Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 64–65.
 10. Федчак І. А. Тактичні особливості застосування методу «оцінка даних». *Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень* : підручник / О. М. Цільмак, О. Є. Користін, О. М. Заєць та ін.; за заг. ред. О. М. Цільмак. Одеса : Фенікс, 2017. 352 с. 3 іл.
 11. Шинкаренко І. Р. Проблеми запровадження кримінального аналізу в діяльність підрозділів кримінальної поліції: теоретико-історичне підґрунтя. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 233–242.

АЛГОРИТМ СКЛАДАННЯ СХЕМ ПОДІЙ, ДІЙ, ТЕЛЕФОННИХ ДЗВІНКІВ

1. Алгоритм складання схеми й матриці подій

Схема подій – графічне представлення ходу подій на осі часу. Схема подій – це інструмент для візуалізації хронології розвитку подій, дає змогу уточнити дату та час подій, що відбуваються, і їхній взаємозв'язок. Схему подій доцільно розробити під час аналізу багатоепізодної події.

Схема подій складається з рамок подій, які містять такі складові:

- 1) короткий опис події;
- 2) графічний ярлик події (використовується для візуального пошуку події, яка становить інтерес);
- 3) більш детальний опис події;
- 4) дата й час події;
- 5) з'єднуючі лінії зі стрілками (для позначення взаємозв'язку між подіями).

Оскільки часто події не вказуються в хронологічній послідовності, ретельно стежте за датами та часом.

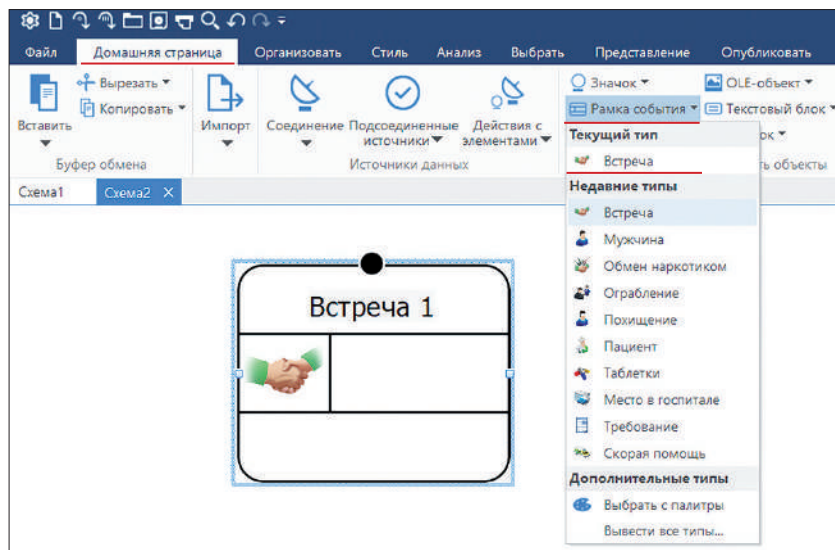
Визначальними чинниками в складанні схеми подій є:

- 1) ясне і правильне відображення інформації;
- 2) збереження максимальної простоти і конкретики у схемі.

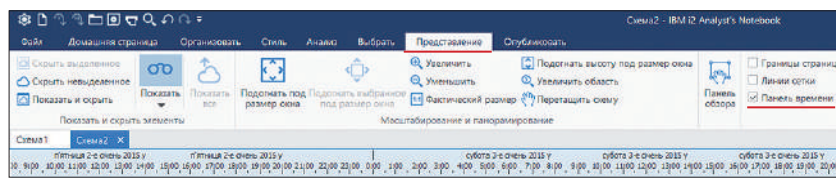
Кінцева схема є засобом для аналітика у візуальному представленні значення подій в злочинному світі. Все, що може перешкодити цьому, потрібно видалити зі схеми.

Схема подій може відображати як перевірену, так і ймовірну інформацію (в таких випадках передбачувана подія зображається пунктирною лінією).

Продемонструємо побудову діаграми подій з використанням IBM i2 Analyst's Notebook. У закладці «Домашня сторінка» обираємо функцію «Рамка подій», а далі – подію з відповідним графічним ярликом.

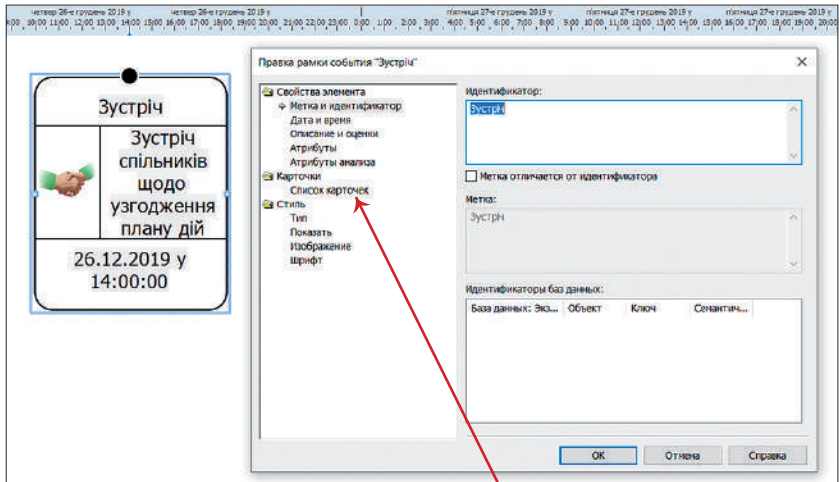

У закладці «Представление» слід відобразити «Панель часу».

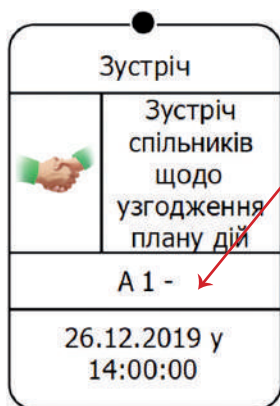
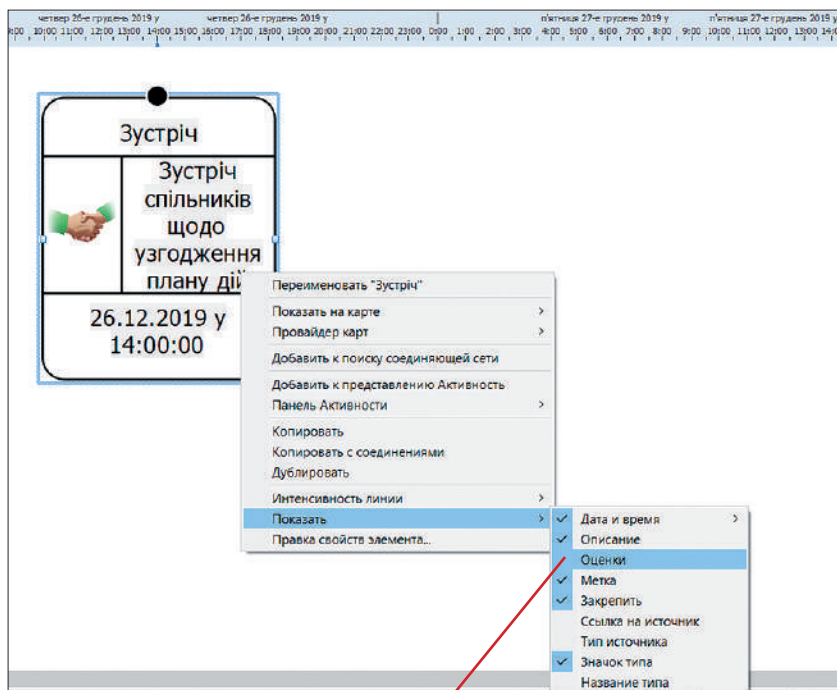
Відкриваємо карточку об'єкта (подвійний клік по рамці події). У карточку рамки події вносимо потрібні відомості:

- ідентифікатор (коротка назва події);
- дата й час події;
- опис та оцінки.

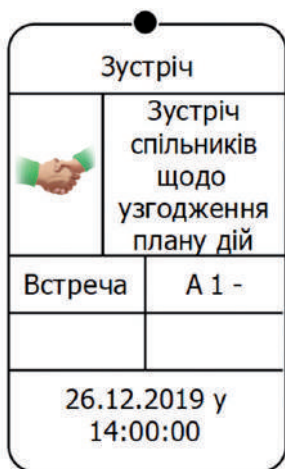

За потреби доцільно створювати карточки події, у які можна вносити максимально деталізовану інформацію про подію. Цих карточок можна створити декілька.

У закладці «Стиль» «Показати» можна визначити, що саме із внесеної інформації про подію слід відображати на схемі; тобто інформативність схеми можна змінювати. Також цю дію можна виконати наведенням на рамку події мишки та натиснути її праву клавішу. У контекстному меню, яке відобразиться, треба вибрати функцію «Показати» та виділити, що слід відобразити на рамці події.

Вище наведено приклад максимального відображення інформації на рамці події.

Замість графічного ярлика можна підставити фото події і відобразити:

- назву типу події;
- посилання на джерело інформації;
- посилання на цю інформацію при заповненні цими даними карточки події.

Під час створення рамки події при визначенні дати й часу програма за замовчуванням присвоює параметр «Управляемое (по дате и времени)». Це означає, що подія «прив'язана» до часової лінії.

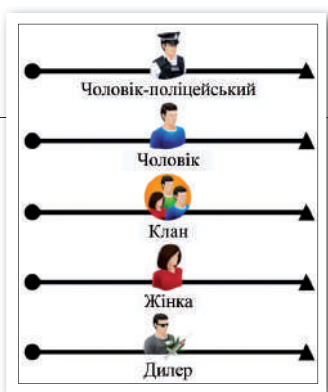
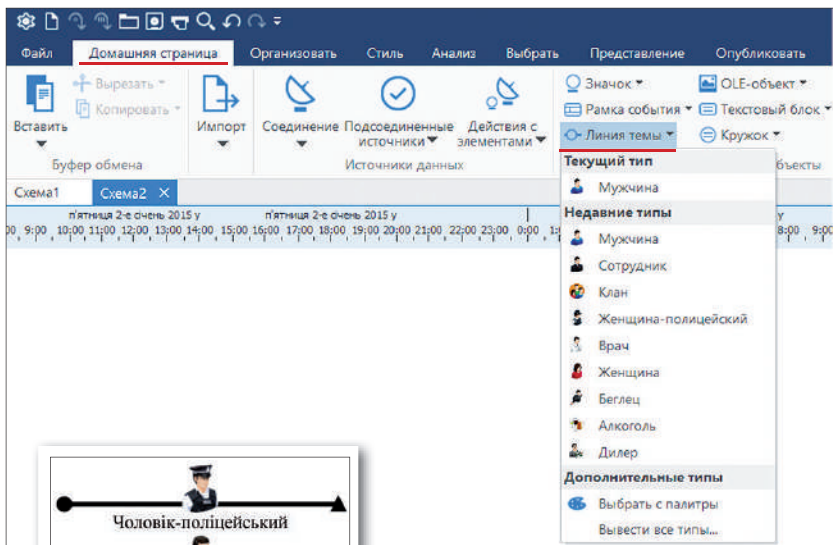
На схемі об'єкт «Зустріч» має точну прив'язку до лінії часу. У цьому можна переконаватися, переміщуючи його праворуч-ліворуч. Якщо подія не потребує хронологічного прив'язування, проте має бути відображена на схемі, слід натиснути на чорній позначці рамки події.

Прив'язка до лінійки часу вимикається. При цьому точка-індикатор відображається білим і об'єкт «Зустріч» можна переміщати без прив'язки до часової лінійки.

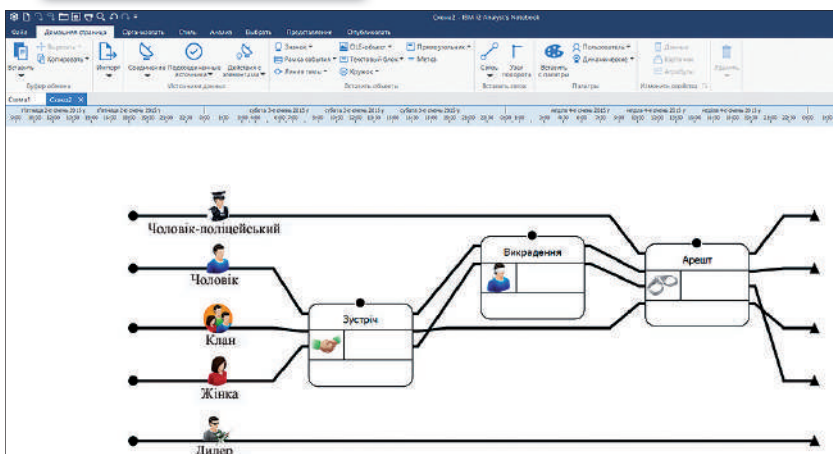

Така схема актуальна, якщо потрібно графічно відобразити хронологію розвитку події, однак якщо треба показати, як розгортались події між різними людьми чи організаціями, доцільно створювати **матрицю подій**. У цьому форматі значущі події виводяться на перехрестя часу та імен людей чи назв організацій. Стрілки виходять від людини тільки до тих подій, у яких вона брала участь.

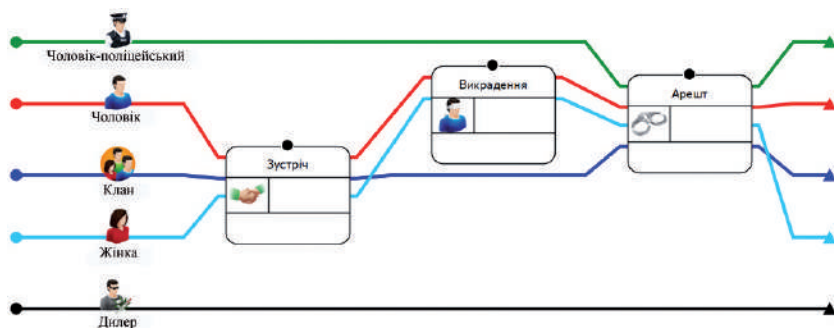
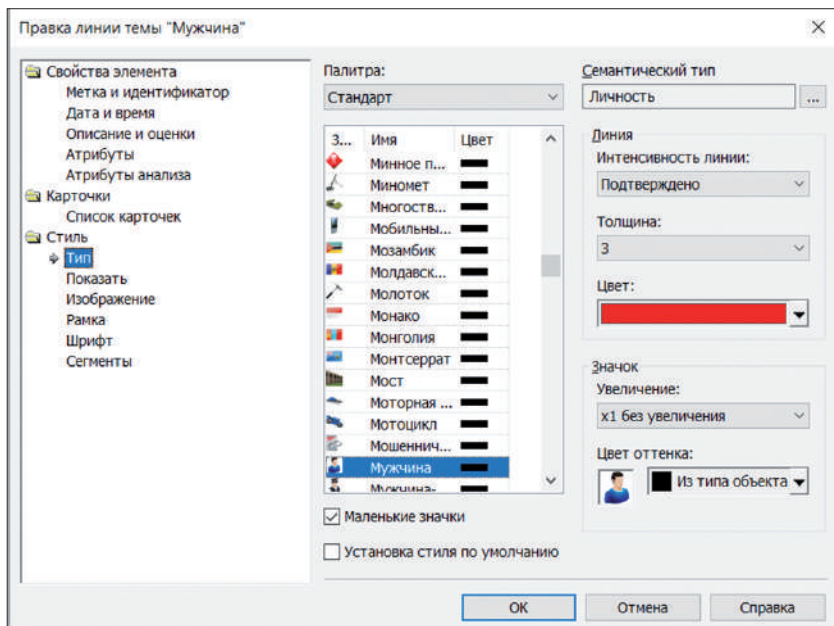
В аналітичному середовищі IBM i2 Analyst's Notebook матриця подій будується за певним алгоритмом. У закладці «Домашня сторінка» обираємо функцію «Линия темы», відтак лінію теми з відповідним графічним відображенням.

Далі слід виставляти рамки подій та функцією «Связь» показати, хто з учасників причетний до події.

Лініям тем можна присвоювати окремі кольори, що спростить прочитання діаграми в разі наявності значної кількості фігурантів та подій. Для цього слід двічі натиснути лівою клавішею мишки на об'єкті та у меню «Стиль» «Тип» обрати потрібний колір.

2. Алгоритм складання схем дій

Діаграма дій (діяльності) – блок-схема, яка показує перехід потоку управління від однієї діяльності до іншої, при цьому увага фіксується на результаті діяльності.

Аналітик за допомогою цього виду схеми докладно і в логічній послідовності відображує конкретні дії, які відбуваються послідовно й одночасно, ілюструючи в такий спосіб об'єктивну сторону кримінального правопорушення (*modus operandi*), спосіб дій.

Першим етапом побудови діаграми є пошук відповіді на два запитання:

1. Яким чином могла статися подія?
2. З яких дій складається вся подія?

Ці два запитання становлять основу для складення такої діаграми. У процесі складання потрібно відповісти на такі запитання:

3. Які дії можуть бути не залежними від інших дій?
4. Які дії повинні передувати заданій дії?
5. Які дії мають відбутися після заданої дії?

Наступне запитання, яке не завжди буде виникати, але про яке теж слід пам'ятати, теж потребує відповіді:

6. Які з вищеназаних дій можуть не відбутися, а які необхідні для досягнення мети?

Проілюструємо діаграму діяльності на прикладі рейдерського захоплення сільськогосподарського врожаю у виробника іншою компанією. Схема побудована в аналітичному середовищі i2 Analyst's Notebook. Для побудови рамок використана закладка «Домашня сторінка» та обрана функція подачі об'єктів «Текстовий блок» (застосовується для винесення на поверхню схеми текстової інформації).

3. Аналіз телефонних дзвінків

Однією з діаграм, яку чи не найчастіше використовують працівники поліції, є діаграма телефонних з'єднань.

Аналіз телефонних роздруківок (аналіз білінгу) – поширений метод встановлення зв'язків між особами (об'єктами справи), які перебувають у полі зору оперативних підрозділів, за телефонними роздруківками (моніторингами і трафіками). Може здійснюватися за телефонними номерами, часом телефонних дзвінків, позиціонуванням абонентів.

Отримання доступу до даних, які стосуються телефонних з'єднань, створює можливість для одержання інформації про:

- 1) взаємозв'язки між людьми та організаціями (хто і до кого телефонує);
- 2) силу взаємозв'язків (частота, тривалість, день тижня і години з'єднань);
- 3) характер злочинної діяльності (завдяки з'ясуванню, до яких відділів фірм телефонують, або встановлення спільних злочинних ознак фігурантів, до яких здійснювалися дзвінки);
- 4) місцезнаходження осіб, які перебувають у розшуку.

Треба пам'ятати, що надана оператором інформація – це не дані, які можуть вказувати на зв'язки між конкретними власниками телефонних номерів, це інформація, яка вказує на те, що відбувалися лише з'єднання (дзвінки) між окремими номерами. Аби бути впевненим у тому, що телефонувала конкретна особа, потрібно поєднати одержані від оператора дані з інформацією, отриманою внаслідок телефонного прослуховування або візуального спостереження.

Телефонний аналіз може надати багато важливої інформації про злочинне угруповання – його структуру та методи діяльності, а також про:

- статистику з'єднань між конкретними телефонними номерами;
- контакти членів угруповання з іншими суб'єктами;
- марки та характеристики телефонних апаратів, номери телефону, а також телефонних карт, які використовувалися членами угруповання;
- місця з'єднання з мережею та маршрути пересування заданого об'єкта;
- час тривалості розмови;

- кількість розмов;
- форму з'єднання (телефонна розмова, SMS, переадресація з'єднань тощо).

Для аналізу та візуалізації без використання спеціалізованого аналітичного програмного забезпечення незначного обсягу інформації про з'єднання абонентів необхідно мати такі дані, як:

- номер абонента, що телефонує;
- номер, що приймає дзвінок;
- частота дзвінків у кожному напрямі.

Застосовується квадратна матриця для ілюстрації напрямку. Телефонні номери ініційованих дзвінків можна перерахувати в вертикальній осі (**ВІД КОГО**) на лівій стороні квадрата. Номери прийнятих дзвінків будуть перераховані на горизонтальній (**КОМУ**) осі верхньої сторони квадрата.

Аналіз буде завершено після виконання таких кроків:

- 1) визначити всі телефонні номери;
- 2) організувати список в нумераційному порядку;
- 3) ввести дані у вертикальні списки в клітинках квадратної матриці;
- 4) ввести дані в горизонтальні списки в клітинках матриці;
- 5) ввести частоту дзвінків у клітинки матриці;
- 6) підрахувати кількість вхідних і вихідних дзвінків за кожним номером;
- 7) скласти схему контактів.

1. Визначення всіх номерів.

Визначте всі телефонні номери – вхідні та вихідні.

2. Організація номерів.

Організуйте всі номери в нисхідному порядку (тобто почніть з найменшого числа згори і так до кінця матриці).

3. Вертикальне введення номерів.

Введіть усі номери по вертикальній осі з лівого боку квадрата, починаючи кодом регіону з найменшим значенням, як це вказано вище. Присвойте групі номерів ярлик «Від кого» на дальньому правому краю матриці.

4. Горизонтальне введення номерів.

Введіть усі номери в тому ж порядку по горизонтальній осі на верхній стороні квадрата. Присвойте ярлик «Кому» групі в нижньому краю матриці.

5. Введення частоти дзвінків.

Позначають частоту дзвінків з одного на інший номер, використовуючи знак «/». Знак частоти ставиться в клітинці матриці, який можна знайти в обох списках (див. нижче).

Інформація про телефонні дзвінки

Викликаючий абонент	Набраний номер	Викликаючий абонент	Набраний номер
684-29-11	965-29-41	965-29-41	684-29-11
	843-92-99		687-14-37
	687-14-37		684-29-11
			843-92-99
687-14-37	684-29-11		
	843-92-99		
	843-92-99		

Крок 1: Введіть відмітку «/» в клітинку першого номера (965-29-41), куди зателефонував перший абонент (684-29-11). Результат відображено в матриці взаємозв'язків на рисунку.

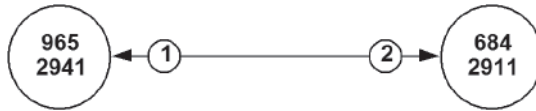
	684-2911	687-1437	843-9299	965-2941	
684-2911				/	
687-1437					
843-9299					
965-2941					
					Разом «від кого»
					Разом «кому»

Крок 2: Введіть відмітку в клітинку наступного номера (843-92-99), куди зателефонував абонент (684-29-11). Результати перших двох кроків показані далі.

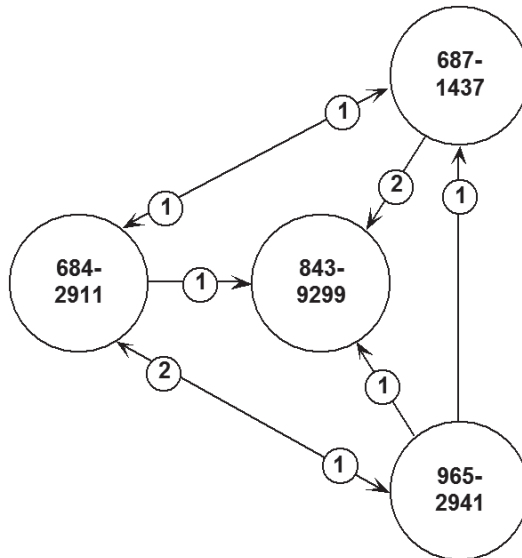
Стрілки відбивають напрям дзвінків.

Щоб відобразити частоту дзвінків, розмістіть невеликі кола на лінії перед стрілкою і впишіть у них кількість дзвінків у напрямі стрілки. Тепер очевидно, що абонент 965-29-41 двічі телефонував до 684-29-11 і мав один дзвінок від 684-29-11.

Отож рисунок відображає як напрям, так і частоту дзвінків на схемі зв'язків.

Перетворивши інформацію в матриці взаємозв'язків у схему зв'язків, отримуємо розгалужену схему.

Поданий алгоритм демонструє загальні засади аналізу телефонних з'єднань. Підрозділи кримінального аналізу використовують програмні засоби для аналізу телефонних з'єднань, як-от: i2 Analyst's Notebook, Excel тощо.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Призначення схеми подій.
2. Елементи рамок подій.
3. Визначальні чинники у складанні схеми подій.
4. Використання аналітичного програмного забезпечення IBM i2 Analyst's Notebook у побудові схеми подій.
5. Матриця подій.
6. Використання аналітичного програмного забезпечення IBM i2 Analyst's Notebook у побудові матриці подій.
7. Діаграма дій.
8. Використання аналітичного програмного забезпечення IBM i2 Analyst's Notebook у побудові діаграми дій.
9. Аналіз телефонних з'єднань.
10. Можливості отримання інформації завдяки аналізу телефонних з'єднань.
11. Етапи проведення аналізу телефонних з'єднань (визначення всіх номерів; організація номерів; вертикальне введення номерів; горизонтальне введення номерів; введення частоти дзвінків; організація відміток по рядках і стовпцях; розробка схеми зв'язків).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бараненко Р. В. Застосування сучасних аналітичних методів для оптимізації оперативно-розшукової діяльності підрозділів Національної поліції. *Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 33–34.
2. Гринчак Я. В. Деякі аспекти використання кримінального аналізу в діяльності правоохоронних органів країн Європи та США. *Центральноукраїнський правничий часопис. Спец. вип.* 2010. С. 268–273.
3. Заєць О. М. Використання програмного забезпечення IBM I2 ANALYST'S NOTEBOOK у діяльності правоохоронних органів України для забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень. *Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 158–159.

4. Исмаїлов К. Ю. Кримінальна розвідка з відкритих джерел як інструмент збирання оперативної інформації. *Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса: ОДУВС, 2016. С. 84 – 87.
5. Концепція розвитку кримінальної розвідки органів внутрішніх справ України: науковий проект / С. В. Албул, О. Є. Користін. Одеса : ОДУВС, 2015. 20 с.
6. Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 16–18.
7. Основи кримінального аналізу : посіб. з елементами тренінгу / О. Є. Користін, С. В. Албул, А. В. Холостенко та ін. Одеса : ОДУВС, 2016. 112 с.
8. Федчак І. А. Використання сучасних інформаційних технологій в діяльності Національної поліції України : матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Дніпро, 28 листопада 2019 р.). Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2019. 130 с.
9. Федчак І. А. Основні засади та етапи становлення аналізу злочинності як елементу кримінальної розвідки. *Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 64–65.
10. Федчак І. А. Тактичні особливості застосування методу «оцінка даних». *Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень* : підручник / О. М. Цільмак, О. Є. Користін, О. М. Заєць та ін.; за заг. ред. О. М. Цільмак. Одеса : Фенікс, 2017. 352 с. 3 іл.
11. Шинкаренко І. Р. Проблеми запровадження кримінального аналізу в діяльність підрозділів кримінальної поліції: теоретико-історичне підґрунтя. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 233–242.

Розділ 8

ОПЕРАТИВНИЙ (ОПЕРАЦІЙНИЙ) КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

1. Поняття й сутність оперативного кримінального аналізу

Оперативний кримінальний аналіз – інформаційно-аналітична діяльність, що здійснюється за **конкретними оперативно-розшуковими справами або кримінальними провадженнями** для збору, оцінки, обробки й аналізу даних про осіб, групи осіб, організовані групи чи злочинні організації, знаряддя та засоби вчинення злочину, сліди злочину чи предмети, здобуті злочинним шляхом, та інших відомостей з метою встановлення події злочину, причетності конкретних осіб до його вчинення, також їх соціального й економічного статусу, структури та зв'язків злочинних груп, ролі їх окремих учасників тощо.

Оперативний аналіз ще можна трактувати як процес розбивання інформації на її ключові складові елементи, здобуття та структурування їх смислового змісту та надання цій інформації форми, легкої для сприйняття і розуміння, з тим щоб оперативні працівники або керівники могли приймати подальші/наступні рішення на підставі ситуації з поточними операціями/оперативними заходами.

Підставою для проведення оперативного кримінального аналізу є кримінальне провадження або оперативно-розшукова справа, за винятком проведення оперативного кримінального аналізу з ініціативи кримінального аналітика.

Оперативний кримінальний аналіз призначений для забезпечення оперативних підрозділів та органів досудового розслідування необхідною інформацією в рамках роботи

щодо оперативно-розшукових справ чи кримінальних проваджень шляхом досягнення чітко сформульованих короткострокових цілей.

Оперативний аналіз щонайперше пов'язаний із встановленням, націленням, виявленням та втручанням у злочинну діяльність.

Кримінально-аналітична інформація надає слідчо-оперативній групі гіпотези та логічні висновки щодо конкретних елементів, які можуть бути використані для ефективних дій.

На рівні оперативного кримінального аналізу аналіз інформації виконується відразу після отримання даних про походження подій або про ті події, які можуть відбутися найближчим часом, а також у складних оперативно-розшукових та кримінальних справах.

Роль такого аналізу полягає в підтримці інформаційних знань з метою виявлення злочинних об'єктів (осіб, груп, організацій), відносин між ними, проведених дій, тактики дій, а також їхнього становища.

Метою збирання й аналізу інформації є створення та перевірка гіпотез і висновків щодо минулих, теперішніх і майбутніх протиправних дій, включаючи опис структури та сфери діяльності злочинних груп і передачу керівникові чіткої інформації, що стосується оперативно-розшукових заходів.

Результати оперативного кримінального аналізу (залежно від їх масштабу і можливості реалізації) використовуються для прийняття управлінських чи оперативних рішень, під час проведення різного роду комплексних, типових і разових операцій.

Зазвичай інформація, яка використовується на цьому рівні, має найнижчий рівень сумісності (заяви потерпілого і / або свідків, опитування підозрюваних). Ця інформація допомагає визначити становище і роль підозрюваних у злочинних угрупованнях і організаціях, зв'язок між ними.

Існують ситуації, коли дані з високим рівнем сумісності потрапляють під дію цього виду аналізу (телефонні розмови, виписки рахунків, електронні перекази даних і грошові вклади, географічні координати). Ці дані використовуються для віднайдення моментів оперативного значення і звітності по суб'єктах злочину.

Оперативний кримінальний аналіз може здійснюватися у трьох формах:

1. Аналіз, що *супроводжує* ОРД або досудове розслідування (наявна інформація, що стосується справи, упорядковується, нова інформація відповідно співвідноситься та оцінюється, у поточному порядку формулюються гіпотези, які підтримуються доказами чи висновками або за їх допомогою спростовуються).

2. Аналіз, який ведеться для *підтримки* ОРД чи досудового розслідування (аналітик бере на себе аналітичні завдання, представляє результати аналізу, займається пошуком інформації з власних баз тощо).

3. Аналіз, який ведеться для *отримання* інформації в межах оперативної розробки за ОРС та досудового розслідування кримінального провадження, матиме орієнтуюче значення. Всі форми аналізу пов'язані між собою, якщо аналіз супроводжує ОРД чи досудове розслідування, та одночасно її підтримує. Під час аналітичного процесу оцінюється інформація щодо злочинця, ходу події, знарядь скоєння злочину, часу та місця його вчинення тощо. Обіг інформації відбувається між оперативними співробітниками, слідчими й аналітиками, і полягає не тільки в наданні або отриманні інформації, але й в активному її здобуванні.

Оперативний кримінальний аналіз умовно можна визначити як мікроаналітику – це аналітична діяльність, зосереджена на поточних проблемах і злочинах як для розкриття та розслідування, так і для розподілу ресурсів.

Оперативний аналіз – це збір, оцінка та організація інформації щодо груп або окремих злочинців. Цей процес має розвивальний характер і застосовується за наявності достатніх підстав для підозри у злочинній діяльності задля розкриття і розслідування та пред'явлення обвинувачення.

2. Основні аналітичні методи, що використовуються під час проведення оперативного кримінального аналізу

З метою проведення оперативного кримінального аналізу використовують такі аналітичні методи:

1. Аналіз зв'язків. Аналізу підлягає структура мережі (схема об'єктів, які поєднуються між собою зв'язками).

2. Аналіз потоків. Це метод представлення та розуміння потоків товарів, грошових коштів, впливу, інформації тощо між об'єктами в кримінальній мережі.

Схема потоків є схемою зв'язків, до якої додано стрілки, що відображають напрями руху потоків.

Аналіз потоків скерований на:

- розділення процесів на окремі події та дії;
- відслідковування переміщення товарів між суб'єктами;
- визначення логічних зв'язків;
- виявлення прогалин в інформації.

3. Аналіз подій. Являє собою дослідження послідовності подій (кримінальних, або не кримінальних, але пов'язаних зі спробами вчинення кримінальних діянь).

Події не слід плутати з діяльністю, що є індивідуальними діями, вчиненими певною особою в підготовці події, під час події або відразу після неї.

4. Аналіз потоку подій – аналіз графічних зображень подій та поведінки людей, які беруть участь у протизаконній діяльності, покликаний допомогти зрозуміти, як подія сталася та які засоби найдоцільніше застосувати, щоби притягнути винних до відповідальності, а також запобігти майбутнім протиправним подіям.

Схема/діаграма подій, пов'язана зі злочином, може виявити закономірності або виявити/запропонувати зв'язки між різними людьми чи іншими елементами.

Аналіз потоку подій дає змогу виділяти суть із безлічі поєднаних між собою подій з метою:

- встановлення інформаційних прогалин у певному часовому інтервалі;
- встановлення «почерку» події;
- відтворення злочинних дій;

- встановлення зв'язку між особами та місцем події з урахуванням дати й часу;
- встановлення зв'язку між особами, які брали участь у спільній зустрічі, відвідували одну адресу тощо;
- відтворення події до та після вчинення злочину.

5. Аналіз дій (діяльності). Полягає у вивченні послідовності окремих дій, здійснених особою при готуванні, під час чи після вчинення злочинного діяння.

З'ясовує те, що називається способом учинення злочину, що є надзвичайно важливим в інших аналітичних методах, як, наприклад, порівняльний аналіз справи.

6. Порівняльний аналіз справи. Метод для виявлення серії поєднаних подій.

7. OSINT (аналіз інформації з відкритих джерел).

8. Аналіз телефонних з'єднань. Це, по суті, застосування методу аналізу зв'язків до заданих телефонних з'єднань. Елементи, що складаються з частоти, тривалості та послідовності телефонних з'єднань, також задіяні у цьому складному методі. Також часто застосовується геопросторовий аналіз місць телефонних з'єднань.

9. Складання фінансового профілю підозрюваних осіб із метою встановлення прихованих доходів.

10. Географічне профілювання. Застосовується у випадках учинення серійних тяжких чи насильницьких злочинів (особливо серійних вбивств, сексуального насилля та зґвалтувань, вуличних пограбувань, до певної міри навіть крадіжок зі зломом). Ймовірна територія проживання злочинця враховується з якнайменше 5 місць скоєння злочинів.

Найважливішими інструментами, які використовує поліція для опрацювання інформації, що стосується оперативного аналізу, є такі:

1. Ms Excel. Дає змогу застосовувати автоматичні методи, використовуючи Visual Basic для мови програмування додатків або останні розробки, такі як Power Query, Power Pivot та Power Map.

2. Analyst's Notebook. Є найбільш важливим інструментом для інтеграції даних та їх візуалізації.

3. iBase. Інструмент для інтеграції даних великих об'ємів та складних запитів до бази даних.

4. GIS. Geomedia Professional та ArcGis тощо як інструменти для аналізу географічних даних.

2.1. Аналіз зв'язків

Створення діаграми взаємозв'язків є необхідною умовою для проведення аналізу зв'язків. Діаграма сама по собі не є аналітичним продуктом, вона є аналітичним інструментом. Під час аналізу зв'язків увагу треба звертати не лише на зв'язки, а й на такі особливості мережі, як суб'єктний склад, відносини, спрямованість, міцність, показники центральності та кластеризацію K-Core (визначення груп).

ВАЖЛИВІ ОСОБЛИВОСТІ МЕРЕЖІ ПРОЯВЛЯЮТЬСЯ В ЧОТИРЬОХ ПОНЯТТЯХ: СУБ'ЄКТИ, ВІДНОСИНИ, СПРЯМОВАНІСТЬ, МІЦНІСТЬ.

1. *Суб'єкти* – це досліджувані об'єкти, які можуть включати людей, підприємства, організації, транспортні засоби, місця, події тощо.

2. *Відносини* можуть бути сімейними або ґрунтуватися на дачі та прийнятті (обмін та компроміс), контролі (злочинна ієрархія чи загроза), домінуванні, перевазі, підпорядкуванню та правонаступництву.

3. *Спрямованість* – стосується потоку інформації, схильностей та повноважень і допомагає зрозуміти внутрішню механіку мережі.

4. *Міцність* – це суб'єктивне судження про оцінку міцності взаємозв'язків на підставі запропонованих даних.

Аналіз взаємозв'язків як процес повинен включати інформацію про різноманітні зв'язки з усіх дотичних баз даних.

Діаграма – це робочий продукт, з якого можна скласти гіпотези щодо статусу зв'язків серед членів організації чи мережі. Особливості мисленнєвого аналізу взаємозв'язків включають перегляд відносин та зв'язків, їх сильних сторін і цілей, те, що ці зв'язки означають для організації, та тих, хто досліджує таку організацію.

Часто на діаграмі асоціацій відображається лише «стопкадр» групи. Можливо, доречніше буде показати еволюцію групи з часом.

2.1.1. Перелік питань, які досліджують при аналізі взаємозв'язків

1. Хто є центральним об'єктом у цій організації?
2. Які імена в базі даних є псевдонімами?
3. Вилучення чи нейтралізація яких трьох осіб порушить мережу?
4. Яку роль (ролі) відіграє конкретна особа у злочинній організації?
5. Які комунікаційні зв'язки найбільше варті моніторингу?
6. Які схеми взаємодії можна побачити і як ці моделі допомагають нам зрозуміти та передбачити поведінку?
7. Який характер інформації, що циркулює між окремими людьми в групі?
8. Які групові правила (тиск чи неписані правила) регулюють діяльність його членів?
9. Як часто відбуваються взаємодії?
10. Хто є ініціатором взаємодій?
11. Хто утворює міст або зв'язок між окремими організаціями?
12. Хто може взяти на себе роль лідера, якщо того усунуть?
13. Як свідчать фінансові зв'язки організації про її діяльність?
14. Які наявні ділові зв'язки?
15. Чи має, якщо так – то які, зв'язки з іншою злочинною діяльністю?
16. Які посилання на географічне розташування, «територію»?
17. Яка ієрархічна структура організації?
18. Як організовано злочинну діяльність?
19. Чи є групова організація вразливою до проникнення зізовні?
20. Чи змінюється структура з часом?
21. Які первинні елементи скріплення (зв'язування) відомі?
22. Чи змінюються зв'язки по силі чи центральності?
23. Чи збережеться зв'язок між певними членами при виключенні інших?
24. Чи є критерії членства в організації?
25. Яка схильність організації до застосування насильства?
26. Чи є зв'язки між злочинною групою та правоохоронними або урядовими структурами?
27. Що відомо про філософію управління лідера групи?
28. Чи може ця модель зв'язків застосовуватися до інших злочинних організацій?
29. Чи існували раніше інші групи з подібними структурами?
30. Чи дає можливість структура цієї групи передбачати структуру майбутніх схожих злочинних груп?

2.1.2. Модель етапів аналізу взаємозв'язків

Аналіз взаємозв'язків має охоплювати:

1. Короткий підсумок результатів аналізу.
2. Огляд схеми з відповідями на питання, що стосуються аналізу взаємозв'язків.
3. Схема взаємозв'язків або кілька схем зі зображенням групи.
4. Біографічне зведення про кожну ціль дослідження та потенційну ціль.
5. Висновки щодо групи.
6. Рекомендації щодо подальших тактичних чи стратегічних дій, включаючи перелік питань, на які потрібно відповісти.
7. Можливі джерела інформації (нівелюють прогалини в аналітичному процесі).

Застосовуючи процес-орієнтований підхід до аналізу взаємозв'язків, стандартний аналітичний процес можна розширити такими способами, як:

- 1) збір даних;
- 2) впорядкування / зіставлення даних;
- 3) вилучення асоціативного матеріалу (об'єкти діаграми);
- 4) підготовка асоціативної матриці;
- 5) підготовка діаграми взаємозв'язків;
- 6) створення на схемі біографічних описів об'єктів;
- 7) завершення (підсумовування) схеми;
- 8) застосування запитань до організації чи мережі;
- 9) з'ясування того, яка необхідна інформація є, а якої немає;
- 10) накреслення проміжних гіпотез;
- 11) розробка переліку питань, які залишились без відповідей; підготовка рекомендацій щодо збору цієї інформації та для подальших кроків у розкритті чи розслідуванні злочинів;
- 12) представлення висновку і письмового звіту керівництву.

2.2. Аналіз соціальних мереж (Social Networks Analysis, SNA)

Під час проведення аналізу взаємозв'язків досліджують структуру соціальної мережі, під якою розуміють схему об'єктів, котрі поєднані між собою зв'язками.

Аналіз соціальних мереж (з англ. *Social Networks Analysis, SNA*) – методологія аналізу соціальних мереж. Предметом розвідки в SNA, на відміну від більшості традиційних соціологічних досліджень, не є атрибути окремих осіб, а структура їхніх взаємозв'язків у межах того або іншого співтовариства (робочої групи). В рамках аналізу соціальних мереж розглядаються соціальні відносини з точки зору теорії мереж, що складаються з осередків осіб, учасників мережі і зв'язків – відносин між ними.

Застосування аналізу соціальних мереж як інструменту може бути надзвичайно ефективним, якщо його використовувати як вказівник для аналітичних суджень; однак слід бути обачними, оскільки дані можуть бути неповними.

Такий аналіз проводиться у спеціалізованому програмному забезпеченні I2 Analysts Notebook. Аналітичні функції цієї програми дають змогу досліджувати групові структури та потоки інформації на схемі, фокусуючись на взаємозв'язках, які існують між об'єктами (саме цей тип аналізу називається аналізом соціальних мереж).

Організаційні теорії поєднуються з математичними моделями, щоб допомогти аналітику зрозуміти динаміку груп і організацій, функціонування яких підлягає аналізу.

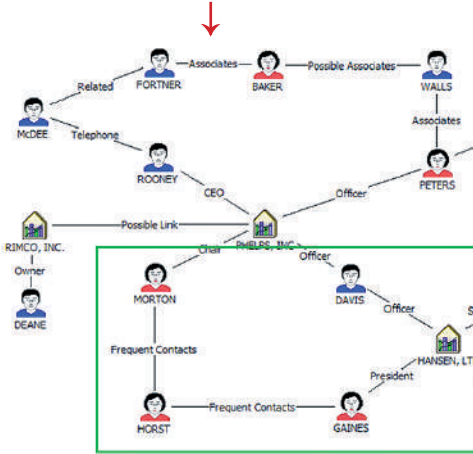
Структура мережі може визначати:

- функціональність мережі загалом і її здатність досягати своїх ключових цілей;
- неочевидні характеристики мережі, наприклад, існування меншої підмережі, яка функціонує всередині мережі;
- взаємозв'язки між значущими особами, становище яких допомагає найістотніше впливати на всю мережу;
- наскільки безпосередньо і швидко передається інформація між людьми в різних частинах мережі.

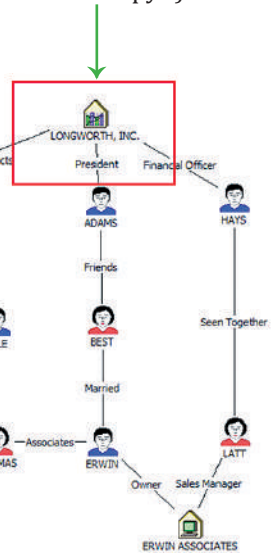
Аналіз соціальної мережі є методом, який спрямований на розуміння структури соціальної мережі шляхом «вимірювання» відносин між суб'єктами мережі.

Аналіз соціальної мережі оперує такими категоріями:

1) вимірювання центральності (ролі та важливості кожного суб'єкта у мережі)

2) кластеризація K-Core (визначення груп)

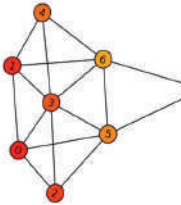

2.2.1. Центральність і її показники

У високоцентралізованій мережі є один об'єкт, який контролює всі інформаційні потоки. У менш централізованій мережі немає такого об'єкта. Люди можуть передавати один одному інформацію, навіть якщо деякі канали зв'язку заблоковані.

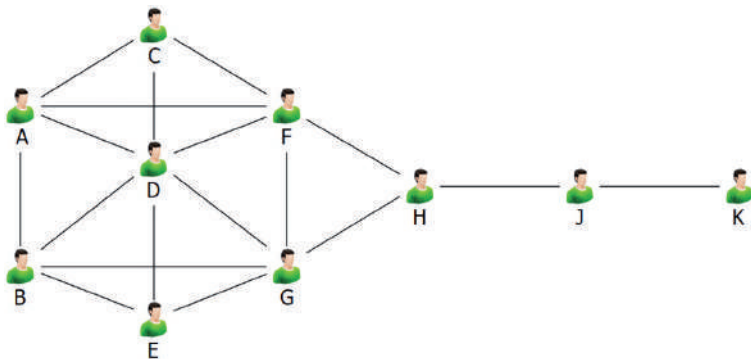
І2 Analyst's Notebook вираховує такі показники центральності: ступінь (рівень), взаємозв'язок (проміжковість), близькість, власний вектор, які пропонують різні точки зору на соціальні взаємини в мережі.

Зміна показника центральності, який використовується для аналізу схеми, допомагає отримувати різноманітну інформацію про елементи схеми.

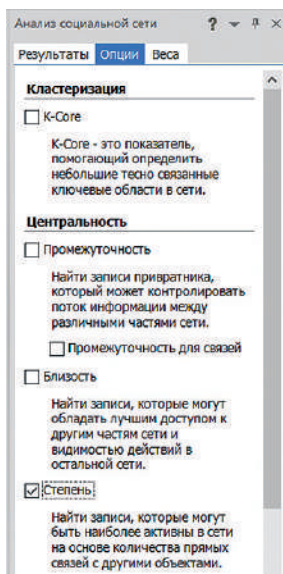
Для ілюстрації аналізу соціальної мережі використовуватимемо соціальну діаграму Kite, розробником якої є David Krackhardt.

Аналогічну схему збудуємо у програмі I2 Analyst's Notebook.

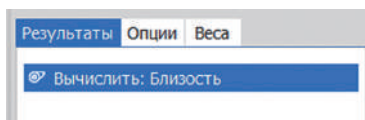
Для того, щоб застосувати встановлення показників класифікації або центральності у програмі I2 Analyst's Notebook, потрібно:

1. Перейти на вкладку Аналіз, обравши функцію аналізу соціальної мережі. Відкриється вікно Аналіз соціальної мережі.

2. Натиснути Опції.

3. Обрати критерій, за яким програма має здійснити аналіз («K-Core», «Промежуточность», «Близость», «Степень», «Собственный вектор»).

У розділі дії після завершення можна задати: чи потрібно виводити результати на схему та чи потрібно змінювати вигляд елементів на основі аналізу (доречно застосувати умовне форматування).

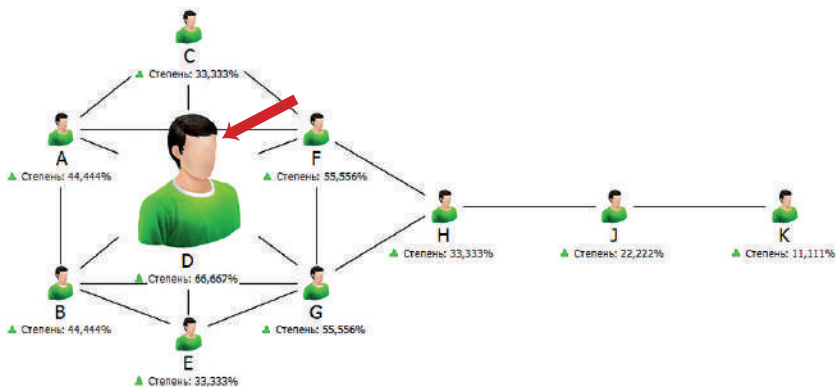
Ступінь/рівень

... найбільше прямих зв'язків...

Ступінь суб'єкта визначається кількістю його прямих зв'язків з іншими об'єктами. Об'єкт з найвищим ступенем має найбільшу кількість зв'язків порівняно з іншими суб'єктами в мережі; може бути **найактивнішим** у мережі, зважаючи на кількість прямих зв'язків з іншими об'єктами.

У цьому прикладі об'єкт D має найбільше прямих зв'язків у мережі.

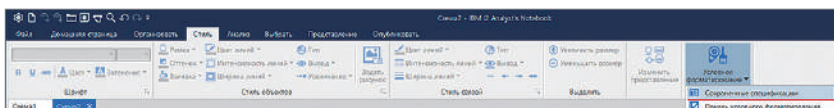
Застосувавши функцію «Показати результати на схемі», можна побачити, що об'єкт D має найвищий показник (66,667%).

Застосування умовного форматування дає змогу пропорційно збільшувати ярлики об'єктів залежно від кількості зв'язків. Щоб застосовувати умовне форматування, слід здійснити певні дії.

Обираємо закладку «Стиль» та функцію «Условное форматирование».

Обираємо «Сохраненные спецификации».

У переліку специфікацій, які з'являться, треба обрати «Увеличить значки с большим числом связей» та обрати функцію «Форматировать с выбранной спецификацией».

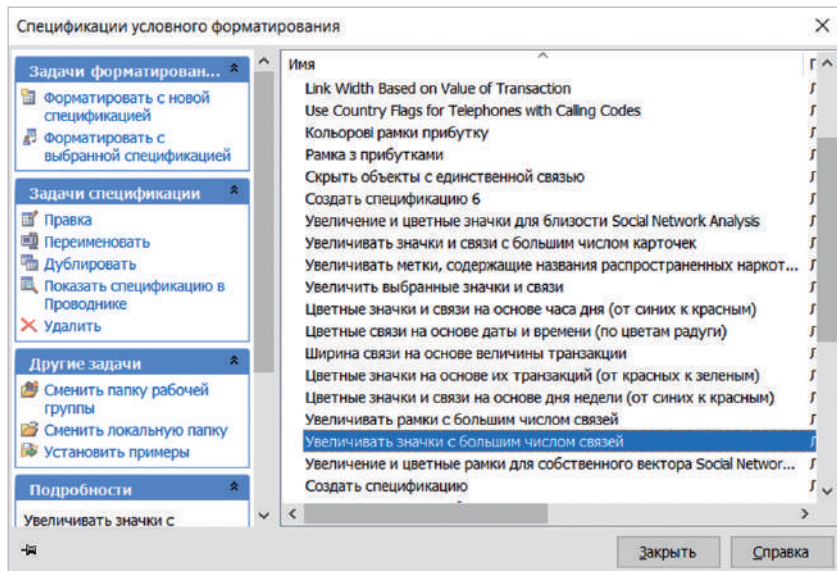
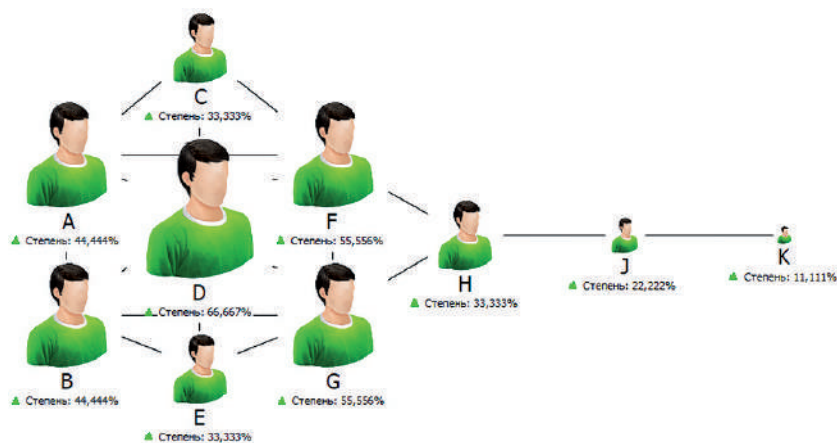

Схема матиме такий вигляд:

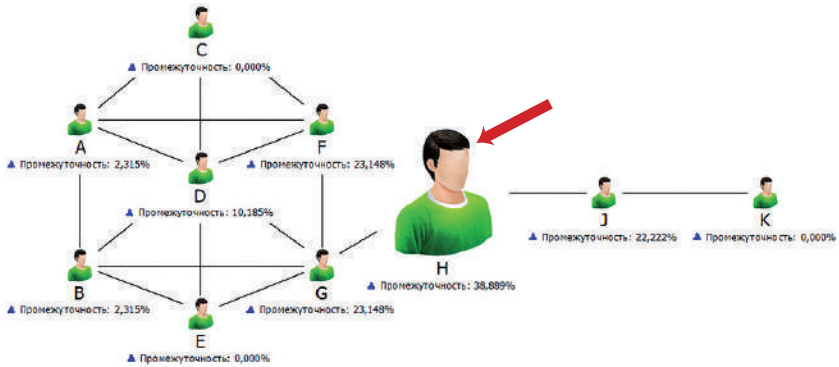
Взаємозв'язок (проміжковість)

...що більше людей залежить від мене, щоб налагоджувати зв'язки з іншими, то більше сили я маю....

Між будь-якими двома випадково вибраними об'єктами в мережі існує найкоротший шлях (шлях з найменшою кількістю проміжних ланок/зв'язків). Об'єкт, розташований як загальний елемент на більшості цих найкоротших шляхів, є тим, що має найвищу «цінність» взаємозв'язку.

Знаходять об'єкти, які можуть контролювати потік інформації.

Таким чином це ті об'єкти, які поєднують мережу. Вся інформація проходить через них. Їх виведення/видалення роз'єднує групи частково чи повністю.

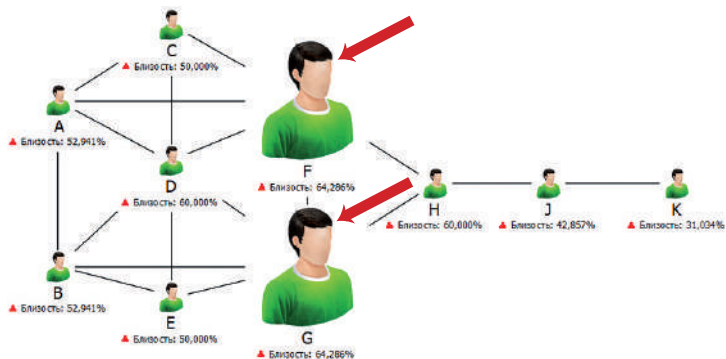
Незважаючи на те що об'єкт D має численні прямі лінії, об'єкт H діє як посередник. Без нього об'єкти J та K були б відрізані від інформації.

Близькість

... найкоротший шлях до всіх інших ...

Об'єкт із найбільшою/найвищою «близькістю» є тим, який в середньому є найближчим до всіх інших об'єктів у мережі.

Ці об'єкти мають найпростіший і найкращий доступ до будь-якої частини мережі.

Незважаючи на те що в об'єкта D є багато ліній зв'язків, фактична картина прямих і непрямих зв'язків, які мають об'єкти F і G, дає змогу їм **отримувати доступ до всіх об'єктів у мережі швидше, ніж будь-який інший об'єкт мережі.**

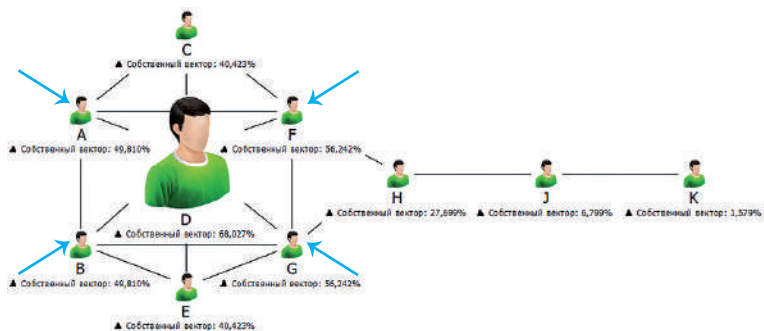
Власний вектор

...об'єкт важливий, якщо він пов'язаний з іншими важливими об'єктами...

Знаходять об'єкти, які можуть мати сильний вплив у мережі через свої прями зв'язки з іншими високоактивними об'єктами.

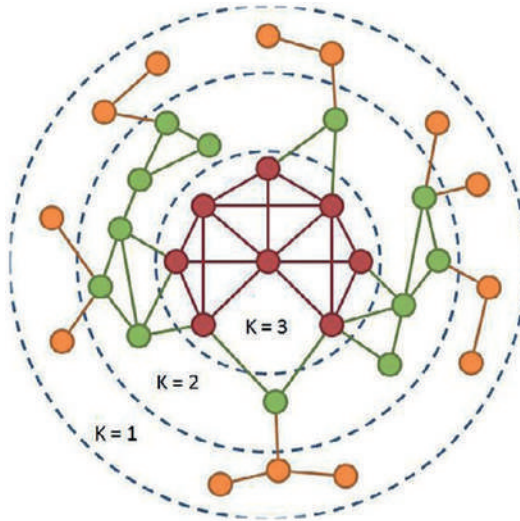
Об'єкт із найвищим «власним вектором» є тим, який пов'язаний з найбільшою кількістю дуже активних об'єктів, або тих, що мають найбільшу кількість зв'язків (таких як ті, що мають високий ступінь/рівень, значення взаємозв'язку чи близькості).

Такі об'єкти вважаються **найбільш впливовими** у мережі.

У цьому прикладі об'єкт D розташований у центрі кластера ключових утворень A, B, F і G, які також мають високі показники власних векторів.

2.2.2. Кластеризація K-Core (визначення груп)

У певному сенсі всі мережі складаються з груп. Коли два об'єкти мають зв'язок, вони утворюють групу.

Core – ядро. Ядерність – це показник, що допомагає визначити тісно пов'язані групи в мережах. K-Core – це максимальна група об'єктів, всі з яких поєднуються щонайменше з k іншими об'єктами в групі.

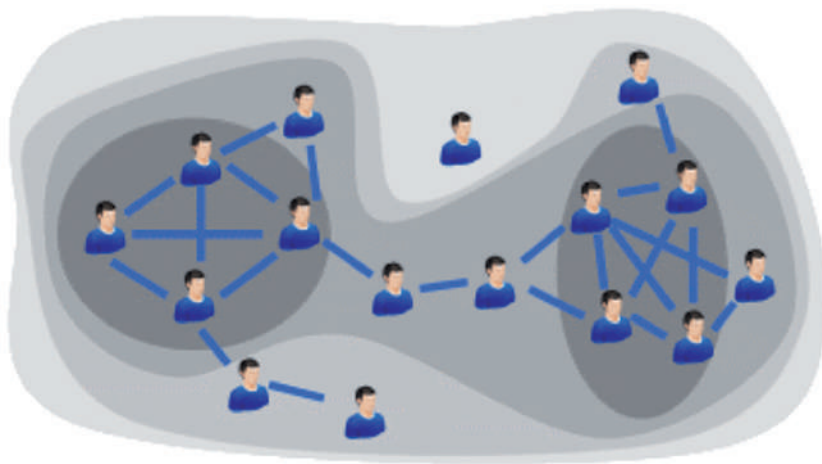
K-Core – це показник, який допомагає визначити найтісніше пов'язані ключові сегменти в мережах. Щоб бути включеним у K-Core, об'єкт повинен бути пов'язаний як мінімум з k іншими об'єктами в групі. Для визначення об'єднаних об'єктів не важливо, зі скількома іншими об'єктами вони пов'язані поза групою. «Максимальна» у визначенні означає, що нас цікавить найбільша множинність об'єктів, у яких є потрібна мінімальна кількість сусідів у групі. Значення k іноді називають ядерністю групи.

Наприклад, група складається з два-Core, якщо вона містить всі об'єкти, які з'єднуються хоча би з двома іншими

об'єктами в групі. Аналогічно група є три-Core, якщо вона містить всі об'єкти, пов'язані щонайменше з трьома іншими об'єктами в групі.

Будь-який об'єкт у три-Core повинен мати мінімум три зв'язки з іншими членами три-Core. Очевидно, що у будь-якого такого об'єкта є щонайменше два зв'язки з іншими членами три-Core. Тобто три-Core є підмножиною (міститься всередині) два-Core. У більш загальному сенсі K-Core утворює вміщену (вкладену) ієрархію угруповань об'єктів на схемах. Нуль-Core (вся схема) містить один-Core, що містить два-Core, що містить три-Core і так далі. В міру збільшення k розміри ядра зменшуються, проте пов'язані всередині ядра (Core) збільшуються. K-Core з найбільшими значеннями ядерності (k-значень) відображають найбільш поєднані сегменти схеми.

Діаграма нижче ілюструє розкладення простої мережі на K-Core (K-ядра) і показує вкладене зібрання нуль-, один-, два- і три-ядер. До речі, що три-ядро фактично складається з двох окремих угруповань на схемі. Технічно ці угруповання вважаються одним три-ядром з двома компонентами.

Це корисний спосіб мислення, адже іноді складніші соціальні структури формуються з дуже простих.

Методи аналізу соціальних мереж дають деякі корисні інструменти для вирішення одного з найважливіших

(але важких) аспектів соціальної структури: джерел та розподілу влади. Мережева перспектива свідчить про те, що **влада окремих суб'єктів не є індивідуальним атрибутом, а виникає внаслідок їх відносин з іншими.**

Незаконні мережі відрізняються від юридичних мереж тим, що вони повинні приховувати свою діяльність. Таємна спільнота спрямовує зусилля на те, щоби функціонувати приховано, а в разі виявлення вживає заходів, які ускладнюють ідентифікацію задіяних осіб.

Необхідність таємності змушує організаторів та активних учасників приховувати свою діяльність, створюючи розріджені мережі.

2.3. Порівняльний аналіз справи

Одним із методів, використовуваних аналітиками під час проведення оперативного аналізу, є порівняльний аналіз справи – **виявлення серії поєднаних подій.**

Мета порівняльного аналізу справ – знайти шаблони серед деталей подій чи злочинів, які потенційно поєднують їх, зробивши достатньо схожими між собою і досить відмінними від інших подій.

Основними джерелами інформації для порівняльного аналізу справ є звіти про злочини та події. Для більшої деталізації аналізу можуть використовуватись і додаткові джерела інформації (показання свідків, зведення про кримінальні події, інформація, отримана в порядку взаємодії з іншими правоохоронними органами, тощо).

Під час проведення порівняльного аналізу справ досліджуються певні категорії та питання.

Категорія	Питання для розгляду
Тип злочину та правопорушення	<ul style="list-style-type: none">– Звернути увагу на спроби скоєння, а також скоєні злочини чи правопорушення;– звернути увагу на інші події в межах розташування або загальної навколишньої території, які можуть бути пов'язані чи передувати події.
Місце розташування, адреса, назва дороги, ділянки чи локації	<ul style="list-style-type: none">– Розбити по підкатегоріях з точною або конкретною особливістю місця (сходова клітка, зупинка метро, алея, парк, покинута територія, промислове підприємство тощо).

Час вчинення злочину	<ul style="list-style-type: none"> - Вказати дату, день тижня та конкретний час.
Спосіб вчинення злочину – як розвивалась (тривала) подія	<ul style="list-style-type: none"> - Точка входу (місце проникнення) – наприклад, автомобіль, будинок; - використані засоби: інструменти, обладнання, зброя; - використані злочинцем (злочинцями) під час події терміни (слова); - рівень насильства (значний, середній чи помірний); - метод проникнення (через паркан, розбиття вікна, нейтралізація сигналізації тощо); - речі, залишені на місці події (ліхтар, інструменти, недопалки, одяг тощо); - поведінка на місці вчинення злочину (спожита їжа чи випитий алкоголь, пересунуті меблі, заблоковані вхідні двері зсередини, перерізані телефонні та сигнальні проводи тощо); - криміналістика (відбитки пальців, ДНК, сліди взуття, знайдені на місці злочину, тип взуття тощо).
Викрадене майно	<ul style="list-style-type: none"> - Тип майна (автомобіль, гроші, прикраси, антикваріат, предмети мистецтва тощо); - характеристики автомобіля (марка, модель, рік виготовлення, колір тощо); - вартість майна; - вартість завданих збитків.
Місце виявлення викраденого майна	<ul style="list-style-type: none"> - Виявлені автомобілі можуть допомогти у підтвердженні способу вчинення злочину та закріпити зв'язок злочинів чи злочинців; - може вивести на особу злочинця чи місце його проживання.
Вплив алкоголю, наркотичних засобів	<ul style="list-style-type: none"> - Міг бути мотивом для вчинення злочину чи причиною, чому жертва була атакована.
Характеристики потерпілих	<ul style="list-style-type: none"> - Вік; - стать; - опис; - рід занять; - причина перебування на місці, де відбулась подія (туризм, проживання, гостювання тощо); - повторна жертва; - місця, які часто відвідуються; - став жертвою через недбалість чи спровокував правопорушення; - психічне здоров'я або значні закономірності поведінки. - причини віктимізації.

Що спонукало до вчинення злочину	<ul style="list-style-type: none"> - Освітлення (рівень світлової інтенсивності, погодні умови тощо); - місця вчинення злочинів (вулиця, торговельний центр, паркінг, центр міста, паб, нічний клуб, кіно-театр, зупинка автобуса тощо); - легкий доступ до будинку, де вчинено злочин; - рівень безпеки (відсутність відеоспостереження, охорони тощо). - встановити, чому злочин(и) вдалося вчинити.
Дані про злочинця	<ul style="list-style-type: none"> - Вік; - стать; - злочин вчинено самостійно чи у співучасті; - правопорушення вчинено раніше судимою особою чи особою, яка підозрюється у причетності до злочинної діяльності; - опис (враховуються всі деталі, як при аналізі потерпілих).

2.4. OSINT (аналіз інформації з відкритих джерел)

Сьогодні існують різноманітні методи збору інформації, що використовуються комплексно або окремо. Одним із таких є розвідка відкритих джерел – розвідка на основі відкритих джерел, яку ще називають Open source intelligence (OSINT) і яка включає в себе пошук, вибір і збір інформації, отриманої зі загальнодоступних джерел, та її аналіз. Термін «відкритий» вказує на загальнодоступність джерела (на відміну від секретних джерел і джерел з обмеженим використанням).

На нашу думку, під поняттям «інформація з відкритих джерел» (у контексті кримінального аналізу) слід розуміти окремі дані, записи, відомості, звіти, оцінки тощо, які мають значення для діяльності правоохоронних органів, не потребують дотримання юридичних вимог або застосування будь-якого типу негласних методів для їх збору та одержання. Законні обмеження для доступу відсутні.

Колишній керівник розвідувального управління Міністерства оборони США (1976–1977) генерал-лейтенант Самуель Вілсон зазначав, що «90 відсотків розвідданих надходить з відкритих та відносно відкритих (конфіденційних) джерел і лише 10 – за рахунок роботи інших видів розвідки».

OSINT – це завжди специфічна інформація, зібрана й структурована особливим чином для відповіді на конкретні запитання. Формування цієї категорії відбувалося шляхом трансформації поняття «інформація з відкритих джерел» (open source information (OSIF)). У спрощеному варіанті наведений термін стосується інформації, що не має грифу «таємно». Розвідувальне співтовариство США (Intelligence Community) трактує таку інформацію як загальнодоступний матеріал, що його може отримати кожен законним шляхом через запит, купівлю або відстеження. Збір такої інформації має відповідати чинним вимогам захисту авторських прав.

Відкриті джерела інформації можна розподілити на 4 категорії:

- 1) широко розповсюджені дані та інформація;
- 2) цільові комерційні дані;
- 3) експертні оцінки;
- 4) «сіра» література.

Довідник НАТО (NATO Open Source Intelligence Reader) акцентує увагу на такій категорії, як «сіра» література. Вона може включати наукові доповіді, технічні інструкції, економічні звіти, робочу документацію, неофіційні урядові документи, дисертації, маркетингові дослідження, інформаційні бюлетені та чимало іншого. Всі ці матеріали охоплюють наукову, політичну, соціально-економічну та військову сфери.

У довіднику НАТО (NATO Open Source Intelligence Handbook) також використовується поняття Open Source Data (OSD), його дані – неопрацьована друкована, ефірна, усна або інші форми інформації з першоджерел. Це можуть бути фотографії, аудіо-записи, супутникові зображення, приватна переписка.

Важливим напрямом удосконалення роботи розвідувальних органів є створення ефективної системи отримання інформації з відкритих джерел (подібні системи запроваджені у розвідках провідних країн світу). Водночас в умовах відкритого інформаційного простору та вільного доступу до інформації організація такої роботи є надзвичайно складною і потребує значних фінансових видатків, застосування новітніх технологій та підходів. Разом з тим, як свідчить досвід розвідок провідних країн світу, ефективно функціонування такої

системи є для вищих посадових осіб держави видимою якісною характеристикою щоденної роботи розвідувальних служб і певною мірою показовим чинником їх затребуваності. З іншого боку, системна робота з відкритими джерелами інформації суттєво доповнює інформаційні можливості самих розвідувальних органів.

Специфічна категорія технічних і людських ресурсів, джерела інформації і методи їх збору – все це відрізняє OSINT від інших видів розвідки. До переваг OSINT відносять доступність джерел інформації, їх обсяг, різносторонність, оперативність і вартість отримання, легкість подальшого використання.

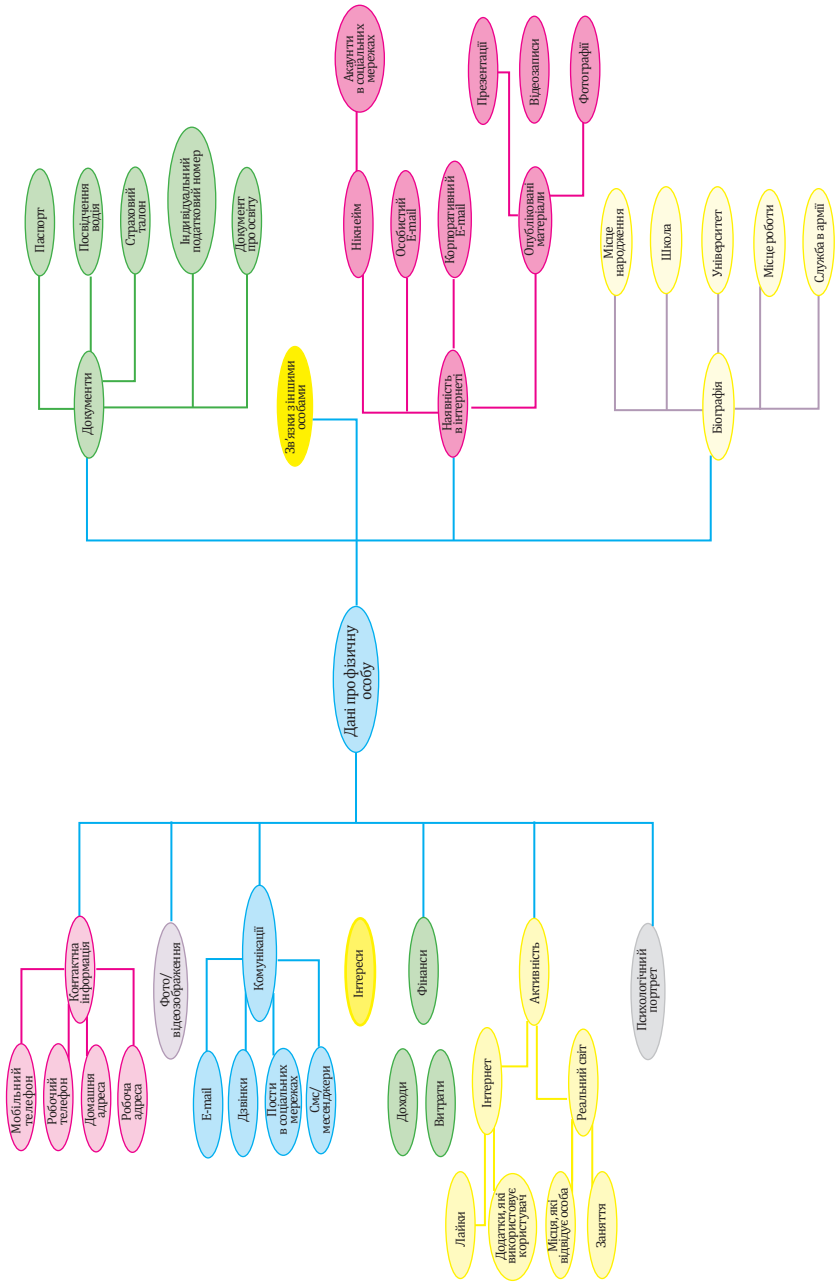
Оперативні дані з відкритих джерел (OSINT) – це оперативна інформація, зібрана з джерел, доступних широкому загалу.

Загальнодоступні джерела OSINT:

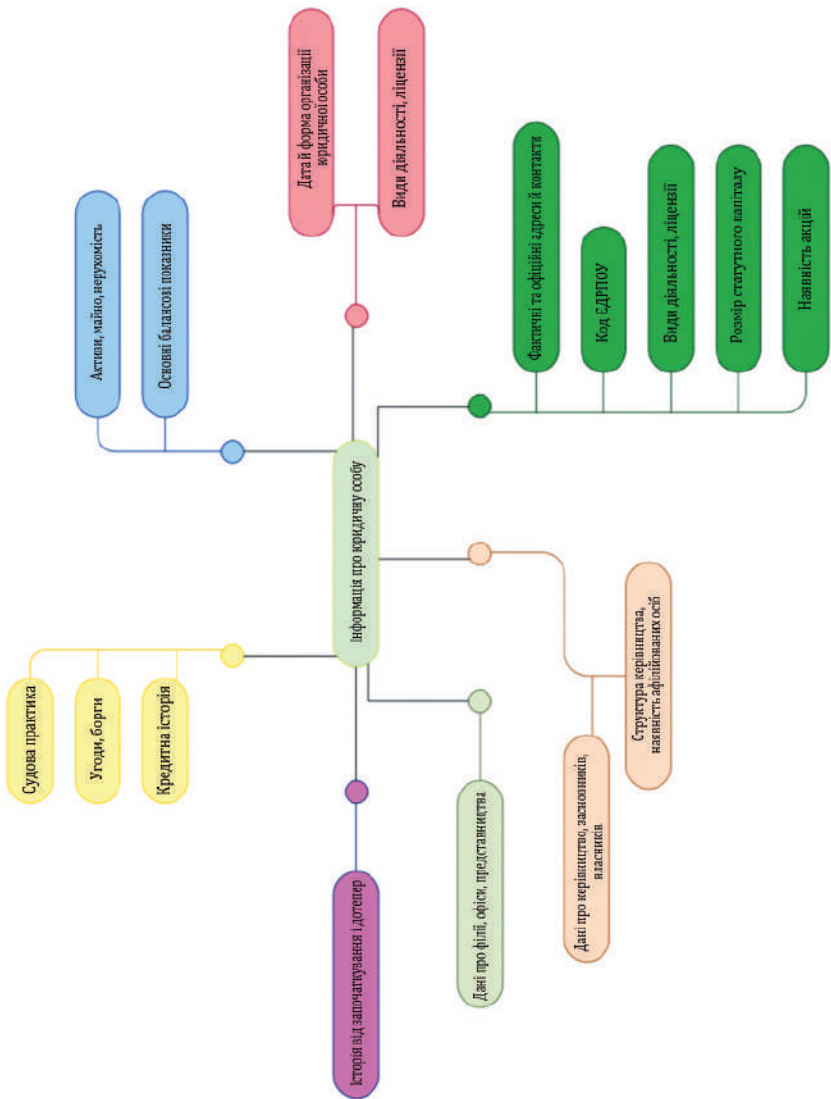
- ЗМІ: преса, радіо, телебачення та ін.;
- веб-контент: сайти, соціальні мережі та ін.;
- академічні публікації: наукові статті, публікації конференцій тощо;
- офіційні загальнодоступні дані: відкриті урядові документи, оголошення державних підприємств тощо.

Тимчасом, перш ніж розпочати роботу зі збору інформації про об'єкт, необхідно мати уяву про те, яка взагалі інформація існує. Якщо йдеться про фізичну особу, то перелік даних можна навести у вигляді схеми.

Відомості з відкритих джерел, зокрема засобів масової інформації (газет, журналів, радіо та телебачення, всесвітньої мережі Інтернет), використовуються оперативними підрозділами правоохоронних органів як доповнення до розвідувальної інформації, що надходить іншими каналами.

Дані, які потрібно вивчити щодо юридичної особи, можна зобразити графічно:

2.4.1. Пошукові системи Google та Yandex

Пошукова система – це програма, яка шукає документи за заданими ключовими словами і видає список знайдених документів, які містять ці слова. Пошукова система – це загальний термін (клас програм), однак ним часто послуговуються для опису таких конкретних пошуковиків, як Google, Bing та Yahoo!, котрі допомагають користувачам шукати документи у всесвітній мережі (www).

Для того щоб знайти якомога більше документів, пошукова система використовує спеціальну програму-«павука» (spider). Інша програма, яка називається «індексатор» (indexer), аналізує ці документи і створює перелік (покажчик/index) на основі слів, що містяться в кожному з документів. Кожна пошукова система застосовує власний алгоритм створення покажчиків (індексів) для того, щоб (в ідеалі) на кожний запит користувач отримувал лише релевантні результати.

Найпопулярніші пошукові та метапошукові системи:

Google – www.google.com;

Bing – www.bing.com;

Yahoo! – www.yahoo.com;

Ask – www.ask.com;

AOL – <http://search.aol.com/aol/webhome>;

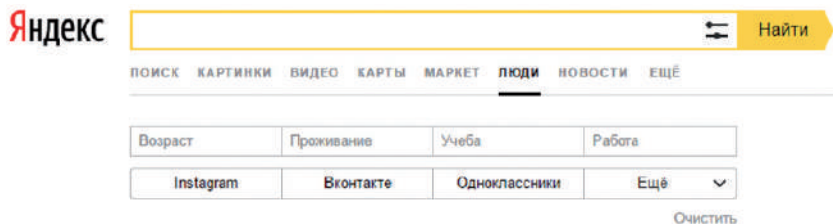
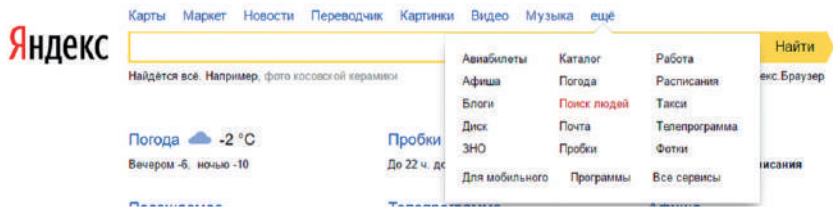
WebCrawler – www.webcrawler.com;

Infospace – www.infospace.com;

Info.com – www.info.com;

DuckDuckGo – <https://duckduckgo.com>.

Використовуючи пошукові системи Google (<http://google.com>) та Yandex (<https://www.yandex.com>), треба пам'ятати, що вони по-різному видають результати пошуку. Так, Yandex видає сторінки та сайти, а Google – загальну кількість посилань. В останнього більше інформації, однак перший краще обробляє російсько- й українськомовні запити. Також можна скористатись й іншими пошуковими системами, наприклад, Rambler, Yahoo!, Avaport, але вони не такі інформативні, як Google та Yandex. Приміром, досить результативним є пошук в Yandex, завдяки якому одночасно можна отримати інформацію про особу з різних соціальних мереж. Для цього над пошуковим рядком треба зайти на вкладку «Еще» і вибрати «Поиск людей».

Google пропонує пошуковий браузер Google social search, який одночасно надає інформацію з Facebook, Twitter, Google+, Instagram, LinkedIn. Для здійснення пошуку слід перейти за посиланням: <https://www.social-searcher.com/google-social-search/> (дати QR код).

Треба пам'ятати про деякі особливості роботи Google:

- Google читає запит зліва направо;
- для Google немає різниці, з великої чи маленької літери пишеться слово;
- довжина запиту не перевищує 32 слова;
- між словами в запиті є невидиме логічне «I»;
- пошук здійснюється тією мовою, якою запитувач ввів запит у пошукове поле.

Для зменшення часу пошуку інформації в системі Інтернет можна скористатись певними правилами:

1. Виймка з Google пошуку. Щоб вилучити з пошукової видачі будь-яке слово, фразу, символ, достатньо перед ним поставити знак «-» (мінус) і воно не з'явиться серед результатів пошуку.

2. Пошук за синонімами. Для пошуку слів, подібних до обраного, треба використовувати символ «~».

3. Невизначений пошук. Якщо Ви не визначилися з конкретним ключовим словом для пошуку, допоможе оператор «*».

4. Пошук на вибір з варіантів. Використовуючи оператор «|», можна здійснити Google пошук за кількома сполученнями виразів, замінюючи кілька слів у різних місцях.

5. Точний збіг.

Для пошуку точного збігу пошукової видачі з запитом достатньо взяти ключові слова в лапки.

2.4.2. Соціальні мережі

Соціальні мережі дають можливість створювати інформацію та обмінюватися нею (професійними інтересами, ідеями, а також фотографіями, відео та місцями) в віртуальних товариствах і мережах.

Соціальні мережі використовують діалогову систему передачі даних (багато джерел – багато отримувачів). Соціальна мережа – це онлайн-платформа, яка допомагає користувачам створювати загальнодоступний профіль та взаємодіяти з іншими користувачами.

Після встановлення зв'язків новий користувач може переглядати та здійснювати пошук у мережах своїх друзів, а також формувати нові зв'язки.

Соціальні мережі – це джерело інформації, тому пошук інформації в них є важливим інструментом для її збору.

Доречно використовувати можливості соціальних мереж, наприклад Facebook, Instagram (<https://www.instagram.com>), під час пошуку людей, скориставшись додатком, який потрібно встановити на мобільному пристрої. Так, якщо додаток встановлено на телефон, то в разі пошуку друзів система пропонує сторінки людей, які зареєстровані в соціальній мережі й розміщені в телефонній книжці цього телефона.

2.4.3. Месенджери

За допомогою месенджерів (Viber, Telegram, WhatsApp, Hangouts) також можна дізнатись інформацію про особу, однак потрібно знати номер телефону, оскільки саме він зберігається на серверах цих месенджерів після реєстрації. Для цього потрібно відкрити месенджер і додати відомий номер телефону.

Далі потрібно зачекати, допоки інформація оновиться, і після цього в переліку контактів можна знайти особу, яка цікавить. Зазвичай ми отримуємо ще й фото абонента.

2.4.4. Пошук за телефонними номерами

У пошуку за телефонними номерами сприяють:

1. Google;
2. Truecaller: <https://www.truecaller.com>;
3. Sync.me: <https://sync.me>;
4. Facebook: <https://www.facebook.com>;
5. Skype: <https://www.skype.com>;
6. Системи обміну миттєвими повідомленнями WhatsApp: www.whatsapp.com (Viber/Telegram/Tango....).

Google. Слід зайти на google.com і ввести номер у рядку пошуку (результатів пошуку може бути дуже багато, більшість із них будуть нерелевантними, проте деякі можуть стосуватися інших даних, які можуть допомогти встановити особу).

Truecaller. Потрібно перейти за посиланням <https://www.truecaller.com>, вибрати код країни і ввести телефонний номер. Серед результатів можуть бути ім'я/прізвище, адреса, різні облікові записи (Facebook, Google+, LinkedIn).

Sync.me. Треба перейти за посиланням <https://sync.me/>, вибрати код країни і ввести телефонний номер. Серед результатів можуть бути адреса, Facebook, Google+, LinkedIn, Twitter або інший обліковий запис користувача. Кнопка «Get full report» («Отримати повний звіт») застосовується тільки для платних користувачів.

2.4.5. Інші інформаційні ресурси

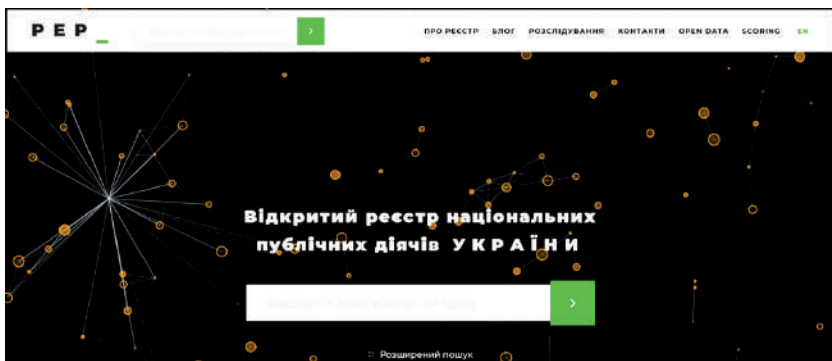
Під час пошуку інформації про особу доцільно користуватись онлайн-порталами, наприклад: «Вся Україна – жителі» <http://nomerorg.com/allukraina>. Із цього сервісу можна отримати інформацію про дату народження, місце проживання, телефон особи.

Вся Україна - жителі

Фамилія	Імя	Отче	тел.	нас. п.	ул.	дом	кв.	Найти	
Фамилия	Имя	Отчество	тел.	дата рожд.	нас. пункт	ул.	дом	корп	кв
НАЛИВАЙКО	ЗИНАИДА		39337	1923-05-10	МЕЛІТОПОЛЬ	БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО	52	0	33
НАЛИВАЙКО	ЕКАТЕРИНА	ИВАНОВНА	0	1921-01-15	НОВОСЕЛІВКА	НЕВІДОМА		0	0
НАЛИВАЙКО	ЕКАТЕРИНА	ИВАНОВНА	0	1932-08-20	ПОГРЕБИЩЕ	ЩЕРБАКОВА	5	0	0
НАЛИВАЙКО	МАРИЯ	ПРОКОФЬЄВНА	679486	1924-01-18	ХАРКІВ	ГЕРОВ ПРАЦІ	19	0	62
НАЛИВАЙКО	ЕВДОКИЯ	ПЕТРОВНА	0	1930-02-26	ЧЕРНЕЩИНА	КАМ'ЯНИЙ	6	0	0
НАЛИВАЙКО	ЛАРИСА	ИВАНОВНА	0	1957-08-16	ДНІПРОДЗЕРЖИНСЬК	ДУНАЙСЬКА	43	0	111
НАЛИВАЙКО	НАДЕЖДА	ДМИТРИЄВНА	0	1933-11-20	МАНЖЕЛІЯ	НЕВІДОМА		0	0
НАЛИВАЙКО	ЮЛІЯ	НИКОЛАЄВНА	0	2001-01-04	КАРЛО-МАРКСОВЕ	ГОРЛІВКА	14	0	3
НАЛИВАЙКО	СОЛОМІЯ	ИВАНОВНА	0	1933-09-20	КРИЧИЛЬСЬК	НЕВІДОМА		0	0

Інформацію, отриману з відкритих джерел, слід обов'язково перевіряти на предмет достовірності.

Відкритий реєстр національних публічних діячів України <https://per.org.ua> надає інформацію і про фізичну особу, і про юридичну. Реєстр створено для вільного використання журналістами, громадськими активістами та організаціями, а також для суб'єктів фінансового моніторингу.

 <p>Наливайко Ольга Борисівна</p> <p>Підключення: чоловік, Борис Олександрович Наливайко</p>	 <p>Наливайко Андрій Олегович</p> <p>Підключення: батько, Наливайко Олег Ігорович, мати Чередишченко Ірина Анатоліївна</p>	 <p>Наливайко ВВ</p> <p>Підключення: батько, Борис Олександрович Наливайко</p>	 <p>Наливайко Олег Ігорович</p> <p>Остання позиція Державний комітет телебачення і радіомовлення України, Голова Державного комітету телебачення і радіомовлення України</p>
--	--	--	--

Пошук публічних діячів та пов'язаних фізичних і юридичних осіб. Оновлюється щоденно

Сайт пошуку роботи <https://www.work.ua> цікавий тим, що в резюме, яке розміщується, можна знайти інформацію про дату народження, контактні телефони, місця роботи, місця навчання, місце проживання особи.

Truecaller допомагає в пошуку телефонних номерів (<https://www.truecaller.com>). Якщо відомий номер телефону, можна дізнатись, кому саме він належить, використовуючи вказаний онлайн-сервіс. Для цього потрібно встановити додаток на телефон, і не знайомі до цього часу номери телефонів, імовірно, ідентифікуються.

Якщо необхідно отримати дані про фізичну або юридичну особу, можна скористатись інформаційно-пошуковою сис-

темою YouControl (<https://youcontrol.com.ua>). Вказаний сервіс дає змогу здійснювати пошук за такими параметрами, як:

- код ЄДРПОУ;
- ІПН фізичної особи-підприємця;
- назва юридичної особи.

Результати пошуку трансформуються у досьє, в якому відображено інформацію про компанії та ФОП з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, а також дані з податкової служби, а саме:

- статус юридичної особи;
- код ЄДРПОУ;
- дата реєстрації;
- контактна інформація;
- уповноважені особи (засновник, керівник, директор);
- вид діяльності (зі зазначеним основним видом діяльності);
- перелік засновників;
- розмір, розподіл статутного капіталу та дата закінчення його формування;
- статус відомостей про юридичну особу;
- місцезнаходження реєстраційної справи;
- реєстраційний номер платника єдиного внеску;
- клас професійного ризику виробництва;
- реєстр платників Єдиного податку.

Не менш важливою є інформація про судові процеси, в яких брала участь компанія, та їх рішення. Вказана інформація також представлена в заданій системі. Система, використовуючи наявну інформацію, здатна побудувати зв'язки фізичної або юридичної особи, щодо якої було здійснено запит.

На жаль, розширена інформація доступна лише у разі платного користування сервісом. Однак доречно скористатись тестовим варіантом, який діє протягом доби. В подальшому можна безкоштовно користуватися сервісом, проте у відомостях, що надаються, не буде інформації, яка підпадає під перелік персональних даних.

Використання модулів аналітики ProZorro (<https://prozorro.gov.ua>), «Антикорупційний монітор» (<http://www.ast-ua.org>) дає можливість спростити виявлення корупційних ризиків при визначенні переможців торгів під час проведення

моніторингу державних закупівель. Так, перший є інструментом, завдяки якому можна контролювати систему державних закупівель та впливати на її вдосконалення. Модулі аналітики bi.prozorro.org та bipro.prozorro.org мають доволі широкий функціонал і дають можливість здійснювати глибокий аналіз та моніторинг публічних закупівель. У модулях відображається інформація про кожен оголошений тендер, кожного замовника, учасника (їхні коди ЄДРПОУ та контактна інформація), скарги, суми контрактів, будь-який документ, який завантажується користувачем у систему, тощо.

Антикорупційний скоринг «Громадська антикорупційна експертиза результатів державних тендерів в Україні» – це програмний продукт, який аналізує, систематизує загальнодоступну інформацію з відкритих державних реєстрів та виявляє ознаки ймовірного вчинення правопорушень при визначенні переможця під час здійснення державних закупівель. Результати аналізу, отримані за допомогою такої антикорупційної системи оцінювання, оприлюднюються на сайті www.ast-ua.org. За допомогою антикорупційного скорингу відбувається автоматичний розрахунок корупційних ризиків на основі 25 формалізованих критеріїв, які дають змогу зробити висновок щодо наявності корупційної складової при проведенні державних тендерів. Вказаний модуль не проводить аналіз пов'язаності осіб при тендерних закупівлях. Це неможливо з огляду на положення законодавства про персональні дані. Якщо порівнювати обидва модулі аналітики, слід звернути увагу на те, що система ProZorro контролює процедуру проведення державних тендерних закупівель, а «Антикорупційний монітор» здійснює аналіз переможців таких тендерів.

2.4.6. Боти

Chatbot (чат-бот) – це програма, яка розроблена на основі технологій машинного навчання та нейромереж.

Бот (скорочено від «робот») – співрозмовник у месенджері, який автоматично відповідає на запити. Він взаємодіє зі зовнішніми сервісами та додатками і, якщо потрібно, може робити це за певним розкладом.

Боти покликані полегшити життя людей. Багато з того, на що користувачі витрачають час і сили на просторах

Інтернету, найімовірніше, вже «ботизували». Замість довгих пошуків у Google або встановлення десятків додатків на смартфон можна виконувати ті самі дії за допомогою кількох команд у месенджері.

Боти створюються під певне коло цілей. Чат-бот імітує розмову з людиною в Інтернеті, саме тому цей сервіс найліпше зарекомендував себе в таких месенджерах, як Facebook Messenger і Telegram.

Telegram – месенджер, який дає змогу обмінюватися текстовими повідомленнями та мультимедійними файлами, – першим запустив боти. Відтоді вони набрали популярності і з'явилися в інших месенджерах та соцмережах.

Для месенджера Telegram було розроблено бот OpenDataBot, завдяки якому можна знайти будь-яку інформацію про українську компанію за назвою, кодом ЄДРПОУ, прізвищем та ім'ям директора. Розробники обіцяють, що бот повідомлятиме про зміни, які відбулися в компаніях, на які підписаний користувач. Інформацію бот отримує з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Вказаний сервіс здійснює моніторинг реєстраційних даних та судових рішень компаній з метою попередження рейдерських захоплень і контролю контрагентів. Щоб розпочати роботу, необхідно додати @ OpenDataBot до месенджера.

У сервісі OpenDataBot з'явилася можливість отримувати дані про автомобілі та їхніх власників.

Тепер за номером автомобіля можна дізнатися: характеристики машини; перевірити, коли машина була зареєстрована; побачити інші транспортні засоби власника; знайти інші машини, яким було присвоєно цей номер за останні 5 років.

Досить ввести номер автомобіля в пошуковий рядок, і система видасть назву, рік випуску, об'єм двигуна, дату реєстрації та інші відомості.

Бот @avinfobot надає інформацію про авто за держномером, зокрема визначає власника, VIN і пропонує безліч додаткової інформації.

Цей бот вміє:

- дізнаватися історію автомобіля за фотографією держномера;
- перевіряти телефонний номер продавця автомобіля;

- перевіряти оголошення про продаж автомобілів за посиланням;
- отримувати VIN за держномером автомобіля;
- розшифровувати VIN;
- перевіряти історію ДТП і борги власника;
- отримувати повідомлення про вихід автомобілів у продаж.

UsefulDataBot
@usefuldatobot

Есть телеграм бот для этого https://t.me/AutoData_Bot?start=446000605

Может кому интересно будет на эту тему. Есть бот в Телеграмме (месенджер такой) https://t.me/AutoData_Bot?start=342111310

По теме есть приложение на GooglePlay: Авто номера <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.royalplay.carplates>

OpenDeclarationBot здійснює моніторинг декларацій посадовців. Цей сервіс використовує інформацію з Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Інформацію про використання бюджетних коштів можна отримати за допомогою Телеграм-Бота 007. Ця програма дає можливість у режимі месенджера знайти організації та їхні платежі, тобто з'явилася змога відстежити, хто, кому і за які послуги перераховує кошти. Для використання бота необхідно встановити клієнт Телеграм, месенджер для миттєвого обміну повідомленнями, який можна завантажити на комп'ютер або телефон. Після встановлення Телеграму переходимо за гіперпосиланням <https://telegram.me/e007bot>. Після цього натискаємо кнопку Start. Для пошуку бота в Телеграмі також можна використати юзернейм @e007bot. Коли бот встановлено, ставимо йому питання й очікуємо на відповідь, і далі, використовуючи підказки, шукаємо інформацію, яка нас цікавить.

Серед основних можливостей бота доречно виділити такі, як:

- пошук організацій, застосовуючи ЄДРПОУ організації або назву;

- відображення бюджетних транзакцій знайденої організації;
 - аналітика транзакцій;
 - мої розслідування – підписка на транзакції організацій.
- Ця послуга допомагає стежити за конкретною організацією та отримувати її платежі.

Дізнатися прізвище людини за номером телефону в Telegram можна з допомогою бота @cesspoolNum_bot. Джерелами його даних вказані Work.ua, Rabota.ua, а також дані з додатків на Android.

Telegram-бот видає ім'я і прізвище власника номера телефону. Для цього достатньо ввести номер у форматі 380XXXXXXXXX і натиснути введення.

Бот дає можливість отримати дані тільки за трьома номерами на день. Щоб зняти цей ліміт, потрібно надати боту новий контакт із телефонної книги.

У мобільному додатку «Телеграм» почав роботу інформаційний ресурс під назвою INFO_BAZA, який безкоштовно надає відомості про власника номера телефону.

За даними ресурсу в системі міститься понад 40 млн мобільних номерів телефонів. Джерела отримання ресурсом цих номерів телефонів, а також розробники ресурсу не відомі.

У день надається можливість безкоштовного пошуку до 3 номерів. Для отримання можливості пошуку за ПІБ, за адресою або за номером автомобіля ресурсом пропонуються пакети послуг, які можна отримати або платно, або запросивши друзів.

Для інформації про власника досить ввести номер телефону і натиснути enter. Результат видається миттєво.

@YandexMapsBot. Офіційний бот сервісу Яндекс.Карты знаходить організації та місця на Яндекс.Картах, показує поточне місце розташування і повідомляє про пробки на дорогах, також розуміє різні варіації команд. Альтернативою Яндекс-боту виступає @osmbot, який вміє шукати по заданих параметрах на картах OpenStreetMap.

2.4.7. Інформаційні портали

Нині існує велика кількість інформаційних порталів з відомостями, які можна брати до уваги, але обов'язково перевірити

їх правдивість за наявними базами даних правоохоронних або інших установ, наприклад:

- Єдиний державний реєстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування <https://nazk.gov.ua>;
- Антикор <http://antikor.com.ua>;
- Цензор. Нет <http://ua.censor.net.ua/>;
- Досьє <http://dosye.info>;
- Политрада <http://politrada.com>;
- Громекс. Бюро громадських експертиз. <http://gromex.com.ua>;
- Z – бо верховна <https://zrada.co.ua>;
- Skelet – info <http://skelet-info.org>;
- Генштаб <http://genshtab.info> - ОРД <https://ord-ua.com>;
- Корреспондент. net <http://korrespondent.net>;
- Гроші <http://1plus1.ua>;
- Схеми <http://www.radiosvoboda.org>.

Наведений перелік не є вичерпним, адже щодня з'являється дедалі більше інформаційних порталів, які співробітник аналітичного підрозділу може використовувати у своїй діяльності. Слід пам'ятати, що інформація, розміщена на подібного роду порталах, має бути додатково перевірена.

2.4.8. Відкриті реєстри

1. Єдиний реєстр боржників <http://erb.nais.gov.ua>
2. Національний портал відкритих даних <http://data.gov.ua>
3. Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців <https://usr.minjust.gov.ua>
4. Реєстр платників ПДВ <http://sfs.gov.ua/reestr>
5. Єдиний веб-портал використання публічних коштів <https://spending.gov.ua/new/>
6. Відкритий реєстр національних публічних діячів України <https://per.org.ua>
7. Анульована реєстрація платників ПДВ <http://sfs.gov.ua/anulir>
8. Єдиний ліцензійний реєстр <http://irc.gov.ua/ua/Poshuk-v-YeLR.html>
9. Єдиний державний реєстр судових рішень <http://www.reyestr.court.gov.ua>

10. Інформація з фондового ринку <http://smida.gov.ua/db>
11. Реєстр громадських об'єднань <http://rgo.informjust.ua>
12. Єдиний реєстр громадських формувань <http://rgf.informjust.ua/home/index>
13. Реєстр друкованих ЗМІ та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності <http://dzmi.informjust.ua>
14. Реєстр адвокатських об'єднань Києва <http://kmdka.com/reestr-advokatskihobiednan-kieva>
15. Публічна кадастрова карта <http://www.map.land.gov.ua/kadastrova-karta>
16. База даних втрачених паспортів <http://www.finrisk.org/index.php?name=Passports>
17. Перевірка документа про освіту <https://osvita.net/ua/checkdoc>
18. Реєстр. Винаходи та корисні моделі. Знаки для товарів і послуг. Промислові зразки. Інші бази даних Інституту промислової власності <http://www.uipv.org/ua/bases2.html>
19. Державний реєстр фінансових установ <http://www.kis.nfr.gov.ua>
20. Перелік осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=126&lang=uk
21. Перевірка коду IMEI мобільних телефонів <http://www.ucrf.gov.ua/bazaimei/perevirka-kodu-imei>
22. База даних експортерів http://ukrexport.gov.ua/rus/ukr_expo...s/?country=ukr
23. Електронний реєстр суб'єктів, які надають послуги, пов'язані з ЕЦП <http://czo.gov.ua/ca-registry>
24. Реєстр наукових організацій http://store.uintei.kiev.ua/reestr_new.html
25. Реєстр адміністративних послуг <http://www.me.gov.ua/Documents/List?...ativnikhPoslug>
26. Перелік організацій-виконавців, які заявили право на податкові пільги <http://www.me.gov.ua/Documents/List?...PodatkoviPilgi>
27. Електронна система розкриття інформації учасників фондового ринку ЕСКРІН <http://smida.gov.ua/db>
28. Реквізити аеропортів цивільної авіації України <http://avia.gov.ua/documents/airport...MTR/24145.html>

29. Інформація стосовно ліцензій з надання послуг з перевезення пасажирів, вантажів повітряним транспортом <http://avia.gov.ua/documents/diyalni...nya/23894.html>

30. Державний Реєстр перевізних документів суворого обліку <http://avia.gov.ua/documents/diyalni...nya/30122.html>

31. Реєстри учасників фондового ринку <http://www.nssmc.gov.ua/fund/registers>

32. Реєстр рішень НКЦПФР щодо реклами цінних паперів та фондового ринку <http://www.nssmc.gov.ua/activities/reklama>

33. Рейтингові агентства НКЦПФР <http://www.nssmc.gov.ua/fund/rateagencies>

34. Реєстр аудиторських фірм НКЦПФР <http://www.nssmc.gov.ua/fund/auditorsregister>

35. Реєстрація емісій цінних паперів <http://www.nssmc.gov.ua/activities/stockregistration>

36. Розпорядження стосовно випусків ЦП <http://www.nssmc.gov.ua/activities/orders>

37. Оперативні дані щодо стану фондового ринку <http://www.nssmc.gov.ua/fund/stanrinku>

38. Перелік центрів надання адміністративних послуг м. Києва <http://ac.dozvilkiev.gov.ua/OneStopShop/List>

39. Перевірка оригінальності ідентифікаційного номеру малого судна в Регістрі судноплавства <http://shipregister.ua/cin/cin3.html>

40. Українська міжбанківська валютна біржа. Фондовий, товарний ринок, електронні аукціони з продажу нафтопродуктів <http://www.uice.com.ua>

41. Перелік земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності, права на які плануються продавати на земельних торгах <http://dazru.gov.ua/perelik-zemelnix...emelnix-torgax>

42. Реєстр гарантів. Державна фіскальна служба <http://sfs.gov.ua/dovidniki-reestri...ri/120338.html>

43. Перелік об'єктів права інтелектуальної власності, включених до митного реєстру <http://sfs.gov.ua/dovidniki-reestri...i-/100237.html>

44. Перелік вилученого митницями майна (крім конфіскованого), що передано в реалізацію <http://sfs.gov.ua/dovidniki-reestri...i-/166716.html>

45. Реєстр підприємств, яким надано дозвіл на відкриття та експлуатацію митного складу <http://sfs.gov.ua/dovidniki-reestri...tri/94929.html>

46. Комплексна інформаційна система Держфінпослуг <http://kis.nfp.gov.ua>

47. Державний реєстр оцінювачів та суб'єктів оціночної діяльності http://www.spfu.gov.ua/_layouts/SPFU...gisterSOD.aspx;

48. Реєстр організаторів аукціонів по відчуженню майна http://www.spfu.gov.ua/_layouts/SPFU...leAssets.aspx...

49. Реєстр корпоративних прав держави http://www.spfu.gov.ua/_layouts/SPFU...ateRights.aspx

50. Реєстр договорів Фонду державного майна http://www.spfu.gov.ua/_layouts/SPFU...lEntities.aspx

51. Потенційні об'єкти оренди Фонду державного майна http://www.spfu.gov.ua/_layouts/SPFU...ntObjects.aspx

52. Продаж на аукціоні Фонду державного майна http://www.spfu.gov.ua/_layouts/SPFU...ialBuyers.aspx

53. Переліки суб'єктів господарювання Фонду державного майна http://www.spfu.gov.ua/_layouts/SPFU...ertakings.aspx

54. База даних – Законодавство України|| <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>;

55. Державний реєстр реєстраторів розрахункових операцій http://sts.gov.ua/data/normativ/000/..._str_TK_19.doc

56. Продукція, сертифікована Укрметртестстандартом <http://www.ukrcsm.kiev.ua/index.php/...2-13-16-36/-qq>

57. Перелік переможців II аукціону з продажу спеціальних дозволів на користування надрами <http://geo.gov.ua/main/547-v-derzhge...a-nadrami.html>

58. Стан мінерально-сировинної бази. Перелік корисних копалин загальнодержавного значення, які на даний час не розробляються <http://www.geo.gov.ua/stan-mineralno...nnoi-bazi.html>

59. Контроль ремонту доріг Київавтодор <http://remcontrol.com.ua/#>

60. Державний реєстр оцінювачів з експертної грошової оцінки земельних ділянок <http://land.gov.ua/hroshova-otsinka...-dilianok.html>

61. Довідник показників нормативної грошової оцінки земель населених пунктів <http://land.gov.ua/hroshova-otsinka...h-punktiv.html>

Застосування сучасних технологій здатне мінімізувати втрати часу на вирішення поставлених завдань і значно підвищити якість інформаційно-пошукової діяльності.

Як складова єдиної системи розвідувальної діяльності, впровадження та правильне використання розвідки на основі аналізу відкритих джерел інформації може забезпечити споживачів доволі повною розвідувальною інформацією, необхідною для прийняття ними обґрунтованих рішень. Про це свідчить досвід організації розвідки відкритих джерел інформації у провідних державах світу. Отож OSINT є тим типом розвідки, який доповнює сучасні види розвідки, але від цього вважається не менш важливим.

2.5. Використання методу складання фінансового профілю підозрюваних осіб із метою встановлення прихованих доходів

Основним мотивом організованої злочинної діяльності є фінансова вигода, вихідним завданням – приховування отриманих коштів від виявлення правоохоронними органами. Тому навички аналізу прихованих доходів мають велике значення в цілях аналізу більшості видів злочинної діяльності, особливо організованої злочинності.

Аналіз прихованих доходів можна використовувати в розробці гіпотез. Від цього аналізу не вимагається такого рівня точності, як у бухгалтерських аудитах. Досить даних, які можна швидко зібрати (дані держустанов, інформаторів, зовнішнього спостереження та інших часто використовуваних джерел). Гіпотези тестуються з використанням більш точних відомостей. Зазвичай, це інформація, яку можна отримати тільки з повісткою до суду або постановою на обшук. Сюди входять банківські дані, іпотечні дані, кредитні дані, інші інституціональні фінансові дані. Фінансовий профіль починається з визначення власного капіталу. Власний капітал дорівнює вартості активів конкретної особи з вирахуванням його всіх зобов'язань у заданий час. Власний капітал виражається в такій формулі:

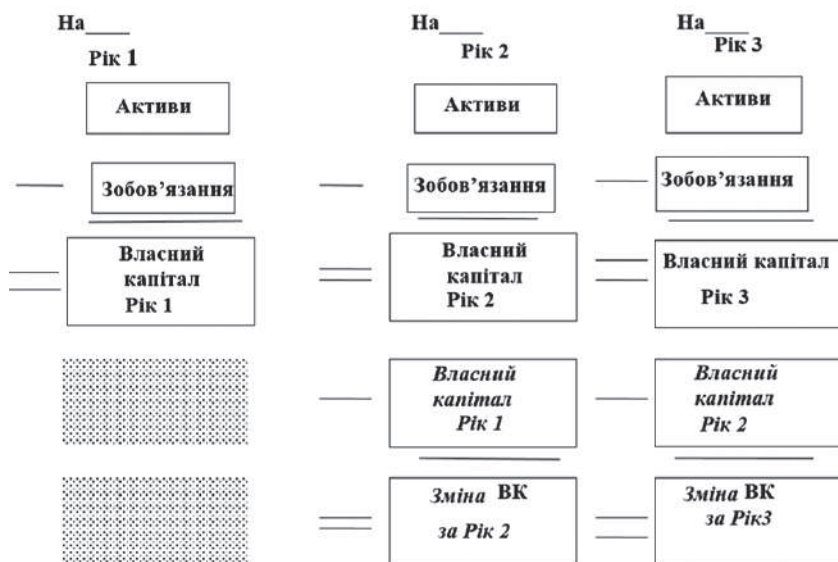
Активи – Зобов'язання = Власний капітал

Зміна у власному капіталі показує підвищення або зниження власного капіталу за кілька років, щоб виділити тенденції або особливості фінансового профілю досліджуваної особи, щодо якої проводиться розслідування. Зміна у власному капіталі розраховується певним чином. Перший рік стане вихідним для другого і третього років і надалі не використовується після встановлення власного капіталу за перший рік.

Зміна у власному капіталі стає результатом придбання або продажу активів та збільшення або зниження зобов'язань.

Неможливо точно визначити підвищення чи зниження вартості активів до продажу активу. Тому збільшення і зниження вартості не включені в розрахунок змін власного капіталу для цього аналізу, позаяк вони можуть призвести до спотворення розрахунку прихованих доходів. Після оцінки або визначення вартості активу задане значення використовується за весь період володіння активу цією особою.

На додаток до грошових потоків, представлених у зміні власного капіталу, необхідно розглянути ще один грошовий потік. Витрати періоду повинні бути враховані в зміні власного капіталу, щоб представити загальну суму готівки, яку людина мала витратити за весь період. Далі зображено розподіл

поточних витрат. Облік поточних витрат (витрат на утримання) в змінах власного капіталу дає змогу розрахувати сумарні витрати за весь період.

Сумарні грошові потоки в фінансовій системі суб'єкта за кожен період повинні покриватися відомим (законним) доходом за цей період. Щоб це з'ясувати, вираховуємо відомий (законний) дохід зі загальних витрат (витрати на утримання плюс зміна у власному капіталі). Якщо відомих джерел доходів менше, ніж дана підсумкова сума, результатом стануть доходи з невідомих джерел (прихований дохід). Наведений розрахунок ілюструється нижче.

На Рік 1	На Рік 2	На Рік 3
Активи	Активи	Активи
Зобов'язання	Зобов'язання	Зобов'язання
<hr/>		
Власний капітал Рік 1	Власний капітал Рік 2	Власний капітал Рік 3
<hr/>		
	Власний капітал Рік 1	Власний капітал Рік 2
<hr/>		
	Зміна у ВК за 2-й рік	Зміна у ВК за 3-й рік
<hr/>		
	+ Поточні видатки за 2-й рік	+ Поточні видатки за 3-й рік
<hr/>		
	= Сукупні видатки за 2-й рік	= Сукупні видатки за 3-й рік
<hr/>		
	- Відомі доходи за 2-й рік	- Відомі доходи за 3-й рік
<hr/>		
	= Доходи з невстановлених джерел за 2-й рік	= Доходи з невстановлених джерел за 3-й рік

Отже, запропонований алгоритм проведення аналізу фінансового профілю підозрюваних осіб з метою встановлення прихованих доходів надає можливість правоохоронним органам України виявляти осіб, задекларований фінансовий стан яких не відповідає умовам та потребам реального проживання. Такий алгоритм розрахунку встановлення прихованих доходів дасть можливість формувати пропозиції для прийняття оперативно-тактичних рішень та слідчих (розшукових) дій.

2.6. Географічне профілювання

ГІС – це інформаційна система, яка забезпечує збирання, збереження, обробку, доступ, відображення та поширення просторово-орієнтованих даних. Геоінформаційні системи і технології володіють значною кількістю прийомів аналізу просторових об'єктів, за допомогою яких досліджують структуру та морфологію явищ з їх кількісною оцінкою.

Будь-які дані, що містять інформацію про місцезнаходження, можуть бути відображені і проаналізовані за допомогою географічної інформаційної системи (ГІС). Будь-яка ГІС є невід'ємною частиною аналітичного інструментарію в роботі зі створення необхідної інформації для виконавців. Завдяки об'єднанню традиційних даних поліції з іншими значущими інформаційними джерелами (такими як, наприклад, дані про демографічну або економічну ситуацію в регіоні) формуються передумови використовувати ГІС для оперативно-перетворення інформації в своєчасні управлінські рішення. В такий спосіб істотно покращується реагування підрозділів на повідомлення про події в мінливому середовищі, а отже, підвищується безпека не тільки співробітників, а й громадян.

Застосування ГІС для аналізу злочинності.

Кожен злочин пов'язаний з будь-якими конкретними місцями, такими як будинок, вулиця, поштовий індекс або цілий район. ГІС може допомогти посилити територіальний аспект наявних вихідних даних, щоб зрозуміти і вирішити проблему більш ефективно. Геоінформаційні системи допомагають у кримінологічному аналізі в різний спосіб:

- виявлення та маркування підозрілих подій, що містять ознаки правопорушень, що дає змогу візуалізувати латентну злочинність;

- підтримка прийняття управлінських рішень та аналіз тенденцій у суміжних правоохоронних сферах шляхом візуалізації різнорідних даних у єдиному просторі;
- зниження рівня злочинності за рахунок реалізації правоохоронних методів різних підрозділів;
- зворотний зв'язок з населенням для ефективнішого розслідування злочинів і інтеграція громадськості в правоохоронну діяльність завдяки наочності та мультиплатформеності додатків;
- використання різних інструментів і методів для виявлення серійності злочинів та прогнозування розвитку ситуації.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Поняття та сутність оперативного кримінального аналізу.
2. Підстави для проведення оперативного кримінального аналізу.
3. Форми здійснення оперативного кримінального аналізу.
4. Характеристика призначення оперативного кримінального аналізу.
5. Основні аналітичні методи, що використовуються під час проведення оперативного кримінального аналізу.
6. Характеристика аналізу зв'язків.
7. Характеристика аналізу потоків.
8. Характеристика аналізу подій.
9. Характеристика аналізу потоку подій.
10. Характеристика аналізу дій (діяльності).
11. Перелік питань, які досліджують під час аналізу взаємозв'язків.
12. Модель етапів аналізу взаємозв'язків.
13. Особливості мережі суб'єктів: суб'єкти, відносини, спрямованість, міцність. Модель етапів аналізу взаємозв'язків (етапи). Аналіз соціальних мереж. Поняття структури соціальної мережі.
14. Поняття аналізу соціальних мереж. Центральність і показники центральності. Алгоритм встановлення показників кластеризації або центральності у програмі I2 Analyst's Notebook. Ступінь/рівень. Взаємозв'язок (проміжковість). Близькість. Власний вектор. Кластеризація K-Core (визначення груп).
15. Порівняльний аналіз справ.

16. Виявлення серії поєднаних подій.
17. Перелік категорій та питань, які аналізують під час проведення порівняльного аналізу справ.
18. Використання методу складання фінансового профілю підозрюваних осіб із метою встановлення прихованих доходів.
19. Застосування ГІС в аналізі злочинності (географічне профілювання).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Анализ социальной сети. URL: https://www.ibm.com/support/knowledgecenter/ru/SSXVXZ_2.1.8/com.ibm.i2.anb.doc/about_social_network_analysis.html
2. Дослідження кримінального аналізу: розуміння основних навичок. ІАСА, 2019. 115 с.
3. Звіт про оцінку потреб щодо впровадження моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою (Intelligence Led Policing/ILP), в Національній поліції України. КМЄС в Україні. 20 січня 2017 р.
4. Користін О. Є. Використання методу складання фінансового профілю підозрюваних осіб із метою встановлення прихованих доходів. *Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.) Одеса : ОДУВС, 2016. 184 с.
5. Справка пользователя по IBM i2 Analyst's Notebook 9.0.
6. Тренінг «Оперативний аналіз – основні аналітичні методи». Ukraine – Romania, September–November 2017.
7. Узлов Д. Ю., Власов А. В., Петрусенко А. І., Доскаленко С. Н. Кримінологический анализ: решения на основе геоинформационных систем. URL: <https://ricas.org>
8. Criminal Intelligence. Manual for Analysts. *United Nations Office on Drugs and Crime*. New York, 2011. 95 p.

ТАКТИЧНИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

1. Поняття й сутність тактичного кримінального аналізу

Тактичний кримінальний аналіз – інформаційно-аналітична діяльність, що здійснюється для аналізу злочинності та злочинів на конкретній території за невеликий проміжок часу, за певним видом злочину чи протиправної діяльності певної групи з метою напрацювання тактичних заходів із затримання злочинців, виявлення ризиків та попередження конкретних правопорушень.

Тактичний аналіз – когнітивний/пізнавальний і технічний процес, метою якого є оцінка характеру злочину, виявлення ризиків, тенденцій та моделей злочинності, встановлення пов'язаних фактів, інцидентів або місць імовірного скоєння злочинів. Ця форма аналізу має короткострокову та середньострокову перспективу.

Використовується безпосередньо для успішного вирішення конкретних проблем. Метою використання кримінально-аналітичної інформації є моніторинг ситуації стосовно можливих тактичних рішень щодо поточних питань для розміщення ресурсів у визначених проміжках часу.

Тактичний аналіз являє собою метод аналізу даних з центром навколо короткострокових і середньострокових проблем, що покликаний виявити закономірності, особливості та специфічні елементи в серії злочинів. Тактичний аналіз ідентифікує підозрілі ознаки, підозрілих осіб та групи осіб, підозрілі зв'язки між декількома фактами (чинниками), сфери чи ділянки території з високим потенціалом кримінальної активності (гарячі точки), типи людей, схильних стати жертвами злочинів, та сприятливі проміжки часу для злочинних проявів.

Тактичний аналіз надає керівникам, які приймають рішення, картину постійних і ситуативних подій злочинів

Що сталося?	динаміка злочину
Коли це сталося?	часовий аналіз
Де це сталося?	просторовий аналіз, географічний аналіз, аналіз місць концентрації злочинів
Як це сталося?	спосіб учинення злочину
Хто причетний?	профіль жертви та підозрюваного
Чому це сталося?	генеруючі чи сприятливі фактори (соціальні, демографічні, економічні тощо)

Метою аналізу інформації є виявлення змін у стані правопорядку та скерування (напрявлення) діяльності керівництва на шлях ефективного розподілу організаційних ресурсів, розстановки сил і засобів, розробки комплексних заходів і прийняття рішень про посилення боротьби з найбільш поширеними і небезпечними правопорушеннями.

Тактичний аналіз забезпечує підтримку поліцейської діяльності та є підходом у її поліпшенні. Отримувачами результатів тактичного аналізу є замовники тактичного аналізу (керівники), а також інші поліцейські, які можуть застосовувати результати аналізу в своїй діяльності.

Результати аналізу містять:

- оцінку стану правопорядку та характеристику змін, які відбулися в ньому за аналізований період;
- визначення найбільш актуальних і специфічних для певного регіону проблем боротьби зі злочинністю та охорони громадського порядку, особистої та громадської безпеки;
- визначення територій та об'єктів, де оперативна обстановка ускладнилася, і причин такого ускладнення;
- оцінку результатів роботи органу з виконання покладених на нього завдань і характеристику основних недоліків у його діяльності.

У процесі аналізу інформації вивченню й дослідженню піддаються:

- географічні, політичні, соціально-економічні та демографічні характеристики територій, що обслуговується;

- час, місце і характерні обставини найчастіше здійснюваних правопорушень;
- виявлені причини правопорушень, умови, що сприяють їх учиненню, і заходи щодо їх усунення;
- характеристики осіб, які вчиняють протиправні діяння або перебувають на профілактичних, оперативних та інших видах обліку;
- стан і результати діяльності самого підрозділу, сусідніх підрозділів і, в деяких випадках, інших правоохоронних органів.

Зазвичай період часу, призначений для аналізу на цьому рівні, визначається на основі оцінки добової, декадної (десять днів) і місячної інформації, не перевищуючи одного року.

Тактичний аналіз відповідає на питання: «Що робити в короткі терміни для досягнення цілей, встановлених в певний момент?». Він призначений для дослідження стихійних проявів злочинності та інших правопорушень і вжиття невідкладних заходів щодо локалізації небажаного розвитку подій, таким чином відрізняючись від аналізу на стратегічному рівні, в основному, обмеженістю обсягів вихідної інформації і глибиною дослідження.

Тактичні аналітичні продукти можуть використовувати:

- працівники **органів державної безпеки** з метою підвищення рівня поінформованості та своєчасного попередження кримінальних проявів;
- працівники **правоохоронних органів** для підвищення рівня поінформованості про операційну ситуацію та динаміку криміногенних зон;
- **слідчі та оперативні працівники** для того, щоб виявляти злочини й осіб, які проявляють кримінальну активність, та запобігати їм;
- **керівники**, для того щоб приймати обґрунтовані рішення щодо маневрування силами і засобами та ефективно оцінювати результати діяльності.

Замовник (клієнт) тактичного аналізу – це особа, яка є замовником тактичного аналізу, як правило, від керівництва органу чи підрозділу.

Бенефіціар тактичного аналізу – це поняття, яке включає і замовника, котрий надав запит на отримання тактичного

аналізу, і інших учасників організації, що застосовують результати аналізу. З огляду на те, що для тактичного аналізу використовуються цінні інформаційні ресурси, важливо, щоби бенефіціарів було якомога більше. Результати тактичного аналізу є корисними для всієї правоохоронної системи на всіх рівнях організації, оскільки сприяють зниженню затрат на діяльність та підвищенню результативності.

2. Цілі тактичного аналізу

Основне завдання тактичного аналізу полягає в тому, щоб визначити тактичні моделі, характеристику і специфічні елементи в серії злочинів з метою вироблення ефективних тактичних рішень і правильного застосування наявних сил та засобів для досягнення максимальних результатів.

1. Фокусує та спрямовує збір інформації на визначені цілі.

Потрібно оцінити інформаційні потреби та визначити інформаційні цілі.

Особу притягають до відповідальності за вчинений злочин на основі доказів; у цьому сенсі аналітик проводить аналіз наявної інформації, виявляє прогалини та направляє роботу зі збору необхідних даних та інформації.

2. Визначає проблеми, з якими стикається поліцейський підрозділ. Допомогає виявляти нові та поточні проблеми. Постійний та послідовний моніторинг кримінальних явищ дає змогу також своєчасно виявляти зміни в державі, зокрема на етапі їх виникнення.

3. Оцінює результати, отримані внаслідок вжитих заходів. Сприяє проведенню аудиту правопорушень та злочинів. Виступає засобом оцінки ефективності проведених заходів. Будь-яка організація, котра спеціалізується в конкретній

галузі, має знати еволюцію і динаміку своєї діяльності, це ж стосується і поліцейської діяльності. Підрозділи поліції періодично аналізують стан злочинності, виявляють кількісні та якісні зміни. На основі отриманих результатів будуються передбачення, вста-

новлюються причинно-наслідкові зв'язки, визначаються найкращі заходи та рішення щодо стабілізації стану оперативної ситуації. Аудит стану цих показників проводиться за допомогою результатів тактичного аналізу, який забезпечує необхідні й неупереджені вимірювальні та контрольні інструменти.

4. Висвітлює можливості запобігання та зменшення злочинності. Всі заходи щодо запобігання та боротьби зі злочинністю здійснюються шляхом втручання в причинно-наслідковий ланцюг подій, пов'язаних зі злочинами, у двох напрямках: виявлення та зниження сприятливих умов та покарання за правопорушення. Застосування тактичного аналізу шляхом моніторингу та вивчення злочинця і потерпілого створює передумови виявлення можливос-

тей та визначення напрямів дій щодо запобігання злочинам та контролю за станом обстановки.

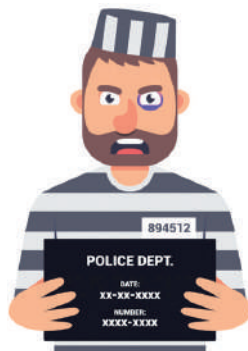

5. Допомогає створювати зв'язки між різними правопорушеннями та можливими їх виконавцями. Враховуючи три рівні специфічних ознак: події, підозрюваного та потерпілого – за допомогою тактичного аналізу доцільно виокремити можливі зв'язки між

серією злочинів, які мають загальні характеристики та в яких підозрювані особи використовують подібні способи досягнення злочинного результату.

6. Визначає профіль аналізованого злочинця та події і жертви. Профілі злочинців та профілі подій слід складати у районах з високою кримінальною активністю. У районах, які створюють особливі проблеми з точки зору рівня поширен-

ня злочинів, діють кілька факторів, ідентифікація яких, їх кількісна оцінка та моніторинг можуть бути проведені з використанням аналітичної методики профілювання. Це профіль злочинця та профіль проблеми (події) на цій території. Як правило, то чутливі зони, де зусиль виключно правоохоронних органів недостатньо, і виникає необхідність залучення більшої кількості ресурсів: представників громадськості та місцевих органів влади.

7. Описує тенденції та структуру (моделі) злочинів.

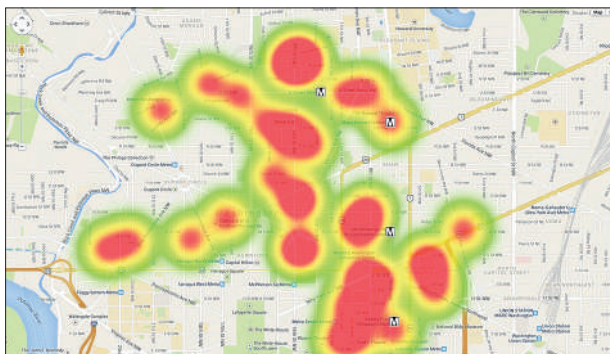
Сприяє виявленню нових тенденцій, закономірностей та моделей.

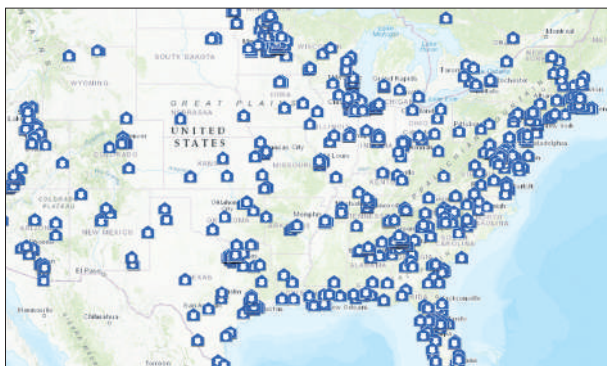
Допомагає визначенню закономірностей того, коли і де вчинено правопорушення.

Контролюючи стан та динаміку злочинності, висвітлює тенденції зростання, зменшення чи міграції подій, зареєстрованих у певних проблемних сферах. Скажімо, правопорушення, пов'язані з пограбуваннями, щороку мають незмінну тенденцію: зростають у літні місяці та зменшуються в зимові. Причина об'єктивна: значна кількість одягу перешкоджає зловмисникам виявляти ювелірні вироби і, таким чином, діяти.

8. Встановлює місця концентрації злочинів та їх шаблони.

9. Визначає рекомендації щодо розміщення правоохоронних сил і засобів з метою запобігання злочинній діяльності та своєчасного (в найкоротші терміни) реагування (розумна поліція).

10. Забезпечує використання результатів аналізу як засобу обґрунтування рішення керівників.

3. Особливості тактичного аналізу

Тактичному аналізу притаманні певні характеристики:

1. Предмет тактичного аналізу: місце, час, злочинці, жертви, способи вчинення злочинів, повторювані моделі злочину і серії злочинів, учинених тими самими особами.

2. Значна частина даних, які використовуються в тактичному аналізі, отримується з баз даних поліції, особливо тих,

які ведуться зі застосуванням комп'ютерних програм. Зазвичай вони становлять собою масив інформації про інциденти (злочини та правопорушення) з геопросторовими атрибутами (визначенням місць учинення) та особливостями вчинення (ознаками повторюваності), які було виявлено на певній території (компетенція певних підрозділів поліції).

3. Тактичний аналіз здійснюється як регулярно, так і на вимогу (запит) керівників або працівників поліції. Аналізи готуються за певними часовими інтервалами. Такі аналізи показують динаміку злочинності на території компетенції підрозділу поліції.

4. Частота тактичного аналізу. Тактичні аналізи проводяться з регулярними часовими інтервалами (Т24 і Т30).

Цей тип аналізу базується на систематичній обробці наявної інформації. Аналіз тактичного ризику є специфічним елементом, який складається з регулярними інтервалами протягом певного періоду. Існують, отже, тактичні аналізи за два періоди: **кожні 24 години (аналіз Т24) і щомісяця (аналіз Т30)**.

Тактичний аналіз може бути проведений і в інші часові інтервали в разі, якщо в оперативній ситуації відбуваються істотні зміни.

Аналіз тактичного ризику демонструє динаміку змін і тенденції у структурі злочинності.

5. Зважаючи на те, що ці аналізи повторюються, дуже важливо мати стандартну форму, з якою буде проводитись порівняння нових тактичних аналізів. Таке порівняння проводиться для того, щоб за результатами виявлених змін надати оцінку стану справ.

6. На відміну від стратегічних аналізів, тактичні аналізи стосуються нещодавніх, останніх подій, які виникають унаслідок вчинених інцидентів чи злочинів за останній день, тиждень або місяць. Тактичний аналіз досліджує злочини, що мали місце в минулому, з метою з'ясувати певні загальні елементи у структурі злочинності та зв'язки з особами, які могли би бути причетними до їх учинення.

4. Етапи проведення тактичного аналізу

Тактичний аналіз здійснюється у визначеній послідовності (покроково):

1. Встановлення предмета аналізу.
2. Обговорення щодо змісту завдання.
3. Створення плану зі збору інформації та плану аналізу.
4. Відфільтровування / вибірка, зіставлення й оцінка інформації.
5. Інтеграція даних, аналіз та інтерпретація.
6. Розробка гіпотез.
7. Створення аналітичного звіту.
8. Розповсюдження.

Загальні правила проведення тактичних аналізів передбачають те, що всі аналітичні продукти мають включати певні ідентифікатори, назву, заголовок, дані про автора, місце проведення, час завершення, вихідні дані і відомості про місцезнаходження документа.

Послідовність у проведенні тактичного аналізу є потужним інструментом. Зміст тактичних аналізів повинен базуватися на документально підтвердженій інформації, якість якої безпосередньо залежить від точності та кількості отриманих даних.

Для складання тактичного аналізу використовуються конкретні категорії. Більшість даних, що використовуються в тактичному аналізі, походять з поліцейських баз даних, особливо інцидентів, які вносяться та зберігаються у комп'ютерних програмах. Вони містять інформацію про інциденти та злочини з визначенням місць їх учинення (геопросторові атрибути) та частоти повторюваності на території певного поліцейського підрозділу.

Тип події (факт інциденту):

– злочин, правопорушення, ДТП, публічні заходи, нещасний випадок тощо.

Опис засобів учинення:

- з використанням вогнепальної зброї / ножа тощо;
- використання фізичного насилля;
- використання транспортного засобу для вчинення злочину / втечі тощо.

Спосіб вчинення злочину:

– дії з підготовки, дії під час вчинення злочину, дії після вчинення злочину.

Просторові / географічні фактори:

– геопросторові координати, адреса, місце розташування, тип території, адміністративно-територіальна одиниця).

Тимчасові фактори:

– збільшення / зменшення, сезонність, тренди.

Приблизний час інциденту:

– приблизний час початку та приблизний час закінчення.

Дані про підозрюваного:

– опис підозрюваного (анатомічні особливості, одяг, прикмети тощо).

Дані про потерпілих і майно:

– опис потерпілого;
– опис активів, на які спрямовано дії правопорушника.

5. Зміст тактичного аналізу

Кожен тип тактичного аналізу повинен мати певний зміст.

<p>1. Вступ (пояснення мети та цілей)</p>	<ul style="list-style-type: none">– Розгляд злочину, використовувани джерела даних;– методологія;– періоди;– географічні зони;– обмеження аналізу;– будь-які інші аспекти, що становлять інтерес.
<p>2. Ідентифікація та аналіз гарячих точок (райони з високим криміногенним потенціалом)</p>	<ul style="list-style-type: none">– Географічне розташування – райони значної злочинної активності (концентрації);– види правопорушень або інцидентів та пов'язані з ними райони, методи вчинення або їх ознаки;– частота вчинення (часові фактори) – аналіз часових інтервалів, сезонні або циклічні тенденції;– причина вчинення – корислива, насильницька тощо;– порівняння з іншими географічними районами;– потенційні підозрювані;– види потерпілих або активів, на які спрямовано злочин.

3. Визначення та аналіз серії, тенденції кримінального явища чи інциденту	<ul style="list-style-type: none"> - Види правопорушень, інцидентів або злочинів; - види потерпілих або види активів, на які спрямовано кримінальну подію; - частота прояву – збільшення / зменшення, сезонні / циклічні тенденції, аналізовані інтервали часу; - місця розташування – конкретні / загальні; - причина здійснення – корислива, насильницька, екологічна тощо; - порівняння з попередніми аналізами; - зовнішні впливи; - найважливіші правопорушники.
4. Виявлення та аналіз злочинів / інцидентів	<ul style="list-style-type: none"> - Що спільного у серії злочинів – спосіб учинення, докази, типи жертв або активи, на які спрямовано кримінальну подію (аналіз окремих випадків); - загальні спільні риси та особливості; - повторна віктимізація; - географічне розташування; - частота вчинення; - тимчасові фактори – аналіз погодинних або денних інтервалів, інтервал між правопорушеннями; - зовнішні впливи – ситуативні фактори, віктимна поведінка потерпілого; - причина здійснення – корислива, насильницька, екологічна тощо; - схожість з попередньою подібною серією (виявлено чи ні); - коло підозрюваних.
5. Аналіз профілю злочинів, інцидентів та залучених осіб	<ul style="list-style-type: none"> - На підставі об'ємних і детальних даних про характеристики злочинів, правопорушників, жертв.
6. Визначення інформаційних потреб	<ul style="list-style-type: none"> - Відсутня інформація, яка може допомогти краще зрозуміти проблему.
7. Прогнози, рекомендації та оперативні припущення	<ul style="list-style-type: none"> - Прогнози щодо майбутньої діяльності – зміна / збільшення / зменшення / локалізація / синхронізація; - попередження / припинення / скорочення / можливості боротьби, робота у співпраці з іншими установами.
8. Додатки	<ul style="list-style-type: none"> - Використання таблиць, графіків, карт, даних судової медицини тощо.

6. Тактичний аналіз T24

T24 – це аналітичний продукт, розроблений аналітиками та представлений співробітникам правоохоронних органів, які проводять протидію злочинності.

Цей тип аналізу проводиться **виключно для організації дій поліції з метою запобігання та протидії вчиненню злочинів.**

T24 готується за **24 години** за результатами проведення заходів, організованих у районах з високим криміногенним потенціалом, які отримують аналітичну підтримку.

T24

Контекст: *точні втручання у сфери ризику*

Як: *за запитом/ за письмовою вказівкою*

Частота: *мінімум 24 години*

Характеристики: *зворотний зв'язок та оцінка результатів*

Кінцева мета T24:

– синтез (узагальнення) діяльності підрозділу протягом 24 годин;

– підтримка і нагляд за нещодавно започаткованими та поточними операціями;

– інформаційна підтримка працівників оперативних підрозділів поліції щодо поточної ситуації в межах компетенції протягом останніх 24 годин;

– скерування збору інформації на виявлені прогалини.

Частота застосування T24:

1. **Регулярний:** він складається один раз за 24-годинний інтервал, на основі оперативних даних. Цей часовий інтервал вважається найменшою одиницею часу для висвітлення операційної ситуації на рівні територіальної одиниці.

2. **Винятковий:** може бути завершений лише протягом 24 годин, якщо аналітик, координатор чи інший старший керівник вважає це за необхідне.

Результати аналізу T24 представляються всім співробітникам правоохоронного органу, які проводять діяльність щодо протидії злочинності.

Формат T24 є стандартним, тому він може бути використаний однаково на території усієї країни. У T24 розглядаються такі питання:

1. Вступ:

- пояснення мети та призначення;
- висвітлення розглядуваного правопорушення;
- джерела даних і використовувана інформація;
- охоплений період часу;
- географічне поширення аналізу.

2. Стан рівня злочинності / інцидентів.

Висвітлюється оперативна обстановка за такими аспектами:

- події;
- способи вчинення;
- предмет злочину (на що спрямовано злочинну діяльність);
- підозрювані;
- часові особливості.

3. Наявні проблеми.

Питання, що виникають, пов'язані з:

- серійністю злочинів, способами вчинення злочинів, моделями, тенденціями та проблемними територіями (гарячими точками);
- мотиваційними змінами;
- прогнозами щодо майбутньої діяльності;
- можливостями для запобіжних заходів;
- відповідною інформацією та потенційними підозрюваними.

4. Нові цілі.

Вони базуються на:

- перевіреній інформації;
- аналітичних продуктах;
- даних про осіб, звільнених з місць позбавлення волі.

5. Заходи планування.

Важливі події та заплановані операції, які потребують ресурсів або які можуть вплинути на поточні показники.

6. Рекомендації.

Основні пункти з перелічених вище розділів:

- можливості запобігання та протидії кримінальній діяльності;
- інституційне співробітництво;
- керування збором інформації для «заповнення» інформаційних прогалин.

7. Додатки.

Додатками можуть бути: зображення, таблиці, графіки, карти.

Технічні правила презентації для T24.

Нижче наведено кілька правил, які слід знати аналітикам щодо T24.

Треба володіти інформацією про:

- суб'єктів підготовки T24;
- навчання проведення T24;
- де проводиться навчання;
- технічні засоби, які використовуються під час проведення аналізу;
- коли проводиться аналіз T24;
- зміст аналізу T24;
- повторне проведення аналізу T24;
- перегляд аналізу T24.

T24 повинен бути:

- доступним (зрозумілим) для споживача;
- відповідати визначеному часу;
- містити географічні відомості;
- відображати пріоритетні напрями діяльності;
- містити фото, схеми, графіки, діаграми тощо.

Розбір підсумків T24. Діагностика результатів T24 проводиться визначеним офіцером або аналітиком. Після опрацювання T24 використовується для підготовки нового T24. T24 прирівнюються до звітів про злочини, журналів обліку подій або інших звітів, що ведуться на рівні підрозділу.

7. Тактичний аналіз Т30

Тактичний аналіз Т30 є щомісячним інструментом оцінки стану криміногенної ситуації для досягнення цілей, які були визначені підрозділом поліції на початку року.

Т30 проводиться на основі відомостей, що були накопичені протягом 1 місяця.

Т30 складається для злочинів, які вважаються пріоритетними для підрозділу поліції за поточний рік, і є щомісячним інструментом оцінки досягнення цілей.

Т30

Контекст: розглядається щодо злочинів, які є пріоритетними для установи.

Як: за письмовою вказівкою.

Частота: місячний.

Характеристики: підтверджує статистичні дані.

Кінцева мета Т30:

- дає можливість проводити моніторинг та підтримувати заходи, що проводяться у напрямі протидії злочинності, націлює на проблеми;
- інформування «топ-менеджерів» / відповідальних працівників;
- підтримка процесу прийняття рішень;
- полегшує прийняття рішень щодо розподілу ресурсів (сил та засобів);
- сприяє підготовці інформації, планів та заходів, пов'язаних із попередженням злочинності та боротьбою з виявленими проблемами.

Частота підготовки Т30:

- готується щомісяця;
- готуються щодо основних видів правопорушень, яким протидіють на національному, регіональному та місцевому рівнях;
- є результатом інтерпретації аналізів типу Т24 з попередніх періодів.

Формат Т30 є стандартним, тому він може бути використаний однаково на рівні всієї країни. У Т30 розглядаються такі питання:

1. Вступ:

У вступі зазначається, що тактичний аналіз відповідає національним та місцевим пріоритетам. Також висвітлюється:

- охоплений період часу;
- джерела інформації, що використовуються;
- задіяна географічна зона;
- обмеження звіту (наприклад, якість інформації, її наявність).

2. Стан рівня злочинності та / або інцидентів:

Висвітлюється оперативна обстановка за такими аспектами:

- події;
- способи вчинення;
- предмет злочину (на що спрямовано злочинну діяльність);
- підозрювані;
- часові особливості.

3. Наявні проблеми.

Питання, що виникають, пов'язані з: серійністю злочинів, способами вчинення злочинів, моделями, тенденціями та проблемними територіями (гарячі точки);

- мотиваційні зміни;
- прогнози щодо майбутньої діяльності;
- можливості для запобіжних заходів;
- відповідна інформація та потенційні підозрювані.

4. Нові цілі.

Вони базуються на:

- перевіреній інформації;
- аналітичних продуктах;
- даних про осіб, звільнених з місць позбавлення волі.

5. Заходи з планування.

Важливі події та заплановані операції, які потребують ресурсів або які можуть вплинути на поточні показники.

6. Рекомендації.

Основні пункти з перелічених вище розділів:

- можливості запобігання та протидії кримінальній діяльності;
- інституційне співробітництво;
- керування збором інформації для «заповнення» інформаційних прогалин.

7. Додатки.

Додатками можуть бути: зображення, таблиці, графіки, карти.

Технічні правила презентації для ТЗО. Слід зазначити, що цей продукт зосереджується на загальній картині оперативної ситуації, що відповідає річним пріоритетним цілям. Цей тактичний документ, або його скорочена версія, може бути засобом інформування правоохоронних структур чи інших зацікавлених підрозділів.

ТЗО готують, використовуючи зазвичай такі аналітичні техніки:

- 1) аналіз результатів (наслідків);
- 2) аналіз способів дій;
- 3) профілювання;
- 4) профілювання злочинної діяльності;
- 5) аналіз мережі;
- 6) цільовий профіль;
- 7) проблемний профіль.

8. Тактичний аналіз за запитом (ТАЗЗ)

ТАЗЗ є інструментом для оцінки оперативної обстановки на території окремого правоохоронного підрозділу за видами злочинів, видами подій, проблем, криміногенних зон, з визначенням активних заходів, спрямованих на скорочення можливостей для їх здійснення.

ТАЗЗ (тактичний аналіз за запитом)

Контекст: цілеспрямовано зосереджений на злочинах / сфері діяльності / феноменах.

Як: *за запитом.*

Часові рамки: *максимум 1 рік.*

Характеристики: *зазвичай розглядається один тип злочину.*

ТАЗЗ готується на вимогу керівників структур-бенефіціарів, на усіх рівнях, у разі наявності підстав вважати, що простежується відродження або активізація певних злочинів, подій, проблем у межах територіальної юрисдикції або суміжних юрисдикцій.

Період часу, за який готується ТАЗЗ, обирає бенефіціар, але такий період **не може перевищувати одного року.**

Кінцева мета ТАЗЗ:

- інформаційна підтримка топ-менеджерів / відповідальних працівників;
- інформаційна підтримка процесу прийняття рішень;
- полегшення прийняття рішень щодо розподілу ресурсів (сил та засобів);
- підтримання ініціативи щодо прийняття невідкладних дій;
- сприяння перегляду відомостей, планів і заходів, пов'язаних із профілактикою та правоохоронною діяльністю, залежно від виявлених проблем.

Формат звіту ТАЗЗ.

За структурою ТАЗЗ схожий на тактичний аналіз ТЗ0.

Зміст.

Цей аналітичний продукт орієнтований на типи злочинності, інциденти, проблеми, криміногенні території (області) відповідно до щорічних пріоритетних цілей. Для складання ТАЗЗ використовуються ті ж аналітичні методи, що й для ТЗ0.

9. Порівняльний аналіз типів тактичного аналізу

Тип Ознака	T24	T30	TA33
Аналізований період	24 години	наприкінці місячної операційної ситуації	період не фіксований, аналізовані дані не старіше одного року
Коли складається	за запитом (іноді за письмовою вказівкою)	за письмовою вказівкою	за запитом
Закінчення (кінець)	Підсумовується робота, проведена протягом останніх 24 годин	Інформування топ-менеджерів (керівників) Підтримка прийняття рішень	Інформування бенефіціара Підтримка прийняття рішень
Роль аналітика	Кожні 24 години формує аналітичний звіт T24 Зіставляє звіт з отриманими даними на етапі підведення підсумків Доводить результати аналізу T24 «споживачам» Надає допомогу поліцейським, які здійснюють протидію злочинності	Формує тактичний аналіз Представляє тактичний аналіз топ-менеджерам	Формує тактичний аналіз Представляє тактичний аналіз топ-менеджерам

10. Аналітичні техніки та методи, що використовуються для проведення тактичного кримінального аналізу

Під час проведення тактичного аналізу застосовують різні аналітичні техніки:

- 1) аналіз злочинних моделей (серій);
- 2) аналіз проблем за допомогою профілювання;
- 3) геопросторовий аналіз;
- 4) часовий аналіз;
- 5) статистичний аналіз;
- 6) аналіз шаблонів злочинів;
- 7) порівняльний аналіз;
- 8) аналіз ризиків;
- 9) аналіз місць концентрації злочинів;
- 10) аористичний метод тощо.

10.1. Злочинні моделі (серії)

Для серії правопорушень притаманні шаблони, характеристики (атрибути) та певні елементи.

Ідентифікація й аналіз злочинних моделей є важливою функцією аналітиків. Аналітики запитують дані в комп'ютерних інформаційно-аналітичних системах, базах даних, обробляють, організують, структурують та фільтрують їх, щоби створювати зв'язки між подіями та особами, які їх вчинили. Отримані результати надаються оперативним працівникам поліції та їхнім керівникам.

Кримінальна схема (серія злочинів) – це сукупність двох чи більше злочинів, про які повідомляють громадяни або які виявляються поліцією і які можна об'єднати та проаналізувати разом, оскільки існують певні умови:

1. Злочини мають принаймні один загальний атрибут або загальну особливість, як-от: поведінка злочинця, поведінка потерпілого, особливості злочинця або жертви, ознаки активів, які є предметом злочину, специфіка місця вчинення злочину.

2. Нема відомих (встановлених) зв'язків між злочинцями та жертвами. Злочинець і жертва не знайомі.

3. Існують специфічні ознаки сукупності атрибутів, які відрізняють їх від інших подібних правопорушень. Ці атрибути

відрізняють їх від інших злочинів через певні елементи: певний спосіб учинення злочину, жертви мають певну особливість тощо.

4. Кримінальна діяльність здійснюється протягом обмеженого періоду часу.

5. Сфера обсягу роботи аналітика – вся сукупність злочинів.

Категорії, типи злочинців. У певний момент сукупність злочинів можна класифікувати одночасно на декілька категорій.

1. Серія актів злочинця / злочинної групи.

Приклад: зафіксовано чотири підпали в офісах комерційних компаній. Під час перегляду камер відеоспостереження та опитування осіб встановлено перебування перед виникненням пожеж чоловіка ромської національності у віці від 40 до 45 років.

2. Сукупність злочинів, скоєних протягом короткого періоду часу.

Приклад: дуже велика кількість крадіжок, здійснених на автостоянці протягом години.

3. Сукупність злочинів, скоєних щодо певного типу потерпілого.

Приклад: зафіксовано сім випадків обману (шахрайських дій) з лотерейними квитками, де всі жертви – люди похилого віку.

Інший приклад: зафіксовано десять пограбувань осіб, які перебували в стані алкогольного сп'яніння та знаходились поблизу розважального закладу у місті, скоєних різними злочинцями.

4. Сукупність злочинів, які конкретно описують вид вкрадених товарів.

Приклад: зафіксовано 17 крадіжок транспортних засобів протягом 3 тижнів. Зафіксовано 15 крадіжок мідних проводів тощо.

5. Сукупність подібних злочинів, учинених різними злочинцями в місцях, близьких одне до одного (гарячих точках).

Приклад: пограбовано 10 офісних приміщень протягом 3 тижнів у бізнес-зоні міста в радіусі менше 1 кілометра уночі.

6. Сукупність схожих злочинів, скоєних в одному місці.

Приклад: на автостоянці зареєстровано 12 крадіжок з автомобілів, 2 крадіжки автомобілів та 3 випадки нанесення на стіни будівлі малюнків графіті.

7. Сукупність подібних злочинів, учинених в аналогічних територіях/ місцях / обставинах.

Приклад: зафіксовано 5 випадків пограбування нежитлових будинків, які розташовані на околиці міста, поруч із лісом, протягом двох тижнів; 14 крадіжок з вантажівок, які припарковані вночі на узбіччі дороги, протягом 3 тижнів.

8. Гарячі точки (Hot spot) – зони з підвищеною кримінальною активністю у тактичному аналізі. Місця концентрації злочинів та правопорушень – зона з концентрацією правопорушень та злочинів, кількісний вираз яких більший від середнього показника.

Це території з високим кримінальним потенціалом, обмежені в просторі і часі, які були визначені на основі вивчення та зіставлення одержаних даних. Можуть бути постійними, сезонними, тимчасовими або створеними факторами соціально-економічного ризику. Знаючи місця розташування гарячих точок, можна цілеспрямовано вживати заходів із виявлення, попередження та припинення кримінальних проявів, маневрувати силами та засобами тощо.

Профілювання гарячих точок за датою і часом виникнення найбільш поширених кримінальних правопорушень можна наочно проілюструвати (вхідні дані вигадані).

Місяць	Численність																												Крайні значення
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	1	2	3	4	5					
Новак	Тіа. умт.-на	15	11	7	19	25	22	19	31	35	37	29	32	23	35	35	25	58	57	36	101	87	52	19	6	33-50			
	Крадіжки	37	56	68	46	35	45	46	133	152	39	47	133	157	161	131	331	79	76	134	136	49	44	31	47	56-80			
	Шахрайство	0	2	2	3	9	6	3	0	19	32	26	41	19	23	67	23	12	11	15	32	32	44	24	15	31-60			
	Тероризм	36	12	29	49	57	49	49	28	56	58	31	52	35	27	39	44	68	76	26	49	15	27	12	6	61-81			
Погощан	Тіа. умт.-на	3	7	6	11	25	23	32	11	32	36	33	63	62	54	55	51	63	33	26	32	9	3	0	0	121-150			
	Крадіжки	45	125	149	127	85	91	78	89	97	74	23	126	149	131	87	91	74	129	83	78	31	49	19	12	151-16			
	Шахрайство	2	3	7	9	149	112	5	4	6	31	13	19	21	23	125	34	19	17	19	18	3	7	23	26	36-32			
	Наркотиками	17	24	19	31	20	36	41	47	32	58	41	42	25	64	59	53	54	73	59	30	37	13	9	7	81-170			
Витворок	Тіа. умт.-на	6	4	9	17	19	45	55	62	59	65	33	101	91	143	53	67	69	41	43	52	30	27	10	5	151-16			
	Крадіжки	76	190	171	125	99	252	71	251	61	78	45	137	178	158	111	122	82	76	69	77	47	34	25	45	36-32			
	Шахрайство	9	0	7	6	11	7	12	15	17	16	19	27	27	22	18	16	9	17	9	15	0	3	11	22	10-15			
	Наркотиками	11	16	27	31	36	39	27	47	54	36	41	31	48	54	46	48	73	79	58	54	33	19	13	9	36-32			
Серед	Тіа. умт.-на	9	27	23	24	31	29	39	69	36	54	45	52	61	73	49	72	101	87	32	41	49	19	23	6	21-30			
	Крадіжки	37	143	129	119	47	43	37	57	71	56	15	145	155	164	121	71	63	81	91	84	48	35	47	26	34-			
	Шахрайство	1	3	8	5	1	8	16	11	13	17	10	19	14	17	19	16	22	12	41	9	6	7	25	29	36-32			
	Тероризм	19	21	27	31	48	34	29	37	41	43	40	34	39	41	46	54	64	69	54	56	39	24	0	0	35-45			
Чепар	Тіа. умт.-на	8	17	23	23	21	24	30	68	49	69	23	52	27	51	62	27	64	38	51	47	43	29	17	4	46-52			
	Крадіжки	37	168	148	111	98	68	31	64	45	39	38	40	129	129	91	89	103	179	191	104	81	49	37	19	56-70			
	Шахрайство	4	6	7	4	9	6	4	11	15	18	9	18	14	8	17	17	25	31	23	41	17	26	30	18	74-			
	Наркотиками	12	0	3	14	39	41	34	25	40	47	24	34	34	31	39	26	88	132	69	61	32	29	19	0	35-45			
Пітшан	Тіа. умт.-на	3	9	28	21	30	41	47	56	52	63	57	42	47	58	39	67	77	99	114	123	96	66	48	12	36-32			
	Крадіжки	81	163	134	128	62	77	78	46	35	18	28	39	127	169	173	138	119	172	180	102	109	107	48	38	36-32			
	Шахрайство	4	0	3	0	9	6	12	8	13	7	4	17	6	19	17	27	53	41	43	33	39	17	17	7	36-32			
	Наркотиками	11	6	14	23	20	18	26	46	51	44	47	44	34	67	85	101	143	149	113	60	38	60	33	17	36-32			
Субот	Тіа. умт.-на	4	6	23	22	39	54	37	87	61	74	81	78	96	78	25	116	184	125	139	103	78	64	45	32	36-32			
	Крадіжки	37	34	153	136	159	66	47	39	157	89	157	89	159	181	150	140	116	159	130	140	58	61	44	16	36-32			
	Шахрайство	6	0	0	5	9	3	8	4	4	9	7	4	16	82	47	44	33	41	44	39	41	19	8	3	36-32			
	Тероризм	6	0	0	17	25	33	31	36	54	49	46	34	44	59	64	70	26	43	42	26	84	44	23	19	36-32			

Аналіз злочинної моделі полягає в ідентифікації, оцінці та аналізі конкретних ознак, що виникають у зв'язку зі злочинною діяльністю, і виражається у вигляді моделі, тенденції. **Тактичний аналіз злочинної діяльності проводиться шляхом визначення та інтерпретації основних атрибутів, які описують більшість протиправних проявів: час, територіальне поширення (місце), поведінка, мета і ймовірні підозрювані.**

Час описує характер подій за допомогою чотирьох елементів:

1) **циклічність** (як інциденти повторюються в одиницях часу: час доби, день місяця і місяць року);

2) **лінійність** (спосіб, яким аналізується прояв події, правопорушення: виникає довільно або рівномірно; часовий інтервал між проявами події зменшується, спостерігається затримка, прискорюється, сповільнюється або є стабільним);

3) **корелятивність** (час та елемент прояву події корелюють з іншими змінними факторами, що мають значення: змінність часу настання темряви протягом року, важливі свята, перерви на обід, годин пік тощо);

4) **альтернативність** (можна визначати додаткові елементи щодо підозрюваного, наприклад: час відпочинку, активної діяльності, сприятливих днів для вчинення злочинної діяльності тощо).

Територіальне поширення описує просторовий характер подій з чотирма підатрибутами:

1) **просторовий розподіл** (показує, як місця вчинених інцидентів пов'язані між собою: домашні адреси та адреси місць роботи, місця, де були знайдені докази тощо);

2) **просторова обстановка** (співвідношення місць учинення подій з іншими важливими місцями та просторовими елементами: об'єктами громадського транспорту, навчальними закладами, житловими масивами тощо);

3) **рух** (динаміка у просторі аналізованої події: переміщення злочинної активності з півночі на південь, формування маршрутів навколо центральної точки, розмежування різних областей, у яких відбуваються події);

4) **сфера активності** (це особливість серійності подій, яка впливає з розрахунку відстані між місцями, де відбулась

подія, та ймовірними місцями, до яких може прямувати злочинець: дороги, квартали, магазини, громадський транспорт тощо).

Поведінка може бути охарактеризована чотирма підатрибутами:

1) **тип** (категорія) (елементи типу події: вид події, тип події, спосіб учинення, метод проникнення, використані засоби тощо);

2) **почерк** (може визначатись, наприклад, за умови використання конкретної зброї, ключових слів або символів, що відрізняють підозрюваних при вчиненні злочинів подібного типу);

3) **еволюція** (елемент, який показує зміни у почерку злочинця як вираз поведінкової динаміки підозрюваного);

4) **зміна кримінальної поведінки** (зміна способу вчинення події підозрюваним або додавання нових способів до його репертуару).

Мета (ціль). Об'єктом злочинної діяльності може бути особа, група людей; але є випадки, за яких злочинна діяльність спрямована на певні об'єкти або місця (мобільний телефон, вітрина магазину тощо), де особистісні характеристики потерпілих значення не мають.

Для аналітика важливо знати цільову характеристику, оскільки злочинці обирають об'єкт злочину на основі певної логіки.

Вирізняються чотири атрибути, які можуть характеризувати ціль:

1) **опис** (фізичні та нефізичні характеристики);

2) **дії** (відображають дії виконавця та жертви у відповідь);

3) **мотивація** (фактор, який описує причину злочинної поведінки);

4) **рух** (способи переміщення в просторі та часі, використані транспортні засоби).

Підозрюваний може бути виділений за допомогою фізичних характеристик: одягу, майна, транспортних засобів, наявності стільникових телефонів тощо.

Є чотири підатрибути, які можуть допомогти зрозуміти цей елемент тактичної ситуації:

1) **опис** (фізичні та нефізичні характеристики підозрюваного, папілярні сліди, ДНК тощо);

2) дії (те, що підозрюваний робить до, під час і після вчинення правопорушень);

3) **мотивація** (є визначальним елементом, який дає змогу розуміти причини поведінки);

4) **рух** (зміни в поведінці підозрюваного у територіальному та часовому прояві у процесі еволюції злочинної кар'єри).

Визначення (інтерпретація) атрибутів та підатрибутів, перелічених вище, досягається й завдяки ключовим аналітичним запитанням (Хто? Що? Коли? Де? Чому? Як?). Даючи відповіді на ці запитання з використанням аналітичних методів, отримують результати, знання яких допомагає розробити рекомендації для вирішення тактичної проблеми.

10.2. Географічні інформаційні системи (ГІС) в тактичному аналізі

Геопросторовий (географічний) аналіз – набір методів, прийомів і програм на основі географічного представлення з метою виявлення гарячих точок та географічних моделей.

Простір – ключовий елемент у відображенні динаміки та характеристики злочинності.

Геопросторовому аналізу підлягають:

- точки та їх динаміка;
- географічні та ландшафтні характеристики, які можуть сприяти вчиненню злочинів (наприклад, відсутність вуличного освітлення, будівлі на околицях міст тощо);
- фактори, що генерують гарячі точки;
- просторовий розподіл – зв'язок між місцями, які становлять оперативний інтерес;
- просторові умови – скажімо, людні місця;
- місця пересування (руху) – як-от маршрути;
- територія діяльності (активності) – в якому напрямі підозрюваний пересувається.

Для проведення аналізу доцільно застосовувати спеціальне програмне забезпечення для географічної обробки даних:

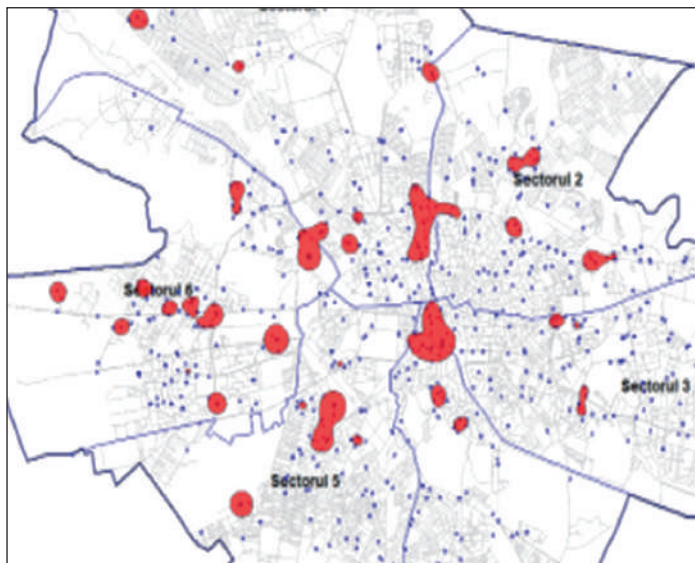
- ліцензійне програмне забезпечення для комплексного аналізу (платні, складні у користуванні, потребують навчання):
- Geomedia Professional;

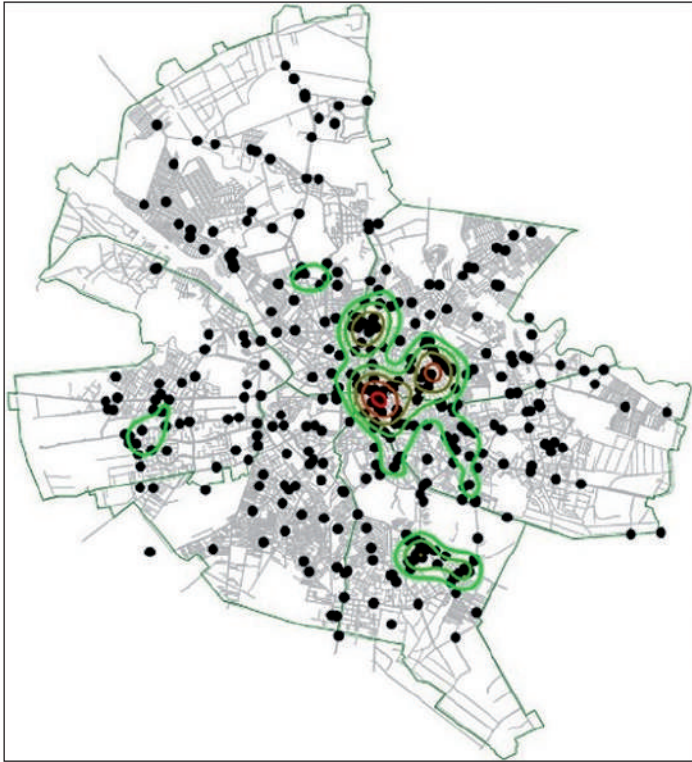
- ArcGis etc тощо;
- безкоштовні / відкриті засоби (відносно обмежена функціональність, безкоштовні, легкі до вивчення):
- PowerMap;
- Google Earth/Maps;
- VBA (e.g. conversion to open source accepted data);
- Qgis;
- Scripts etc тощо.

Засоби географічного аналізу:

- перетворення адрес у координати / координати в адреси;
- створення KML файлів та завантаження їх у Google Earth;
- генерування шляхів, полігонів, редагування елементів;
- генерування графіків та теплових карт;
- географічне прогнозування та складення схем.

Гарячі точки в Geomedia відображаються у формі сітки, додаткових, ізоліній, тематичних гарячих точок. Програма використовує складні формули для розрахунку інтенсивності точок доступу (інтенсивність / вага), також геокоди на основі координат.

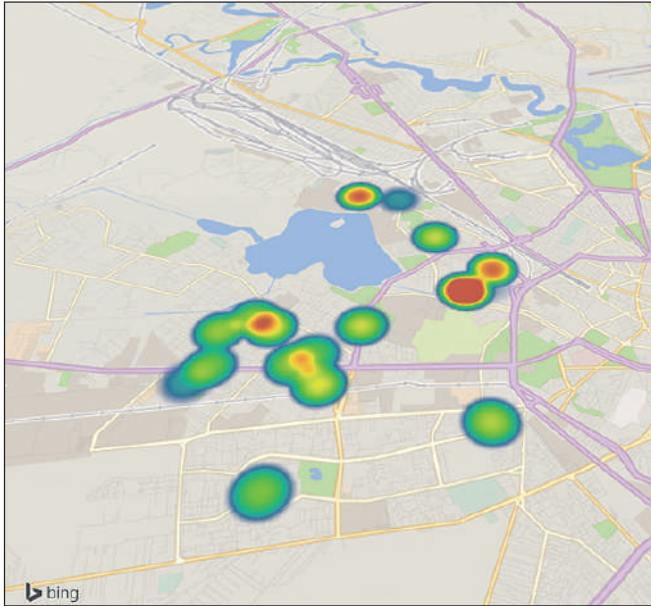

Теплові карти з PowerMap. Програма створює схеми зон активності, використовує геокоди на основі адрес і координат. Відомості відображаються, але на «вазі» точок. Є можливість додавання тимчасового елемента в графах / теплових картах і експортувати отримані зображення.

Географічні моделі, що виникають у результаті нанесення даних на карту (кримінальна модель, або схема):

- 1) принаймні один загальний елемент;
- 2) відсутні відомі зв'язки між підозрюваними та жертвами;
- 3) загальні елементи відрізняють його від інших злочинів;
- 4) обмежені часові рамки;
- 5) обробляються одним суб'єктом (аналітиком).

10.3. Статистичний аналіз як інструмент проведення тактичного аналізу

Виконуючи статистичний аналіз, оперують двома категоріями: прогнози та оцінки.

Статистичний аналіз буває:

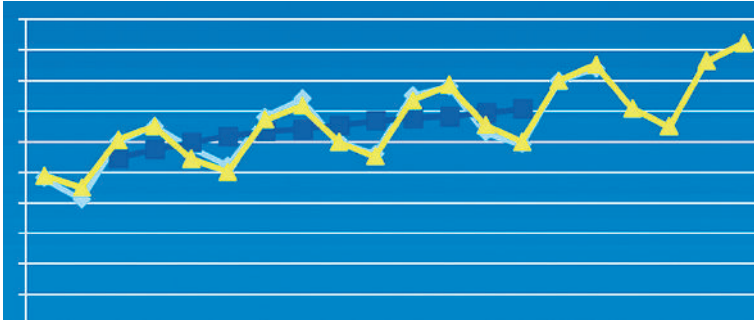
- 1) **описовий** – здійснюється пошук та отримання даних, щоби сформуванати уявлення про минуле (що сталося?);
- 2) **прогнозний** – використовуються статистичні моделі, прогнози та методи, щоб зрозуміти майбутнє (що може статися?);
- 3) **перспективний** – використовуються алгоритми оптимізації та моделювання для визначення оптимальних шляхів вирішення поставлених завдань (що ми повинні робити?).

Статистична оцінка:

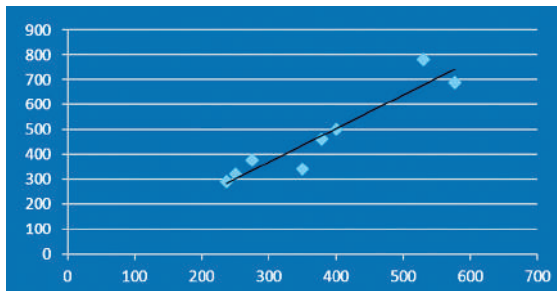
- а) визначення тенденцій збільшення чи зменшення;
- б) тимчасовий прогноз на основі зміни відсотків;
- в) стандартні відхилення – і часові, і географічні;
- г) різні функції Excel (прогноз, тенденція).

Сезонність (нерегулярність), розрахунок тенденції.

1. Лінія тренду.
2. Передбачення/прогноз.

Стандартне відхилення

10.4. Аористичний метод

Аористичний метод – спосіб дослідження, за якого конкретний момент події невідомий. Суть методу полягає у тому, що аналітик прогнозує вчинення злочину, опираючись на зростаючу відсоткову можливість учинення злочину до кожної тимчасової секції / одиниці (зазвичай години дня).

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Поняття та загальна характеристика тактичного кримінального аналізу.
2. Мета тактичного аналізу.
3. Очікувані результати від проведення тактичного аналізу.
4. Категорії, що підлягають аналізу під час проведення тактичного кримінального аналізу.
5. Бенефіціари (замовники) тактичного кримінального аналізу.
6. Цілі тактичного аналізу.
7. Окремі риси (характеристики) тактичного аналізу.
8. Етапи проведення тактичного аналізу.
9. Категорії, які використовуються для складання тактичного аналізу.
10. Зміст тактичного аналізу.
11. Тактичний аналіз T24. Кінцева мета T24. Частота застосування T24. Формат T24. Зміст T24.
12. Тактичний аналіз T30. Кінцева мета T30. Частота підготовки T30. Зміст T30. Технічні правила презентації для T30.
13. Тактичний аналіз за запитом ТА33. Кінцева мета ТА33. Формат звіту ТА33.

14. Порівняльний аналіз типів тактичного аналізу.
15. Аналітичні техніки, що використовуються під час проведення тактичного аналізу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Звіт про оцінку потреб щодо впровадження моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою (Intelligence Led Policing/ILP), в Національній поліції України. КМЄС в Україні. 20 січня 2017 р.
2. Криминальний анализ и анализ рисков. Общее руководство для правоохранительных органов Республики Молдовы и Украины. Миссия Европейского Союза по приграничной помощи Молдове и Украине. 160 с.
3. Тактичний кримінальний аналіз: теорія та практика : навчальний посібник / О. Є. Користін, Н. П. Свиридчук, О. М. Цільмак та ін.; МВС України; ДНДІ; ОДУВС. Одеса : РВВ ОДУВС, 2019. 216 с.

СТРАТЕГІЧНИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

1. Поняття й суть стратегічного кримінального аналізу

Стратегічний кримінальний аналіз – ідентифікація та оцінювання кримінальних загроз особі, суспільству, державі, метою яких є визначення пріоритетів вразливості правоохоронної системи або середовища та формування управлінських рішень **на довгостроковий період** щодо запобігання вчиненню кримінальних правопорушень і протидії злочинності (виявлення тенденцій, закономірностей, прогнозування розвитку встановлених загроз за великий період часу тощо).

Підставою проведення стратегічного аналізу є оперативна необхідність у розробці заходів із протидії правопорушенням на всій території України або в окремій місцевості.

Кримінальний аналіз на стратегічному рівні є основою для стратегічного планування в певній сфері державної політики, а також надає підтримку оперативним співробітникам для вдосконалення поліцейських методів, технік і тактик.

Наявні дані та інформація аналізуються з точки зору кількості (статистика) і якості (кримінальні фактори, які залучають або підштовхують до скоєння злочинів, фактори, які применшують злочинні явища, сильні і слабкі сторони, виявлені на інституціональному рівні).

Предметом стратегічного аналізу є слабкі місця та загрози, стратегічні переваги та потенціал об'єкта дослідження, які при певному поєднанні з іншими факторами внутрішнього й зовнішнього середовища формують альтернативні напрями дій, що сприяють досягненню стратегічних цілей. Стратегічний аналіз є комплексним дослідженням, спрямованим на майбутнє, з розробкою стратегічних управлінських рішень та опрацюванням концепцій у сфері боротьби зі злочинністю.

Стратегічна аналітика займається довгостроковими проблемами та завданнями, такими як виявлення головних кримінальних особистостей або злочинних синдикатів прогнозів зростання злочинної діяльності й установлення пріоритетів у правоохоронній діяльності.

Стратегічний кримінальний аналіз спрямований на обробку даних для процесів управління та прийняття рішень.

Інформація, залежно від одержувача, має планувальний, оцінювальний, керівний або контрольний характер. Його предметом є довгострокові цілі, визначення пріоритетів і стратегій боротьби зі злочинністю на підставі глибоких досліджень і прогнозування її розвитку. Продукти стратегічного аналізу – це:

- звіти про обстановку;
- аналіз явищ;
- тематичні аналізи;
- кримінологічні регіональні аналізи;
- структурні аналізи загроз;
- концепції та пропозиції щодо поліпшення боротьби зі злочинністю.

У разі здійснення аналізу злочинності виконується аналіз її суті, обсягу, динаміки та розвитку злочинності або різних її видів (категорій злочинів) на окремих територіях і протягом визначеного проміжку часу. Результати виконання цього аналізу можуть бути представлені у таких аналітичних формах: схеми, графіки, таблиці, діаграми, теплокарти, фото, геолокації, статистичні зведення, письмові звіти тощо.

Необхідно пам'ятати, що стратегічний аналіз широко використовується у довгостроковій перспективі (від 1 до 10 років), застосовує багато елементів, таких як політичні, демографічні, економічні, соціальні, технологічні, географічні криміногенні фактори, та чимало інших видів даних.

Стратегічна аналітика інформує керівників найвищого рівня, іноді управлінців середньої ланки, забезпечуючи основу для прийняття рішень, які можуть мати наслідки на національному або й міжнародному рівні. Оскільки замовники стратегічної аналітики часто є вищими членами відомства, кінцевий стратегічний аналітичний продукт, як правило, повинен бути стислим, інформативним і викладеним простою мовою.

Бажано уникати використання стратегічного аналізу на місцевому рівні, це вважається недоречним, оскільки територія є незначною, існує неузгодженість даних, інформації та оперативної інформації з прогалинами, які не відповідають потребам стратегічного рівня.

Аналітичні підрозділи інтерпретують дані, відомості та інформацію з минулого з метою створення рекомендацій, формулювання гіпотез та передбачень, чого слід очікувати у майбутньому.

Стратегічний кримінальний аналіз стає дедалі необхіднішою вимогою правоохоронних органів. Стратегічний аналіз має неабияку вагу при оцінці питань національного та міжнародного значення, які стосуються транснаціональної організованої злочинності, міжнародного обігу наркотиків, міжнародної торгівлі людьми чи складного шахрайства.

З настанням глобалізації організована злочинність набула нового виразу – у формі міжнародних зв'язків, що призвело до появи такого явища, як транснаціональна організована злочинність. Транснаціональна організована злочинність зосереджується на складних шахрайствах, схемах і крадіжках, що стосуються як незаконних, так і законних товарів, котрі діють відповідно до ринкових принципів, що забезпечують прибуток. Транснаціональна організована злочинність також «працює» на використанні міжнародної різниці цін як на легальні, так і на незаконні матеріали, на торгівлі людьми, сигаретами, антикваріатом, підробленими товарами, на багатьох інших напрямках злочинних дій. Ці міжнародні мережі нівелюють дію законів різних країн, спричиняють втрати мільярдів доларів податкових надходжень до бюджетів держав. Транснаціональна організована злочинність також підриває торгівлі відносини між сусідніми країнами.

Щоби протистояти цим тенденціям перш ніж вони досягнуть критичного рівня, діяльність з правозастосування мусить вийти за межі окремих осіб та окремих мереж, застосовуючи дещо ширший стратегічний рівень аналізу для протидії стратегічному рівню загрози. Результати діяльності з правозастосування, що підтримується стратегічною кримінальною аналітикою, можуть включати скоординовані дії на міжнародному рівні спротиву організованій злочинності. Ці зусилля повинні відповідати дедалі більш глобалізованому її характеру у XXI столітті.

2. Джерела інформації та інструменти у стратегічному аналізі

Зважаючи на те, що для стратегічного аналізу потрібні значні періоди часу, великі географічні території та численна кількість деталей, для отримання кращої загальної картини необхідні інструменти та методи, призначені саме для підготовки звіту стратегічного аналізу.

Отриману інформацію слід структурувати в базах даних аналітичних підрозділів, щоби простіше було її імпортувати та обробляти. Що більше у базі даних неструктурованої інформації, то дужче це ускладнює роботу для аналітика. Скажімо, якщо надійде запит підготувати звіт зі стратегічного аналізу щодо незаконного обігу наркотичних засобів за 3-річний період, для цього будуть потрібні принаймні 4 тижні для пошуку, вилучення, оброблення і прочитання даних та інформації. Після цього етапу, ймовірно, треба ще 4 тижні для інтеграції всієї інформації та підготовки аналітичного звіту.

Тому рекомендується зберігати у базі даних підрозділів кримінального аналізу лише структуровані дані та інформацію. **Таке правило доцільно встановити зі самого початку, щоби система збору та накопичення даних працювала тільки зі структурованою інформацією.**

Всі аспекти, зазначені вище, доступні, коли йдеться про закриті джерела інформації (які належать поліції з різними грифами обмеженого доступу). Проте, коли слід працювати з відкритими джерелами інформації, кримінальний аналітик не може здійснювати контроль щодо структурування інформації. В такому разі рекомендовано сфокусуватися на пошуку в Інтернеті структурованих та відфільтрованих даних.

Аналітик у повсякденній роботі має використовувати інструменти для вилучення, оброблення та аналізу даних. Для всіх етапів (вилучення, оброблення та аналіз) – вони є різні.

Для оброблення даних аналітик повинен вміти використовувати спеціалізоване аналітичне програмне забезпечення, наприклад, Microsoft Excel, різні версії, її функції та характеристики, Power Pivot, Power Query, etc.; Analyst's Notebook (ANB) від IBM (різні версії); Palantir – це IT рішення схоже на ANB, призначене для застосування правоохоронними та військовими органами з дуже широкими можливостями

в обробленні великих масивів інформації та аналізі соціальних мереж.

Для GIS даних корисним буде використання таких розробок: GeoMedia Professional, створений Intergraph; різні версії ARC GIS, розроблені ESRI, QGIS, MapInfo Pro, Global Mapper gvSIG, GeoDASH тощо.

Для аналізу інформації – IT програми з їх головними функціями та характеристиками: Microsoft Office Excel, Arc GIS, GeoMedia Professional, Analyst`s Notebook, Palantir тощо.

Для демонстрації фінального продукту – Microsoft Office Word з його основними функціями та характеристиками, вставленими діаграмами, відредагованим текстом звіту стратегічного аналізу, картинками зі вставленими діаграмами; Microsoft Office Excel вставлений як об'єкт у Word, обчислення та демонстрація середнього, різного умовного форматування для представлення результату в розумний спосіб; Microsoft Office Power Point – для презентацій.

3. Модель звіту зі стратегічного аналізу

Модель звіту зі стратегічного аналізу не стандартизована, і найбільш ефективною є та модель, яка потрібна користувачеві.

Багато організацій використовують шаблон моделі стратегічного звіту, проте це залежить від суб'єкта чи мети аналізу. Можна підготувати звіт стратегічного аналізу, що складений з використанням лише одного інструменту чи аналітичного методу, або поєднаних (наприклад, можна підготувати лише звіт зі SWOT-аналізу чи PEST-аналізу), та винести окремі рекомендації.

Розділ I – Анотація (Вступ). В цьому розділі аналітик може надати загальні відомості, інформацію про суб'єкт або цілі аналізу, історію органу, його головні напрямки діяльності, загальні ресурси та криміногенну ситуацію, деякі результати вивчення питання, короткий опис тенденцій за конкретною тематикою роботи.

Розділ II – III – IV – Процес аналізу статистичних даних, досліджень або тенденцій у злочинності, залежно від їхніх джерел. Процес використання інструментів та методів. Ця частина аналітичного звіту може мати лише один розділ або декілька заголовків (розділів), тож слід використовувати нумерацію I – II – III – IV.

Останній розділ – Рекомендації/Висновки/Гіпотези. Разом з аналізом даних становить основу звіту стратегічного аналізу. В цьому розділі аналітик за допомогою проаналізованих даних, інструментів і методів формулює рекомендації для замовників аналітичного звіту. Цей розділ має бути зрозумілим та тісно пов'язаним із результатами аналізу з попередніх розділів, по суті рекомендації повинні бути результатом аналізу попередніх даних.

Найкращий спосіб викласти рекомендації – це надати їх у вигляді коротких фраз і сформулювати чітку думку про кожен встановлений аспект в аналізі статистичних даних, SWOT-аналізі, PEST-аналізі тощо, для того щоб описати тенденції, навести середні показники щодо різних періодів часу чи оцінити їх. Окремо в цьому розділі доцільно викласти загальну гіпотезу.

До аналітичного звіту можуть бути долучені додатки, такі як таблиці, діаграми, карти в різних форматах, щоб доповнити інформацію, яка міститься у звіті. Це додаткові відомості, які подаються для інформаційної підтримки висновку задля зручності замовникові звіту.

4. Аналітичні техніки та методи у стратегічному аналізі

Розробляючи продукти стратегічного аналізу, використовують різні методи і техніки, але однією з основних навичок стратегічного аналітика є розуміння того, які аналітичні інструменти чи техніки найбільше відповідають цілям аналізу.

Всі аналітичні інструменти повинні враховувати історичні, ретроспективні дані, які необхідно екстраполювати на майбутні періоди часу. Дуже важливо проявляти обережність при інтерпретації результатів стратегічного аналізу, оскільки на звіт можуть впливати тиск чи упередження, які створювались в органі поліції в частині реєстрації заяв та повідомлень, що формують статистичну звітність.

Аналітики, використовуючи аналітичні методи та інструменти, мають враховувати таке:

1. Аналітичні інструменти та методи повинні бути дієвими у наданні відповіді на запити, сформовані органами та підрозділами поліції.

2. Результати використання інструментарію мають бути чітко сформульовані та бути дієвими. Що точніше обраний інструментарій аналізу, то вища вірогідність, що аналіз буде успішним і результативним для поліції.

3. Під час застосування інструментів стратегічного аналізу важливе значення має співробітництво та взаємодія з іншими людьми та організаціями. Мусять бути достатньо часу для співробітництва, завчасно повідомлено про таке співробітництво, щоб вистачало часу для здійснення аналізу.

4. Відповідне та повноцінне використання аналітичних інструментів потребує багато часу. Важливо, щоб керівництво було про це поінформовано, інакше керівники не зможуть забезпечити достатньо часу для завершення аналізу.

Основна мета аналітичних інструментів – створення аналізу більш точним. Існує широкий перелік інструментів і технік стратегічного управління, які використовуються у різних сферах життєдіяльності. Для поліцейської роботи найкращі результати у стратегічному аналізі можуть бути отримані завдяки застосуванню таких інструментів і технік, як:

1. SWOT-аналіз.
2. Аналіз ризиків.

3. PEST-аналіз.
4. SOCTA.
5. OSINT (Аналіз інформації з відкритих джерел).
6. Аналіз злочинних моделей та профілів.
7. Аналіз тенденцій.
8. Аналіз географічних профілів.

Допоміжну функцію можуть виконувати:

9. Аналіз результатів.
10. Аналіз явищ.
11. Ситуаційний аналіз.
12. Статистичний аналіз.

4.1. SWOT-аналіз

SWOT-аналіз – стратегія, яка була розроблена Альбертом Хамфрі в 1960-х роках. Це метод, за допомогою якого можна зрозуміти сильні та слабкі сторони діяльності, а також можливості й загрози, з якими стикається ваша діяльність.

SWOT-аналіз – це фактично фундаментальна, проста модель, яка аналізує те, що організація може, а що не може зробити, а також імовірні можливості та загрози.

Техніка SWOT-аналізу завжди полягає в тому, щоб отримати інформацію зі зовнішнього середовища, зокрема розділити їх на внутрішні елементи – це сильні та слабкі сторони, а також зовнішні елементи – це можливості та загрози.

Проведення SWOT-аналізу не займає багато часу, проте дає змогу роздивитися свою організацію з абсолютно нової точки зору.

SWOT-аналіз – це структурований звіт про поточні основні сильні сторони, слабкі місця, можливості та загрози.

Після його завершення аналіз SWOT допомагає визначити, що може посприяти компанії у досягненні її цілей, а також які обмеження потрібно подолати або, можливо, зменшити для досягнення очікуваних результатів.

SWOT-аналіз є широко використовуваним інструментом для стратегічного планування шляхом визначення власних слабких і сильних сторін (власної вразливості), а також шансів і загроз оточення (ступеня загрози), які впливають на появу, наприклад, ризику чи ефективного способу мислення (дії).

Назва цього методу походить від перших літер сфери чинників, які підпадають під аналіз.

Однією з нечисленних негативних рис цього методу є суб'єктивізм у визначенні елементів окремих груп, отож важливо, щоб аналітик

Strengths	(сильні сторони)
Weaknesses	(слабкі сторони)
Opportunities	(можливості)
Threats	(загрози)

«немовби стояв осторонь» аналізованої проблеми. Назагал цей метод «приписаний» до стратегічного аналізу, але всебічність його застосування сприяє тому, що він може бути успішно застосований також у дрібних справах. Сутність цього методу криється в тому, що його результати надають відповіді на певні запитання.

Мета проведення SWOT-аналізу завжди одна: виявити важливі сильні та слабкі сторони, а також визначити й оцінити загрози і можливості.

Чотири складові SWOT дуже важливі для

1. Яких загроз потрібно уникати?
2. Які шанси треба використати?
3. Які слабкі сторони необхідно виправити?
4. На які сторони слід опертися?

будь-якого органу та підрозділу і кожного керівника. Сильні та слабкі сторони є внутрішніми чинниками, натомість можливості та загрози – це переважно зовнішні сили, на які орган чи підрозділ не впливає або обмежено їх контролює.

SWOT-аналіз дуже важливий для організації кадрової роботи, адже дає змогу оцінити поточний стан справ та відповідність сучасних співробітників правоохоронного органу чи підрозділу нинішнім зовнішнім факторам. Аналіз SWOT є ефективним інструментом планування діяльності.

Для отримання найліпших результатів SWOT-аналіз доречніше виконувати командою людей, котрі мають різні погляди та інтереси в органі чи підрозділі.

Ефективною перевагою SWOT-аналізу є те, що, використовуючи дуже мало часу та зусиль, він здатен допомогти виявити можливості, якими доцільно скористатися. Усвідомлюючи слабкі сторони, їх можна посилити, а також зменшити загрози, що послаблюють позиції органів поліції.

4.1.1. Процес проведення SWOT-аналізу

Етапи здійснення SWOT-аналізу передбачають таке:

1. Процес починається з визначення загальних організаційних цілей та стратегії управління персоналом.

2. Після того як стратегії та цілі будуть зрозумілими, наступним кроком є мозковий штурм і складання списку важливих факторів у всіх чотирьох областях SWOT:

– ідентифікація зісередини – визначення власних сильних і слабких сторін;

– ідентифікація зізовні – визначення шансів і загроз для себе з боку зовнішнього світу (оточення).

3. Після розробки списку для кожної з чотирьох областей фактори мають бути об'єднані та сегментовані у споріднені групи з факторами, які поділяють загальні цілі, ризик та проблеми. Зазвичай це робиться в команді і переходить з однієї області в іншу, допоки всі чотири не завершаться успішно. На той момент наш аналіз є фактично сучасним ситуаційним аналізом: нічого не зроблено і нічого не змінилося, проте у нас є відправна точка для розробки ефективної стратегії.

4. Далі потрібно провести аналіз розриву. На основі раніше визначених загальних стратегій та цілей на кроці 1 можемо створити ідеальну картину того, який був би найкращий сценарій для особового складу, задля того щоб досягти цих цілей.

Зараз у нас ідеальна ситуація, з одного боку, та поточна чи існуюча позиція – з іншого, тому можна зробити аналіз розриву. Аналіз розриву встановлює альтернативи для зміни та переміщення ресурсів з існуючого стану до ідеального сценарію (визначення взаємодій, що відбуваються між елементами зсередини і оточенням), а також це розробка таблиць і наприкінці створення матриці SWOT, на якій засновується стратегія.

Як правило, ми не можемо побудувати ідеальну ситуацію, проте можемо почати вживати заходів у цьому напрямку та домогтися значного вдосконалення, що є загальною метою SWOT-аналізу.

Потрібно пам'ятати про те, що процес накопичення оцінки, групування й аналізування даних та інформації є необхідною умовою для об'єктивного, чіткого визначення

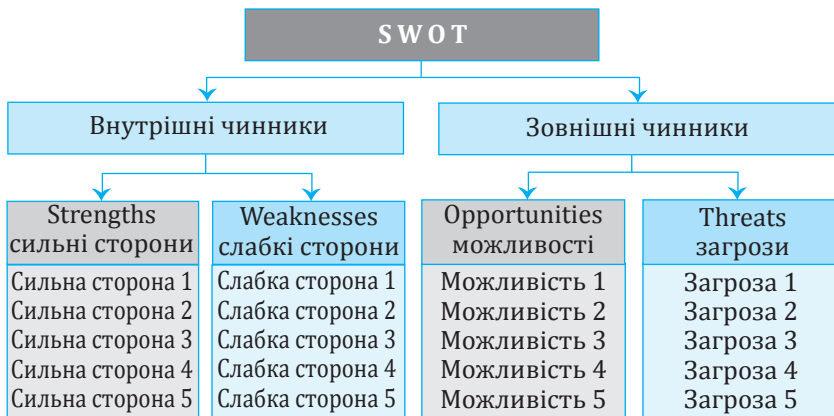
засновків і формулювання умовиводів. *Помилкою, що часто допускається*, вважається така дія: після попереднього аналізу аналітичного матеріалу «ми творимо» кінцевий умовивід-висновок (гіпотезу, прогноз чи оцінку), а потім «ми приладнуємо» передумови-засновки, що підтверджують його. На жаль, так відбувається часто, і це призводить до «викривлення» картини аналізованого випадку, до помилкових рішень та непотрібних дій.

Умовивід-висновок повинен впливати зі засновку-передумови, а не навпаки – це дуже важлива вказівка для аналітиків, відповідальних за свою роботу.

4.1.2. Матриця SWOT-аналізу

Swot-аналіз базується на основі матриці 2×2

ВНУТРІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ	СИЛЬНІ СТОРОНИ	МОЖЛИВОСТІ	ЗОВНІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Переваги Вашої організації відносно інших конкурентів. 2. Конкретні ресурси, які роблять Вашу організацію сильнішою. 3. Конкретні процедури, правові рамки, які допомагають боротися зі злочинністю більш ефективно. 4. Стандарти якості, які використовуються організацією та мають хороші результати. 5. Зворотний зв'язок від зовнішніх установ щодо вашої організації. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зміни політичних (P), економічних (E), соціальних (S) та технологічних (T) факторів (PEST), що надають Вам переваги. 2. Які є пробіли у претендентів чи конкурентів та як використовувати їх для Вашої вигоди. 3. Які тенденції можуть створити можливості для розвитку та підвищення ефективності Вашої організації. 4. Нові аналітичні продукти, які допомагають організації знайти нові рішення. 	
	СЛАБКІ СТОРОНИ	ЗАГРОЗИ	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Пробіли Вашої організації. 2. Що інші роблять краще за вас. 3. Які елементи мають низьке значення та впливають на ваші результати. 4. Як Ваша організація сприймається конкурентами, претендентами або користувачами. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зміни, які можуть впливати на PEST-фактори і створювати недоліки. 2. Еволюція кримінальних явищ. 3. Тенденції інших елементів, що можуть вплинути на Вашу організацію. 4. Негативна еволюція політики у сфері людських ресурсів (кадрова робота), встановленої у Вашій організації. 	

4.1.3. Рекомендації для отримання кращих результатів у використанні SWOT у стратегічному аналізі

Існує декілька рекомендацій для отримання кращих результатів у використанні SWOT для стратегічного аналізу:

- Перед початком розробки SWOT-аналізу слід обов'язково визначити **мету та предмет дослідження**.

- Щодо можливостей інколи виникають непорозуміння через те, що їх можуть розглядати як сильні сторони. Ці 2 елементи потрібно чітко розмежовувати.

- SWOT-аналіз часто розглядається з можливими стратегіями. Це є помилкою, позаяк **SWOT-аналіз описує напрями, натомість стратегія визначається діями**.

- Рекомендується інтерпретувати **можливості як сприятливі умови, а загрози мають асоціюватися з несприятливими умовами**.

- Сильні сторони є внутрішніми чинниками, і здебільшого організація має повний контроль над ними. Сильні сторони – це унікальні навички та компетенції, які є дійсно важливими та цінними. Сильні сторони, які можна віднайти в більшості інших органів та підрозділів, навряд чи для Вас є сильними.

- Слабкі сторони слід позиціонувати як внутрішні фактори, якими може керувати орган чи підрозділ, і це найважливіші моменти, які заважають організації працювати краще в плані досягнення стратегічних цілей та завдань.

– Можливості – це зовнішні фактори, які ваш орган чи підрозділ не контролює або контролює частково, але вони сприятливі для вашого органу чи підрозділу. Поточні тенденції та зміни можуть суттєво вплинути на ваш орган чи підрозділ, і вам потрібно визначити ці сили та розробити план дій, як скористатися цими можливостями.

– Загрози – це також зовнішні сили, які зазвичай неможливо контролювати. Загрози бувають різними: технологічні, політичні, економічні, демографічні тощо. За такого сценарію, як правило, Вам не вдасться їх повністю усунути, проте слід розробляти стратегію і тактику, щоб мінімізувати ризик або максимально уникнути загроз.

Розробляючи рекомендації, потрібно сконцентруватись на:

- 1) підвищенні міцності;
- 2) захисті слабких сторін;
- 3) використанні можливостей;
- 4) нейтралізації загроз.

1. Сильні сторони досудового розслідування. Опишіть базові цілі кримінального провадження або епізод кримінального провадження, з'ясуйте причини.

Дайте відповіді на такі запитання:

– Чим ми сильні в технологіях, методиках і тактиці розслідування?

- Які сильні сторони у наших співробітників?
- Яка сильна сторона у нашого підрозділу?
- Що ми вміємо робити добре?
- Що допомагає нам просуватися під час досудового розслідування кримінального провадження?

2. Слабкі сторони досудового розслідування:

- Що заважає активному розслідуванню?
- Що заважає реалізувати інноваційні методики, тактики, засоби, технології?
- У чому ми поки що слабкі?
- У чому відсталість нашої методики, тактики, технології?
- У чому недоліки нашого законодавства?
- Які ми робимо помилки?

Потім потрібно згрупувати одержані результати. Слід дати групам назви. Отримані результати підлягають обговоренню. Треба записати окремо висновки.

3. Загрози досудового розслідування:

– Згадайте слабкі сторони, які ризики вони тягнуть за собою?

- Що може вам завадити?
- Що робить сторона захисту?
- Які «бар'єри» можуть трапитися на шляху?
- До чого Вам потрібно бути готовими?

4. Можливості. Уважно подивіться на сильні сторони. Які можливості вони Вам надають? Дайте відповіді на запитання:

– Як ми можемо використовувати наші сильні сторони?

– Що з того, що відбувається під час досудового розслідування кримінального провадження, допоможе нам досягти мети розслідування?

– Які можливості ми ще не використовуємо?

– Подивіться на ризики, як Ви можете їх перевести в можливості?

– Перечисліть все записане в квадраті «Можливості», доповніть, якщо з'явилися нові ідеї. Проаналізуйте ще раз зміст трьох інших квадратів.

– Що ще можна перевести в можливості?

– Наскільки великі ризики?

– Що можна зробити, щоб знизити вплив ризиків або використати для посилення зростання?

– Як підготуватися до будь-яких неприємностей?

На заключному етапі застосування методу необхідно проаналізувати отримані результати, розділити їх на групи за напрямками та підготувати звіт.

SWOT-таблиця заповнюється переліком відповідних сильних і слабких сторін, можливостей та загроз, котрі, як очікується, сприятимуть або перешкоджатимуть досягненню мети.

Вагомість впливу атрибутів та умов на досягнення мети значно важливіша, ніж довжина списку. Часто бажано перелічити елементи в кожному квадраті за їх значущістю або ввести значення для них за шкалою від 1 до 5.

Шаблон для проведення SWOT-аналізу

СИЛЬНІ СТОРОНИ	МОЖЛИВОСТІ
Сильна сторона 1 Сильна сторона 2 Сильна сторона 3 Сильна сторона 4 Сильна сторона 5	Можливість 1 Можливість 2 Можливість 3 Можливість 4 Можливість 5
СЛАБКІ СТОРОНИ	ЗАГРОЗИ
Слабка сторона 1 Слабка сторона 2 Слабка сторона 3 Слабка сторона 4 Слабка сторона 5	Загроза 1 Загроза 2 Загроза 3 Загроза 4 Загроза 5

Для стратегічних цілей аналітик формулює можливі стратегії досягнення мети. Це робиться шляхом постановки питань:

- як ми можемо використовувати кожен силу?
- як ми можемо покращити кожен слабкість?
- як ми можемо використовувати кожен можливість?
- як ми можемо пом'якшити кожен загрозу?

Шаблон стратегічного SWOT-аналізу

SWOT-аналіз		Аналіз внутрішнього середовища	
		СИЛА	СЛАБКІСТЬ
Аналіз зовнішнього середовища	МОЖЛИВОСТІ	СТРАТЕГІЯ Максимізація сили - Максимізація можливостей	СТРАТЕГІЯ Максимізація слабкості - Мінімізація можливостей
	ЗАГРОЗИ	СТРАТЕГІЯ Максимізація сили - Мінімізація загроз	СТРАТЕГІЯ Максимізація слабкості - Мінімізація загроз

4.2. PEST-аналіз

PEST-аналіз є дуже корисним інструментом стратегічного аналізу, служить для розуміння загальної картини середовища, у якому функціонує правоохоронна організація. Це багатопрофільні дослідження, що використовуються для більш точного визначення проблеми, а не для розробки рішень або варіантів.

Методика PEST-аналізу стосується політичних, економічних, соціологічних та технологічних сил, які впливають на правоохоронну організацію та сприяють її успіху.

PEST-аналіз спрямований на оцінку політичних (P), економічних (E), соціальних (S) і технологічних (T) факторів та описує рамки факторів середовища, що застосовуються в механізмі сканування середовища як частина стратегічного керівництва.

Деякі аналітики долучають додатково ще 2, інколи 3 фактори (екологічний (E), правовий (L) та організаційний (O)), таким чином аббревіатура стає PESTELO.

Цей тип аналізу є засобом аудиту впливу макросередовища через правоохоронну організацію. Все це використовується для прийняття стратегічних рішень. Якщо організація може чи має можливості для оцінки поточного стану і здатна оцінювати зміни, які можуть статися, це створить передумови для своєчасного та відповідного реагування на такі зміни.

Матриця PEST-аналізу схожа на матрицю SWOT-аналізу, це є матриця 2×2.

Політичні чинники. Правоохоронні органи обмежено контролюють політичні сили. Політичний аналіз повинен бути ретельно проведений. Результатом аналізу політичних сил є підготовка різних сценаріїв розвитку подій.

Економічні чинники – це традиційні зовнішні елементи, які більшість правоохоронних організацій розглядають під час формування своїх стратегій, а також які аналізуються на більш тактичному та короткостроковому рівні.

Соціальні чинники доцільно використовувати для аналізу поточного та потенційного стану оперативної обстановки чи криміногенної ситуації. Соціальні сили та тенденції, які впливають на організацію і тактику діяльності

Складові PEST-аналізу

ПОЛІТИЧНІ	ЕКОНОМІЧНІ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Політична стабільність. 2. Фінансово-правові рамки. 3. Комерційні обмеження. 4. Правила щодо навколишнього середовища. 5. Війна чи внутрішні конфлікти. 6. Корупційні явища. 7. Правила щодо викликів на ринку. 8. Положення та закони. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Фінансовий та економічний стан. 2. Обмінні курси на ринку. 3. Рівень інфляції. 4. Вартість з роботою. 5. Перегляд змін для сфери бізнесу. 6. Положення щодо захисту споживачів.
СЛАБКІ СТОРОНИ	ЗАГРОЗИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально-культурні зміни. 2. Стан здоров'я населення. 3. Правила чи правові основи регулювання сфери здоров'я. 4. Швидкість збільшення населення. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Рівень технологічних змін. 2. Рівень автоматизації. 3. Вплив на технологічні зміни. 4. Інновації. 5. Нові технологічні дослідження.

правоохоронного органу, такі як зміни й тенденції щодо віку, освіти, способу життя, соціального класу, доходів, завжди пропонують керівникам можливості для удосконалення поточного стану справ.

Технологічні сили. Зміни та розробки в технологічному секторі можуть призвести як до успіху, так і до невдач в минулому і сьогодні. Такі можливості, як автоматизація процесів, оцифрування цілих галузей, інтернет-маркетинг, розробка нових товарів, реструктуризація діяльності організацій, повинні враховуватись працівниками правоохоронних органів для успішної їх діяльності у протидії злочинності. Новітні дослідження та розробки пропонують нові способи організації та тактики діяльності правоохоронних органів, їх виявлення та взяття на озброєння може стати неабияким резервом підвищення ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

Ті організації, які є гнучкими та реагують на технологічні зміни, завжди використовуватимуть нові можливості, натомість інші можуть сприймати ці зміни як загрозу та ризик.

4.2.1. Етапи створення PEST-аналізу

Створення PEST-аналізу охоплює такі етапи, як:

- 1) ідентифікація найдоречніших джерел інформації;
- 2) встановлення режиму для збору інформації та відповідальність (рекомендовано використовувати відкриті джерела, працювати у команді та звертати увагу на витрати);
- 3) для збору необхідної інформації рекомендується використовувати мережу, яка зможе допомагати у процесі збору даних і попереднього структурування інформації;
- 4) оцінка наявної інформації;
- 5) ідентифікація найважливіших аспектів;
- 6) знаходження стратегічних варіантів;
- 7) створення аналітичного звіту, який можливо обговорити з керівництвом;
- 8) розповсюдження звіту та оцінка результатів чи зворотного зв'язку;
- 9) підбір питань, що підлягають моніторингу, та перелік заходів, які будуть застосовуватись.

4.2.2. Рекомендації з підготовки PEST-аналізу

Рекомендації аналітику:

- Залучати якомога більше осіб для отримання більшої кількості точок зору.
- Використовувати всі наявні можливості та всі ресурси.
- Комбінувати PEST-аналіз з іншими видами аналізу.
- Не працювати наодинці, кращі результати можливо отримати, коли є більша кількість точок зору.
- Передбачаючи майбутнє, базуючись на поточній ситуації чи формі минулого, не слід поспішати.
- Не використовувати дані, що не стосуються вашого аналізу, чи великі масиви даних, це затьмарює ваші шаблони або результати.

Зовнішнє середовище є доволі складним і динамічним. Якщо воно не буде постійно аналізуватись, ми можемо пропустити значні зміни в загальній картині дійсності, тому PEST-аналіз потрібно проводити періодично.

Оцінка PEST-аналізу з метою встановлення переваг та недоліків може продемонструвати вагомі результати.

ПЕРЕВАГИ	НЕДОЛІКИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Простий, але дуже ефективний інструмент, який допомагає аналізувати наявну інформацію. 2. Надає розуміння зовнішнього середовища. 3. Сприяє розвитку стратегічного мислення та підходів. 4. Може заздалегідь виявити окремі ризики. 5. Може допомогти організації передбачити труднощі та вжити правильних заходів для мінімізації наслідків. 6. Може допомогти організації розуміти свої можливості. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Іноді займає багато часу, щоб знайти потрібну інформацію у великому обсязі даних. 2. Швидкі зміни дуже важко передбачити. 3. Труднощі в зборі та обробці великих масивів інформації, існує ризик втрати важливих аспектів. 4. Цей тип аналізу стосується виключно зовнішнього середовища.

PEST-аналіз слід застосовувати періодично на постійній основі, наприклад, що три місяці: зміни всіх цих зовнішніх факторів сьогодні швидкі, і за цей період результати аналізу PEST можуть бути абсолютно інакшими, ніж вони є зараз.

Використання цього методу може об'єктивно показати точний стан справ, який періодично оновлюватиметься та надаватиме широку картину, необхідну для успішного управління наявними ресурсами – це не займе багато часу та зусиль, проте вигода може бути дуже суттєвою.

4.3. SOСТА

Побуває думка, що оцінку загроз, зокрема й пов'язаних з організованою злочинністю, можна проводити, керуючись лише інтуїцією та здоровим глуздом. Можливо, але цілком логічно буде припустити, що інтуїція, а так само й життєвий досвід, на якому ґрунтується здоровий глузд, є явищами суто індивідуальними, а зроблені інтуїтивно зрозумілі висновки – суб'єктивними. Тому задля забезпечення надійності результатів аналізу, можливості їх перевірити чи відтворити є необхідність у формалізації правил застосування тих таки інтуїції та здорового глузду для аналізу загроз, тобто у створенні певної методології такого аналізу.

Навіщо потрібні надійні результати аналізу загроз – теж зрозуміло: для прийняття правильних управлінських рішень,

для управління цими ризиками з метою мінімізації їхнього впливу на мету (для мінімізації впливу організованої злочинності на особу, суспільство, державу та навколишнє середовище).

Грунтуючись на цьому переконанні, загрози організованої злочинності потрібно аналізувати за допомогою як стандартних методик аналізу ризиків, так і спеціально розроблених засобів саме для оцінювання загроз організованої злочинності.

Визначення і дослідження структурних ознак організованої злочинності можна проводити шляхом впровадження в діяльність правоохоронних органів методології SOCTA – Serious and Organized Crime Threat Assessment («Оцінка загроз тяжких злочинів та організованої злочинності»).

Методологію SOCTA було розроблено Європолем спільно з групою експертів з оцінки загроз тяжких злочинів та організованої злочинності. Метою SOCTA є:

- 1) аналіз характеру або типу загроз ОЗУ;
- 2) аналіз сфер впливу тяжких злочинів та організованої злочинності;
- 3) аналіз аспектів загроз ОЗУ та сфер злочинності залежно від регіону;
- 4) визначення найбільш загрозливих ОЗУ, кримінальних сфер впливу залежно від регіону.

SOCTA є стратегічним звітом, що створюється для ідентифікації та оцінки загроз в Європейському Союзі. З цією метою здійснюється аналіз та оцінка вразливих сфер і специфічних регіонів країн-членів, на контролювання яких напрямлена діяльність злочинних груп. SOCTA відрізняється від звіту щодо поточної ситуації (який зазвичай є статистичним та ретроспективним), адже прогнозує можливі майбутні зміни.

SOCTA за своїм змістом визначає систему й модель оцінювання загроз організованої злочинності та тяжких злочинів.

Головною особливістю цієї методології є застосування індикаторів, які поділяються на:

- 1) індикатори ОЗУ;
- 2) індикатори сфери злочинної діяльності;
- 3) індикатори впливу.

Впровадження методології Європолу SOCTA 2017 є євроінтеграційним елементом в Україні та передбачає подальший

розвиток й удосконалення на основі інноваційних методів аналізу та оцінювання злочинності.

Індикатори, які описують і оцінюють внутрішні характеристики ОЗУ і сфери злочинної діяльності, використовуються, щоб описати відповідні рівні загроз.

Індикатори впливу вимірюють ступінь ураження злочинним угрупованням різних аспектів суспільства. Вони є найважливішими елементами для отримання висновків щодо ключових загроз і надання обґрунтованих рекомендацій.

Збалансоване дослідження цих індикаторів має вирішальне значення для отримання потрібних висновків, які допоможуть не тільки ефективно вдосконалити чинне законодавство в сфері боротьби з організованою злочинністю – методологія SOCTA дає змогу оперативним підрозділам значно підвищити розподіл сил і засобів оперативно-розшукової діяльності у боротьбі з організованою злочинністю.

Правоохоронні органи країн ЄС використовують конкретно визначені методологією SOCTA індикатори організованої злочинності, збір інформації про які є пріоритетом з метою забезпечення належної роботи оперативних підрозділів.

Спеціальні відповідні фактори злочинності беруться до уваги правоохоронними органами задля попередження злочину. Ідентифікація та опис факторів, пов'язаних зі злочинністю, дає змогу краще зрозуміти поточні і майбутні можливості чи перешкоди для ОЗУ. Використання факторів, пов'язаних зі злочинністю, не націлено на забезпечення повноцінного сценарію або іншого типу майбутнього аналізу, але забезпечує розуміння поточних умов і основних змін, які можуть відбутися в навколишньому середовищі. Ідентифікація та опис факторів, пов'язаних зі злочинністю, допомагає ліпше зрозуміти поточні і майбутні можливості чи перешкоди для ОЗУ і сфер злочинної діяльності. Крім того, це дасть змогу зробити рекомендовані пріоритети більш точними і краще їх сформулювати. Дані про майбутні зміни відповідних факторів у сфері злочинності, отримані шляхом аналізу різних джерел даних, можуть допомогти визначити нові загрози сфер злочинної діяльності.

Основна причина для проведення національного оцінювання загроз організованої злочинності та тяжких злочинів криється в тому, щоби забезпечити цінною, своєчасною

і точною інформацією політиків та керівників про характер і масштаби злочинності та прийняття на цій основі більш обґрунтованих рішень щодо вирішення проблеми злочинності загалом і організованої зокрема. Йдеться про різні кримінальні ринки і сектори діяльності організованої злочинності, а також про членство і структуру ОЗУ. Це використання та інтерпретація кількісних і якісних даних для опису організованої злочинної діяльності, а також для визначення та аналізу загроз, рівня шкоди, яку вони викликають як зараз, так і, можливо, в майбутньому.

SOCTA опирається на інформацію, наведену в звітах, але, як правило, не містить деталей про окремих підозрюваних, зазвичай описується як «стратегічний» продукт, а не «тактичний». Інформація, яка надається, повинна базуватись на матеріалах кримінальних проваджень, оперативно-розшукових справ, матеріалах контрольного провадження та довідково-аналітичних звітів.

SOCTA переважно зосереджується на національному рівні. Водночас у багатьох країнах SOCTA розробляється на регіональному, місцевому рівнях окремими установами для внутрішнього використання, а також за окремим напрямом (скажімо, досліджується вплив торгівлі наркотиками, кіберзлочинність або корупція у країні). Ці більш конкретні оцінки є надзвичайно важливими, коли вони формують єдину картину SOCTA національного рівня.

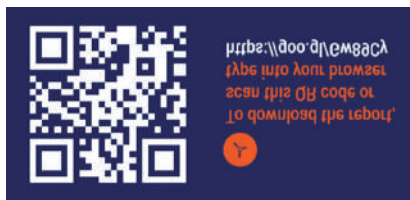
Концептуальна модель SOCTA виокремлює чотири складові методології: ціль, інструменти, аналіз і пріоритизацію, а також результати.

SOCTA фокусує увагу на трьох елементах – це:

- 1) організовані злочинні угруповання (ОЗУ);
- 2) сфери організованої злочинності та вчинення тяжких злочинів;
- 3) зони і середовища, яких вони стосуються, та фактори їх прояву.

Оцінка загрози тяжкої та організованої злочинності Європейського Союзу 2017 – це детальний аналіз загрози «тяжкої» та організованої злочинності, що стоїть перед ЄС, і надає інформацію практикам, керівникам та широкій громадськості. Європол є правоохоронним органом ЄС і допомагає 28 державам-

членам ЄС у їхній боротьбі з серйозною міжнародною злочинністю та тероризмом. У рамках SOCTA 2017 Європол здійснив найбільший за часом збір даних про серйозну та організовану злочинність в ЄС.

Європол покладався на тисячі внесків держав-членів, оперативних і стратегічних партнерів Європолу за межами ЄС та наших інституційних партнерів, а також на оперативну розвідку, що міститься в базах даних Європолу, для створення найбільш детальної оцінки характеру та масштабів злочинних загроз, що стоять перед ЄС та його учасниками.

Транснаціональна злочинність характеризується великою різноманітністю своєї діяльності, яка зростає за складністю та масштабом. Злочинці швидко впроваджують та інтегрують нові технології у свою сферу або створюють нові бізнес-моделі. Використання новацій групами організованої злочинності впливає на злочинну діяльність у всьому спектрі «тяжкої» та організованої злочинності. Йдеться, зокрема, про розробки в Інтернеті, такі як розширення онлайн-торгівлі та широка доступність зашифрованих каналів зв'язку.

Характерна особливість такого звіту криється в меті цього документа – то не боротьба з діяннями членів ОЗУ, а нейтралізація чинників і ліквідація умов, що сприяють розширенню та зміцненню злочинної ресурсної бази.

4.4. Аналіз злочинних моделей та аналіз профілів

Це один з найважливіших аналітичних способів у стратегічному аналізі, результати якого слід використовувати керівництву поліції чи інших правоохоронних органів. Це описовий аналіз, і він може бути поєднаний з ГІС даними. Зазвичай інформація, яка аналізується, має прив'язку до місцевості (міста, регіону, країни, GPS координат тощо). У змісті аналітичного звіту відбивається еволюція кримінальних правопорушень, їх географічний профайлінг (з англ. *profile* – профіль) за певний період часу (від 2 до 10 років), в певній географічній місцевості, до речі, при стратегічному аналізі місцевість

має охоплювати від щонайменше двох областей до національного чи міжнародного рівня.

«Географічний» профайлінг є одним із найпізніших різновидів профайлінгу, бере свій початок з кримінологічної географії і застосовується, як правило, в сукупності з кримінальним профілюванням. Об'єктом такого методу виступають безпосередньо «криміногенні геоділянки», тобто місця, найбільш «схильні» до вчинення на їхній території злочинів.

Наприклад, більшість випадків нанесення тілесних ушкоджень на вулицях у великих містах, згідно з офіційною статистикою, відбувається зазвичай у так званих несприятливих районах міста або населеного пункту (чи поруч з ними), у зв'язку з меншим рівнем соціального контролю над злочинністю, слабкою інфраструктурою місцевості (відсутністю освітлення, через зруйновані дороги тощо).

Оскільки кримінальне профілювання спрямовано на роботу зі серійними і більшою мірою насильницькими злочинами, завданням географічного аналізу є вивчення місць виявлення жертв після скоєння злочину, їх останнього місця проживання, локацій можливого вистежування їх злочинцем, тобто встановлення географічного злочинно-віктимологічного зв'язку. Географічний профайлінг спрямований також на роботу з розумовою (мисленнєвою) «географією» злочинця, тобто з'ясування його місця проживання, пересування в некримінальний, кримінальний, посткримінальний періоди. Основне завдання розумової «географії» – пошук причини вибору переміщень злочинців, визначення їх географічної психотипізації. Цьому методу присвячені роботи таких зарубіжних учених кримінологів, як Д. Кантер, Д. Россмо, подружжя Брахтінгем.

Слід пам'ятати про ймовірнісний характер використання профілювання, він «працює» з нематеріальними субстанціями, не має логічного зв'язку і заснований лише на інтуїції професіоналів. Тимчасом розвиток кримінального профілювання може позитивно позначитися на розслідуванні насильницьких злочинів з урахуванням їх складності, надто коли традиційні криміналістичні методи не можуть допомогти в розслідуванні. Крім того, отримані знання про практику кримінальних профілів могли б зіграти позитивну роль у вивченні поведінки насильницьких злочинців, а отже, виявити резерви для стримування такого типу злочинності.

Завдяки цьому аналітичному методу можна побачити схожість у рамках одного виду кримінальних правопорушень, їх проявів щодо періоду часу, певних годин, днів, тижнів, місяців, їхню частоту за період, що аналізується. Також можливо встановлювати середньодобові, тижневі, місячні, щорічні чи за скоєнням відповідно порівняно з кількістю населення на визначених географічних територіях (територіальних одиницях) характеристики тощо. Такі аспекти розглядаються аналітиками як «шаблони». Аналітик має слідкувати за кількістю подій, інтервалами їх повторення та схожістю з метою створення кримінального профілю.

Головною перевагою цього методу є те, що він може самотійно використовуватись для повного аналітичного звіту з випискою, проаналізованими даними, гіпотезами, висновками, рекомендаціями та оцінками. За допомогою цього методу замовники аналітичного звіту повністю поінформовані на стратегічному рівні про еволюцію кримінальних правопорушень, їх вияв у часі, географічну характеристику, місця, де вони будуть проявлятися, найбільш вразливу категорію людей, якщо вони проживають поблизу з лікарнями, школами, студентськими містечками чи іншими об'єктами, що становлять інтерес. Маючи такий аналітичний продукт, замовники можуть організовувати заходи або стратегічні плани протидії антисоціальним подіям чи кримінальним правопорушенням.

Це дуже різнобічний метод, оскільки надає змогу працювати з різними форматами даних, включаючи ГІС дані, завдяки чому аналітик може зробити звіт аналізу географічного профілювання. Скажімо, карта злочинності міста Львова промовисто ілюструє стан її поширеності (див. далі).

Використовуючи ГІС, кримінологи можуть корелювати інші статистичні дані, такі як: демографічні дані, розташування ломбардів, шкіл, базарів, місць торгівлі зброєю, якість освітленості вулиць тощо, що дає можливість краще зрозуміти глибокі причини скоєння злочинів і допомогти правозахисним установам розв'язувати проблеми.

Просторові дані та їх аналіз сприяє розумінню, чому злочини трапляються або не трапляються в певних місцях.

- 3) позиційне переміщення в часі та на місцевості;
- 4) напрямок на національному рівні та «регіони ураження».

4.6. Аналіз географічного профілювання

ГІС (GIS, географічна інформаційна система) – система збирання, зберігання, аналізу та графічної візуалізації просторових (географічних) даних і пов'язаної з ними інформації про необхідні об'єкти.

Географічна інформаційна система – це набір комп'ютерних інструментів, які дають людині можливість модифікувати, візуалізувати, запитувати й аналізувати географічні та табличні дані. ГІС є потужним інструментом програмного забезпечення, допомагає аналітикам створювати від простих пін-карт до тривимірної візуалізації просторових або тимчасових даних.

Будь-які дані, що містять інформацію про місцезрештування, можуть бути показані та проаналізовані за допомогою ГІС. Будь-яка ГІС – це невід'ємна частина аналітичного інструментарію в роботі за створенням необхідної інформації для виконавців. Об'єднавши традиційні дані поліції з іншими значимими інформаційними джерелами (такими як, наприклад, дані про демографічну або економічну ситуацію в регіоні), можна використовувати GIS для оперативного перетворення інформації у свої сучасні управлінські рішення, що допоможе реально вдосконалити реагування підрозділів на повідомлення про події у швидкозмінному оточенні і, відповідно, підвищити безпеку не лише співробітників, а й простих громадян.

Застосування ГІС в аналізі злочинності.

Кожен злочин пов'язаний з будь-якими конкретними місцями, такими як будинок, вулиця, поштовий індекс або цілий район. ГІС може допомогти звузати територіальний аспект вихідних даних, щоб зрозуміти і вирішити проблему дещо ефективніше. Геоінформаційні системи корисні у таких випадках:

- виявлення та маркування підозрілих подій, що містять ознаки правопорушень; візуалізація латентної злочинності;
- підтримка прийняття управлінських рішень та аналіз тенденцій в суміжних правоохоронних сферах шляхом візуалізації різномірних даних в єдиному просторі;

- зниження рівня злочинності завдяки реалізації правоохоронних методів різних підрозділів;
- зворотний зв'язок з населенням для більш ефективного розслідування злочинів та інтеграція суспільства в правоохоронну діяльність за рахунок наочності й мультиплатформеності додатків;
- використання різних інструментів і методів для виявлення серійності злочинів та прогнозування розвитку ситуації.

ГІС допомагає аналізувати злочинність за такими напрямками:

- виявлення та висвітлення підозрілих інцидентів і подій, які можуть потребувати подальшого розслідування;
- аналіз моделей та тенденцій у різних юрисдикціях;
- поліпшення загального аналізу.

ГІС дає змогу ділитися з громадськістю візуальною інформацією для з'ясування проблем зі злочинністю та залучення до громадських дій.

Незалежно від того, чи є проблема тактичною, стратегічною чи адміністративною, будь-які дані, що містять інформацію про місцезнаходження, можуть бути відображені та проаналізовані за допомогою технології. ГІС є невід'ємною частиною інструментарію аналітиків. Поєднуючи традиційні дані правоохоронних органів з такими даними, як демографія, інфраструктура та відстеження правопорушників, можна використовувати ГІС для перетворення даних у цінну інформацію.

ГІС допомагає приймати критичні рішення в умовах, котрі швидко змінюються, що матиме прямий вплив на безпеку офіцерів та громадян.

Кожна подія злочину пов'язана з певним місцезнаходженням: адреса, вулиця, поштовий індекс чи район. ГІС може допомогти використовувати локальний аспект даних для аналізу, розуміння та побудови рішень проблем, з якими стикаються працівники поліції.

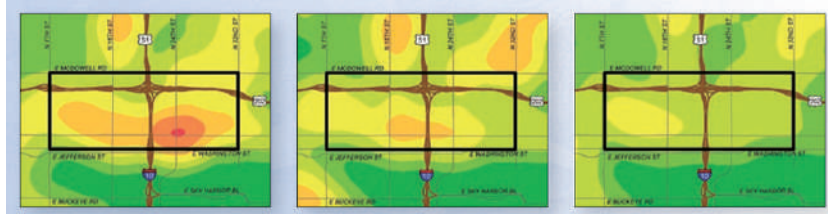
Вдавшись до ГІС, також можна знайти відповідь на різні неочевидні запитання, скажімо, чи можуть певні види злочинів складатися залежно від часу доби або дня тижня, чи є загальнодоступні, неконтрольовані місця привабливими для злочинців.

Кримінальний аналітик спроможний надати істотну допомогу співробітникам оперативних і слідчих підрозділів шляхом розробки більш ефективних тактичних підходів і методів розслідування і, зрештою, запобігання злочинам. Використовуючи ГІС, доцільно моделювати логіку свого робочого процесу і зберігати свої найліпші напрацювання. Це допомагає оцінювати «працездатність» теорій, а також ділитися досвідом з іншими співробітниками. Можна отримувати знання і досвід зі співпраці з патрульними, слідчими, оперативними працівниками або іншими аналітиками.

Картографування – природний спосіб організації інформації в правоохоронних органах. Можна використовувати відображення динаміки різних видів правопорушень, щоб наочно демонструвати результати роботи підрозділу.

Часовий і просторовий аналіз за допомогою ГІС може допомогти візуалізувати процес реалізації окремих пунктів Стратегії діяльності держорганів в правоохоронній сфері, забезпечувати загальну оперативну картину для керівництва під час нарад та реалізовувати контакт з населенням через інтерактивні засоби обміну інформацією. Засоби ГІС надають переваги у всіх аспектах діяльності правоохоронних органів.

Проект «Вплив насильства в Феніксі» вивчав наслідки спрямованих зусиль правоохоронних органів, аналізуючи злочинність у певній галузі. Зображення зліва вказує на гарячу точку злочинів, середнє зображення демонструє ту саму площу через рік, а зображення праворуч – статус злочинів через два роки.

Стратегічний аналіз злочинності

Правоохоронні органи зазвичай дуже обмежені в ресурсах. Однак ГІС може допомогти більш ефективно управляти ними і підвищити якість роботи підрозділів загалом.

Виявляючи накопичення проблем, ГІС також забезпечує візуалізацію цілих напрямів або конкретних завдань у боротьбі зі злочинністю, а також ефективність зворотного зв'язку з населенням при реалізації програми становлення безпечно-го суспільства. Стратегічне картографування злочинів за допомогою ГІС здійснюється з метою розуміння тенденцій і підвищення безпеки громади.

ГІС може допомогти:

- у розумінні картини подій, заснованої на динаміці в регіоні загалом і за різними складовими: особами, подіями та іншими криміногенними чинниками;

- у визначенні факторів ризику, що складаються з бізнес-схем, будівель і споруд або інших об'єктів, що сприяють злочинам;

- у швидкому управлінні силами і засобами при перерозподілі ресурсів, після аналізу кримінальних тенденцій;

- у плануванні спеціальних операцій при опрацюванні регіону або сезонних сплесках правопорушень;

- в обробці і фільтрації потоку повторюваних викликів і запитів на використання сил і засобів.

Співробітники, що працюють з населенням, або слідчі, які працюють над подіями, як правило, самі добре знають, де найчастіше відбуваються злочини. У доповнення до цих знань, візуалізація ситуації на часових відрізках може допомогти співробітникам ефективніше аналізувати події, що відбуваються в кримінальному середовищі, виявляти схеми і закономірності.

Використання ГІС також дає змогу знайти відповіді на різні неочевидні запитання, наприклад: чи можуть певні види злочинів бути у причинному зв'язку залежно від часу доби або дня тижня; чи є загальнодоступні, неконтрольовані місця привабливими для злочинців тощо.

Кримінальний аналітик може суттєво посприяти співробітникам оперативних і слідчих підрозділів шляхом розробки більш ефективних тактичних підходів і методів розслідування, а отже, запобігання злочинам.

Тактичне картографування злочинів із застосуванням ГІС використовується для швидшого, безпечнішого та більш поінформованого реагування.

ГІС підтримує потреби правоохоронних органів у тактичному картографуванні злочинів, надаючи платформу для:

- аналізу наявних злочинів з метою виявлення тенденцій та серій злочинів;
- пов'язання оперативної інформації з конкретними місцями злочинів;
- надання оперативникам і слідчим результатів шляхом узагальнення даних із багатьох джерел;
- прогнозування потенційних місць злочинів через просторові інструменти та методи;
- підтримки оперативних планів та уточнення місць розгортання сил і засобів;
- постійного активного моніторингу злочинців та злочинців із високим рівнем ризику.

Результатами аналітичної роботи ГІС є:

1) *виявлення серійності і закономірностей*: вдавшись до ГІС, аналітик може створити карту, яка не тільки відобразить місця скоєння злочинів, а й покаже на основі досліджень усі пов'язані з ними події; це допоможе використовувати ресурси поліції точніше завдяки оптимізації маршрутів, реагуванню на місцях і відпрацюванню найбільш вірогідних версій подій;

2) *спостереження та оперативні плани*: злочинці часто скоюють злочини кілька разів; ГІС може допомогти точно змодельовати шаблон і поведінку порушника, визначити ймовірні маршрути й ідеальні місця для спостереження;

3) *відпрацювання версій*: з'являється можливість візуально аналізувати свої дані, щоб відпрацьовувати алібі або уточнювати, наскільки підозрюваний був безпосередньо близько від місця злочину.

Керівний склад може використовувати ГІС для розуміння тенденцій, прийняття критичних рішень, організації співпраці з іншими правоохоронними органами, щоб у потрібний час поставити потрібних людей у потрібне місце.

Аналітик може використовувати складні інструменти та методи, щоб надати керівному складу знання та інтуїтивні висновки для підтримки найкращих оперативних рішень та розв'язання короткотермінових тактичних і довгострокових стратегічних завдань.

ГІС обробляє пов'язані дані з різних джерел, надаючи складну інтегровану платформу просторово-часового аналізу.

Фактично «географічне профілювання» – це аналіз місця скоєння пов'язаних серійних злочинів з метою визначення вірогідної території проживання чи діяльності злочинця. Цей метод часто застосовується також при розслідуванні тяжких злочинів. Від може бути успішно застосований і для стратегічного аналізу, в разі якщо аналізуються великі території та довгі періоди часу.

Щоби використовувати метод у стратегічному аналізі, необхідно мати доступ до певних джерел інформації:

1) база даних з інформацією про кримінальних злочинців на національному рівні та даними, які структуровані за роками;

2) вся інформація має бути з геоприв'язками та супутніми GIS даними;

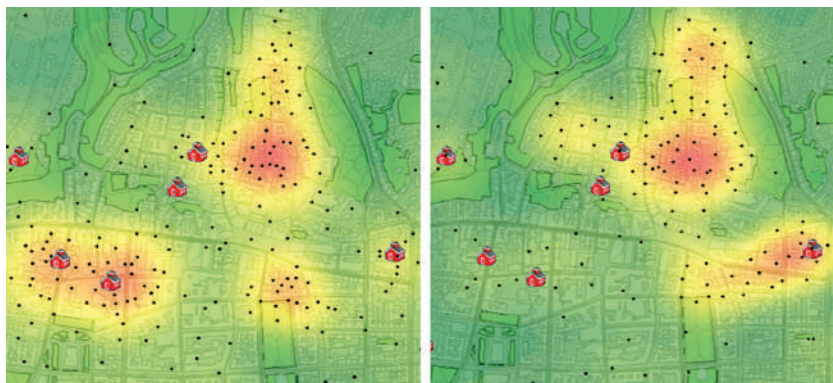
3) програмне забезпечення GIS для проведення пошуку та обробки наявної інформації.

Для складання звіту зі стратегічного аналізу із застосуванням методу географічного профілювання використовуються схожі методи, способи та інструменти, які були описані раніше, або ті, що використовуються в оперативному аналізі. Різниця полягає лише у тому, що для створення стратегічного профілю злочинця необхідно класифікувати кримінальні злочини, що поєднані на національному чи регіональному рівні за способом учинення злочину (*modus operandi*), осіб та інших суб'єктів розслідування, регіон, де вчиняються злочини, для того щоб отримати загальну картину зі спільними ознаками між цими чи іншими моделями злочинів. На стратегічному рівні цей метод може найуспішніше використовуватись для розслідування однотипних злочинів, учинених кримінальними угрупованнями, а саме: незаконного обігу наркотичних засобів, контрабанди тютюнових виробів, ухилення від сплати податків, шахрайства у сфері ПДВ, грабежів та інші насильницьких злочинів.

У звіті зі стратегічного аналізу з географічного профілювання треба розглядати лише один злочин, приміром, шахрайство з ПДВ. В аналітичному звіті аналітик може надати опис злочину, профіль злочинців, географічну місцевість, де вчиняються злочини, із конкретними аспектами.

Конкретні аспекти в аналізі географічного профілювання тісно пов'язані з географічною місцевістю, що включає деталі про кількість об'єктів, де вчинялись злочини, як у прикладі, зазначеному вище, чи країни, райони і т. ін. Також може застосовуватись техніка сценаріїв.

Зазвичай географічна місцевість, що міститься у звіті, зображується щонайменше на 2 картинках у різні періоди часу, щоб побачити різницю та зміни (зображення 1 січня 2018 року, 1 січня 2019 року та 1 січня 2020 року – для стратегічного аналізу, або для коротших проміжків часу в рамках конкретного розслідування чи оперативного аналізу).

Відповідно до рекомендацій аналітика, звіт зі стратегічного аналізу може бути використаний замовником, головню вищим і середнім керівним складом поліції.

Замовник може використовувати інформацію, яка міститься у звіті аналізу, шляхом побудови стратегічних чи оперативних планів з ліквідації ОЗУ або заповнення інформаційних пробілів для того, щоб зібрати більше інформації про ОЗУ, їх матеріально-технічні та фінансові ресурси, ієрархію, розподіл ролей між членами ОЗУ, поширення їхньої діяльності та повне профілювання даних на географічній місцевості.

Здійснення географічного профілювання потребує застосування спеціалізованого програмного забезпечення та володіння навичками його використання. Такі програмні продукти потребують детальнішого розгляду.

4.6.1. ArcGIS

ArcGIS

ArcGIS Desktop – лінійка

ГІС-продуктів від американської компанії ESRI (Environmental Systems Research Institute – Інститут дослідження систем навколишнього середовища), що призначені для роботи на настільних комп'ютерах самостійно або в ролі робочих місць у корпоративних мережах, створених на основі ArcGIS Server.

Лінійку програмних продуктів ArcGIS Desktop утворюють системи: ArcView, ArcEditor, ArcInfo.

ArcGIS ArcView – базовий продукт сімейства ArcGIS, повнофункціональна ГІС з набором потужних інструментів для створення, управління, аналізу та візуалізації просторових даних.

ArcGIS ArcEditor – поєднує функціональність ArcView з можливостями створення та моделювання баз геоданих (БГД). Механізм забезпечує підтримку цілісності і багатокористувацького редагування БГД, управління версіями, побудову топології та геометричних мереж.

ArcGIS ArcInfo – розширює функціональність перелічених вище продуктів (ArcView, ArcEditor) набором потужних інструментів для просторового аналізу і геообробки даних.

Настільні продукти ESRI сімейства ArcGIS (ArcView, ArcEditor, ArcInfo), базові програми ArcMap (розв'язання картографічних завдань), ArcCatalog (доступ і керування просторовими даними в локальній мережі або через Інтернет) і ArcToolbox (геообробка просторових даних) об'єднує загальна архітектура й інтерфейс, але вони розрізняються щодо функціональності, кількості інструментів геообробки та просторового аналізу.

Застосування ESRI у правоохоронній діяльності

Фірма ESRI є розробником повного програмного забезпечення для картування та аналітики для правоохоронних органів.

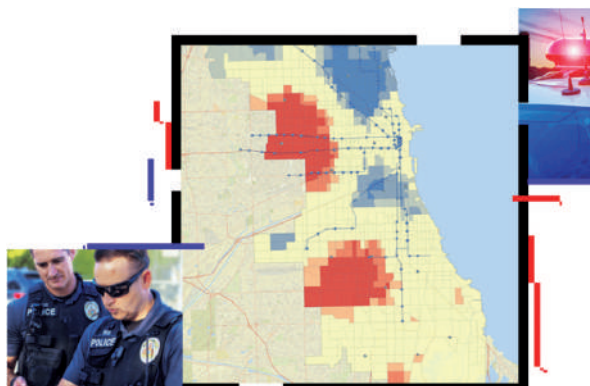
Незалежно від того, чи підрозділи поліції аналізують схеми злочинів, керують спеціальними операціями, чи здійснюють патрулювання, розумні карти можуть допомогти правоохоронним органам у повсякденній діяльності. Карти геогра-

фічної інформаційної системи (ГІС) роблять інформацію корисною. Програмне забезпечення дає змогу візуалізувати, аналізувати та обмінюватися даними за допомогою інтерактивних карт. Розширюються можливості персоналу стосовно розуміння місця в режимі реального часу для кращого прийняття рішень.

Аналітики, котрі проводять аналіз злочинів, використовують сучасні засоби картографування та просторового аналізу, які безперешкодно інтегруються для надання інформації, необхідної офіцерам і командному складу під час прийняття обґрунтованих рішень.

Платформа ArcGIS допомагає реалізувати керовані даними стратегії боротьби зі злочинністю, є простою у використанні.

Кожне рішення має починатися з аналізу. Правоохоронні органи проводять аналіз злочинності задля зменшення злочинності; поліпшення якості проведення операції, прийняття розумніших, керованих даними рішень.

Отож етапи рішення ESRI для аналізу злочинності передбачають:

- а) аналіз закономірностей злочинності та злочинів;
- б) обмін динамічною інформацією;
- в) прийняття керованих даними рішень.

Аналіз закономірностей злочинів

ArcGIS забезпечує чимало найпоширеніших робочих процесів аналізу злочинів (вивчення злочинів, визначення видів злочинів та гарячих точок, прогнозування злочинів), щоб допомогти правоохоронцям планувати заходи із попередження злочинів. Програмне забезпечення для картографування злочинів ESRI підтримує оперативний, тактичний та стратегічний аналіз і дає можливість легко ділитися та співпрацювати з веб-картами та програмами.

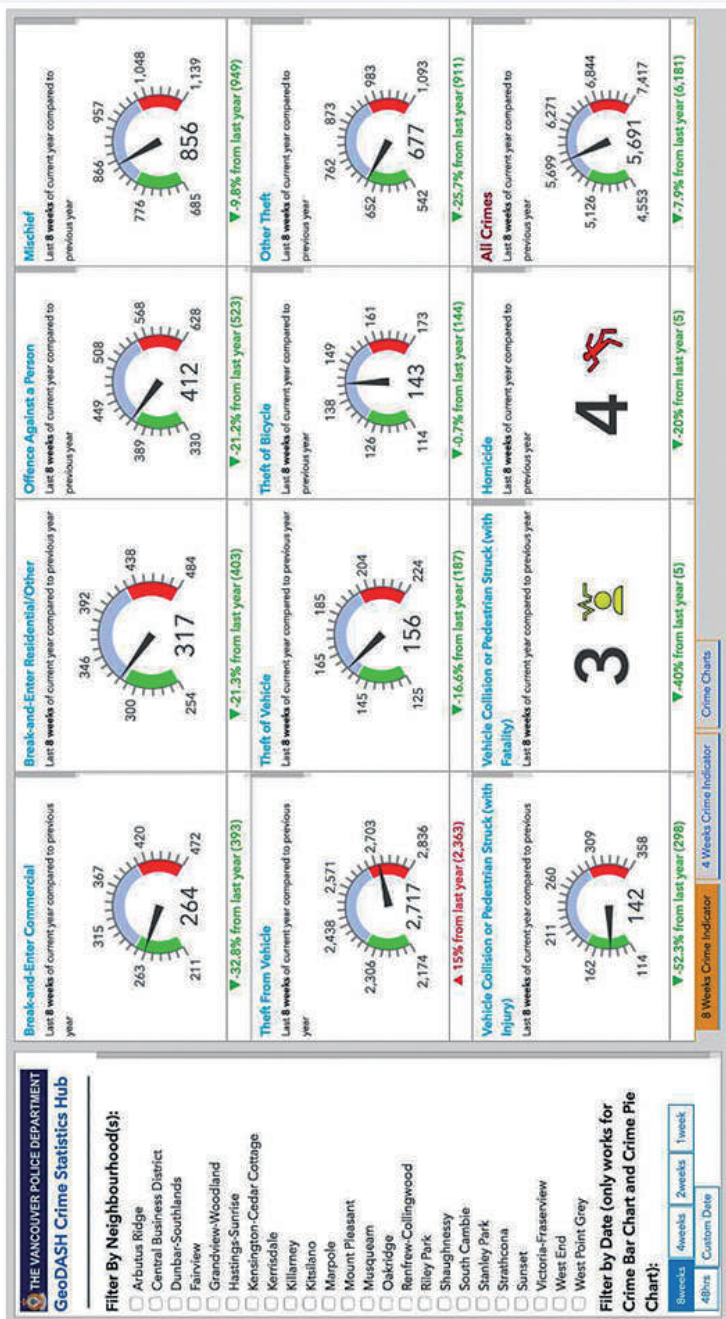
До прикладу, поліція Ванкувера в Британській Колумбії протидіє грабеджам за допомогою комп'ютерного програмного забезпечення, яке використовує алгоритм для деконструкції злочинів. Способом просторової аналітики поліція здатна передбачити, де будуть відбуватися вторгнення до житла, і відповідно розмістити патрульних. Запровадження такого алгоритму зменшило злочинність на понад 20% у місяць.

Кожні 28 днів проводиться перевірка тенденцій злочинності, кластеризації злочинів та проблем злочинності у всьому місті. Відповідно до результатів поліція здійснює маневрування силами та засобами, проводить розподіл ресурсів.

Новий інструмент, що його використовує поліція Ванкувера, відповідає моделі CompStat Policing – системі управління продуктивністю, яка поєднує комп'ютерну статистику та географічну інформаційну систему (ГІС) з метою сприяння стратегіям зменшення злочинності.

Поліція Ванкувера робить дані про злочини доступними для громадськості за допомогою інтерактивного інструменту картографування GeoDash. Інструмент призначений для підвищення обізнаності громадськості щодо діяльності поліції у місті.

CompStat – це нововведення в управлінні поліцією, що поєднує в собі сучасні принципи керівництва з передовим аналізом злочинності та технологією географічних інформаційних систем. CompStat (комп'ютерна статистика порівняння),

система управління, започаткована в Нью-Йоркському відділі поліції, була впроваджена як захід для контролю злочинності та поліпшення якості життя в цьому місті. За роки, що минули з моменту її появи, її популярність серед поліцейських та політиків свідчить про те, що вона стає моделлю того, що означає бути відділом, який прогресивно управляється. Програма CompStat набула загальнонаціонального розголосу і засвідчила про вражаюче скорочення злочинності та покращення якості життя людей.

Існує низка елементів, які вимагають повного впровадження CompStat:

- роз'яснення місії;
- географічна організація оперативного командування;
- керований даними аналіз проблем та оцінка зусиль органу щодо вирішення проблем;
- ефективна тактика вирішення проблем;
- організаційна гнучкість;
- внутрішня підзвітність;
- зовнішня підзвітність.

Поліція Ванкувера використовує інструмент прогнозування злочинів, розроблений партнером ESRI **Latitude Geographics**. Ця технологія перетворює прості, історичні дані про злочини в потужні, дієві прогнози злочинів. Прогнози досить точні; система прогнозує в межах блоку 100 м × 100 м (300 × 300) з двогодинним часовим вікном, щоби визначити, де і коли може відбутися певний вид злочину. Порівнюючи те, що відбулося на місцях, із прогнозами, зробленими в той же день, начальник поліції Ванкувера заявив, що система прогнозує з точністю до 80%.

У Канаді працівники патрульної служби також займаються з поліцією, керованою даними, та проводять власний аналіз. Там використовують мобільний термінал для поліцейських автомобілів, який відбиває тенденції та закономірності злочинів у режимі реального часу. Відображаються місця, де проживають члени банди і «хронічні» правопорушники, та сучасні тенденції і випадки майнових злочинів та насильницьких злочинів. Офіцери використовують ці інструменти аналізу, щоб краще зрозуміти сфери патрулювання.

Аналіз злочинності

Аналіз злочинності – це конфігурація ArcGIS Pro, яка може бути використана аналітиками злочинів для проведення низки ключових функцій аналізу (наприклад, Сканування, Аналіз, Відповідь та Оцінка).

Аналіз злочинності включає надбудову ArcGIS Pro, яка організовує існуючі інструменти геопроцедури, що використовуються в робочих процесах аналізу злочинів, та пропонує кілька нових інструментів, що підтримують управління даними, тактичний і стратегічний аналіз, слідчий аналіз та обмін інформацією. Інструменти надаються у контекстних меню ArcGIS Pro і на одній стрічці, що спрощує їх використання аналітиками злочинів.

Рішення щодо аналізу злочинності містить багато інструментів для підтримки основних аналітичних функцій для управління даними, вибору інцидентів злочинів, проведення тактичного та стратегічного аналізу, розслідування форм злочинів та обміну інформацією з іншими працівниками правоохоронних органів. Нижче наведено список інструментів за групами з деталями для кожного інструменту.

Наочно побачити результати застосування Esri можна на прикладі звіту злочинності у США за посиланням <https://www.cityprotect.com/>.

На сайті є можливість надати підказку правоохоронним органам (TipSubmit). Цей інструмент призначений для полегшення відкритої та ефективної комунікації між працівниками правоохоронних органів і громадянами. TipSubmit дає змогу членам громади легко надсилати поради, що не стосуються надзвичайних ситуацій, до агентств-учасників, анонімно або створюючи особистий профіль. Це допомагає працівникам агентства працювати більш ефективно.

Можна досліджувати карту злочинності (Explore crime map), пошукова система якої має можливість застосування окремих фільтрів, наприклад, зареєстровані злочини сексуального характеру, за проміжком часу: минулий тиждень, минулий місяць, спеціальний діапазон (від і до), дні тижня, часовий діапазон, опис кримінальних випадків та виклики у поліцію.

Також можна побачити інформацію про розташування і контактні дані підрозділів поліції.

 CityProtect
Submit a tip
Explore crime map
Register a camera

Filters

- [Agencies](#)
- [Incidents](#)

Aransas County Sheriffs Office
 Rockport, TX 78382
 Agency last updated the incident data on 01/04/2020

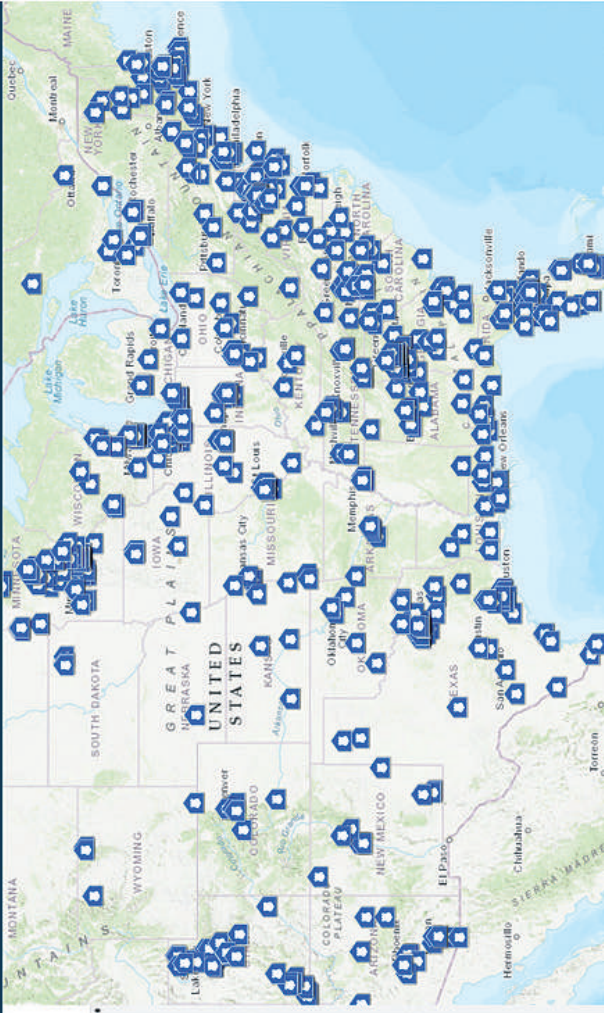
[Submit a tip](#)

University of Maryland, Baltimore
 Baltimore, MD 21201
 Agency last updated the incident data on 01/04/2020

[Submit a tip](#)

 Gloucester City Police Department
 Gloucester City, NJ 08030
 Agency last updated the incident data on 01/04/2020

[View more](#)

На сайті є можливість (як проактивний захист) зареєструвати місцезнаходження свого будинку та камер спостереження через реєстрацію (Register a camera). Слід вказати місце розташування камери та свої контактні дані. Інформація надається правоохоронним органам лише у випадку, якщо їм потрібно зв'язатися з вами щодо злочину. Зареєстрована камера бере участь у програмах громадської безпеки. Поліція надає рекламні матеріали, такі як наклейки на вікна та знаки, які демонструють, що громадянин захищений і це перешкоджає потенційній злочинній діяльності та майновій шкоді.

Якщо поруч станеться злочин, правоохоронці можуть зв'язатися з власником камери задля пришвидшення розслідування.

4.6.2. GeoMedia

Йдеться про динамічне програмне забезпечення для картування. Карти представляють дані візуально, надаючи аналітикам змогу робити висновок про інформацію. Щоби полегшити процес збору інформації – зробити гарну карту – потрібні потужні аналітичні інструменти та чітка символізація. Динамічне програмне забезпечення для відображення ГІС GeoMedia поєднує табличні та географічні дані з метою одержання корисної інформації.

GeoMedia – це потужна, гнучка платформа управління ГІС, яка допомагає об'єднувати неструктуровані геопросторові дані з різних джерел і одночасно аналізувати їх для отримання чіткої, дієвої інформації. Цей програмний продукт забезпечує одночасний доступ до геопросторових даних майже в будь-якій формі та відображає їх у єдиному вигляді карти для ефективної обробки, аналізу, представлення та обміну. Функціонал GeoMedia робить його ідеальним для отримання інформації з масиву даних, що динамічно змінюються, задля підтримки прийняття обґрунтованих, розумніших рішень.

GeoMedia впорядковує долучення великих обсягів даних до бази даних підприємства, забезпечує, щоб вони відповідали стандартам повноти та відповідає моделі даних, яку використовує конкретна організація. Це допомагає переносити

та інтегрувати декілька джерел даних із різними схемами в єдине високоякісне джерело.

Після включення даних GeoMedia може відстежувати та контролювати зміни, завдяки чому аналітик бачить конкретні зміни, внесені користувачами, та встановлює контрольну точку забезпечення якості перед оновленням бази даних. Це також полегшує розв'язання будь-яких конфліктних чи неоднозначних питань.

GeoMedia дає змогу виконувати складний аналіз з метою отримання інформації з даних, що зберігаються в декількох базах даних на різних платформах, і безлічі різних файлів одночасно. Завдяки цьому також можна формувати запити необмеженої складності, створюючи та об'єднуючи їх разом, щоб результати одного запиту динамічно надходили в інший.

Коли дані змінюються, GeoMedia автоматично оновлює результати, надаючи живу картину реальних ситуацій, зображених даними. Така здатність також може бути використана з метою потужних аналізів для стратегічного планування.

GeoMedia підтримує широкий спектр координатних довідкових систем з усього світу і безперерійно здійснює трансформацію як векторних, так і растрових даних в CRS, що обрані для вашої карти.

GeoMedia допомагає легко зрозуміти динамічний потік геопросторової інформації реального світу. Це дозволяє проводити різноманітні аналізи – від дуже простого до дуже складного – за даними з різних джерел. Він підключається безпосередньо до баз даних, що підтримуються простором і вже використовуються організацією.

GeoMedia дає змогу здійснювати глибокий аналіз і динамічно оновлювати результати. Завдяки його гнучкій структурі та розширенню можна підлаштувати систему під конкретні вимоги. GeoMedia дає змогу створювати інтелектуальні, інтуїтивні карти, розкриваючи інформацію, зафіксовану у даних, полегшуючи прийняття обґрунтованих, розумніших рішень.

4.6.3. QGIS

QGIS (колись Quantum GIS) – вільна крос-платформена геоінформаційна система (ГІС). QGIS є однією з найбільш функціональних

і зручних настільних геоінформаційних систем, що динамічно розвиваються.

Головним призначенням системи є обробка й аналіз просторових даних, підготовка різної картографічної продукції.

QGIS допомагає користувачам створювати карти з безліччю шарів, застосовуючи різні картографічні проекції. Карти можуть бути зібрані в різні формати і використовуватися з різною метою. У системі QGIS карти можуть складатися з растрових або векторних шарів. Типові для такого роду програмного забезпечення векторні дані зберігаються як точка, лінія, полігон. Підтримуються різні види растрових зображень. Програмне забезпечення здатне виконувати геоприв'язку зображень.

Користувач має можливість переглядати комбінації векторних і растрових даних (у 2D або 3D) в різних форматах та проекціях без перетворення у внутрішній чи загальний формат.

Можна складати карти та інтерактивно вивчати просторові дані за допомогою дружнього графічного інтерфейсу. Можна створювати, редагувати й експортувати векторні та растрові шари в декількох форматах, керувати ними.

Є можливість виконувати аналіз просторових даних на просторових базах даних та інших підтримуваних форматами OGR. Нині QGIS пропонує векторний аналіз, вибірку, геопроцедуру, геометрію та інструменти управління базами даних. Існує можливість використовувати інтегровані інструменти GRASS, які включають повну функціональність GRASS понад 400 модулів. QGIS можна адаптувати до особливих потреб завдяки розширюваній архітектурі плагінів та бібліотекам, які використовуються для створення плагінів. До основних плагінів належать:

- Захоплення координат (захоплення координат миші в різних CRS);
- DB Manager (обмін, редагування та перегляд шарів і таблиць з / до баз даних; виконання SQL запитів);
- eVIS (візуалізація подій);
- Geometry Checker (перевірка геометрії на наявність помилок);
- Геореференц GDAL (додавання інформації про проекцію по растрах за допомогою GDAL);

- Інструменти GPS (завантаження та імпорт даних GPS);
- GRASS 7 (інтегрування GRASS GIS);
- Клієнт каталогів MetaSearch (взаємодія з послугами каталогу каталогів, що підтримують стандарт служби OGC Catalogue для Інтернету (CSW));
 - Редагування в режимі офлайн (дозволи редагування в режимі офлайн та синхронізація з базами даних);
 - Обробка (рамка просторової обробки даних для QGIS);
 - Перевірка топології (віднайдення топологічних помилок у векторних шарах).

4.6.4. MapInfo Pro

MapInfo Pro – географічна інформаційна система (ГІС), призначена для збору, зберігання, відображення, редагування та аналізу просторових даних; локалізована версія, проводиться в Росії.

MapInfo Pro легко інтегрується в будь-яку інформаційну систему, зручний інтерфейс дає змогу швидко адаптуватися і почати повноцінно використовувати функціонал навіть новому користувачеві.

MapInfo Pro підтримує всі поширені формати даних, включаючи офісні формати, такі як Microsoft Excel, Access, формати реляційних і просторових баз даних (Oracle, Microsoft SQL Server, PostGIS, SQLite), формати графічних даних (AutoCAD DXF / DWG, SHP, DGN) та чимало інших.

Доречно використовувати в роботі зображення практично будь-яких форматів (аерофотознімки, супутникові багатозональні знімки, скановані паперові карти й ін.). Крім того, MapInfo Pro має доступ до гібридних карт і знімків Microsoft Bing.

Функції створення, редагування й аналізу даних. Інструментарій MapInfo Pro для створення і редагування графічних і табличних даних допомагає швидко і зручно вносити зміни як на картах, так і в семантичні дані. Завдяки розвиненим інструментам аналізу можна робити просторові запити, оверлейні операції, будувати буферні зони, а також багато іншого.

Багатоваріантність відображення даних. Майстер створення карт в MapInfo Pro і зручні налаштування дають змогу користувачам з будь-яким рівнем підготовки швидко створювати наочні карти. Як фон карти можна використовувати космічні знімки, а зверху накладати свої дані у вигляді точок, ліній і полігонів. Стиль і зовнішній вигляд будь-якого набору даних легко змінити, застосовуючи методи аналітичної обробки і налаштування відображення. Можна використовувати статистичні та математичні функції для відображення розрахованих значень на мапі символами або кольором.

Публікація результатів. Зручний майстер публікації даних з можливістю налаштування спільного доступу спрощує завдання обміну інформацією між учасниками проекту. MapInfo Pro надає змогу друкувати або публікувати карти будь-якого розміру, супроводивши їх примітками, легендою і графіками. Збереження або експорт карт підтримується в будь-якому зручному для користувача форматі.

Онлайн-сервіси. Завдяки хмарним сервісам MapInfo Pro створення зон транспортної доступності і геокодування можливе без необхідності установки стороннього програмного забезпечення. Всім користувачам надається безкоштовний щомісячний доступ до створення понад 300 адресних точок і побудови близько 200 зон транспортної доступності.

В MapInfo Pro реалізовані такі способи створення тематичних карт: картограми, кругові й стовпчасті гістограми, градусовані символи, щільність точок, окремі значення, безперервна поверхня, карта-призма, карта ізоліній (у російській версії) і т.д.

MapInfo підтримує понад 300 координатних систем і дає можливість користувачеві створювати власні координатні системи.

4.6.5. Global Mapper

Global Mapper – це програмний пакет геоінформаційної системи (GIS), який зараз розробляється Blue Marble Geographics, який працює в Microsoft Windows. Програмне забезпечення GIS конкурує з продуктами ESRI, GeoMedia,

Manifold System та MapInfo GIS. Global Mapper обробляє як векторні, растрові, так і висотні дані та забезпечує перегляд, перетворення та інші загальні характеристики ГІС.

Global Mapper настільки ж добре підходить як окремий інструмент управління просторовими даними та як невід'ємний компонент загальноприйнятої ГІС для всіх підприємств, котрі працюють з картами або просторовими даними:

- недорогий і простий у використанні;
- підтримує понад 300 форматів просторових даних;
- пропонує повний набір інструментів для створення та редагування даних;
- забезпечує передові 3D-можливості візуалізації та аналізу;
- має високоякісну технічну підтримку.

4.6.6. gvSIG

gvSIG – вільна геоінформаційна система з відкритими вихідними кодами. Програма підтримує всі необхідні функції ГІС, як-от:

- робота зі шарами, завдяки якій можна відображати лише потрібні в цей момент об'єкти;
- функції масштабування карти;
- підтримка збереження необхідних ракурсів карти;
- автоматичні розрахунки відстані між об'єктами і площ областей;
- розміщення активних об'єктів на карті;
- створення професійних географічних карт з належними елементами, які можна згодом друкувати.

gvSIG підтримує такі формати даних:

- 1) векторні формати: shapefile, DXF, DGN, DWG;
- 2) растрові формати: ECW, MrSID, JPEG, jp2, TIFF, geoTIFF, PNG, GIF.

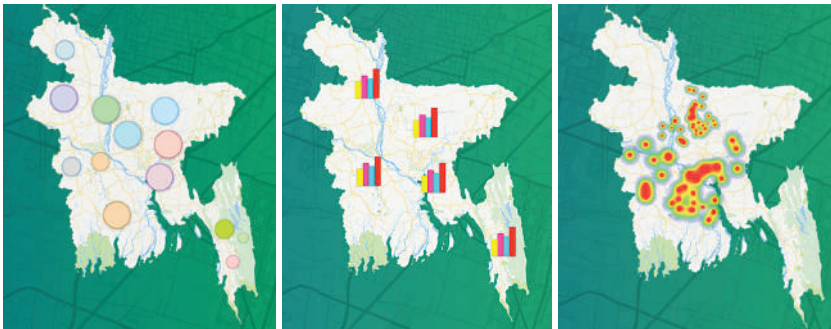
gvSIG може читати віддалені дані Open Geospatial Consortium (OGC) стандартів:

- Web Map Service (WMS);
- Web Feature Service (WFS);
- Web Coverage Service (WCS).

4.6.7. GeoDASH

GeoDASH – це геоінформаційна система з простими алгоритмами роботи. Дає змогу створювати карти з пунктами призначення, «бульбашки», діаграмні карти; теплові карти.

Надає можливість імпортувати власні шари (шари – це вміст карти). Щоб розпочати додавання шарів, слід увійти на сайт, натиснути на завантаження шарів / даних, вибрати формат даних для Vector (скажімо, .shp, .shx, .dbf, .prj) або Raster (.tiff, .img). Варто переконатися, що ваша проекція даних становить WGS 84 або BTM.

GeoDASH – стандарти відкритого консорціуму GeoSpatial (OGC), підхожі для оптимізації сумісності між програмами по всьому підприємству з метою управління, обміну й аналізу геопросторового та негеопросторового контенту; потужна, розподілена версія архітектури з інтуїтивно зрозумілими інтерфейсами. Можна використовувати рівень WMS GeoDASH у вашому проекті карт ArcGIS або QGIS, як і інші сервіси WMS з відкритим кодом, такі як OpenStreetMap, Bing, MapBox, CloudMade, MapQuest, Stamen тощо.

Щоби створити нову карту, слід перейти до доданих або існуючих шарів та натиснути посилання «Створити карту». Це переведе до «Композитора карт» із завантаженим базовим шаром. Щоб додати шари даних із GeoDASH, потрібно натиснути на кнопку плюс, розташовану у верхній частині «Ліва сторона екрана». Це відкриє діалогове вікно, у якому перераховані всі шари, доступні на GeoDASH. Виберіть шари, які ви хочете додати, та натисніть кнопку Додати шари.

Перегляд карт можна проводити в 3D форматі.

4.6.8. IBM i2 iBase (GIS)

International Business Machines Corporation (також зна-на як IBM, або «Блакитний гігант») – американська електронна корпорація, один із найбільших світових виробників усіх видів комп'ютерів і програмного забезпечення, надпотужний провайдер глобальних інформаційних мереж. Корпорація посідає шосте місце в списку найбільших компаній світу.

Інтерфейси геоінформаційної системи IBM i2 iBase (GIS) дають змогу використовувати програми GIS-картографування як частину вашого аналізу даних. Можна побудувати об'єкти та посилання в базах даних IBM i2 iBase на картах, а потім візуально проаналізувати їх, використовуючи інструменти аналізу в додатку відображення.

Суб'єкти та посилання побудовані на карті за допомогою даних геокодування у вигляді координат X та Y. Додаткові дані можуть бути надіслані програмі картографування, а дані – відобразитися за допомогою піктограм чи символів та міток.

Перш ніж надіслати дані на карту, потрібно вибрати конфігурацію відображення. Конфігурація відображення визначає, як об'єкти та посилання з iBase мають бути нанесені на карту. Вони обумовлюють:

- деякі деталі карти, яку ви використовуватимете, такі як одиниці, мінімальні та максимальні координати;
- як надаватимуться дані геокодування;
- як відобразатимуться елементи карти (значки або точки);
- чи потрібні етикетки та яку схему маркування використовувати;
- чи потрібні додаткові відомості для картографування.

Конфігурації картографування зберігаються у вашій базі даних iBase.

Якщо встановлено iBase GIS-інтерфейси, аналітик можете надсилати та вибирати дані на картах з різних місць в iBase та Analyst Notebook.

Доцільно використовувати функцію «Додати в карту», щоб надіслати записи на карту, вибрані зі списку iBase, набору або в результатах запиту iBase чи на діаграмі Analyst Notebook. Якщо записи об'єднані в Analyst Notebook, всі об'єднані записи будуть побудовані окремо.

Якщо ви хочете вибрати об'єкти, які вже були надіслані на карту, виберіть об'єкти або посилання в iBase, наприклад, створивши набір або запит, а потім скористайтеся «Вибір на карті». Всі вибрані об'єкти та посилання, представлені елементами карти, будуть вибрані на карті. Якщо об'єкт, який ви обрали, є об'єднаним елементом діаграми, всі об'єднані записи будуть вибрані на карті.

Об'єкти та посилання без даних геокодування також будуть вибрані у програмі картографування, але оскільки вони не нанесені на карту, то не будуть відображені вибраними. Щоб переглянути їх, виведіть таблицю даних програми.

Команди картографування доступні в інших продуктах IBM i2, таких як Notebook Analyst.

Використання функцій iBase з карти. Усі підтримувані програми відображення надають набір функцій iBase в меню iBase та / або панелі інструментів, які надають можливість:

- показати записи iBase для елементів карти;
- створити набори iBase;
- створити iBase-запити на основі посилань, які мають геокодовані дані у вибраній ділянці карти;
- додати або розгорнути елементи карти до діаграми «Analyst Notebook».

Крім того, у деяких програмах для картографування ви зможете відобразити сітку щільності, завдяки якій можна виділити концентрації елементів на карті.

Налаштування конфігурацій відображення. Ви можете налаштувати, яким чином об'єкти та посилання з iBase мають бути нанесені на карту, визначивши конфігурацію зіставлення. Також можете створити чимало різних конфігурацій відображення, щоб відобразити різні способи побудови даних. Конфігурації картографування зберігаються у вашій базі даних iBase.

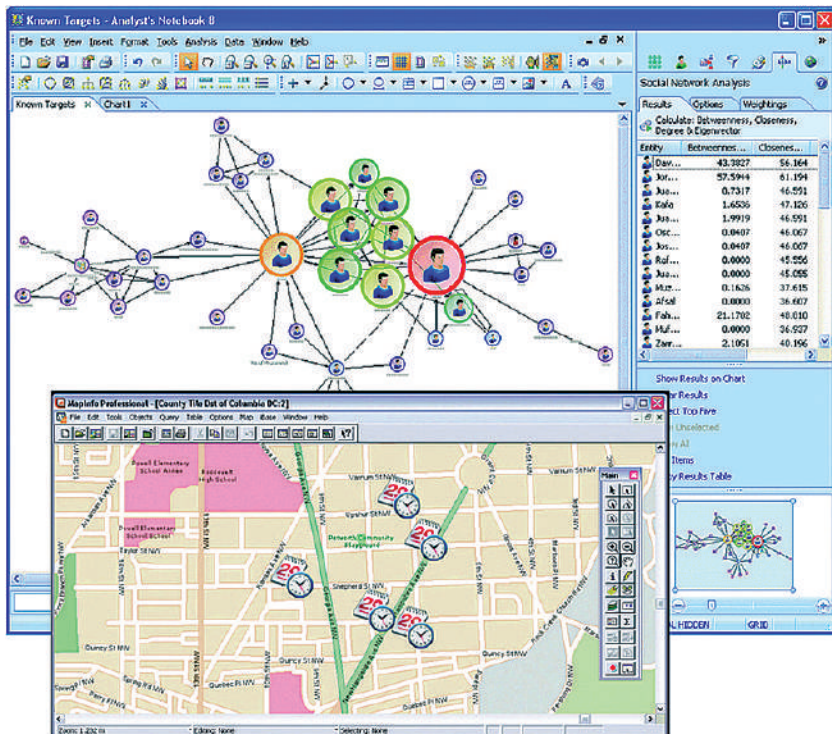
Вказання джерела даних геокодування. Дані геокодування можуть зберігатися в декількох місцях. Існують чотири способи надання геокоду даних (X і Y координати):

1. Два поля, що містять координати X і Y, можуть зберігатися в об'єкті або посилання.

2. Дані геокодування можуть зберігатися у пов'язаному об'єкті. Приміром, особа, яка не має даних про геокодування, може бути пов'язана з об'єктом злочину, який містить координати X і Y.

3. Дані геокодування можуть бути розміщені в базі даних геокодування.

4. Негеокодовані дані можуть бути надіслані на карту і потім розміщені за допомогою бази даних геокодування, створеної у програмі картографування.

Зміна відображення елементів карти. Ви можете налаштувати, як відображаються елементи карти – як піктограми або точки, і вказати схему маркування, яка буде використовуватися. Кожен об'єкт чи тип посилання може використовувати різні стилі та налаштування маркування.

Надсилання додаткових даних у програму картографування. Додаткові поля можна використовувати в програмі картографування, скажімо, застосовувати різні мітки та символи до елементів карти або як адресні дані для геокодування.

Ідентифікація записів без даних геокодування. Якщо запис iBase не має даних про геокодування, він надсилається програмі картографування, але його неможливо побудувати на карті.

Координати в iBase. Щоб побудувати об'єкт або посилання на карті, потрібно ввести значення координат у два поля,

які були встановлені для цієї мети. Ваш GIS-пакет буде налаштований для інтерпретації значень у цих полях, щоб дані можна було побудувати в правильному місці.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Поняття стратегічного кримінального аналізу.
2. Мета стратегічного кримінального аналізу.
3. Підстави проведення стратегічного кримінального аналізу.
4. Характеристика стратегічного кримінального аналізу.
5. Предмет стратегічного аналізу.
6. Продукти стратегічного аналізу.
7. Часові періоди, які охоплює стратегічний кримінальний аналіз.
8. Джерела інформації та інструменти у стратегічному аналізі.
9. Інструменти (спеціалізоване аналітичне програмне забезпечення) для вилучення, оброблення, аналізу та демонстрації даних.
10. Модель звіту зі стратегічного аналізу.
11. Аналітичні техніки та методи у стратегічному аналізі.
12. SWOT-аналіз: характеристика, мета проведення.
13. Процес проведення SWOT-аналізу.
14. Матриця SWOT-аналізу.
15. Рекомендації для отримання кращих результатів у використанні SWOT для стратегічного аналізу.
16. Шаблон стратегічного SWOT-аналізу.
17. PEST-аналіз, його характеристика.
18. Матриця PEST.
19. Етапи створення PEST-аналізу.
20. Рекомендації з підготовки PEST-аналізу.
21. SOCTA: визначення і дослідження структурних ознак організованої злочинності («Оцінка загроз тяжких злочинів та організованої злочинності»).
22. Мета SOCTA. Національне оцінювання загроз організованої злочинності та тяжких злочинів.
23. OSINT (аналіз інформації з відкритих джерел). Поняття та характеристика OSINT.
24. Категорії відкритих джерел інформації.
25. Загальнодоступні джерела OSINT.
26. Пошукові та метапошукові системи.

27. Соціальні мережі.
28. Месенджери.
29. Пошук за телефонними номерами.
30. Боти (чат-бот).
31. Інформаційні портали.
32. Відкриті реєстри.
33. Аналіз злочинних моделей та аналіз профілів.
34. «Географічний профайлінг».
35. Аналіз тенденцій.
36. Застосування ГІС в аналізі злочинності.
37. Напрями аналізу злочинності за допомогою ГІС.
38. Часовий і просторовий аналіз за допомогою ГІС.
39. Стратегічне й тактичне картографування.
40. ArcGIS. Застосування ESRI у правоохоронній діяльності.
41. Рішення ESRI для аналізу злочинності: аналіз закономірностей злочинності та злочинів; обмін динамічною інформацією; прийняття керованих даними рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бере Маргарет. Структури, стратегії та тактика транснаціональних злочинних організацій: критичні питання примусового виконання : конференція про транснаціональну злочинність (Канберра, 9–10 березня 2000 р.).
2. Визначення стратегічного аналізу. КМЕС (EUAM Ukraine) та Поліція Румунії. Центральний аналітичний департамент. Надання тренінгів у рамках проекту «Тренінг та обладнання для аналітиків НПУ».
3. Джерела інформації та інструменти – види даних, основні принципи використання у стратегічному аналізі. КМЕС (EUAM Ukraine) та Поліція Румунії. Центральний аналітичний відділ. Надання тренінгів у рамках проекту «Тренінг та обладнання для аналітиків НПУ».
4. Довідник керівника поліції – поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою. ІЛР : навчальний посібник / О. Є. Користін, Д. О. Пефтєєв, С. В. Пеньков, В. А. Некрасов; за заг. ред. М. Г. Вербенського. Київ : Людмила, 2019. 120 с.
5. Економічна правда. Топ-10 корисних Telegram-ботів для українських користувачів. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2017/08/7/627822/>

6. Заєць О. М. Інститут аналітичного супроводження досудового розслідування кримінального провадження в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 4. С. 17–25.
7. Звіт про оцінку потреб щодо впровадження моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою (Intelligence Led Policing/ILP), в Національній поліції України. КМЄС в Україні. 2017. 20 січня.
8. Карпов В. О. Криминологический анализ современного профилирования и его направлений. *Вестник Казанского юридического института МВД России*. 2017. № 1 (27) С. 94–97.
9. Карта злочинності Львова. URL: <https://zaxid.net/projects/crime>.
10. Кіреєва О. С., Половников В. В., Фаріон О. Б. Короткий тлумачний словник керівника підрозділу кримінального аналізу. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2016. 68 с.
11. Користін О. Є., Ісмайлов К. Ю. Тактичні особливості застосування методу «SWOT-аналіз» як інструменту стратегічного планування. *Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень* : підручник / за заг. ред. О. М. Цільмак. Одеса : Фенікс, 2017. 352 с. 3 іл.
12. Методичні рекомендації щодо збору відомостей з відомчих баз даних, державних реєстрів та відкритих джерел інформації. Національна поліція; Департамент захисту економіки. Київ, 2017. 68 с.
13. Политическое экспертное сообщество (Модель OSINT. Открытые источники в мире разведки). URL: http://strateger.net/model_osint_otkritie_istochniki_v_mire_razvedki– Strategium
14. Посібник користувача QGIS. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/QGIS>
15. Служба зовнішньої розвідки України: матеріали комплексного огляду сектору безпеки України. URL: http://www.szru.gov.ua/article.php?lang=ua&root=12&item=20_5&page=1
16. Стратегічний аналіз. Модель звіту зі стратегічного аналізу. КМЄС (EUAM Ukraine) та Поліція Румунії. Центральний аналітичний відділ. Надання тренінгів у рамках проекту «Тренінг та обладнання для аналітиків НПУ».
17. Узлов Д. Ю. и др. Криминологический анализ: решения на основе геоинформационных систем. URL: <https://gicas.org>
18. Школьніков В. І., Калиновський О. В. Використання індикаторів СОСТА у боротьбі із злочинними організаціями. *Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Дніпро, 2017. 132 с.

19. Щурат Т. Г., Смуk А. О. Деякі аспекти розвідки з відкритих джерел інформації (OSINT). *Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Дніпро, 2017. 132 с.
20. Blue Marble Geographics. URL: <https://www.bluemarblegeo.com/products/global-mapper.php>
21. Canter D.V., Coffey T., Huntley M. & Missen C. Predicting serial killers' home base using a decision support system. *Quant Psychol.* 2000. 16 p.
22. Crime Analysis GIS Solutions for Intelligence-Led Policing. ESRI.
23. GEOCORTEX. Vancouver Police Department and Geocortex: using machine learning to prevent crimes before they happen. URL: <https://www.geocortex.com/vancouver-police-department-and-geocortex-using-machine-learning-to-prevent-crimes-before-they-happen/>
24. GeoDASH. URL: <https://geodash.gov.bd/>
25. GeoGuide. Каталог програмного забезпечення. Продукти ArcGIS Desktop. URL: <http://www.geoguide.com.ua/software/software.php?part=esri&art=esri>
26. GeoMedia: Dynamic GIS Mapping Software for a Changing World. URL: <https://www.hexagongeospatial.com/products/power-portfolio/geomedia/geomedia-dynamic-gis-mapping-software-changing-world>
27. HR SWOT Analysis. URL: <https://mrdashboard.com/index.php/hr-swot-analysis/>
28. Magdalena Adriana Duvenage. Intelligence Analysis in the Knowledge Age. An Analysis of the Challenges facing the Practice of Intelligence Analysis / Stellenbosch University. 2010. March.
29. National police foundation Advancing Policing Through Innovation and Science. URL: <https://www.policefoundation.org/projects/compstat-and-organizational-change-a-national-assessment/>
30. NATO Open Source Intelligence Reader (2002). URL: <http://information-retrieval.info/docs/NATO-OSINT.html>
31. Rossmo D. K. Geographic profiling : Target Patterns of Serial Murderers. Simon Fraser University, 1995. 349 p.
32. Sostav.ua. Создан чат-бот, который ищет данные об авто и их владельцах. URL: <https://sostav.ua/publication/chat-bota-nauchili-skat-dannye-ob-avto-i-ikh-vladeltsakh-79524.html>
33. URL: <http://mapinfo.ru/product/mapinfo-professional>
34. URL: <http://nomer-org.website/allukraina/>
35. URL: <http://www.acm-ua.org>
36. URL: https://docs.qgis.org/3.4/en/docs/user_manual/preamble/features.html

37. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Global_Mapper
38. URL: <https://internetua.com/telegram-bot-vydaet-imya-i-familiua-ukraincev-po-mobilnomu-nomeru>
39. URL: <https://pep.org.ua/uk/>
40. URL: <https://prozorro.gov.ua>
41. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/GvSIG>
42. URL: <https://www.cityprotect.com/>
43. URL: <https://www.esri.com/about/newsroom/blog/vancouver-police-drive-down-crime/>
44. URL: <https://www.esri.com/en-us/industries/law-enforcement/solutions/crime-analysis>
45. URL: <https://www.europol.europa.eu/socta-report>
46. URL: <https://www.telegrambots.info/bots/avinfobot>
47. URL: <https://www.truecaller.com>
48. URL: <https://www.work.ua>
49. URL: <https://youcontrol.com.ua>
50. Welcome to IBM i2 iBase GIS Interfaces. URL: https://www.ibm.com/support/knowledgecenter/SS3J58_9.2.0/com.ibm.i2.ibase.doc/welcome_to_ibm_i2_ibase_gis_interfaces.html
51. www.acm-ua.org

Розділ 11

АНАЛІЗ РИЗИКІВ

1. Сутність та зміст діяльності з аналізу ризиків

Не існує єдиної моделі оцінки загрози та ризику, яка б відповідала різноманітним потребам усіх правоохоронних органів. Однак встановлення спільної бази для оцінки ризиків і загроз може забезпечити порівняння аналізів між різними установами, юрисдикціями та державами.

Головними засадами в досягненні цієї мети є такі положення:

- загальна рамка оцінки ризиків та загроз повинна бути достатньо гнучкою, щоб охоплювати оцінки загрози та ризику, які мають різні вимоги;
- основні аналітичні принципи мусять бути досить простими, щоб їх застосовували аналітики та розуміли клієнти;
- аналітик може обрати кращу читабельність за допомогою включення відповідних діаграм та ілюстрацій;
- під час проведення оцінки ризиків слід використовувати уніфіковану, чітко визначену термінологію.

Загроза та ризик доволі часто тлумачаться як те саме. Це неправильно. Оцінка загрози передбачає природу (характер) і масштаби конкретних загроз, які можуть завдати шкоди. Ризик – це ймовірність того, що може відбутись несприятлива подія, та вплив цієї події з точки зору ступеня і тяжкості (серйозності).

Аналіз ризиків (з англ. *Risk analysis*) – інформаційно-аналітична діяльність поліції, яка включає оцінку загроз, вразливості та рівня негативного впливу, зіставлення результатів цих оцінок з дослідженнями взаємозв'язків між ними з метою розробки пропозицій (рекомендацій) щодо підвищення ефективності сфери безпеки. Аналіз ризиків проводиться на відповідних організаційних рівнях правоохоронного органу за певні періоди часу (періодичний аналіз ризиків) або з метою аналізу окремої загрози (тематичний аналіз ризиків).

Оцінка ризиків є вагомим підґрунтям для управління ними та побудови системних гарантій стійкості у країні. Аналіз та оцінка ризиків є важливим кроком на шляху окреслення спільного бачення бази ризиків, а також розуміння того, які ризики мають бути враховані, пом'якшені, нівельовані та/або передані (переведені для вирішення на наднаціональний рівень). Аналіз та оцінка ризиків сприяє виробленню рекомендацій та визначенню пріоритетів щодо посилення стійкості.

Методологія аналізу й оцінки ризиків призначена для структуризації аналізу доступної інформації про загрози, вразливості і можливі наслідки прояву ризиків для синтезу головних результатів міжнародних практичних і методологічних досліджень, а також для врахування вітчизняної специфіки питань національної оцінки ризиків.

Метою проведення оцінки ризиків є виявлення (актуалізація) ризиків (загроз, вразливостей, наслідків), визначення елементів управління ними та сприяння у розробці стратегії розвитку діяльності органів поліції в Україні. З огляду на це оцінка ризиків спрямована на: сприяння виробленню проактивної стратегії і тактики стримування злочинців шляхом своєчасного їх виявлення та арешту, запобігання їх злочинній діяльності; аналіз наслідків впливу злочинної активності з метою визначення відповідних заходів запобігання та протидії актуальним загрозам і вразливостям.

Оцінювання ризиків щодо до забезпечення кримінологічної безпеки має реалізуватися в рамках системи управління ризиком, яка базується на комплексному процесному підході.

Оцінка загрози вивчає характер і масштаби конкретних загроз, оцінка ризику оцінює контекст, у якому знаходиться конкретна проблема. На самому фундаментальному рівні ризик вимірюється у ймовірності появи несприятливої події та впливу цього наслідку з точки зору ступеня та тяжкості. Як імовірність, так і вплив слід оцінювати в процесі оцінки ризику. Після оцінки ризиків компонент управління циклу ризиків включає прийняття, контроль та моніторинг ризиків.

Основна увага в оцінці ризику полягає у виявленні та дослідженні вразливих районів, які можуть бути використані злочинцями.

Процеси системи охоплюють:

- ідентифікацію ризику;
- аналіз ризику;
- визначення ступеня (оцінювання) ризику;
- обробку ризику;
- комунікацію ризику;
- постійне поліпшення системи оцінювання ризиків.

Ключову роль у системі управління ризиком відіграє так звана причетна сторона, тобто будь-який індивід, група або організація, які можуть впливати на ризик, зазнати впливу ризику або відчувати себе такими, що піддані його впливу.

У деяких документах FATF ризик розглядається як похідна від трьох чинників: загрози, вразливості та наслідків.

Загроза асоціюється з особою або групою осіб, діяльність яких потенційно може завдати шкоди.

Оцінка загрози – оцінка злочинної присутності в межах конкретної території, інтегрована з оцінкою потенційних цілей цієї присутності та ймовірністю того, що злочинець вчинить протиправне діяння. Оцінювання зосереджується на можливості, спроможності злочинця, здатності та готовності реалізувати загрозу.

Вразливість – це сфера, в якій загроза може реалізуватися, або фактори, які можуть сприяти реалізації загрози.

Ми вважаємо, що під поняттям **оцінка вразливості** слід розуміти оцінку можливих цілей злочинної групи, інтегровану з оцінкою слабких місць, імовірністю прояву та здатністю протистояти прояву.

Оцінка ризиків – це судження щодо загроз, вразливості та наслідків, яке базується на поєднанні кількісних (статистичних) і якісних (експертних) методів.

Аналіз ризиків є методом, який дає можливість активно виявляти загрози і встановлювати ступінь ризику внаслідок їхнього впливу.

Застосування цього методу обумовлено певними чинниками:

- система тотального контролю є непрактичним і безрезультатним методом боротьби зі злочинами;
- обмежені ресурси повинні використовуватися вигідно та раціонально;

– перевага надається необхідності забезпечувати безпеку потенційних жертв та використовувати найбільш ефективні способи контролю.

Іншими словами, метою аналізу ризиків є надання інформації та результатів аналізу, що полегшують прийняття рішень, котрі впливають на ризик (локалізація, пом'якшення впливу, прийняття ризику), зокрема:

- багатогранний огляд ситуації, що склалася;
- аналітичне забезпечення профілювання ризиків;
- прогнозування розвитку ситуації.

Аналіз ризику спрямований на отримання відповідей на такі запитання:

1. Що може статися і чому (ідентифікація ризику)?
2. Які будуть наслідки?
3. Яка ймовірність їх виникнення в майбутньому?
4. Чи є які-небудь фактори, які зменшать наслідки ризику або знизять його ймовірність?
5. Чи є ризик допустимим або прийнятним?

Окрім того, метою аналізу ризику вважається надання інформації та аналізу, що дасть змогу приймати рішення щодо зниження та пом'якшення ризику, коли ресурси і можливості обмежені. При цьому потрібно враховувати, що хоч повністю ліквідувати ризик не вдасться, аналіз ризиків сприятиме ліквідації великих розривів між ризиком і можливостями, допомагають ухвалювати обґрунтовані рішення.

Метою аналітиків при проведенні аналізу ризиків є:

- оцінка ризику;
- оцінка будь-яких невизначеностей в його вимірах і з'ясування інформаційних прогалів;
- підготовка та надання рекомендацій щодо пріоритетів, де існують численні загрози;
- сприяння профілактиці завдяки аналізу звітів після інциденту;
- представлення цієї інформації особам, які приймають рішення, для проведення відповідних заходів на основі аналізу.

Аналіз ризиків повинен здійснюватися на підставі достатньої кількості даних та інформації.

Тож під поняттям **ризик** розуміють імовірність можливої небажаної втрати чогось за умови негативного збігу обставин.

Ризик – прогнозована величина загрози підготовки або вчинення правопорушень.

Індикатори ризику – типові (характерні) ознаки або встановлені (виявлені) під час оцінки загрози особливі критерії, за якими можна виявити правопорушення.

Ризику притаманні такі властивості:

– Невизначеність. Ризик існує лише тоді, коли можливими є декілька варіантів розвитку подій.

– Збиток. Ризик існує, коли результат може призвести до збитку або іншого, тільки негативного наслідку.

– Наявність аналізу. Ризик існує тільки тоді, коли сформовано суб'єктивну думку про ситуацію, яка прогнозується, і надано якісну або кількісну оцінку негативній події, що може відбутись (в інакшому разі це загроза або небезпека).

– Значимість. Ризик існує, коли певна подія має практичне значення і зачіпає інтереси хоча б одного суб'єкта. Ризик без належності не існує.

Збиток – це умисне заподіяння шкоди комусь або чомусь.

Ризик аналізується на підставі оцінки трьох компонентів у сфері безпеки:

1) загроза (джерело небезпеки або збитку, сила або тиск, що впливають на систему безпеки);

2) вразливість до загрози (здатність системи реагувати на загрозу);

3) шкода, або вплив (потенційні наслідки загрози).

Відповідно до такого трактування, аналіз ризику визначається як систематичне вивчення загроз, уразливості і наслідків, результат якого записується в певній формі.

Отже, структурований і систематичний розподіл ризику передбачає оцінку відносних сукупних ризиків, пов'язаних із різними загрозами, як функції відповідних вразливостей і впливів, і саме тому він буде дуже корисним для осіб, які приймають рішення щодо розстановки пріоритетів, формування заходів протидії і призначення оперативних завдань.

1. Загроза – це те, що є джерелом небезпеки або збитку; сила або тиск, що впливають на систему безпеки і характеризуються величиною та ймовірністю.

Аналіз загроз – процес, в ході якого інформація про реальну або потенційну загрозу систематично і ретельно

вивчається, аналізується та коригується з метою виявлення значущих фактів і отримання висновків з них.

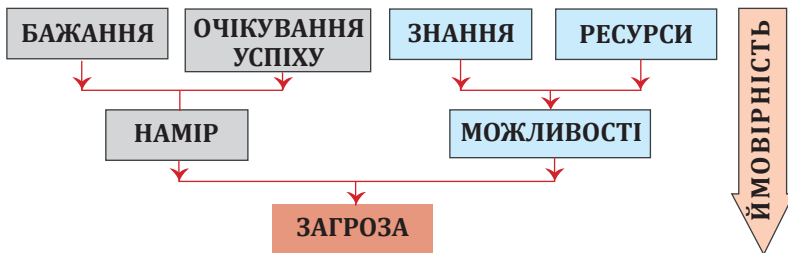
Мета оцінки загроз – виявити, описати і виміряти загрозу з точки зору величини і ймовірності.

Загрози необхідно вимірювати таким чином, щоб їх можна було порівняти і розставити за пріоритетами.

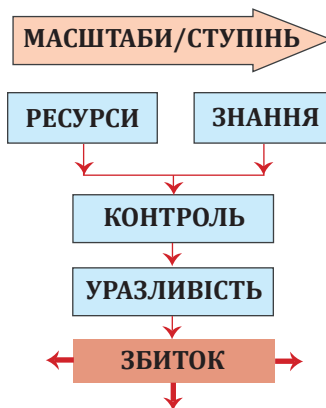
Для вимірювання величини загрози спершу потрібно визначити одиницю її вимірювання.

Приміром, для загроз, пов'язаних із контролем над наркотиками, одиницею можуть бути кілограми вилучених наркотичних речовин, у боротьбі з тероризмом одиницею вимірювання може бути кількість підозрюваних у тероризмі осіб. Усі вимірювання повинні ставитися до певного періоду часу (наприклад, місяць, квартал або рік).

ЕЛЕМЕНТИ ЗАГРОЗИ

ЕЛЕМЕНТИ ЗБИТКУ

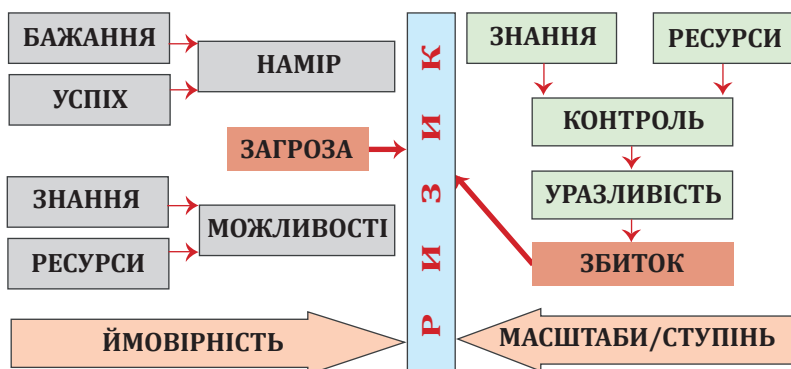

Ймовірність заподіяння збитку чи якогось іншого негативного явища зумовлюється зовнішніми та внутрішніми факторами.

Ризик – місце, де зустрічається загроза та збиток.

МОДЕЛЬ АНАЛІЗУ РИЗИКУ

Матриця оцінки ризику

РИЗИК		Загроза	Вразливість	Вплив	РІВЕНЬ РИЗИКУ
Рівень	Високий				
	Середній				
	Низький				

Під час аналізу ризиків оперують ще такими поняттями:

- **вразливість** – нездатність системи безпеки протидіяти загрозам;
- **вплив** – наслідки дії загрози;
- **оцінка** – обґрунтована думка стосовно сили ризику, загрози, вразливості або впливу;
- **аналіз ризиків** – включає оцінку загрози, вразливості та рівня негативного впливу, зіставлення результатів оцінки та дослідження взаємозв'язків між ними з метою

розроблення пропозицій (рекомендацій) щодо підвищення ефективності діяльності.

Аналіз ризиків дає можливість відповісти на основні запитання:

1. У чому полягає ризик?
2. Хто піддається ризику?
3. Який рівень ризику?
4. Яких заходів необхідно вжити?

Ризик формується шляхом поєднання загрози (масштаби та ймовірність), уразливості (ступінь вразливості) та впливу (рівень впливу загрози та збитку).

$$\text{Ризик} = \text{З} + \text{В} + \text{В}$$

Міжнародні стандарти ризик-менеджменту визначають ризик як функцію ймовірності виникнення негативних подій. Ймовірність виникнення вказаних подій є функцією співіснування загрози і вразливості до цієї загрози. Іншими словами, ризикові події настають тоді, коли загроза використовує вразливість.

2. Оцінка загроз

Мета оцінки загроз:

1. Ідентифікація та опис загрози.
2. Вимірювання загрози (масштаби та ймовірність).

Оцінка загрози вивчає природу (характер) та величину конкретної загрози. Слід також виміряти ймовірність виникнення загрози та ймовірність того, що загроза може завдати шкоди. Визначення характеру шкоди та ступеня шкоди від загрози підпадає під компонент оцінки ризику.

Як і будь-який розвідувальний продукт, оцінка загрози повинна починатися з чіткого викладу питання щодо загрози, яку необхідно оцінити, та передбачуваного обсягу аналізу. Оцінки як загроз, так і ризиків можуть варіюватися від широкомасштабних оцінок на високому рівні (наприклад, незаконного обігу наркотиків по всій країні) до тих, які чітко зосереджені на вузькій темі (скажімо, контрабанди людей в одному аеропорту). Характер оцінюваної загрози варіюється залежно

від потреб органу поліції, що проводить оцінку. Приміром, аналітик може оцінити конкретну злочинну техніку, серію злочинів, особу, яка становить інтерес, або злочинні угруповання, причетні до певної злочинної діяльності чи регіону.

Матриця оцінки загрози

Ризик		Опис
Рівень	Високий	Висока кількість значущих випадків, у яких проявляється певна загроза
	Середній	Більш ніж один значущий випадок, у якому проявляється певна загроза
	Низький	Брак попередніх випадків, у яких проявляється певна загроза

1. Опис загрози:

- фактори та сприятливі передумови, що спричинили їх виникнення; наявність можливостей або мотивів;
- профіль об'єктів;
- модель процесу вчинення правопорушення;
- тенденції та прогнози.

2. Масштаб загрози. Одиницею вимірювання може бути кількість учинених правопорушень; ймовірність – це можливість настання події за визначений проміжок часу.

Рівень імовірності загрози	Вимір імовірності	Окреслення ймовірності
Неминуча	100%	Відбудеться неодмінно.
Майже неминуча	93% (+/- 6%)	Відбудеться з високою імовірністю, майже неминучо.
Ймовірна	75% (+/- 12%)	Можливо, ймовірно, потенційно.
Пів-на-пів	50% (+/- 10%)	Однаково ймовірно.
Малоймовірна	30% (+/- 10%)	Малоймовірно, сумнівно, низька ймовірність.
Майже неможлива	7% (+/- 5%)	Невеликі шанси, вкрай сумнівно, практично виключено.
Неможлива	0% – неможливість	Нульова ймовірність, виключено.

Рівень імовірності загрози	Вимір імовірності	Окреслення ймовірності
Високий	> 70%	Високоймовірна, майже немінуча.
Середній	30%–70%	Потенційна, ймовірна, можлива.
Низький	< 30%	Малоймовірна, вкрай сумнівна, шанси невеликі.

РІВЕНЬ ЗАГРОЗИ		Величина/розмір		
		Висока 3	Середня 2	Низька 1
Ймовірність	Висока 3	9	6	3
	Середня 2	6	4	2
	Низька 1	3	2	1

Матриця оцінки ризику

РИЗИК		Загроза	Вразливість	Вплив	РІВЕНЬ РИЗИКУ
Рівень	Високий	X			
	Середній				
	Низький				

3. Оцінка вразливості

Вразливість – це нездатність системи безпеки протидіяти загрозам. Вразливість (на найпростішому рівні) визначається як ймовірність виникнення загрози та готовність цілі у відповідь на запобігання та боротьбу із загрозою. Основна увага в оцінці ризику полягає у виявленні та дослідженні вразливих районів, які можуть бути використані злочинцями.

Аналіз вразливості (з англ. *vulnerability analysis*) – процес визначення видів і ступеня небезпеки потенційних загроз і вразливостей, а також ефективності систем захисту від них.

Мета оцінки вразливості:

1. Оцінити здатність правоохоронної системи протидіяти правопорушенням.

2. Оцінити негативні чинники, котрі можуть призводити до зростання або зменшення масштабів чи ймовірності загрози.

Аналіз вразливості може згодом ідентифікувати показники, які стримують або нівелюють кримінальну «прихильність» до певних об'єктів.

Під час оцінки вразливості розкривається:

- незахищеність сфери безпеки (місцевість, інфраструктура, можливості, потоки);
- готовність правоохоронного відомства (персонал, підготовка, взаємодія);
- ефективність дій правоохоронних органів;
- чинники, що притягують, сприяють прояву загрози.

Якісна оцінка рівня вразливості до загрози

Рівень	Оперативна здатність та правові знаряддя	Чинники, що притягують загрозу: <ul style="list-style-type: none"> - низький рівень життя; - невисока ефективність діяльності поліції; - високі пороги відмежування кримінального правопорушення від адміністративного правопорушення; - корумпованість судової системи тощо.
Вкрай висока вразливість	Брак повноважень або правових інструментів, що допомагають реагувати на загрозу.	Усі згадані вище чинники наявні.
Висока вразливість	Вкрай обмежений обсяг повноважень або правових інструментів, що дають можливість реагувати на загрозу.	Наявна частина названих вище чинників.
Середня вразливість	Поміркований обсяг повноважень або правових інструментів, що надають змогу реагувати на загрозу.	Діє один з названих вище чинників.
Низька вразливість	Необхідний обсяг повноважень або правових інструментів, що дозволяють реагувати на загрозу.	Не діє жоден з визначених вище чинників.

Ключові питання щодо оцінки вразливості:

1. Чи існують фізичні чинники, котрі сприяють загрозам?
2. Чи існують механізми протидії загрозам?
3. Чи використання таких механізмів стримує загрозу на прийнятному рівні?
4. Чи контроль є ефективним?

Оцінка рівня вразливості

Рівень	Оперативна здатність та правові знаряддя	Чинники, що притягують загрозу: <ul style="list-style-type: none"> - низький рівень життя; - невисока ефективність діяльності поліції; - високі пороги відмежування кримінального правопорушення від адміністративного правопорушення; - корумпованість судової системи тощо. 	Рівень вразливості
Високий	Вкрай обмежений обсяг повноважень або правових інструментів, що дають можливість реагувати на певну загрозу.	Наявна частина названих вище чинників.	
Середній	Поміркований обсяг повноважень або правових інструментів, що надають змогу реагувати на певну загрозу.	Діє один з названих вище чинників.	Середній
Низький	Необхідний обсяг повноважень або правових інструментів, що допомагають реагувати на певну загрозу.	Немає жодного з визначених вище чинників.	

Матриця оцінки ризику

РИЗИК		Загроза	Вразливість	Вплив	РІВЕНЬ РИЗИКУ
Рівень	Високий	X			
	Середній		X		
	Низький				

Конкретні кримінально уразливі сфери можуть бути оцінені за відносним рівнем вразливості до організованої злочинності. Потім показники вразливості можуть бути чисельно класифіковані від більш до найменш значущих або відносних рівнів: високий, середній, низький, нульовий чи невідомий. Після того як будуть встановлені відносні рівні вразливості, більш інтенсивний аналіз може бути зосереджений на сферах (або конкретних об'єктах), які мають *високі* або *невідомі* показники вразливості.

4. Оцінка впливу загрози – шкода (наслідки)

Шкода – негативний наслідок несприятливої події (в термінології оцінки ризику часто тлумачиться як небезпека), зазвичай в аналізі кримінальної розвідки трактується як вплив загрози.

Шкода може бути прямою та відчутною, наприклад, шахрайство або крадіжки, наслідки яких можна кількісно визначити у вигляді грошових втрат, проте буває, що шкоду кількісно оцінити складніше, приміром, зниження якості життя.

Аналіз шкоди додає ще один елемент оцінки керівництву правоохоронних органів при прийнятті рішень щодо розподілу ресурсів та визначення розвідувальних чи правозастосовних дій. Цей аналіз дає змогу особам, які приймають рішення, визначити пріоритетні конкретні кримінальні правопорушення або групи стосовно оцінки заподіяної шкоди.

Якщо якісні або кількісні оцінки недоступні, шкоду чи вплив можна виміряти через опис висновків, що спираються на індуктивний аналіз (іноді згадується як «обґрунтоване припущення» або «обґрунтована оцінка»).

Оцінка шкоди (впливу) передбачає розгляд найімовірніших сценаріїв з тих, які можуть виникнути внаслідок

активного прояву можливих факторів впливу. Увагу також слід приділяти незначним обставинам, котрі в сукупності здатні досягти обсягу, який може мати згубні наслідки для сфери безпеки.

Вплив загрози може проявитись у різних сферах:

- безпека держави (заподіяння збитку інтересам держави у провідних сферах: політичній, економічній, правоохоронній, соціальній);

- безпека суспільства (зниження рівня безпеки суспільства, порушення його стабільності);

- безпека людини (порушення прав і свобод, приниження гідності, фізичне та психологічне насильство, втрата майна, здоров'я, смерть).

Вимірювання оцінки шкоди (впливу) залежить від загрози. Аналізу підлягає безпосередній вплив, котрий може проявитись у майбутньому, а також окремі події, кумуляція яких здатна чинити негативний вплив.

Аналіз шкоди може включати оцінку вартості злочину за певним видом злочину, що охоплює всі витрати, як матеріальні, так і нематеріальні, пов'язані зі злочином, включаючи жертву, правозастосування, систему правосуддя та витрати на позбавлення волі. Міністерство внутрішніх справ у Великобританії опублікувало низку корисних оцінок щодо вартості злочинів. Оцінка витрат на злочин може допомогти оцінити міру соціальної чи економічної шкоди, що стосується конкретного злочинного ринку.

Шкоду можна також визначити, класифікуючи тяжкість злочинів разом із поширеністю кожного з цих злочинів. Крім того, кожен злочин може бути класифікований відповідно до покарання у в'язниці разом із мірою поширеності злочину. Розмежування відносних негативних наслідків шкоди сприяє визначенню розміру шкоди різних видів злочинів у межах загального обсягу всієї злочинної діяльності. Аналіз шкоди може відрізнити злочини, які можуть мати фактор великого обсягу/малої шкоди (наприклад, проста крадіжка), порівняно зі злочинами, які мають низький обсяг/фактор високої шкоди (наприклад, підроблені лікарські засоби).

Якісна оцінка рівня впливу загрози на прикладі безпеки людини

Вплив	Вирішальний	Вкрай суттєвий	Значний	Незначний
Втрата людського життя	Більшість випадків > 75% пов'язана з ризиком для життя людини	Значна кількість випадків 20%–75% пов'язана з ризиком для життя людини	Поміркована кількість випадків пов'язана з ризиком для життя людини < 20%	Немає ризику для життя людини

Оцінка рівня впливу шкоди

Рівень	Безпека держави	Безпека суспільства	Безпека людини	РІВЕНЬ ВПЛИВУ
Високий	X			
Середній		X	X	СЕРЕДНІЙ
Низький				

Матриця оцінки ризику

РИЗИК		Загроза	Вразливість	Вплив	РІВЕНЬ РИЗИКУ
Рівень	Високий	X			
	Середній		X	X	СЕРЕДНІЙ
	Низький				

5. Опис рівнів ризику

Рівень ризику	Опис
1	2
Низький	Прийнятний ризик. Вплив і вразливість прийнятні (брак потреби здійснення додаткових дій), але необхідно здійснювати моніторинг загрози з метою ідентифікації змін, що можуть підвищити рівень ризику.
Середній	Припустимий ризик. Вплив нелегко мінімізувати до прийняттого рівня (з використанням доступних на певний момент ресурсів). Незначне зростання масштабу загрози може призвести до дезорганізації ефективного функціонування. Повинен здійснюватися регулярний моніторинг загрози з урахуванням перспективи проведення необхідних заходів.

1	2
Високий	Неприйнятний ризик. Вплив не може бути мінімізований до прийняттого рівня (з використанням доступних на цей момент ресурсів) без застосування коригувальних засобів.

Реєстр ризиків

Назва ризику	Загроза	Вразливість	Вплив	РІВЕНЬ РИЗИКУ
Крадіжка	висока	висока	середній	ВИСОКИЙ
Грабіж	висока	середня	високий	ВИСОКИЙ
Розбій	висока	середня	середній	СЕРЕДНІЙ
Вбивство з метою заволодіння майном	середня	низька	низький	НИЗЬКИЙ

Задля підвищення ефективності та об'єктивності аналізу ризиків і забезпечення сумісності з іншими аналітичними дослідженнями доцільно дотримуватися загальних правил процесу аналізу інформації.

6. Етапи, види та рівні аналізу ризиків

Процес аналізу ризику має здійснюватися за такими етапами:

- 1) визначення сфери застосування;
- 2) ідентифікація небезпеки (ризик) і попередня оцінка наслідків;
- 3) детальний аналіз ризиків (оцінки загрози, вразливостей і впливу);
- 4) оцінка величини ризику і перевірка результатів аналізу;
- 5) документальне обґрунтування і підготовка аналітичного продукту;
- 6) моніторинг результатів аналізу з урахуванням нових даних і коригування аналітичного звіту.

Аналіз ризиків залежно від мети, призначення або періоду, за який проводиться сам аналіз, ділиться на такі види: *періодичний* і *ситуативний / тематичний*.

Періодичний аналіз проводиться шляхом аналізу ситуації в сфері безпеки за певний період (місяць, квартал, півріччя, рік), із формуванням відповідних висновків і прогнозів на майбутні періоди.

Ситуативний аналіз (тематичний, ad-hoc) проводиться з метою аналізу конкретної події, ситуації, якоїсь конкретної загрози (контрабанди, нелегальної міграції, підроблення документів) або декількох правопорушень, які виникли спонтанно і, можливо, пов'язані між собою. Як правило, результати ситуативного аналізу використовуються для аналізу конкретної загрози під час тематичного аналізу.

Результати ситуативного аналізу можуть бути складовою частиною періодичного аналізу ризиків.

Для проведення ситуативного аналізу ризиків складається план, у якому, зокрема, визначаються:

1) мета, загальна структура ситуативного аналізу і терміни його проведення;

2) головний виконавець і посадові особи інших структурних підрозділів, які залучаються до збору, оцінки й аналізу інформації, обробки окремих розділів аналітичного дослідження;

3) порядок, форма і строки подання інформації, необхідної для проведення аналізу ризиків.

План, як правило, готується і підписується головним виконавцем і затверджується керівником відповідного органу управління або його заступником.

Поширення інформації, викладеної в ситуативному аналітичному дослідженні, здійснюється за рішенням керівника органу управління або посадової особи, котра його запросила, після реєстрації в певному для звернення документів порядку. Направлення ситуаційного аналізу на запит інших органів і установ може бути здійснено тільки за погодженням з цією посадовою особою.

Термін підготовки ситуативного аналізу встановлюється залежно від: обсягів інформації, яку треба обробити; часу, потрібного для збору необхідної інформації або її підготовки іншими структурними підрозділами органу управління; складності аналітичного дослідження; чисельності персоналу, який здійснює проведення аналізу ризиків, а також кількості експертів, які залучаються з іншої сфери діяльності.

Цей метод діяльності кримінальних аналітиків є універсальним, оскільки застосовується на всіх рівнях проведення кримінального аналізу.

Оперативний аналіз ризиків (з англ. *Operational Risk Analysis*) – здійснюється на місцевому рівні й застосовується для детального вивчення конкретного правопорушення (групи правопорушень).

Тактичний аналіз ризиків (з англ. *Tactical risk analysis*) – здійснюється на регіональному (територіальному) рівні й застосовується для вивчення рівня безпеки в окремому регіоні (області, районі).

Стратегічний аналіз ризиків (з англ. *Strategic risk analysis*) – здійснюється на центральному рівні та застосовується для прийняття рішень загальнодержавного значення з метою формування довгострокових цілей діяльності правоохоронного органу, перегляду існуючих і нових тенденцій, змін у злочинному середовищі, забезпечення контролю дій та розвитку програм боротьби зі злочинністю, формулювання пропозицій щодо шляхів, які ведуть до зміни підходів, програм і законодавства.

За іншою класифікацією аналіз ризиків поділяють на *тактичний, оперативний та стратегічний*.

Тактичний аналіз ризиків полягає в направленні та підтримці інформаційних знань з метою виявлення злочинних об'єктів (осіб, груп, організацій), відносин між ними, проведених дій, тактики дій, а також їхнього становища.

Зазвичай інформація, що використовується на цьому рівні, має найнижчий рівень сумісності (заяви потерпілого і (або) свідків, опитування підозрюваних). Ця інформація допомагає визначити становище і роль підозрюваних у злочинних угрупованнях та організаціях, зв'язок між ними.

Існують ситуації, коли дані з високим ступенем сумісності потрапляють під дію цього виду аналізу (телефонні моніторинги і трафіки, виписки рахунків, електронні перекази, грошові вклади, географічні координати). Ці дані використовуються для з'ясування моментів оперативного значення.

Роль **оперативного аналізу** – спрямувати діяльність керівництва на всіх рівнях прийняття рішень (місцевому, регіональному і стратегічному) при ефективному розподілі організаційних ресурсів з метою запобігання і боротьби зі злочинністю в короткі, середні і довгі терміни в певних географічних районах.

На відміну від тактичного рівня, оперативний аналіз не призначений для ідентифікації правопорушників, а для виявлення характеру злочинів (факти або події), тенденцій розвитку злочинності в районах з високим кримінальним рівнем і ризиків у короткі і середні терміни.

Результати оперативного аналізу використовує керівництво правоохоронного органу, яке розробляє та реалізує плани дій щодо запобігання, скорочення або протидії неминучих загроз.

Оперативний аналіз стосується усіх підрозділів у їхній щоденній діяльності, в ході операцій на державному рівні зі залученням інших правоохоронних органів або зарубіжних партнерів.

Оперативний аналіз використовує дані та інформацію з високим рівнем сумісності за типом злочину / події (що?), часу/ інтервалу часу (коли?), місця події (де?) і тактики дій (як?).

Усі ці дані застосовуються для виявлення ризиків у короткі і середні терміни; результати аналізу «трансформуються» у профіль ризиків, періодичні оперативні звіти, або, за запитом, у доповіді про обстановку за деякими оперативними проблемами. У разі потреби профілі ризику можуть містити дані з тактичного аналізу, зокрема дані щодо осіб, які перебувають під підозрою або схильних до вчинення правопорушення (хто?).

Період часу, призначений для оперативного аналізу, коливається переважно від одного дня до декількох місяців, не перевищуючи одного року.

Оперативний аналіз відповідає на питання: «Що робити в короткі терміни для досягнення цілей, встановлених в певний момент?» – і відрізняється від інших видів аналізу за тим, що потребує негайного зворотного зв'язку (feedback).

Тактичний аналіз, як і оперативний, виконує завдання з моментальним впливом на оперативну діяльність правоохоронних органів (обшуки, вилучення, прослуховування, затримання на гарячому, арешти тощо).

Стратегічний аналіз стосується керівництва правоохоронних органів і дає можливість обґрунтовувати рішення на тривалий термін для визначення пріоритетів в області інформаційних знань і компетенції, запобігання і боротьби

зі злочинністю, розподілу ресурсів (людських, фінансових, матеріальних, соціальних і культурних) та інституційного розвитку.

Стратегічний аналіз є основою для стратегічного планування в певній сфері державної політики.

Аналіз також надає підтримку оперативним співробітникам у вдосконаленні поліцейських методів, технік і тактик.

Стратегічний аналіз передбачає спостереження і прогнозування на тривалі терміни еволюції кримінальної обстановки на державному рівні (географічні зони, види і типи дій) з метою виявлення ризиків на довготривалій період.

Наявні дані та інформація аналізуються з точки зору кількості (статистика) і якості (кримінальні фактори, які залучають або підштовхують до скоєння злочинів, фактори, які впливають на злочинні явища, сильні і слабкі сторони, виявлені на інституціональному рівні).

Період, підданий аналізу, становить не менше одного року, а рекомендації розраховані на строк до 3–5 років.

7. Методи аналізу ризиків

Аналітики, котрі беруть участь в аналізі ризику, мають бути досить компетентними в практичному застосуванні методів аналізу ризиків, до яких передбачається вдатися.

З огляду на складність аналізу ризиків у сфері безпеки, для виконання аналізу потрібна група аналітиків, які повинні бути ознайомлені з методами, використовуваними для аналізу ризиків, і мати у своєму розпорядженні достатні знання в галузі проведення дослідження та його практичного застосування.

У кожному конкретному випадку аналітики повинні представити обґрунтування щодо вибору методу з точки зору його доречності і придатності.

Під час аналізу ризиків найпоширенішими є такі методи аналізу ризиків:

- мозковий штурм;
- аналіз конкуруючих гіпотез;
- огляд статистичних даних;

- метод Делфі;
- контрольні листи основних пропозицій;
- попередній аналіз загроз;
- індикатори (індекси) ризику;
- висновки експертів;
- аналіз сценаріїв;
- аналіз дерева рішень;
- причинно-наслідковий аналіз;
- аналіз дерева подій;
- аналіз першопричин тощо.

8. Приклади оцінки ризиків

Проілюструвати застосування оцінки ризиків можна на прикладі Звіту про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, виконаного Державною службою фінансового моніторингу України за підтримки Координатора проектів ОБСЄ в Україні. Звіт опубліковано у 2016 році. Він являє собою перше фундаментальне дослідження з проведення Національної оцінки ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму в Україні.

Національна оцінка ризиків на державному рівні є системою заходів, які здійснюються з метою визначення (виявлення) ризиків (загроз) легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму, їх аналізу, оцінки та розроблення заходів, спрямованих на запобігання виникненню та/або зменшення негативних наслідків.

Результати проведеної Національної оцінки ризиків демонструють, що органи влади належно усвідомлюють ризики, запланували дії з управління ризиками і вживають заходів щодо їх пом'якшення. Це надзвичайно важливий елемент об'єктивної оцінки.

Автори Звіту зазначають, що робота з аналізу ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму в Україні, їх оцінки не закінчується публікацією цього документа. Звіт є фундаментом для подальшої ідентифікації ризиків у системі

протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму та розробки ефективних заходів для управління ними.

За результатами вивчення встановлених загроз системі протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (ПВК/ФТ) у Звіті визначено ризики системи ПВК/ФТ в Україні.

№ з/п	Загроза	Ризик	Рівень наслідків	Рівень ймовірності	Загальний рівень ризику	Ефективність наявних заходів	Чистий рівень ризику	Орган, відповідальний за управління ризиком
Загальна складова								
1.	Політична нестабільність	Прогресування політичного ризику та політичної нестабільності	4	4	16	2	8	ВРУ, Адміністрація Президента України, КМУ
2.		Непрозоре фінансування політичних партій	2	2	4	2	4	НАЗК
3.	Високий рівень корупції	Неналежне виявлення та санкціонування підозрілих фінансових операцій національних публічних діячів	4	4	16	2	8	НАЗК, СДФМ, ПО, ДСФМУ, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів

Таких загроз ідентифіковано 37.

Як результат – ідентифіковані ризики проранжовано за значеннями «високий», «значний», «помірний», «незначний».

№ з/п	Оцінка ризику			Значення рівня ризику
	Ризик	Загальний рівень ризику	Чистий рівень ризику	
1.	Низький рівень доходів населення	16	16	Високий
2.	Недостатнє матеріально-технічне забезпечення ПФР	12	16	Високий
3.	Низька заробітна плата персоналу ПФР	12	16	Високий
4.	Низький рівень довіри до фінансової системи	16	12	Високий
5.	Неосучаснена (неефективна) система аналізу інформації про підозрілі фінансові операції	16	12	Високий
6.	Неефективна система розслідування матеріалів ПФР	12	12	Високий
7.	Невідповідність мри покарання тяжкості злочинів ВК/ФТ	12	12	Високий
8.	Відсутність правового регулювання діяльності деяких представників В-НУП	8	12	Високий
9.	Прояви тероризму та сепаратизму	16	12	Високий
10.	Прогресування політичного ризику та політичної нестабільності	16	8	Значний
11.	Неналежне виявлення та санкціонування підозрілих фінансових операцій національних публічних діячів	16	8	Значний
12.	Неефективні заходи із встановлення кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) і контролю над ними	12	8	Значний
13.	Неналежне виявлення та неналежне нівелювання чинників тінізації та офшоризації фінансової системи	16	8	Значний
14.	Високий обіг готівки	16	8	Значний
15.	Відтік фінансового капіталу з країни	16	8	Значний
16.	Недостатньо ефективні заходи компетентних органів у протидії фінансованню тероризму та сепаратизму	16	8	Значний
17.	Невідповідність організаційно-правової форми Научально-методичного центру ДСФМУ вимогам Закону	8	9	Значний
18.	Недостатня взаємодія правоохоронних органів з ПФР	12	8	Значний
19.	Неефективні санкції за порушення вимог законодавства у сфері ПФК/ФТ	8	9	Значний
20.	Неефективне розслідування злочинів ВК	12	8	Значний
21.	Неефективне розслідування злочинів ОЗ	16	8	Значний
22.	Неефективне розслідування податкових злочинів	12	8	Значний
23.	Неефективне розслідування предикатних до ВК злочинів	12	8	Значний
24.	Неподання В-НУП інформації про підозрілі фінансові операції	12	8	Значний
25.	Використання неприбуткових організацій з метою ВК/ФТ	12	8	Значний
26.	Зростання організованої злочинності	9	6	Значний
27.	Недостатність кадрів та ресурсів для ефективного здійснення нагляду	8	6	Значний
28.	Неефективне розслідування терористичних злочинів	8	6	Значний
29.	ВК/ФТ через дистанційні послуги	8	6	Значний
30.	Недостатній рівень розуміння ризиків ВК/ФТ	8	6	Значний
31.	Неможливість перевірити представниками В-НУП інформації, що надається клієнтом	8	6	Значний
32.	Недосконала система первинного виявлення підозрілих фінансових операцій	4	4	Помірний
33.	Непрозоре фінансування політичних партій	4	4	Помірний
34.	Недостатній рівень підготовки учасників системи ПВК/ФТ	4	4	Помірний
35.	Відсутність секторальної оцінки ризиків СПФМ у сфері ПВК/ФТ	4	4	Помірний
36.	Здійснення ВК/ФТ через гральний бізнес	8	3	Помірний
37.	Неповна імплементація в національне законодавство положень Директиви ЄС 2015/849 Європейського Парламенту і Ради щодо запобігання відмиванню грошей та боротьби з тероризмом	4	2	Незначний

Методологія SLEIPNIR

Правоохоронні органи у своїй діяльності повинні дедалі більше вдаватися до кримінальної аналітики та управління, здійснюваного на підставі аналізу, віддаляючись від попередньої парадигми «орієнтованої на громаду поліції». Ця нова парадигма призводить до посилення темпу роботи поліції та запровадження низки ключових стратегічних ініціатив. Однією з таких ініціатив є методологія оцінки загрози Sleipnir, що намагається класифікувати організовані злочинні групи відповідно до їх поточного рівня загрози для суспільства.

Методика Sleipnir була розроблена з метою поліпшення визначення стратегічних пріоритетів шляхом надання надійного, об'єктивного, спеціалізованого методу аналізу оперативної інформації, задля сприяння у класифікації і зіставленні загроз з боку організованих злочинних груп, а також виявлення прогалин в оперативних даних.

Методика Sleipnir пропонує фахівцям з аналізу даних, що стосуються організованих злочинних груп, всеохоплюючий і прозорий метод вироблення та подання коротких рекомендацій, що підкріплені оперативними даними. Однак одержувані в результаті використання інструменту структура і матриця не є відокремленими документами, вони мають бути вписані в контекст стратегічної аналітичної оцінки, що пояснює деталі і значимість порівнянь.

Спершу методика оцінки відносних рівнів загрози включала 19 критеріїв, або параметрів. Для всіх параметрів задавалося значення: або «невідомо», або «від нуля» до «високого» – залежно від їх величини, що спостерігається. В оновленій версії методу Sleipnir кількість параметрів скорочено до 12 (корупція, насильство, проникнення, відмивання грошей, взаємодія, ізоляція, монополізм, масштаб, використання оперативних даних, диверсифікація, дисципліна, згуртованість). Це зробило процес збору інформації більш ефективним, оскільки інші параметри стосувалися поведінки, яка спостерігається дещо легше.

Усі ці критерії, своєю чергою, зважуються виходячи зі свого сприйнятого стратегічного значення; корупція, насильство та проникнення відповідно вимагають найвищого рівня значущості. Це ґрунтується на припущенні, що політична ко-

рупція та злочинне проникнення в урядові структури становлять найвищу стратегічну загрозу для суспільства.

Натомість слід розуміти, що Sleipnir – це стратегічний інструмент, що застосовується для визначення організаційних пріоритетів, які не призначені для використання як тактичний інструмент для оперативних даних. В основі методу Sleipnir також лежить низка припущень, які можуть не відображати щораз складніші зв'язки між міжнародними організованими злочинними групами та між цими групами і терористичними організаціями.

Це може привести до розробки стратегічних пріоритетів, які надмірно орієнтовані на великі та складні організації, ігноруючи менші і потенційно більш небезпечні групи, котрі мають зв'язки з іноземною організованою злочинністю або тероризмом. Крім того, Sleipnir ґрунтується на припущеннях, які визначають найвідчутніші загрози для суспільства, тож використовуваний порядок параметрів не завжди може відображати параметри, актуальні для іншого суспільства чи юрисдикції.

Порівняння п'яти злочинних груп з використанням моделі Sleipnir

	Група 1	Група 2	Група 3	Група 4	Група 5	Ступінь загрози
Корупція	Високий	Високий	Низький	Середній	Низький	Високий
Насильство	Високий	Високий	Низький	Середній	Середній	Середній
Проникнення	Високий	Високий	Середній	Середній	Середній	Низький
Відмивання грошей	Високий	Високий	Високий	Середній	Середній	Середній
Взаємодія	Високий	Середній	Середній	Середній	Середній	Середній
Ізоляція	Високий	Високий	Середній	Середній	Середній	Середній
Монополізм	Високий	Середній	Високий	Середній	Середній	Середній
Масштаб	Середній	Середній	Високий	Середній	Середній	Середній
Використання оперативних даних	Середній	Середній	Високий	Середній	Середній	Середній
Диверсифікація	Середній	Середній	Середній	Середній	Середній	Середній
Дисципліна	Середній	Середній	Високий	Середній	Середній	Середній
Згуртованість	Середній	Середній	Середній	Середній	Середній	Середній

Підкомпоненти Sleipnir. В інструменті Sleipnir вирізняються 12 параметрів, або «цінностей», що відповідають ступеню загрози для суспільства. В інструменті вони ранжуються

від найбільшої загрози суспільству до найменшої. Наприклад, «корупція» вважається найбільшою загрозою з боку організованої злочинності, за якою йде «насильство».

Нижче наведена ієрархічна класифікація, що описує 12 значень, які використовуються для оцінки різних злочинних груп:

- 12 – корупція;
- 11 – насильство;
- 10 – проникнення;
- 9 – відмивання грошей;
- 8 – взаємодія;
- 7 – ізоляція;
- 6 – монополізм;
- 5 – масштаб;
- 4 – використання оперативних даних;
- 3 – диверсифікація;
- 2 – дисципліна;
- 1 – згуртованість.

Підрахунок балів.

Кожен з 12 параметрів може мати числовий вираз, виведений з використанням такого методу:

Високий = $4 \times P$

Середній = $2 \times P$

Низький = $1 \times P$

Нульовий = 0

Невідомий = $2 \times P$

Тут P – номер підкомпоненту в списку вище.

Наприклад, якщо ступінь монополізму (№ 6) високий, використання оперативних даних (№ 4) – середній, а насильства (№ 11) – низький, вони будуть оцінюватися так:

Монополізм = $4 \times 6 = 24$.

Використання оперативних даних = $2 \times 4 = 8$.

Насильство = $1 \times 11 = 11$.

Загальний бал дорівнює 43. Вищий бал порівняно з іншими параметрами відповідає вищому рівню загрози.

Sleipnir робить свій внесок у формування стратегічного підходу до кримінальної аналітики, допомагаючи встановлювати пріоритети діяльності на основі спостережуваних фактів, загрози та ризику. Постійне його застосування також дає

можливість проаналізувати майбутній сценарій та прогнозувати тенденції, що підкреслює його стратегічну значущість у довгостроковій перспективі. Застосування методики оцінки ризиків забезпечує додаткову стратегічну перевагу у визначенні пріоритетних загроз організованої злочинності.

Sleipnir та подібні методи можуть бути використані для досягнення первинної мети стратегічної розвідки, а саме – надання певної форми передбачення для розробників політики щодо як поточних, так і потенційних загроз, на додаток до вжитих проти них стратегій правозастосування. Багаторічні дані, отримані методами типу Sleipnir, забезпечують можливість надійного, емпіричного аналізу.

9. Структура звіту з оцінки загроз і ризиків

Структура звіту з оцінки загроз та ризиків може мати такий вигляд:

1. Підсумок (резюме) (ключові висновки, прогнози та рекомендації).
2. Історія питання (коротка довідка про проблему та цілі оцінки).
3. Основна частина (аналіз загроз, вразливості та шкоди).
 - 3.1. Визначення рівнів загроз та ризиків.
 - 3.2. Визначення пріоритетів загроз і ризиків.
4. Висновки.
 - 4.1. Аналітичні прогнози.
 - 4.2. Прогалини та вимоги до вхідних даних.
5. Рекомендації.
6. Додатки (наприклад, визначення термінології, діаграми та матриці).

Важливим процесом, який потрібно здійснювати протягом усього періоду оцінювання загрози й ризику, є **оцінка того, що відомо та невідомо про досліджуване питання**. У процесі кримінальної розвідки функціонує цикл аналізу, яким регламентовано збір інформації або виробництво аналітичної продукції. В межах цієї системи існує стандартизований, чіткий процес, за допомогою якого вся інформація оцінюється на надійність та достовірність. Повнота результату дослідження щодо певного питання визначається як рівень

знань і далі оцінюється як відмінна, хороша, середня або погана за відповідними параметрами. Те, що невідоме про предмет, трактується як **розрив у розвідці**. Потім розривам у розвідці надаються пріоритети відповідно до їхніх масштабів та серйозності. Масштаби та серйозність розриву розвідки залежать від її характеру і відносного значення, яке надається розриву. Далі пріоритети призначаються конкретним цілям збору інформації. Оскільки оцінка загроз та ризиків є частиною постійного циклу аналізу, пріоритетність та орієнтація на розриви розвідки допоможе з'ясувати нову інформацію, яка може призвести до змін рівня загрози та ризику.

Все це необхідно тому, що визначення пріоритетів від оцінки ризиків та загроз є невід'ємною частиною діяльності поліції під керівництвом розвідки (ILP), оскільки вона інформує процес прийняття рішень щодо розподілу ресурсів, стратегії та розвитку політики на всіх рівнях. Визначення пріоритетів також може бути використане для розробки рекомендацій стосовно дій щодо розвідки чи правозастосування. Мають існувати стандарти для забезпечення порівнянності між різними завданнями визначення пріоритетності.

Після того як загрози та ризики оцінені, вони оцінюються відповідно до серйозності можливого впливу та ймовірності виникнення. Якщо кількісні показники загрози та ризику оцінюються, рівень пріоритетності може бути обчислений шляхом множення балів з обох цих факторів. Рівні загрози також можна розрахувати якісно – високий, середній, низький та нульовий. Потім пріоритети класифікуються від найбільш до найменш серйозних.

Оцінка загроз та ризиків також може надати додаткову вагу оцінці пріоритету з урахуванням конкретних питань, наприклад, чи оцінювана загроза є явищем, що виникає, зростаючою тенденцією чи пріоритетом для певної юрисдикції або відомства. Стійкі, великі розриви або високоякісні розриви в інтелекті можуть розглядатися як додатковий коефіцієнт зважування при оцінці конкретного показника пріоритетності. Рейтинги потрібно регулярно переоцінювати, оскільки коливання у досліджуваному явищі (наприклад, у межах організованих злочинних груп) відбуваються постійно.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Оцінка пріоритетів загроз та ризиків, спричинених різними злочинами та злочинними угрупованнями.
2. Поняття аналізу ризиків (Risk analysis).
3. Мета оцінки ризику.
4. Характеристика оцінки ризиків.
5. Методологія аналізу й оцінки ризиків.
6. Ідентифікація ризику.
7. Аналіз ризику.
8. Визначення ступеня (оцінювання) ризику.
9. Обробка ризику.
10. Ризик як похідна від трьох чинників: загрози, вразливості та наслідків.
11. Поняття «загрози». Поняття «оцінка загрози». Поняття «вразливість». Поняття «оцінка вразливості». Поняття «оцінка ризиків».
12. Відповіді на запитання, які можна отримати, здійснюючи аналіз ризику.
13. Мета аналітиків при проведенні аналізу ризиків.
14. Індикатори ризику.
15. Характерні властивості ризику (невизначеність, збиток, наявність аналізу, значимість).
16. Компоненти реалізації ризику: загроза; вразливість; шкода, або вплив.
17. Елементи загрози.
18. Елементи збитку.
19. Модель аналізу ризику.
20. Матриця оцінки ризику.
21. Оцінка загроз.
22. Мета оцінки загроз.
23. Матриця оцінки загроз.
24. Опис загрози.
25. Масштаб загрози.
26. Рівень ймовірності загрози.
27. Рівень загрози.
28. Оцінка вразливості.
29. Вразливість.
30. Аналіз вразливості.
31. Мета оцінки вразливості.
32. Ключові питання щодо оцінки вразливості.
33. Якісна оцінка рівня вразливості до загрози.

34. Оцінка рівня вразливості.
35. Оцінка впливу загрози – шкода (наслідки).
36. Якісна оцінка рівня впливу загрози на прикладі безпеки людини.
37. Описи рівнів ризику.
38. Прийнятний ризик.
39. Припустимий ризик.
40. Неприйнятний ризик.
41. Реєстр ризиків.
42. Етапи, види та рівні аналізу ризиків.
43. Етапи процесу аналізу ризику (періодичний аналіз, ситуаційний аналіз, оперативний аналіз ризиків, тактичний аналіз ризиків, стратегічний аналіз ризиків).
44. Методи аналізу ризиків: мозковий штурм; аналіз конкуруючих гіпотез; огляд статистичних даних; метод Делфі; контрольні листи основних пропозицій; попередній аналіз загроз; індикатори (індекси) ризику; висновки експертів; аналіз сценаріїв; аналіз дерева рішень; причинно-наслідковий аналіз; аналіз дерева подій; аналіз першопричин тощо.
45. Приклади оцінки ризиків. Методологія Sleipnir. Підкомпоненти Sleipnir.
46. Структура звіту з оцінки загроз та ризиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. URL: file:///C:/Users/Ihor/Desktop/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%B7%20%D0%9A%D0%90/zvit_nor.pdf
2. Криминальний анализ и анализ рисков. Общее руководство для правоохранительных органов Республики Молдовы и Украины. Миссия Европейского Союза по приграничной помощи Молдове и Украине. 160 с.
3. Прокоф'єва-Янчилєнко Д. Оцінювання ризиків та загроз злочинності у забезпеченні кримінологічної безпеки. *Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні*. 2012. № 2 (24).

4. Руководство ОБСЕ по полицейской деятельности на основе оперативных данных и информации: серия публикаций ДТНУ/ОСВПД. Изд. 13-е. Июнь. Вена, 2017.
5. Ставицький О., Дем'янюк Ю., Кіреєва О. Навчальний курс з кримінального аналізу та аналізу ризиків для керівного складу Національної поліції України / Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького.
6. Удосконалення фінансових індикаторів у методології національної оцінки ризиків відмивання коштів в Україні. Ризикознавець. URL: <https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ==/d8fafc5b0abdc8414993cd8c61055298.pdf>
7. Eide E. (2000), 'Economics of criminal behaviour', in B. Bouckaert and G. DeGeest(eds), Encyclopedia of Law and Economics, Cheltenham, UK and Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing. URL: <http://encyclo.findlaw.com/8100book.pdf>
8. FATF (2019), Terrorist Financing Risk Assessment Guidance. FATF, Paris. URL: www.fatf-gafi.org/publications//methodsandtrends/documents/Terrorist-Financing-Risk-AssessmentGuidance.html
9. Natasha Tusikov, Robert C. Fahlman. Threat and Risk Assessments. Criminal Intelligence Service Canada (Central Bureau) Chapter 9: Strategic Thinking in Criminal Intelligence, Ratcliffe (ed). November 4, 2008.
10. Ratcliffe, Strang and Taylor (2014: 206-227).
11. Robert Fahlman (Director General, Criminal Intelligence Program Development). Personal interview, March 2009. See Annex I.
12. Royal Canadian Mounted Police Criminal Intelligence. «Sleipnir Version 2.0, Organized Crime Groups Capability Measurement Matrix.» Royal Canadian Mounted Police (Ottawa, 2011) [Королевская канадская конная полицейская разведка. «Sleipnir Version 2.0, матрица измерения возможностей организованной преступности». Королевская канадская конная полиция (Оттава, 2011 г.)].
13. Thomas Quiggin. Seeing the Invisible: National Security in an Uncertain Age, p. 185. World Scientific, London: 2007.
14. Transnational Crime and Canadian Criminal Intelligence. PAUL KNIGHT, DEC 16 2009, 1405 VIEWS. URL <https://www.e-ir.info/2009/12/16/transnational-crime-and-canadian-criminal-intelligence/>

Федчак Ігор Андрійович,
кандидат юридичних наук, доцент

Основи кримінального аналізу

Навчальний посібник

Редагування *Оксана Шмиговська*
Макетування *Галина Шушняк*
Друк *Іван Хоминець*

Підписано до друку 10.03.2021 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 19,35.
Тираж 100 прим. Зам № 116-20.

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.

Федчак Ігор Андрійович
кандидат юридичних наук,
доцент, доцент кафедри оперативно-
розшукової діяльності факультету
№ 2 Інституту з підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Львівського державного університету
внутрішніх справ. Майор поліції.

У 2005 році закінчив Львівський
юридичний інститут МВС України.
2009 року захистив дисертацію на
здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук, а 2015 –
рішенням Атестаційної колегії
присвоєно вчене звання доцента.

Приймав участь у заходах, організованих Консультативною
місією Європейського Союзу з різних аспектів кримінальної
аналітичної діяльності. Є сертифікованим тренером з
кримінального аналізу.

Автор та співавтор понад 120 наукових, навчальних та
навчально-методичних праць. Нині забезпечує викладання
навчальних дисциплін «Оперативно-розшукова діяльність», «Тактика
оперативно-розшукової діяльності», «Тактика розкриття окремих
видів злочинів», «Основи кримінального аналізу».

Контакти: fedchak.ua@gmail.com